

Møte onsdag 19. juni kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 102):

1. Innstilling fra forsvarskomiteen om Gjennomføringsproposisjonen – utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 (Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002))
2. Innstilling fra forsvarskomiteen om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrevne vernepliktige mannskap» (Innst. S. nr. 249 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 69 (2001-2002))
3. Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen om at Evje-moen leir snarest mulig overføres til Evje og Hornnes kommune med et vedlikeholdsfond (Innst. S. nr. 254 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:119 (2001-2002))
4. Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen, Kjetil Bjørklund og Bjørn Jacobsen om innføring av restriksjoner for kjøp av forsvarsmateriell fra land som er i krig, eller hvor krig truer (Innst. S. nr. 256 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:129 (2001-2002))
5. Innstilling fra forsvarskomiteen om tilleggsbevilgninger i 2002 knyttet til ressursbehovet innen det sivile beredskap og politiets (inkludert Politiets sikkerhetstjenestes) beredskap (Innst. S. nr. 252 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 54 (2001-2002))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2001 fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 273 (2001-2002), jf. Dokument nr. 16 (2001-2002))
7. Innstilling fra justiskomiteen om endringer på statsbudsjettet for 2002 under Justis- og politidepartementet (Vardåsen leir mv.) (Innst. S. nr. 260 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 67 (2001-2002))
8. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Olav Gunnar Ballo, Inga Marte Thorkildsen, Anne Helen Rui og Bjarne Håkon Hanssen om endringer av regelverket slik at rusede personer som er til fare for seg selv sikres medisinsk vurdering, eventuelt medisinsk behandling eller overvåking (Innst. S. nr. 226 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:105 (2001-2002))
9. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Per Ove Width og Per Erik Monsen om flytting av Politihøgskolen i Oslo og dens aktiviteter i Kongsvinger og Nord-Odal til tidligere Luftforsvarets skolesenter i Stavern (Innst. S. nr. 259 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:111 (2001-2002))
10. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn (Innst. S. nr. 237 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:120 (2001-2002))
11. Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):
«Stortinget ber Regjeringen endre forskriftene om fri rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i barnefordelingssak, skal også den annen part ha fri sakførsel såfremt dennes inntekt ikke overstiger inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner.»
12. Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):
«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp til 250 000 kroner fra 1. januar 2003.»
13. Forslag fra stortingsrepresentant André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):
«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp til 230 000 kroner fra 1. januar 2003.»
14. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):
«Stortinget ber Regjeringen iverksette lovendringen om å fjerne egenandeler for fri rettshjelp innen 1. januar 2003.»
15. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):
«Stortinget ber Regjeringen utrede om inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp i barnefordelingssaker bør være høyere enn den ordinære inntektsgrensen, samt hvilke konsekvenser en høyere inntektsgrense for denne sakstypen vil kunne innebære. Regjeringen bes også om å fremme konkrete løsninger til en bedre tvisteløsning for barnefordelingssaker med NOU 1998:17 Barnefordelingssaker som utgangspunkt.»
16. Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en kvitteringsordning for politiet som sikrer at personer som visiteres får en kvittering på stedet, hvor type kontroll, dato for kontrollen, tid, sted og tjenestenummer til den som kontrollerer, framgår av kvitteringen.»

17. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at strafferammen for de alvorligste forbrytelsene i straffeloven økes fra 21 års fengsel til 30 års fengsel.»
18. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å begrense domstolenes adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»
19. Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen foreslå endringer i våpenloven slik at ervervstillatelse for våpen må fornyes hvert 5. år.»
20. Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen endre våpenforskriften slik at det stilles krav om 6 måneders aktivt medlemskap i skytterlag før man får samtykke til erverv av gevær.»
21. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at overlagt drap kan straffes med fengsel på livstid, og forsettelig drap kan straffes med fengsel i inntil 30 år.»
22. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):
«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag slik at det ikke blir adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»
23. Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 70):
«Stortinget ber Regjeringen foreta nødvendige lovendringer slik at romavlytting kan benyttes i forbindelse med etterforskning av straffbare forhold relatert til straffeloven §§ 147 a og 147 b.»
24. Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 70):
«Stortinget ber Regjeringa arbeide for at CTC, FNs Counter Terrorism Committee, tilføres menneskerettighetskompetanse.»
25. Innstilling fra justiskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2001 (Innst. S. nr. 239 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 30 (2001-2002))
26. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Kvalitetsreformen. Om ny lærerutdanning. Mangfoldig – krevende – relevant (Innst. S. nr. 262 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 16 (2001-2002))
27. Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):
«Stortinget ber Regjeringen legge frem lovforslag innen utgangen av 1. halvår 2003 under henvisning til vedtak XIV i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) om Kvalitetsreformen av høyere utdanning: «Stortinget ber Regjeringa utforme eit framlegg til ei felles lov for statlege og private institusjonar innafor høgare utdanning.»»
28. Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):
«Stortinget forutsetter at private høyskoler som i dag har rett til gradsutstedelse eller som gir yrkesutdanning etter § 9 i lov om private høyskoler, blir institusjonsakkrediterte høyskoler.»
29. Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):
«Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak om økonomisk likebehandling av offentlige og private høyere utdanningstilbud. Det forutsettes at evt. offentlig bidrag til institusjonenes forskningsaktivitet finansieres etter eget opplegg og at finansieringsopplegget for øvrig i hovedsak baseres på stykkpris pr. student der vektall og studieprogresjon også inngår. Det forutsettes videre at slik sak fremlegges senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.»
30. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om melding for året 2001 fra Sivilombudsmannen (Stortingets ombudsmann for forvaltningen) (Innst. S. nr. 229 (2001-2002), jf. Dokument nr. 4 (2001-2002))
31. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende konsesjonssak – eiendommen «Solvang» på Åkerøya i Lillesand (Innst. S. nr. 230 (2001-2002))
32. Forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):
«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for forsøk med lokalt fastsatt dato for kommunevalget. Forsøkene må innebære at kommunestyret selv kan fastsette dato for lokalvalg innenfor en avgrenset tidsperiode.»
33. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):
«Stortinget ber Regjeringen utrede hvilke bestemmelser eller ordninger som kan etableres for å sikre en nødvendig kjønnsfordeling i de politiske organene.»

34. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen om å vurdere nødvendige lovendringsforslag i kommunelovens bestemmelser om fritak, permisjoner mv. med sikte på å oppnå en klargjøring og ensartet håndhevelse av regelverket.»

35. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at partiets navn på lister også fremgår i form av blindeskrift.»

36. Referat

Presidenten: Før vi starter dagens møte, ønsker presidenten å gi en viss grad av forhåndsinformasjon.

Skal Stortinget komme gjennom onsdag og torsdag på en slik måte at også de saker som skal behandles sist på dagsordenen, skal preges av den nødvendige seriøsitet som bør prege Stortingets forhandlinger, er presidenten nødt til å foreta innskrenkninger i de taletider som er foreslått av de ulike komiteer.

Presidenten kommer i hovedsak til å forsøke å få til denne innskrenkingen ved å begrense adgangen til replikkordskifter etter innlegg fra hovedtalsmenn, men vil prøve å gjennomføre replikkordskifter etter innlegg fra statsrådene.

Hvis vi i tillegg til dette kan få til et samarbeid, skulle vi kunne unngå at særlig morgendagens møte slutter noe før klokken fem fredag morgen. Jeg må be om forståelse for – hos alle komiteene – at vi er nødt til å foreta slike grep hvis vi skal få en anstendig behandling av alle sakene.

Nå vil det være slik at alle komiteene føler at deres sak sannsynligvis er den viktigste. Slik er det imidlertid ikke. (Munterhet i salen) Det er Stortingets totale behandling som er det viktigste. Presidenten kommer derfor til å kommunisere med komitelederne så godt som mulig på forhånd, men vil ved innledningen til hver debatt foreslå begrensninger i taletiden, særlig når det gjelder replikkordskiftene.

For øvrig vil presidenten gjøre oppmerksom på at ved behandling av sak nr. 6 i dag vil det sannsynligvis bli en avstemning om forhold knyttet til behandlingen, slik at representantene tar hensyn til at ikke alle avstemningene vil komme ved møtets slutt. Sak nr. 6 gjelder behandlingen av EOS-utvalgets innstilling.

Får vi dette til, skulle det være mulig å bli ferdig ved tolv-ett-tiden i natt og to-tre-tiden i morgen natt. Så får vi se hva fredagen bringer.

Per Ove Width (FrP): Jeg skal være rask for ikke å forsinke møtet ytterligere, utover natten.

Jeg er heller ikke interessert i å sitte her til morgenkvisten, men jeg innser at det til tider kan være nødvendig. Jeg synes det er uhørt at vi ikke skal få lov til å ha replikker på hovedtalsmenn. Nå har forsvarskomiteen gjennom lang tid arbeidet med en kjempestor sak for Forsvaret, og hvis vi da ikke skal kunne få lov til å gi ut-

trykk for her i salen hva vi mener, i replikkordskifter, synes jeg det virker nærmest udemokratisk. Så på vegne av Fremskrittspartiet vil jeg anmode om at det blir foretatt en votering i salen, og foreslår det.

Presidenten: Det vil selvsagt bli anledning til å votere over de ulike debattoppleggene når presidenten refererer de ulike debattoppleggene før vi behandler de enkelte sakene. Jeg er innforstått med at noen er uenig i denne måten å gjøre det på. Presidenten vil imidlertid insistere på å gjennomføre voteringer for å se om salen er enig med de ulike fraksjoner eller med presidenten, og det kommer vi da tilbake til i forbindelse med den enkelte sak.

Representanten Marit Arnstad vil fremsette to private forslag.

Marit Arnstad (Sp): På vegne av representanten Åsa Elvik og meg sjøl vil jeg fremme forslag om at omsetning av oppdrettstorsk skal legges inn under råfiskloven.

Og på vegne av representantene Eli Sollied Øveraas, Morten Lund og meg sjøl vil jeg fremme et forslag om en utredning av markedsrett knyttet til de norske matvarekjedene.

Presidenten: Representanten Audun Bjørlo Lysbakken vil framsette et privat forslag.

Audun Bjørlo Lysbakken (SV): På vegne av representantene Olav Akselsen, Rune J. Skjælaaen og meg selv vil jeg sette fram forslag om tiltak for å opprettholde næringsvirksomhet og bosetting i Odda og Indre Hardanger.

Presidenten: Representanten Kenneth Svendsen vil framsette et privat forslag.

Kenneth Svendsen (FrP): På vegne av representanten Per Erik Monsen og meg selv vil jeg fremme forslag om fjerning av hk-avgiften på motorer for fritidsbåter.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra forsvarskomiteen om Gjennomføringsproposisjonen – utfyllende rammer for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002-2005 (Innst. S. nr. 232 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 55 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 40 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 20 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 15 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter og Senterpartiet, Venstre og Kystpartiet 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Per Ove Width (FrP): Jeg skal ikke gjenta det, men bare referere til det jeg sa i stad, og på Fremskrittspartiets vegne anmode om å få en votering i salen over hvorvidt presidentens voteringsforslag skal gjennomføres. Jeg ber om at det blir tillatt med replikker på hovedtalsmennene.

Marit Nybakk (A) (komiteens leder og ordfører for saken): La meg først på forsvarskomiteens vegne beklage den situasjonen som har oppstått. Vi bestilte vel 19. juni i begynnelsen av februar, og vi har også spart Stortinget for at stortingsmeldingen om samfunnsikkerhet behandles i dag. Arbeiderpartiet vil likevel etter en totalvurdering anbefale våre medlemmer å støtte presidentens opplegg.

Karin Andersen (SV): Det ble appellert til nødvendig seriøsitet i behandlingen av Stortinget. Det er SV helt enig i. Derfor mener vi at det burde vært vurdert et opplegg med kortere taletid, slik at en kunne ha beholdt replikkene, fordi det er viktig at de ulike synspunktene kommer klart fram i en så stor sak som dette, som dreier seg om 118 milliarder kr. SV vil i mangel av et alternativ med kortere taletid derfor stemme for forslaget fra Fremskrittspartiet.

Odd Roger Enoksen (Sp): Bare helt kort: Jeg vil be Senterpartiets stortingsgruppe om også å støtte forslaget fra Fremskrittspartiet.

Jon Lilletun (KrF): Eg deler det synspunktet som representanten Andersen hadde, at det hadde vore ønskeleg å behalde replikkar og heller korte inn på taletida. Eg synest det er leit at presidenten ikkje på førehand har teke kontakt med gruppene, slik at vi faktisk kunne ha fått drøfta akkurat den situasjonen.

Ut frå Presidentskapet sin situasjon og presidenten sin situasjon vil eg likevel tilrå Kristeleg Folkeparti si gruppe å stemme for forslaget frå presidenten. Men eg synest at når ein i ei så stor sak avvik frå det som folk har rekna med skal vere opplegget, hadde det vore ønskeleg at vi hadde vorte kontakta om det på førehand.

Oddvard Nilsen (H): Prinsipielt har jeg den mening at dette huset bør få diskutere sakene grundig og inngående, og at man ikke bør gripe inn og begrense taletiden i Stortinget.

Jeg aksepterer også det som presidenten her har sagt, at dette vil være et problem knyttet til dagen, men jeg understreker at det hadde vært en stor fordel, slik også representanten Lilletun var inne på, om dette hadde vært tatt opp med de parlamentariske lederne, slik at man kunne ha avklart det internt i gruppene. Da hadde vi kanskje unngått en del av den debatten som nå er.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og vi går til votering.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Per Ove Width bifaltes presidentens forslag med 78 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 10.13.21)

Presidenten: Dermed er presidentens forslag til debattopplegg vedtatt.

Marit Nybakk (A): Det er historisk at Arbeiderpartiet og de nåværende regjeringspartiene nå er blitt enige om struktur, volum og en total økonomisk ramme for Forsvaret for inneværende fireårsperiode, men i dag er det faktisk slik at det fattes klare vedtak om dette i denne salen – eller om det blir i natt.

Forsvars- og sikkerhetspolitikk bør etter min oppfatning være tuftet på et bredt flertall i Stortinget. Det må legges vekt på at det føres en aktiv, balansert og forutsigbar forsvars- og sikkerhetspolitikk i samarbeid med allierte og naboland.

Stikkord må være forutsigbarhet og ro til å få gjennomført den helt nødvendige omorganiseringsprosessen som Forsvaret er i gang med. Målet er å få etablert en ny forsvarsstruktur med en bedre operativ evne, og en struktur som er tilpasset dagens og fremtidens sikkerhetspolitiske utfordringer. Da må vi fjerne ubalansen mellom struktur, volum og økonomiske rammer. La meg legge til at det ikke betyr en nedskjæring av budsjettene, slik det noe misvisende er blitt uttalt fra enkelte: Forsvarsbudsjettet har aldri vært større, og det øker kraftig i 2004 og 2005, innenfor en totalramme på 118 milliarder kr i fireårsperioden, tilpasset den strukturen som vedtas senere i dag – eller i natt.

Da forsvarsreformen ble behandlet for et år siden, var det ikke flertall for en enighet om rammer og struktur. Det førte til at man fikk en ubalanse mellom struktur og finansiering. Derfor er jeg på Forsvarets vegne svært glad for at vi nå har kommet fram til en enighet som sikrer forutsigbarhet og gir et samsvar mellom oppgaver og finansiering. Det mener jeg er en seier for Forsvaret. Det skal vi alle være glade for.

Komiteflertallet har også merket seg at for å få til samsvar mellom struktur, volum og økonomiske rammer, har Regjeringen foretatt enkelte forslag til endringer i forhold til Innst. S. nr. 342 for 2000-2001. Med noen justeringer slutter et bredt flertall seg til Regjeringens forslag i proposisjonen.

Komiteflertallet legger stor vekt på at omleggingen av Forsvaret må sees i lys av NATOs fundamentale rolle for europeisk sikkerhet og stabilitet, og de forpliktelser Norges NATO-medlemskap medfører. Vi opplever – som alle vet – et nytt og mer sammensatt trusselbilde og krav om en bedre utnyttelse av ressursene.

NATOs strategiske konsept og Defence Capabilities Initiative fra 1999 identifiserte et omfattende behov for modernisering av Forsvaret for å møte nettopp de nye utfordringene. I mange europeiske land har forsvaret en for stor og gammeldags struktur som til dels er underfinansi-

ert. Modernisering, tilpasning til nye trusler og en synkronisering mellom struktur og finansiering er utfordringer som mange NATO-land har felles. Dagens behandling er et skritt i riktig retning for å modernisere det norske forsvaret.

11. september og terroranslaget mot World Trade Center og Pentagon førte til at det som så langt var blitt sett på som skrekkszenario, ble virkelighet. Trolig vil det som skjedde 11. september 2001, endre sikkerhetspolitikken, maktbalansen og internasjonal politikk i enda større grad enn Berlinmurens fall, som preget 1990-tallet. For 11. september har vist for all verden at kampen mot terrorisme må være langsiktig og helhetlig. Vi må se på årsakene, og vi må ta i bruk både politiske, diplomatiske, økonomiske og militære virkemidler. Terrorangrepet 11. september viste brått og brutalt hvilken ny dimensjon den internasjonale terrorismen og asymmetrisk krigføring stiller oss alle overfor. Vi kunne ikke stille oss likegyldige overfor de utfordringene som den nye situasjonen hadde satt oss i.

Norge har i den påfølgende prosessen, med et bredt flertall i Stortinget i ryggen, sendt utstyr, tropper og annet mannskap til Afghanistan under amerikansk kommando. Man har lagt vekt på det enkelte medlemslands spesialkompetanse, slik som våre spesialister har på krigføring i snø, kulde og fjellområder.

NATO har tilpasset seg raskt og smidig både til post 1989 og post 11. september, og har nylig inngått en tett allianse med Russland. Dette er en direkte konsekvens av den brede koalisjonen mot terrorisme. Til høsten blir det fulgt opp med et tilbud om fullt medlemskap til flere tidligere sentral- og østeuropeiske land. Den kalde krigens forsvarsallianse skapes om til et bredt sikkerhetspolitisk samarbeidsorgan, og får stadig større politisk betydning – i samarbeid også med EU.

De store omstillingene i NATO bekymrer dem som er vant til å vurdere trusler mot sikkerheten ved å telle motpartens stridsvogner eller krigsskip. Truslene i dag er langt mer uforutsigbare: terrorisme, organisert kriminalitet, spredning av masseødeleggelsesvåpen, fundamentalister og stater i oppløsning. Dette er det bakteppet som vi skal forberede vårt territoriale forsvar på. Dessuten er det årsaken til at vi må stille ressurser til rådighet for internasjonale operasjoner på kort sikt – internasjonale operasjoner som da også vil være en del av forsvaret av vårt eget land.

I tillegg må vi erkjenne at en effektiv beredskap mot de nye sikkerhetsutfordringene i et åpent, demokratisk og teknologisk samfunn ikke kan løses av militær styrke alene. Et totalkonsept for beredskap og sikkerhet er nødvendig, og vi må i mye større grad utvikle et sivilt-militært samarbeid, der tradisjonelle kulturelle forskjeller ikke må være til hinder for konstruktive løsninger. Det kommer vi nærmere tilbake til ved behandlingen av stortingsmeldingen om sårbarhet og samfunnssikkerhet.

Proposisjonen foreslår flere omorganiseringer og nedleggelse av hærstrukturen enn det som ble vedtatt i fjor. I tillegg skal viktige investeringer til den foreslåtte hærstrukturen også skje i neste planperiode. Både omorgani-

seringen av Hæren og beredskapstiltak mot terroranslag stiller nye krav til Heimevernet. Heimevernet har mye kompetanse og spesielle kvaliteter, ikke minst lokal kunnskap og tilstedeværelse over hele landet. Heimevernet har etter min oppfatning potensial til å være en viktig ressurs innenfor sikkerhets- og beredskapsarbeidet, men det krever endringer også i Heimevernets struktur. Og ikke minst krever det nytenkning. Dersom Heimevernet skal ha evne til mer fleksibilitet og samarbeide med andre militære og sivile aktører i en antiterrorfunksjon, må det innebære en kvalitetsheving, med enda større vekt enn i dag på 016-styrker, eller spesialstyrker.

Komiteen understreker for øvrig at det er i de store byene med stor befolkningstetthet og institusjoner med stor symbolverdi at terrortrusselen i Norge er størst. Heimevernet bør her spille en rolle i et sivilt-militært samarbeid. Komiteen ber på denne bakgrunn om at Heimevernets oppgaver, organisering og struktur gjennomgås. Komiteen går også mot forslaget om passiv rullering av de eldre årsklasser, noe som i hvert fall vi mener ville ha fjernet de mest erfarne av Heimevernets befalskorps.

Så sikrer komiteinnstillingen støtten til Det frivillige skyttervesen. De 170 000 medlemmene som er organisert i over 900 skytterlag, er en viktig del av Dugnads-Norge og vedlikeholder bl.a. skytebaner som brukes av Heimevernet. Det frivillige skyttervesen er også en drivkraft i nærmiljøet i samarbeid med andre frivillige organisasjoner.

Når det gjelder Sjøforsvaret, er det med vår lange kyststripe og store havområder en særdeles viktig del av Forsvaret i den situasjonen som vi nå er i, med de nye terrortrusslene. Forlikspartnerne går inn for at det er behov for å bygge en utvidet dokk for fregattene i Fridtjof Nansen-klassen ved Haakonsværn, og at denne ferdigstilles i 2006. Beredskapsmessig er det viktig at Sjøforsvaret disponerer en slik dokk. I tillegg sikrer dokkutvidelsen 170 industriarbeidsplasser.

Et av punktene som Arbeiderpartiet er svært opptatt av, er gjenkjøp og norsk industris deltagelse i større innkjøpsprosjekter og utviklingsavtaler. Det er nå en enstemmig komite som mener at Forsvaret er tjent med bruk av gjenkjøpsavtaler, med bakgrunn i at det også gir Forsvaret muligheter til, i samarbeid med norske forsknings- og utviklingsmiljøer, å få teknologiske løsninger som er bedre tilpasset norske forhold. Norsk forsvarsindustri er både avhengig av gjenkjøp og har mye å bidra med, og la meg også understreke det siste. Og vi er naturligvis tjent med og avhengig av en egen forsvarsindustri. Komiteen understreker også at det er spesielt viktig at norsk industri involveres i forsknings- og teknologiutvikling ved større innkjøp. Komiteen nevner her særskilt ved kjøp av nye jagerfly. Og la meg legge til at jeg er veldig fornøyd med at dette nå også er forpliktende merknader som de nåværende regjeringspartiene er inne på, og som da statsråden er forpliktet av. Jeg oppfatter at dette er en type merknader som fra vår side også er en form for realpolitikk, for slik kan vi også følge dette med gjenkjøp og norsk industris involvering.

Jagerfly skal anskaffes – jeg tror det er i 2015, men statsråden nevnte sågar 2017 i en åpen høring nylig. Jeg

er ikke beredt, med den teknologiske utviklingen vi nå ser og aner, til å ta standpunkt til hva slags jagerfly vi skal kjøpe om 15 år. Vi har de siste dagene hatt en debatt på bakgrunn av at Forsvarsdepartementet har besluttet å videreføre deltagelse i det amerikanske Joint Strike Fighter-programmet, som vi har vært en del av siden 1996. Dette inkluderer et samarbeid med Danmark og Nederland.

For Arbeiderpartiet er det helt avgjørende at norsk industri kan kobles inn i dette utviklingsprogrammet, som i planperioden vil beløpe seg til 300 mill. kr – til sammen 1 milliard over ti år. Dersom norsk industri ikke får delta, så kan – og etter min mening skal – avtalen termineres. Blir vi ikke med, vil dansk og nederlandsk industri få ta del i prosjektet, og vi faller utenfor. Spørsmålet er naturligvis om Norge også bør delta i utviklingsprogrammer i regi av konkurrerende produsenter. Det lar jeg stå åpent her.

Komiteflertallet går inn for en integrert ledelse mellom departementet og forsvarsstaben. Jeg mener dette vil styrke forsvarsledelsens strategiske fokus og ansvar. Kompetansemiljøene vil samles, noe som vil bedre den politiske kontrollen og styringsmulighetene. Det er flere eksempler i den senere tid som viser hvorfor dette er viktig. Styringslinjene vil bli klarere og prosessene mer oversiktlige. Dette vil bidra til raskere saksbehandling, og i tillegg vil man gjøre to til dels konkurrerende byråkratier til en samlet og enhetlig avdeling. Dette vil fjerne dobbeltarbeid, noe som innebærer mindre byråkrati, lavere kostnader og bedret politisk kontroll samt hurtigere tid fra beslutning til iverksetting, noe som vi vel også lider under. Vi ser av og til at det går litt sakte mellom Huseby og Akershus, eller Myntgata.

Integrert ledelse innebærer også at evnen til krisehåndtering og samordnet norsk opptreden i internasjonale fora blir bedre. Begivenhetene den 11. september har vist oss hvor viktig dette er.

Jeg vet at enkelte er bekymret for at vi ikke vil fortsette å ha en synlig forsvarssjef. Det er ikke tilfellet. Da må man lese innstillingen skikkelig, hvis man tror det. Et integrert departement samsvarer med hva flertallet av landene i NATO og de fleste vestlige demokratier har, altså land vi liker å sammenligne oss med. For Arbeiderpartiet er det selvsagt at forsvarssjefen på samme måte som tidligere skal uttale seg, når han måtte ønske det, og på samme måte som nå regelmessig legge sine vurderinger og planer fram for offentligheten i forkant av beslutninger.

Forsvarssjefen skal naturligvis fortsette å utøve alminnelig kommando. Samlet sett vil derfor reformen – etter min oppfatning – styrke forsvarssjefens vilkår for effektiv ledelse.

Innføringen av integrert ledelse vil gi Forsvaret en ledelsesstruktur som er effektiv, rasjonell og moderne. Det trengs i en tid preget av omstilling her hjemme, og av krevende utfordringer for våre styrker i utlandet, og i samarbeid både internt i alliansen og i forhold til en utvikling av en forsvars- og sikkerhetspolitikk i EU, som vi også står overfor som et utenforland i den sammenhengen. EU samarbeider som kjent mer og mer internt i NATO.

Til slutt: Dagens innstilling innebærer en betydelig satsing på Forsvaret. Men også i neste planperiode vil det være behov for å videreutvikle Forsvaret til et moderne sikkerhetspolitisk verktøy i et åpent, demokratisk, teknologisk og globalisert samfunn, slik også innstillingen i dag understreker helt på slutten.

La meg så få ta opp Arbeiderpartiets forslag. For øvrig anbefaler jeg – på vegne av komiteen – komiteinnstillingen.

Presidenten: Representanten Nybakk har tatt opp de forslag hun refererte til.

Bjørn Hernæs (H): Tatt i betraktning at det foreligger en innstilling som bakgrunn for denne debatten, kunne vi vel strengt tatt droppet hele debatten, så hadde vi spart enda mer tid.

Presidenten: Et godt forslag. (Munterhet i salen)

Bjørn Hernæs (H): Innledningsvis vil jeg henvise til saksordførers redegjørelse. I og med at det i det store og hele er en bred enighet mellom Arbeiderpartiet og regjeringspartiene, har saksordfører på en utmerket måte dekket svært mange av de punktene som er aktuelle.

Det er jo litt uvanlig med en budsjettbehandling på dette tidspunkt av året. Det har da sammenheng med regjeringsskiftet og en del andre årsaker som det ble redegjort for i budsjettproposisjonen i fjor høst.

Jeg synes det nå er viktig å understreke at hovedlinjene for den vedtatte og helt nødvendige omstillingen av Forsvaret ligger fast, og at denne omleggingen ikke på noen måte er forsinket. Hovedmålet er, som bekjent, å fjerne gapet mellom struktur og finansiering og å sikre en forsvarlig finansiering av strukturen for hele perioden 2002–2005. Derfor foreslår Regjeringen enkelte justeringer i forhold til fjorårets vedtak, bl.a. gjennom tiltak som reduserer strukturens kostnader.

Omstilling er selve hovedutfordringen for perioden og innebærer bl.a. å få kontroll over driftsutgiftene på et nivå som er robust, og som kan opprettholdes over tid. I tillegg må Forsvaret sikres et helt nødvendig operativt nivå for å være kompetent i forhold til hele bredden av mulige fremtidige oppgaver. Fremtidige oppgaver er, som bekjent, vanskelig å forutsette, noe ikke minst terroranslagene mot USA den 11. september i fjor viste. La meg for ordens skyld minne om at slike fremtidige oppgaver ikke minst innebærer krav til fleksibilitet og evne til å kunne bygge opp en større struktur enn den vi trenger i dagens sikkerhetspolitiske situasjon, dersom det – hva ingen håper – igjen skulle bli nødvendig.

Da gjennomføringsproposisjonen ble fremlagt i april, opplevde vi et visst støynivå i forhold til Stortingets vedtak fra i fjor. Påstander om at Regjeringen brøt forutsetningene for Stortingets vedtak, ble fremført med styrke, både fra deler av pressen, fra noen fagmiljøer og ikke minst fra politiske konkurrenter av forskjellige valører. Jeg er glad for å kunne fastslå at reaksjonen på den innstillingen vi behandler i dag, er vesentlig mer balansert,

og at ikke minst Forsvaret selv ser at vi endelig har fått forutsigbarhet for Forsvaret for hele langtidsperioden. Dette er oppnådd fordi man ser at vi nå har fått overensstemmelse mellom struktur og finansiering, og ved at et bredt flertall i Stortinget står bak de viktigste elementene i omstillingen. Det er få forsvarsvenner som vil savne den årlige knivingen om forsvarsbevilgningene.

Det kan ikke understrekes sterkt nok at innstillingen representerer et kraftig løft når det gjelder satsingen på Forsvaret. Under hele 1990-tallet var verken størrelsen på bevilgningene eller størrelsen på strukturen i seg selv de største problemene, men mer det faktum at disse størrelsene ikke stod i forhold til hverandre. Nå har Regjeringen, og i dag med Stortingets tilslutning, tilpasset strukturen til en økonomisk virkelighet, og, vel å merke, uten at dette er gått ut over Forsvarets operative evne.

Vi har fått det høyeste forsvarsbudsjettet noensinne etter murens fall. Det at man kunne ønsket det enda bedre, må ikke bortforklare eller skjule dette faktum. Fra Høyres side har vi aldri lagt skjul på at vi ikke nådde helt frem i forhold til de ambisjonene vi hadde i fjor vår – det viser tallenes tørre tale – men det vedtaket var ikke finansiert, og føyer seg slik sett inn i rekken av forsvarsvedtak hvor den verbale viljen er stor, men hvor bevilgningsviljen er mindre. Forsvaret lever som bekjent av bevilgninger som får flertall – og helst ikke bare for et år om gangen – slett ikke av forslag som blir nedstemt i Stortinget. Derfor er dagens vedtak en historisk begivenhet, som gir Forsvaret den sikkerhet for fremtiden det så bestemt trenger for å kunne løse sine livsviktige oppgaver.

Samarbeidsregjeringen har maktet å ta den viktigste utfordringen for Forsvaret på alvor ved å anviser en løsning på utfordringene, og gjennom behandlingen i Stortinget har vi fått til et bredt flertall for disse løsningene. Landet vårt, en liten, men strategisk og ressursmessig viktig randstat på NATOs nordflanke, trenger en bred enighet om forsvars- og sikkerhetspolitikken. Samarbeidsregjeringen har i proposisjonen lagt grunnlaget for en slik enighet, og behandlingen i Stortinget har vist at det er mulig å komme frem til enighet, hvis viljen til omforente løsninger er større enn viljen til alenegang.

Det blir for fristende å minne om at under budsjettdebatten i fjor sa Marit Nybakk etter et av mine innlegg at «det forsvarspolitiske forliket nærmest er i boks» – men, la hun til, vi får nå «se når vi kommer til våren».

I debatten rundt omkring i landet har det vært forsøkt å skape et inntrykk av at det er en motsetning mellom vårt nasjonale forsvar og hensynet til våre forpliktelser i NATO. Dette er etter min mening en uriktig problemstilling. Norge har opplevd 50 års trygghet under NATO-paraplyen, og det skulle bare mangle at ikke vi, nå som den direkte trusselen mot Norge knapt er synlig på kort og mellomlang sikt, skulle delta på de arenaer hvor verdensfreden er truet. At Norge skal holde seg på avstand fra de globale utfordringene, har vi forsøkt før. Det var en utenrikspolitisk doktrine som kom til å koste oss dyrt.

Jeg ønsker å fastslå at det ikke er noen motsetning mellom vårt nasjonale forsvar og våre oppgaver som NATO-alliert. Det er de samme styrkene som skal for-

svare oss i begge tilfellene. NATO gir oss full støtte i de omstillingene vi foretar for å tilpasse Forsvaret til dagens og morgendagens sikkerhets- og forsvarspolitiske utfordringer. Svaret på utfordringene er en mindre, men mer mobil og fleksibel styrkestruktur, som er tilpasset alliansens behov i forhold til de oppgavene vi i fellesskap skal løse. Derfor tilpasser vi alle forsvarsgrenene i forhold til dette.

Det kan hevdes at Hæren er noe mindre enn strengt tatt ønskelig, men dette er mer enn kompensert gjennom modernisering, utstyr og trening. Heimevernet blir tilført 40 pst. mer i midler enn i forrige fireårsperiode, og samordningen av BRIG 12 og FIST-H gjør at innsatsstyrken nå blir en del av en komplett brigade, og at den operative kapasiteten til BRIG 12 øker betraktelig. Dagens BRIG 12 har hittil, som bekjent, vært en ren mobiliseringsbrigade med et betydelig moderniseringsbehov.

Hæren gir god tilstedeværelse i hele landet, med kraftsamling til Nord-Norge, Trøndelag, Bergensområdet og det indre Østlandet. Hærens aktiviteter konsentreres rundt 6. divisjon, og mesteparten av Hærens styrkeproduksjon foregår i Indre Troms. På Østlandet er det særlig Rena leir og oppbyggingen av det nye regionfeltet som sikrer den best mulige utdannelsen for våre soldater. Best utstyr, best trening og øvelser i realistiske formasjoner, bl.a. med bruk av skarp ammunisjon, er det minste vi må kunne tilby den ungdom som utfører oppdrag for landet vårt på en særlig utfordrende måte. Jeg forstår rett og slett ikke tankegangen – jeg hadde nær sagt kynismen – til de kolleger som er med på å sende vår ungdom ut på slike oppdrag, men viker tilbake for tiltak som gir dem den sikkerhet som bare trening, utstyr og øvelser kan gi.

For vårt nasjonale forsvar er sikring og styrking av nordområdene avgjørende viktig. Her ligger enorme ressurser, og militær og synlig tilstedeværelse i et område som fortsatt kan være følsomt, er av den største betydning. Derfor er Sjøforsvaret «vinneren» i denne perioden, hvis vi først skal sammenligne våpengrenene. Det er nok å nevne Kystvaktens store kapasitet, både med den nye KV Svalbard, med iskapasitet og helikopter, den sterke oppbyggingen av MTB-våpenet, både med opprustningen av Hauk-klassen, levering av nye MTB-er i Skjold-klassen og etter hvert innføring av de nye fregatene, at kystjegerkommandoen bygges opp på Trondenes, og at Olavsvern videreføres som base under Haakonvern.

Antall seilingsdøgn og dermed den operative tilstedeværelsen i Nord-Norge skal økes. Til sammen vil dette gi en ny dimensjon til vår suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse i nordområdene. Også Luftforsvaret bidrar til dette ved at våre jagerfly er stasjonert i Bodø og på Ørlandet, og at Luftforsvarets flygeskole flyttes til Bardufoss.

Jeg minner også om at overvåkingen av vår langstrakte kyst også skjer ved hjelp av en rekke mobile enheter og tekniske hjelpemidler, bl.a. Forsvarets radarkjede, Orionfly, elektroniske sensorer, helikoptre og kystovervåkingsystemet COSS.

Luftforsvaret vil ellers få sitt store løft når nye kampfly skal anskaffes en gang etter 2015, men også fordi en fremtidig løsning for transportflykapasitet skal være på plass innen 2010. I den sammenheng vil vi også se på organiseringen av flystasjonene på Østlandet.

Jeg har lyst til å understreke at vi ikke har valgt kampfly. Det valget skal tas en gang rundt 2010. Men jeg har lyst til å berømme statsråden for den handlekraft hun har vist ved å inngå en helt nødvendig avtale med JSF, slik at norsk industri får delta i den utviklingen som vi står foran.

Jeg er tilfreds med at vi i og med denne innstillingen har fått gjennomslag for det alt vesentlige av det Regjeringen foreslår. Noen såkalte nederlag må imidlertid en mindretallsregjering tåle. I forhold til Regjeringens opprinnelige forslag har vi allikevel funnet gode løsninger, bl.a. for Heimevernet, for Det frivillige skyttervesen og for organiseringen av Forsvarets øverste ledelse på Akershus. En lokalisering på Akershus er ikke bare den i særklasse beste løsningen, men den er også kostnadsmessig best, og den sikrer samtidig Forsvaret synlig tilstedeværelse i hovedstaden.

Jeg har i det store og hele bare ett forbehold i forhold til den enighet vi har oppnådd: At Arbeiderpartiet starter enigheten med å stryke 1 milliard kr på første års budsjett, får vi ta på konto for gammel vane. Jeg har lyst til å takke Fremskrittspartiet for at de viser ansvar og på den måten utligner det knepet som Arbeiderpartiet her forsøker.

Per Ove Width (FrP): Grunnlaget for den proposisjonen og innstillingen vi skal behandle i dag, ble lagt for nøyaktig et år siden i St.prp. nr. 45 for 2000-2001, jf. Innst. S. nr. 342 for 2000-2001. Konklusjonen den gang ble at et flertall, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet og sentrumspartiene, valgte å øke forsvarsstrukturen, riktignok basert på noe ulike premisser. Men én fellesnevner var klar: Partiene og dermed flertallet gikk inn for et sterkere nasjonalt forsvar enn det den daværende Stoltenberg-regjeringen la opp til i sin proposisjon.

Dette kom i hovedtrekk til å bety at en brigade mer enn foreslått, skulle beholdes, dernest at Heimevernet ikke skulle reduseres med 20 000 soldater samt at verneplikten skulle videreføres. En videreføring av verneplikten ble ansett som nødvendig for det nasjonale forsvar, men også fordi Forsvaret gjennom verneplikten sikrer rekruttering til internasjonale styrker og gir rom for videre utdanning av reservebefal, som er et viktig grunnlag for et fortsatt mobiliseringsforsvar, og som også utgjør hovedtyngden av befall til norske internasjonale styrker. For Sjøforsvaret innebar dette at MTB-våpenet skulle videreføres, inkludert den nye Skjold-klassen, samt at en skulle beholde de nyeste stasjonære sjøforsvarsanlegg på lavkost i nye ti år. Luftforsvarets struktur ble i hovedtrekkene uendret.

Norge er i motsetning til de fleste andre land innen NATO en randnasjon med store havområder og tilhørende luftrom som skal ivaretas. Havområder med en enorm ressursrikdom og i tillegg en maritim grense mot en stor nabo, er en betydelig utfordring.

Det å hevde suverenitet er noe en nasjon ikke kan forpakte bort, ei heller invitere til dugnad om. Det er først når en krise truer med å gå over i en konflikt, at våre NATO-allierte kan anmodes om å bidra. Dette la den forrige forsvarskomiteen til grunn for sitt forslag til ny forsvarsstruktur. Så kom valget, og dermed en ny regjering. Basert på flertallets formuleringer i Innst. S. nr. 342 og Sem-erklæringen, burde konsekvensene for Forsvaret være klare. Den vedtatte strukturen koster etter departementets beregninger 30,4 milliarder kr, i motsetning til den foreslåtte struktur og dens kostnader, som klart avviker fra Regjeringens egen tiltredelseserklæring, den såkalte Sem-erklæringen, som bl.a. er grunnlaget for Fremskrittspartiets støtte til Regjeringen, og som lyder:

«Samarbeidsregjeringen vil gjennomføre omleggingen av Forsvaret i samsvar med den vedtatte struktur som er vedtatt av Stortinget, og sørge for at den blir finansiert.»

Hva har så endret seg etter at den forrige forsvarskomite fikk klarlagt kostnadene for vedtatt struktur? Når det gjelder det forsvars- og sikkerhetspolitiske mål – intet. Det nye er konsekvenser av 11. september. Det minsker ikke behovet for et troverdig forsvar og et forlik som reflekterer dette. Og det har vi ikke fått.

Det ble tidlig klart at et forlik mellom sentrumsregjeringen og Fremskrittspartiet ikke lot seg realisere. Til det var avstanden for stor – 5,6 milliarder kr i perioden. 5,6 milliarder kr mindre til Forsvaret var Samarbeidsregjeringens tilbud, 5,6 milliarder kr mindre enn det regjeringen ni måneder tidligere hadde forpliktet seg til gjennom sin egen tiltredelseserklæring, og som altså var noe av basisen i Fremskrittspartiets støtte. Ni måneder tok det altså å bryte løftet. I stedet har Regjeringen fått til et forsvarspolitisk forlik med Arbeiderpartiet, et parti som vel egentlig aldri har vært interessert i et sterkt forsvar.

Vi i Fremskrittspartiet trodde vi i juni i fjor vedtok en forsvarsstruktur som skulle vare i fire år, og som skulle gi Forsvaret og Forsvarets personell den roen og forutsigbarheten de trengte for å få gjennomført vedtaket i forbindelse med St. prp. nr. 45 for 2000-2001. Fremskrittspartiet oppfatter derfor St. prp. nr. 55 som en omkamp, og ikke som en gjennomføringsproposisjon.

Regjeringen foreslår en ramme på 118 milliarder kr, mens Høyre, som har forsvarsministeren, selv faktisk i juni i fjor foreslo en ramme på 123,6 milliarder kr, og som altså er det som Regjeringen har forpliktet seg til i Sem-erklæringen.

Regjeringen foreslår bl.a. å fase ned en allerede sterkt redusert hærstruktur, legge ned Haslemoen leir og likeledes redusere Heimevernets struktur ved ikke å rulleføre det eldste og best trenede personellet. Dette bl.a. gjør et forsvarspolitisk forlik med Fremskrittspartiet helt umulig.

Fremskrittspartiet ønsker en snarlig avgjørelse av kampflyprosjektet, og ser nødvendigheten av at det trefes en snarlig prinsipiell beslutning om en slik anskaffelse. Vi synes forsvarsministeren i kampflysaken har opptrådt svært uryddig og er svært skeptisk til at Norge på et så tynt grunnlag uten videre gir sin tilslutning til utvik-

lingsprogrammet JSF, som i verste fall kan koste den norske stat over 1 milliard kr uten at vi har fått noen garanti for gjenkjøp for norsk industri.

Fremskrittspartiet vil her peke på at statsråden i åpen høring gav svært lite konkrete svar rundt denne problematikken. Likeledes foreligger det nå flere rapporter i komiteen som kan komme til å vise at saken ikke er så enkel som man prøver å gi inntrykk av. Fremskrittspartiet ønsker at Regjeringen snarest skal komme tilbake til Stortinget med en egen proposisjon vedrørende jagerflykjøpet, hvor det blir gitt en konkret begrunnelse for hvorfor man anbefaler den ene flytypen framfor den andre.

Fremskrittspartiet ønsker å beholde den vedtatte strukturen for Sjøforsvaret og viser til at tilstedeværelse i norske havområder av både Kystvakten og Sjøforsvaret er av stor betydning for norsk troverdighet. Vi foreslår bl.a. derfor at Norge deltar videre i ubåtprosjektet Viking. Kystradarkjeden i Sør-Norge opprettholdes. Olavsvern består som orlogsstasjon. Den strategiske og operative nytteverdi av selvstendig reparasjons- og vedlikeholdskapasitet for store kystvaktskip og fregatter i nærområdene utredes før endelig beslutning om en langsiktig løsning. Vi viser for øvrig til flere forslag i denne innstillingen.

Fremskrittspartiet mener det er helt nødvendig å beholde den vedtatte struktur. Brigade 12 opprettholdes som vedtatt, og Forsvarets innsatsstyrke bygges opp til brigadenivå på Østlandet. De 20 selvstendige infanterikompaniene beholdes som en del av territorialforsvaret. Driften av Haslemoen leir fortsetter inntil videre, og Heimevernet beholder den vedtatte struktur som omfatter 83 000 soldater. Vi er mot Regjeringens forslag om passiv rulleføring av de eldste årsklassene, og oppfatter dette som et forsøk på en omkamp etter i fjor, da den daværende arbeiderpartiregjering foreslo å redusere Heimevernet til å omfattet 60 000 soldater. Regjeringens forslag nå om passiv rulleføring vil sannsynligvis gi det samme resultatet. Heimevernet er snart den eneste hærstruktur vi har igjen, og det bør snarere styrkes enn reduseres. Vi ønsker derfor at oppgaver, organisering og struktur for Heimevernet gjennomgås og snarest legges fram for Stortinget.

Vi i Fremskrittspartiet forstod aldri Regjeringens forslag om å frata Det frivillige skyttervesen den årlige støtten, og er derfor glad for at en samlet komite nå er kommet til fornuft, og at den årlige støtten opprettholdes.

Fremskrittspartiet finner det oppsiktsvekkende at Regjeringen også snur i saken om integrert eller samlokalisert ledelse av FO/FD. Den 13. juni i fjor mente Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre sammen med Fremskrittspartiet at samlokalisert struktur ville være det beste, ikke minst av hensyn til at forsvarssjefen skal forbli en synlig leder av Forsvarets militære organisasjon. Forsvarssjefen selv sier i et brev til departementet av 10. juni 2002:

«Spørsmålet om integrering, som er meget komplisert, må derfor gjennomgå en nøye vurdering og diskusjon før man foretar en slik avgjørelse.»

Da er det oppsiktsvekkende at Stortinget før samlokaliseringen er gjennomført, går inn for en modell hvor forsvarsstaben integreres i Forsvarsdepartementet, uten noen form for vurdering og diskusjon. Likeledes forutsettes det at lokaliseringen blir lagt til Huseby i eksisterende bygninger, og at planene for nye administrasjonsbygninger på Akershus skrinslegges.

Til slutt vil jeg anføre at Fremskrittspartiet legger til grunn de vedtak som ble fattet i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 45 for 2000–2001, jf. Innst. S. nr. 342 for 2000–2001, for videreføring av den vedtatte strukturen i Forsvaret. Vi ser det derfor som nødvendig og naturlig å følge opp de fattede vedtak. Dette innebærer at de økonomiske rammer må reguleres i henhold til den vedtatte strukturen. Regjeringen legger opp til en reduksjon i den vedtatte strukturen som har alvorlige og dyptgripende konsekvenser for Forsvaret. Vi går derfor inn for å opprettholde den vedtatte strukturen, og at budsjettet tar dette som et utgangspunkt, slik at den totale strukturkostnaden for perioden 2002–2005 utgjør 123,6 milliarder kr i 2002-kroner.

Som det allerede er signalisert fra representanten Hernæs, kommer Fremskrittspartiet subsidiært til å støtte I-vedtaket, for å få til i hvert fall noe.

Helt til slutt tar jeg opp de forslagene fra Fremskrittspartiet som er tatt inn i innstillingen.

Presidenten: Per Ove Width har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kjetil Bjørklund (SV): De fleste debatter om sikkerhetspolitikk har det siste halvåret tatt utgangspunkt i datoen 11. september 2001, ikke fordi det forferdelige som skjedde denne dagen, forandret alt, men fordi det forandret helt klart vår måte å tenke på, delvis gjennom den frykten som ble skapt. I forsvarskretser og blant folk som har vært spesielt opptatt av sikkerhetspolitikk, har en lenge erkjent at vi lever i en tid med asymmetriske trusler og nye typer aktører på den internasjonale arena som skaper nye konfliktlinjer. Men etter 11. september fikk denne tankegangen gjennomslag i et bredere lag i samfunnet.

Det norske forsvaret gjennomgår fremdeles en pinefull prosess for å riste av seg den for lengst avblåste kalde krigen. I dag lever vi i en tid hvor det er vanskelig å bedømme hvem som er fiender. Våpnene kan vel så gjerne være et passasjerfly eller en datamaskin med en dyktig «hacker».

SV har lenge etterlyst en mer helhetlig sikkerhetspolitisk tenkning, hvor det blir lagt mer vekt på andre virkemidler enn de militære. Vi er derfor glad for at St.prp. nr. 55 slår fast at det i langt større grad enn før er rom for å anvende hele spekteret av sikkerhetspolitiske virkemidler, i første rekke politiske, lovmessige, politimessige, diplomatiske, økonomiske, informasjonsmessige, humanitære og militære. Og videre slår Regjeringen fast:

«Bruk av militærmakt utgjør kun ett slikt virkemiddel og vil i de fleste situasjoner neppe være det dominerende sikkerhetspolitiske virkemidlet.»

Dette er en svært viktig erkjennelse som vi i SV mener ikke avspeiles godt nok i den forsvars- og sikkerhetspolitiske debatten. Det avspeiles heller ikke i tilstrekkelig grad i den saken som vi nå behandler, gjennom de strukturvalg som nå gjøres.

SV vil bruke maksimalt 100 milliarder kr på Forsvaret i denne langtidperioden. Det er flere grunner til det. 100 milliarder kr er mer enn nok til å gi oss et militært forsvar som forsvarer oss mot de reelle utfordringer vi står overfor, som kan løses med militære virkemidler. De militære virkemidlene får dessverre for mye ressurser i budsjettene, sammenlignet med alle de andre redskaper for å bygge fred og stabilitet som finnes.

SV vil fjerne elementer i Forsvaret som ikke bidrar til å trygge sikkerheten vår. SV fokuserer på de enorme ressursene vi har å forvalte langs kysten og i havområdene våre, og på den sårbarheten samfunnet vårt utvikler gjennom å bli stadig mer avhengig av teknologi, der sårbarheten økes ytterligere gjennom konkurransepress og privatisering. Dette vil vi gjøre noe med, heller enn å investere stadig mer penger i spesialisert krigsutstyr for å delta i skarpe militære operasjoner i Sentral-Asia, der en kan være fristet til en mistanke om at det underliggende målet er å sikre Vesten tilgang til klodens største gjenværende petroleumsressurser, i tillegg til å opprettholde vår goodwill.

Vi har altså store utfordringer nasjonalt, og vi bør starte her. Så kan vi fortsette med de utfordringene naboskapet vårt gir oss. Russland kan vi bruke som eksempel. Russland truer ikke Norge militært, men de ekstreme sosiale problemene og miljøproblemene knyttet til atomindustri og atomforsvar kan utgjøre både direkte trusler mot oss og indirekte trusler ved faren for destabilisering av Russland. Utbygging av gass- og oljefelter på russisk side i nord vil innebære stadig mer risikofrakt langs norskekysten. Spissformulert kan vi si at det er greit å være redd for Russland, men vi må være redd for Russland på riktig måte. Dagens løsning er altså ikke et tungt invasjonforsvar, men et sett av virkemidler for å møte disse ulike truslene.

Etter SVs oppfatning er Norges vesentligste bidrag for å hindre framtidige konflikter ikke investeringer i vårt eget forsvar, men våre økonomiske og politiske valg i møte med bl.a. økende sosiale forskjeller og miljøkriser. Bidrag til freds- og demokratiprosesser er også investeringer i sikkerhet.

Norge markerer seg internasjonalt, særlig på to områder – som energileverandør og som humanitær stormakt. Som energileverandør kan vi være sårbare i forhold til å trekkes inn i konflikter. Det kan være at noen ønsker å ramme energiforsyningen til et land som er mottaker av f.eks. norsk gass, eller våre oljeinstallasjoner kan peke seg ut som et spektakulært mål for terrorisme som har til hensikt å vekke oppsikt og skape usikkerhet.

Når det gjelder rollen som humanitær stormakt, gir den oss først og fremst økt sikkerhet, etter SVs oppfatning. Vi er en stor bidragsyter til FN. Vi er en tung aktør innen internasjonal bistand og medspiller i en rekke fredsprosesser. Gjennom dette har Norge muligheten til å

spille en større rolle internasjonalt enn vår størrelse skulle tilsi. Men dette gjør oss selvsagt utsatte, ikke alle er interessert i fred.

SV er positiv til at norske soldater deltar i fredsbevarende operasjoner. Men vi er svært skeptiske dersom vi skal bygge opp et kostbart og avansert forsvar for å kunne vinne anerkjennelse og skaffe oss en utenrikspolitisk posisjon gjennom militær deltakelse i internasjonale operasjoner. Vi har i realiteten stått overfor dette valget en stund nå, og stortingsflertallet har gjort dette valget på enkleste måte. På mange måter har stortingsflertallet sagt ja takk, begge deler – uten en grundig debatt om hvilken rolle Norge bør spille, og uten å spørre hvorfor vi inntar den rolle vi måtte velge. Om kort tid til vi være ansvarlige for å bombe i Afghanistan og for å rydde eksplosiver for å bidra til fredelig utvikling. Det er ubegripelig at ikke flere partier enn SV bekymrer seg for denne dobbeltrollen. SV mener Norge bør rendyrke rollen som humanitær stormakt. Derfor stiller vi oss svært kritiske til at Norge er med på både å bygge fred og drive krig i Afghanistan.

Vi stiller oss svært kritiske til de kravene som reises om opprustning for at land i Europa skal matche den amerikanske krigsmaskinen. Til sjuende og sist er det ikke til å komme bort fra at penger brukt på militær opprustning, går på bekostning av penger som kan brukes til å forebygge kriser og konflikter og skape sosial trygghet. Spørsmålet må være hvordan vi skal få mest fred for pengene, og ikke hvor mye penger vi kan klare å bruke på våpen.

Flertallet kommer i dag til å fatte vedtak om at det skal brukes 118 milliarder kr til Forsvaret de kommende årene. Etter SVs oppfatning er dette bortimot 20 milliarder kr for mye, og det er også svært usikkert om flertallets rammer vil holde. Et tilbakeblikk på de siste fire–fem årene viser at Forsvaret har klart å sløse bort mange milliarder på meningsløse prosjekter. Jeg vil nevne f.eks. kystfortene Rødbergodden og Malangen, som ble opprustet rundt år 2000 for henholdsvis 50 mill. kr og 259 mill. kr, for deretter å bli nedlagt så å si umiddelbart. En rekke eksempler kunne dessverre nevnes. Et blikk framover viser at det er en rekke prosjekter under planlegging hvor sluttsammen i realiteten er ukjent, og hvor kostnadssprekker er sannsynlige. Dersom rammen på 118 milliarder kr skal holde, må i det minste stortingsflertallet manne seg opp til å si at dette er rammen, og at Forsvaret ved kostnadssprekker må holde seg innenfor denne rammen.

I innstillingen fremmer SV flere forslag som har til hensikt å bidra til å få kontroll med ressursbruken i Forsvaret. Vi foreslår bl.a. at Regjeringen styrker det sivile innslaget i prosjekt- og logistikkorganisasjoner i Forsvaret.

I tillegg fremmer SV forslag som innebærer skrinlegging av flere milliardprosjekter som har det til felles at nytten for det norske forsvarer synes usikker, og den endelige prislappen likeså.

Det er gjort enkelte grep for å få bedre styring med ressursbruken til Forsvaret. Opprettelsen av Forsvarets

logistikkorganisasjon er etter SVs oppfatning et viktig bidrag. Men vi stiller spørsmål ved om det verktøyet som FLO trenger for å imøtekomme forventningene om mer effektiv ressursbruk, IT-systemet GOLF, vil kunne bli levert i tide. Jeg vil også spørre forsvarsministeren om hvorfor i all verden en er nødt til å kjøpe det aller dyreste utstyret, når det allerede er utviklet et program som lett kan utbygges til et felles system.

Fregattprosjektet seiler opp som et nytt omfattende skandaleprosjekt. Fregattprosjektets leder, kommandør Per Erik Göransson, uttalte til Dagens Næringsliv den 7. mai at den samlede kostnad nå ligger an til å bli «over 20 milliarder». SV sendte et skriftlig spørsmål til forsvarsministeren om dette og har fått til svar at hun forventer at en holder seg innenfor de vedtatte rammer. Det hadde vært interessant om forsvarsministeren i dag kunne bekrefte at hun ikke vil akseptere en slik dramatisk kostnadsvekst i fregattprosjektet.

Forutsetningene for Stortingets vedtak i 1999 om etablering av Regionfelt Østlandet er vesentlig endret. Hæren er nå så sterkt redusert at det ikke er behov for flere skytefelt i landet. I kvalitet er de etablerte skytefeltene i nord like gode som Regionfelt Østlandet når vedtatte justeringsplaner er utført. De nordnorske øvingsområdene er kvalitetsmessig bedre, fordi Marinen, Hæren og Flyvåpenet kan drive samøvelser, noe som blir umulig i det nye regionfeltet. Det innebærer at avdelinger som utdannes på Østlandet, må sendes til Nord-Norge for videreutdanning for å oppnå nødvendig kvalitet.

Den nye nordiske forsvarsavtalen av 23. april i år åpner for felles øvelser og utvikling av en nordisk brigade. Det vil si at svenske og nordnorske skytefelt blir åpne for alle nordiske land, og nye storfelt blir overflødige. Regjeringen har ikke forelagt for Stortinget noen orientering om konsekvensene av den nye nordiske avtalen. En ny behovsanalyse kan vise at Rødsmoen skytefelt ved Rena – eventuelt med små utvidelser – kan være nok for å dekke behovet på Østlandet. Utredninger utenfor Forsvaret har anslått at etableringskostnader for Regionfelt Østlandet kan komme til å overstige 5 milliarder kr.

Forutsetningene for Regionfelt Østlandet er kraftig endret, så kraftig endret at det etter SVs mening er uforvarsiktig å bygge ut feltet, og jeg tar med dette opp forslag nr. 8, fra Senterpartiet og SV.

Det har vært en rekke fatale ulykker de siste årene der heimevernsvåpen har vært involvert, og Forsvaret har selv utredet og anbefalt at disse våpnene låses med kammerlåser. I forslag nr. 23 foreslår SV å be Regjeringen om å iverksette innføringen av kammerlåser på de HV-våpen som ligger i private hjem. Dette forslaget er likelydende med det regjeringspartiene selv foreslo i proposisjonen, og som de nå, som en konsekvens av forliket med Arbeiderpartiet, må stemme mot. Det er svært synd at dette forslaget, som er en billig forsikring mot nye tragiske ulykker, ikke ser ut til å bli vedtatt.

SV støtter for øvrig en rekke av flertallets forslag, bl.a. andre måter å spare på i Heimevernet enn gjennom passiv rulleføring og fortsatt støtte til Det frivillige skytervesen.

Til slutt vil jeg ta opp SVs forslag og ber om at forslagene krediteres rett forslagsstiller.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Bjørklund har tatt opp de forslag han refererte til.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Regjeringspartiene og Arbeiderpartiet har fått til et historisk forsvarsforlik, og det viktigste blir balanse mellom struktur og ressurser. Med stor frimodighet hevder jeg: Det måtte jenter til for å klare det! Med en statsråd fra Høyre, en komiteleder fra Arbeiderpartiet, en nestleder fra Kristelig Folkeparti og en parlamentarisk leder fra Venstre fikk vi det til, i godt samarbeid med gutta! Resultatet er at Forsvaret er sikret 118 milliarder kr over en fireårsperiode.

Kvinneandelen i Forsvaret er for lav. Målsettingen er 7 pst. andel kvinnelige befal og 13 pst. andel kvinnelige sivile ledere i Forsvaret innen 2005. Forsvaret må jobbe aktivt både for å bedre rekrutteringen og for å beholde kvinnene som allerede er i Forsvaret. Forsvaret må være villig til å ta i bruk utradisjonelle og nye virkemidler for å nå disse målene. Kristelig Folkeparti ser derfor på forslaget i Vernepliktutvalget om sesjon for kvinner som meget interessant. Sammen med andre tiltak vil det kunne øke rekrutteringen av kvinner.

Kvinner i Forsvaret har en viktig rolle både nasjonalt og ikke minst internasjonalt, f.eks. i fredsbevarende styrker. Nasjonalt handler det om å få en bevisst holdning til hva totalforsvarstenkning dreier seg om, i det viktige arbeidet hele samfunnet må delta i for å få til en god samfunnssikkerhet.

Jeg viser til representantene Nybakk og Hernæs, som har hatt gode formuleringer om viktige saker, og jeg velger å ikke gjenta alt det som allerede er sagt.

Forsvaret skal i omleggingsperioden 2002–2005 samlet få tilført 118,039 milliarder kr. For Kristelig Folkeparti er det svært viktig at det er samsvar mellom oppgavene: struktur og bevilgninger. Den balansen er på plass nå, og det vil gi Forsvaret den nødvendige ro til å gjennomføre den omfattende omstillingen de er i gang med.

Kristelig Folkeparti ønsker et moderne og fleksibelt forsvar. Dagens trusselbilde er bredt og diffust, med glidende overganger mellom det nasjonale og internasjonale, og mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig. Da NATO vedtok sitt strategiske konsept i 1999, ble det nye trusselbildet tegnet: terroristnettverk, internasjonal kriminalitet, menneskesmugling, narkotikahandel og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Det er nødvendig med en erkjennelse av bredden av samfunnsområder som må trekkes inn i den nasjonale beredskapen mot terrorisme. Kristelig Folkeparti mener at samfunnssikkerhet og anti-terrorberedskap må bli en sentral oppgave for Forsvaret. Det må legges vekt på samarbeidet mellom sivil og militært beredskap innenfor et totalforsvarskonsept. Kristelig Folkeparti mener at omstruktureringen og moderniseringen av Forsvaret vil bidra til å styrke Forsvarets evne i

antiterrorssammenheng. Dette temaet vil også bli drøftet i forbindelse med St.meld. nr. 17 for 2001-2002, om samfunnssikkerhet, som er til felles behandling i justiskomiteen og forsvarskomiteen.

Kristelig Folkeparti tilhører det flertall som nå går inn for at forsvarssjefen integreres i Forsvarsdepartementet. Forsvarssjefen skal ha to parallelle funksjoner, som øverste militære rådgiver i departementet og som etatsjef for Forsvarets militære organisasjon. For Kristelig Folkeparti er det viktig at det bærende prinsipp for et nytt integrert forsvarsdepartement må være at kompetansemiljøene samles og at oppgaver løses i én integrert prosess, og videre at det integrerte departement skal bestå av fullintegrerte sivil-militære avdelinger. Det forutsettes at planleggingsvirksomheten i all hovedsak skal foregå i disse avdelinger, og at forsvarsstaben skal være av begrenset omfang.

Det er fortsatt viktig med en synlig og sterk forsvarssjef, og offentligheten må fortsatt ha tilgang til hans kvalifiserte og uavhengige fagmilitære vurderinger.

Jeg har innsett at Haslemoen leir må legges ned, og at det vil skje innen 31. juli 2004. Når både faglige og økonomiske forhold tilsier at Hæren ikke har behov for Haslemoen i fremtiden, er det riktig å ta avgjørelsen nå. Aktivitetene på Haslemoen skal gradvis trappes ned. Det er positivt at alle sivile og militære ansatte har fått annen jobb i Østerdalen garnison, og det er viktig at Våler kommune nå bruker de muligheter som finnes, for å få etablert nye arbeidsplasser i kommunen.

Kristelig Folkeparti går imot forslaget om passiv rulleføring av de eldste årsklassene i Heimevernet og vil i stedet overlate til Forsvarsdepartementet, i samarbeid med forsvarssjefen og Generalinspektøren for Heimevernet, å utforme et opplegg for årlig trening som bedre ivaretar Heimevernets behov.

Kristelig Folkeparti har akseptert at det fortsatt er et flertall for Regionfelt Østlandet, og vi har ikke tenkt å ta noen omkamp på det. Men desto viktigere for oss blir da det arbeidet Forsvaret gjør for å unngå miljøforurensing. Like viktig er en åpen dialog og respekt for dem som er urolige og veldig sterkt ønsker at Statens forurensingstilsyn må fastsette konsesjonsvilkårene for bruk av Regionfelt Østlandet før anleggsarbeidet på feltet begynner.

Forsvarskomiteen og justiskomiteen har, som jeg nevnte, St.meld. nr. 17 om samfunnssikkerhet til behandling nå. Det handler også om veien til et mindre sårbart samfunn, og det er satt ekstra fokus både på miljøforurensing og vannkvalitet. Det er meget viktig å se på sårbarheten, bl.a. for å få en mer bevisst holdning og vilje i samfunnet til å begrense forurensing til vann generelt, og drikkevannskilder spesielt. Vann skal betraktes på linje med andre næringsmidler. Derfor må avrenning tas svært alvorlig, og bruk av giftige stoffer og kjemikalier må begrenses eller fjernes. Det må også gjelde skytefelt. Denne helhetstenkingen er en utfordring for myndighetene, også for oss stortingspolitikere og for politisk ledelse i regjering. Konsekvensutredninger og konsesjon for utslipp i forkant av utbygging er viktige virkemidler som bør brukes strengt, også for Forsvarets

del. Kristelig Folkeparti forventer at disse hovedutfordringene ivaretas på en god måte gjennom den internkontrollordningen som etableres i tilknytning til Regionfelt Østlandet.

Til slutt: Kristelig Folkeparti er fornøyd med at den årlige støtten til Det frivillige skyttervesen opprettholdes.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det foreligger en innstilling, så vi kunne like gjerne ha droppet hele debatten, startet representanten Bjørn Hernæs sitt innlegg med å si. Nå er det faktisk slik at det i de aller fleste saker foreligger en innstilling. Men når det er sagt, skjønner jeg veldig godt at representanten Hernæs gjerne skulle ha sett at vi hadde sluppet denne debatten i salen i dag, og at man kunne ha stukket innstillingen i en skuff, hvor den hadde blitt forbigått i stillhet og ikke fått offentlighetens oppmerksomhet.

Den såkalte gjennomføringsproposisjonen må kunne kalles tidenes mageplask for et parti som har gjort seg til talsmann for større forsvarsbevilgninger enn de fleste andre i alle år, og som har sett det som sin ambisjon å konkurrere med Fremskrittspartiet på denne arenaen. Det må også kunne sies å være tidenes mageplask for en statsråd som var høyt på banen to–tre dager etter regjeringsskiftet i fjor høst, iallfall, og hvis jeg ikke husker mye feil, var det bl.a. sagt at vi trengte ikke 48, men 72, kampfly, og at disse på toppen av det hele skulle finansieres utenfor enhver forsvarsramme.

Det vi nå ser som et resultat av forliket mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet, må trygt kunne sies å være tidenes nedtur for regjeringspartiene, og spesielt for Høyre. Man skal ikke lese mye i dagens innstilling før man også ser dette. Jeg vil spesielt peke på side 7 i innstillingen, hvor jeg siterer fra flertallets merknader:

«Flertallet vil understreke at Forsvaret fremdeles vil ha en sterk nasjonal territoriell funksjon i ressursovervåking og suverenitetshevdelse. Flertallet vil imidlertid legge avgjørende vekt på grenseoverskridende samarbeid for å redusere sårbarheten og styrke evnen til internasjonal og alliert samhandling.»

Det er et sterkt fokusskifte for partiet Høyre i forhold til hva man sa i innstillingen for nøyaktig et år siden. Jeg tar meg ikke bryderiet med å sitere fra innstillingen for et år siden, men den sier altså det stikk motsatte. Der hevder Høyre at man skal ha det nasjonale forsvar i fokus, og at internasjonale oppgaver må komme som et supplement på områder der vi har spesiell kompetanse til å delta i internasjonale oppgaver.

Det er mange som hevder at 11. september gir en ny dimensjon til de utfordringer vi står overfor. På et vis gjør det selvfølgelig det, men det 11. september i fjor først og fremst viser, er at det fortsatt er et behov for å kunne reagere raskt – ikke først og fremst på angrep fra en annen stat, men på eventuelle terroranslag. Evnen til å kunne reagere raskt reduseres gjennom den omstillingen som Forsvaret nå er inne i. Det som bygges opp, er evnen til å kunne delta i krigshandlinger mot dem som allerede har begått terrorhandlinger eller gått til angrep på andre nasjoner, slik vi nå gjør i Afghanistan.

Etter Senterpartiets oppfatning vil vår viktigste oppgave også i internasjonal sammenheng fortsatt være knyttet til innsats vi kan gjøre innenfor landets grenser. Jeg tenker da på forvaltning og kontroll med våre enorme havområder og nordområder. Vår viktigste oppgave også i internasjonal sammenheng er å unngå at konflikter får bygge seg opp, og unngå at det oppstår kriselignende situasjoner i dette sårbare området hvor det finnes enorme ressurser. Det vil ha mye større verdi også for alliansen og for våre samarbeidspartnere, enn det å kunne delta i konflikter rundt omkring i verden der de måtte oppstå.

Så til noen områder innenfor innstillingen som jeg spesielt vil kommentere. Jeg finner det sterkt å beklage at flertallet i komiteen nå legger opp til en så sterk nedbygging av kystovervåkningen som man gjør. Senterpartiet ønsker derfor å opprettholde Kystradar Sør, og vi ønsker å opprette en maritim overvåkningssentral ved Reitan. Det flertallet i denne komiteen og flertallet i Stortinget i dag gjør, står i sterk kontrast til det som er påpekt gjennom sårbarhetsmeldingen om behovet for å ha en sterk kystovervåkning og å styrke denne delen. Man klarer altså ikke å se samfunnets ressurser som en helhet. Forsvaret bygger ned den kompetansen og de ressursene som man har investert i over mange år, for så at vi sannsynligvis kan ende opp med ut på høsten å gjøre vedtak om at dette skal bygges opp på sivil hånd.

Senterpartiet er også sterkt uenig i det flertallet nå vedtar med hensyn til Heimevernet. Jeg begriper ikke hvordan det skal være mulig å opprettholde en styrke på 83 000 mann uten å legge inn økte bevilgninger. Jeg frykter at dette kommer til å føre til at vi ikke ender opp med passiv rulleføring av 23 000 menn, men av 83 000 menn (presidenten klubber). Det vil ikke være rom for å øve innenfor de rammene som flertallet legger opp til. – Jeg får komme tilbake senere i en treminutter.

Jeg tar opp de forslagene hvor Senterpartiet er forslagsstiller.

Presidenten: Odd Roger Enoksen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Trine Skei Grande (V): Norges sikkerhetspolitiske situasjon har endret seg dramatisk i løpet av de siste ti-tolv årene. De tidligere kommunistiske statene i Øst-Europa og Russland har gått fra å representere en direkte militær trussel til å være demokratiske samarbeidspartnere, ja til og med allierte, når det dreier seg om Polen, Tsjekkia og Ungarn.

Den direkte trusselen mot norsk territorium har blitt mindre. Jeg tilhører sjøl en generasjon som vokste opp på 1970–80-tallet hvor tanker om verdenskrig og atomkrig var en naturlig del ved det å vokse opp. Linjene var klare, alt var svart/hvitt, og fienden var noen man kunne peke på kartet og vise hvor var. Samtidig har verden de siste ti årene blitt mer uforutsigbar, der helt andre konfliktlinjer og spenninger har fått utvikle seg. De uvirkelige og grusomme terrorhandlingene mot New York og Washington 11. september i fjor, brakte dette til overflaten. 11. september brøt en mental barriere, aksjoner man tidligere

ikke engang kunne tenke seg ville kunne finne sted, må vi nå forberede oss på og treffe tiltak mot.

Det er nesten umulig å overdrive betydningen av 11. september. Denne datoen representerer den definitive slutten på det 20. århundre og begynnelsen på det 21. – en mye mer usikker verden, der Norge er med i en internasjonal koalisjon mot terrorisme. Etter den 11. september 2001 er alt blitt annerledes. Det norske forsvaret må ses i en slik ny internasjonal sammenheng, der det blir satt overfor helt andre utfordringer og oppdrag enn tidligere. Behovet for å kunne arbeide internasjonalt, i samarbeid med andre land, er langt større i dag enn tidligere. Samarbeid er viktig, og at Norge aktivt går inn og definerer sin egen rolle i forhold til det vi har kalt kampen mot terrorisme. Som alliert skal og må Norge delta med militære midler innenfor rammen av det som er naturlig. Kampen mot terrorisme kan imidlertid aldri vinnes dersom en legger hovedfokus på de militære midler alene.

Kampen for demokrati og menneskerettigheter, og mot fattigdom og miljødeleggelse, er helt nødvendig og langt viktigere dersom vi skal ha håp om å vinne kampen mot terrorisme. Det er i et slikt helhetlig perspektiv Norge må definere sin rolle i kampen mot terrorisme. Venstre mener, i motsetning til SV, at den balansen er viktig, og at man ikke bare kan satse på én av tingene.

Venstre er godt fornøyd med at denne gjennomføringsproposisjonen tilfører Forsvaret for første gang på lang tid ressurser som står i samsvar med de oppgavene man forventer Forsvaret skal gjennomføre. Den forutsetter at den omstillingen Forsvaret er gjennom, er for å forberede seg til en ny internasjonal virkelighet. Den omstillingen ble på 1990-tallet utsatt i altfor mange år, men gjennomføres nå på en god måte.

Venstre er i dag glad for at det er et bredt flertall som danner hovedrammen rundt forsvarspolitikken, og at Forsvaret i åra framover kan operere innenfor forutsigelige og tilstrekkelige økonomiske rammer. Det viktigste i dag er kanskje ikke enkeltvedtaket, men bredden bak det. Det betyr at vi alle har gitt litt – Venstre har gitt litt på miljøgrepene vi ønsker skulle ha blitt gjort, at vi nå må bygge en dokk der vi mener private kunne ha gjort arbeidet like godt.

I forhold til de enkelte delene av proposisjonen vil jeg spesielt trekke fram den økte betydningen av Heimevernet i Forsvarets strategiske tenkning. Heimevernet vil i framtida være det viktigste elementet i Norges territoriale forsvar. Heimevernet må derfor tilføres økte ressurser og materiell som er i samsvar med den oppgaven. I forhold til de internasjonale utfordringene som jeg har nevnt tidligere, er det klart at et heimevern som kjenner lokalmiljøet, som kjenner menneskene i det lokalmiljøet, og som kjenner også de lokale strukturene, er mye mer effektivt enn en eller annen elitegruppe som kommer utenfra.

Venstre er også fornøyd med at komiteen har funnet midler til fortsatt å støtte Det frivillige skyttervesen, som, i Venstre-sammenheng, har en over hundreårig tradisjon. Det er imidlertid langt viktigere at dette også en dag er en god investering for Forsvaret, spesielt ved at Forsvaret

drar nytte av Skyttervesenets nettverk og godt vedlikeholdte skytebaner.

Til slutt vil jeg nevne planene for et nybygg i tilknytning til Akershus festning. For Venstre er det svært viktig at et slikt eventuelt nybygg plasseres og utformes i nært samarbeid med Riksantikvaren. Forsvaret har alltid vært en del av byen Oslo. Akershus festning er en av byens viktigste anlegg, og et nybygg i dette området må skje skånsomt, slik at det fortsatt blir et utfartssted for byens borgere og for turister. Forsvaret og Oslo henger sammen, og vi trenger ingen konflikter på det området.

Karl-Anton Swensen (Kp): Det er sørgelig å se at St.prp. nr. 55 blir behandlet nå, når vi vet at sårbarhetsmeldingen ikke skal behandles før i oktober i år – dette til tross for at begge meldingene berører de samme vitale områdene knyttet til beskyttelse av samfunnet. Nå vil Stortingets behandling lett føre til at dagens avgjørelser vil gi sterke føringer for høstens arbeid med sårbarhetsmeldingen.

Jeg vil ikke benytte tiden på de områdene der det hersker bred enighet mellom partiene, men sette søkelyset på et par viktige områder som synes å ha gått noen hver hus forbi underveis i behandlingen.

Som representantene sikkert husker, ble det for ca. et år siden vurdert om det var behov for å koordinere beredskaps- og overvåkningsressursene langs kysten for å sikre et bedre beredskap. Det var stor enighet om dette i opposisjonen, og også regjeringspartiene innså til slutt at noe måtte gjøres. Dette resulterte i en såkalt handlingsplan. Forsvarsdepartementet ble gitt i oppdrag å utrede etatenes behov knyttet til overvåkning av kysten. Dette arbeidet er nylig slutført, og den eneste konklusjonen er at det er behov for å knytte sammen informasjon fra alle etater med ansvar innenfor kystforvaltning, for derved å sikre et bedre overvåkningsbilde, dvs. nettopp det den maritime overvåkningsentralen var tenkt å gjøre. At kystradarkjeden skal legges ned, og at det ikke skal opprettes en overvåkningsentral, synes å være et resultat av det ett av medlemmene i komiteen har forstått, nemlig at det innad i Forsvaret synes å herske stor grad av rivalisering mellom grenene.

I St.prp. nr. 55 fremgår det at Forsvaret fortsatt har ansvaret for suverenitetshevdelsen i sjøområdene og håndhevelse av suverene rettigheter i de tilstøtende farvann. Til tross for dette, og til tross for tidligere føringer fra regjering og storting om å øke overvåkningskapasiteten for å sikre mer effektivt suverenitetshevdelse, foreslås det altså å redusere kapasiteten. Det hevdes videre at små grønkleddede menn fremholder at det ikke finnes militær interesse for overvåkning av de maritime områder. Slike uttalelser bør få varselklokken til å ringe for fullt. Det de egentlig sier, er jo da at hovedoppgaven, suverenitetshevdelsen, ikke vil bli ivaretatt. Man kan undres over hvor denne kategori offiserer har gått på skole. Samtidig går det fram av sårbarhetsmeldingen at Forsvaret har et behov for å øke overvåkningskapasiteten langs kysten. Kystvakten ble i sin tid lagt inn i Forsvaret. Dette ble begrunnet med Forsvarets godt utbygde kommando- og

kontrollapparat. Kystradarene er en del av dette apparatet. Uten et effektivt kommando- og kontrollapparat som muliggjør å holde oversikt over eget geografisk ansvarsområde, faller jo argumentet for å holde Kystvakten i Forsvaret bort. Kanskje den en dag bør overføres til et annet departement. Tilsvarende vurdering gjøres også hos våre største allierte. Kystpartiet vet at det internt i Forsvarets overkommando hersker stor uenighet om hvorvidt Kystradarkjeden bør legges ned, og om det er behov for en overvåkingssentral.

Det har blitt gitt ordre fra høyeste hold i Forsvarets overkommando om at de militære behov for en bedret overvåking skal tones ned, og at de sivile behov skal framheves. Bakgrunnen for dette er en ønsketenkning om at de sivile etatene skal bekoste Forsvarets behov for overvåking, slik at Forsvarets oppgaver kan løses mer kostnadseffektivt.

Generalinspektøren i Sjøforsvaret har selv uttalt at evnen til suverenitetshevdelse er skremmende lav – legg merke til at den ikke er skremmende lav for å sikre en effektiv suverenitetshevdelse, men sett i forhold til et minimum.

For en kyststat som Norge kan dette kun betegnes som en skandale. Samtidig som man altså ikke finner at man har råd til å foreta investeringer som sikrer at hovedoppgaven løses, ønsker Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet – og da helst de ansatte i departementet – en felles strategisk ledelse, lokalisert i tilknytning til Akershus festning. Det skal selvfølgelig bygges nytt, dette til tross for at det alt finnes et stort og relativt moderne bygg på Huseby. Dette er et godt eksempel på hvordan tæring settes foran næring. Det er tross alt ikke den spisse enden som styrkes.

Med bakgrunn i dette foreslår Kystpartiet at nedleggelse av Kystradarkjeden i Sør-Norge avvendes i påvente av at sårbarhetsmeldingen behandles – og at man samtidig fortsetter arbeidet med å utrede behovet for en maritim overvåkingssentral.

I og med at Kystpartiet ikke er med i komiteen, støtter vi Senterpartiets forslag, som tar opp denne problemstillingen.

Leif Lund (A): Representanten Åse Wisløff Nilssen fra Kristelig Folkeparti viste til at det måtte kvinner til for å få til avtalen mellom Regjeringen og Arbeiderpartiet. Nå håper jeg at vi også skal klare å få kvinner inn i Forsvaret. Jeg er oppnevnt av Stortinget i en inntaksnemnd ved Krigsskolen, og der klarte vi ikke å nå forsvarssjefens mål om 7 pst. kvinner. Så vi får bare håpe at kvinnene også vil inn i Forsvaret og ikke bare styre Forsvaret.

Gjennomføringsproposisjonen er et omfattende dokument, som tar for seg flere sider ved Forsvaret. Regjeringspartiene og Arbeiderpartiet er blitt enige om strukturen og økonomiske rammer for Forsvaret i inneværende fireårsperiode, og det er jeg glad for. Det er viktig for Forsvaret.

Det var ventet: Regjeringspartiene oppdaget at de hadde lovet mer i opposisjon enn de kunne holde i posisjon. Den

økonomiske rammen er 5,6 milliarder kr lavere enn det stortingsflertallet, inklusiv de nåværende regjeringspartiene, gikk inn for i fjor. Det er litt høyere enn det Stoltenberg-regjeringen foreslo. Dette resultatet bør Forsvaret være fornøyd med. Jeg går ut fra at det nå omsider blir samsvar mellom det Forsvaret og politikerne har bestilt, og det man år for år er villig til å bevilge til formålet.

Nå har Forsvarets ledelse til gjengjeld ingen unnskyldning for ikke å gjennomføre den omleggingen som vi nå vedtar. Det norske forsvaret har altfor lenge hatt en struktur bedre egnet til å møte trusselen fra den kalde krigs tid enn etterkrigstidens trussel. I år er det 13 år siden Muren falt. Jeg håper at de omstillinger som skal gjennomføres, vil gi oss et forsvar som et best mulig tilpasset det nye trusselbildet, hvor tyngdepunktet er forskjøvet fra 9. april til 11. september.

Å utvikle et forsvar som både sikrer norsk territorium, også med tanke på at øst/vest-bildet igjen kan endre seg, og som kan yte et nødvendig bidrag til internasjonale operasjoner i tråd med NATOs nye rolle, krever en omstilling på alle plan.

Det forsvar vi nå skal få, blir spissere, mer kompetent og mer effektivt. Det blir færre offiserer i stab, færre fot-soldater og flere eksperter. Mer av de årlige bevilgningene kan investeres i stadig mer sofistikerte og dyre våpensystemer, og mindre til løpende drift. Forsvarets overkommando legges ned, og forsvarsledelsen flytter inn hos den politiske ledelsen i Forsvarsdepartementet – og det er bra.

Jeg må si noen ord om babyen min i denne gjennomføringsproposisjonen: behovet for å bygge en utvidet dokk for fregatter i Fridtjof Nansen-klassen på Haakonssvern i Bergen, som er Nordens største marinestasjon. Jeg er litt overrasket over motstanden mot å utvide dokken. Det ble skapt et bilde av at det var rikelig med verkstedskapasitet flere steder. Så vidt jeg kjenner til, er det bare ett verft som i dag har stor nok dokk til å ta imot de nye fregattene og det nye kystvaktfartøyet «Svalbard». Det er jo ikke slik at utvidelsen på Haakonssvern ikke ville ha ringvirkninger for den sivile industri i regionen i dag. I dag er 47 pst. av arbeidet ved marineverftet på Haakonssvern ute på det private markedet. Så ny og utvidet dokk på Haakonssvern er bra for Forsvaret og for alle leverandører i det sivile næringsliv – og det er bra.

Det forpliktende forliket mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet gir et godt utgangspunkt for at både ledelsen og de tusener av medarbeidere som har ansvaret for gjennomføringen, nå sikres en rimelig grad av arbeidsro etter en lang periode med det motsatte.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg merket meg også representanten Wisløff Nilssens påpeking av de fire kvinnene. Jeg hører ikke til dem som nødvendigvis tror at kvinner er mer fredelige enn menn, men jeg har hørt at noen mener at kvinner kan være mer løsningsorienterte enn menn. Og her har det vært tilfellet, for det har vært en konstruktiv og løsningsorientert prosess som har ført oss fram til den innstillingen vi har i dag – en innstilling som jeg er særdeles godt fornøyd med.

Grunnen til det er at da Regjeringen overtok i oktober 2001, stod vi overfor vanskeligere forsvarspolitiske utfordringer enn på lenge. Verden var rystet etter udåden i USA, og Regjeringen fulgte opp med konkrete bidrag i form av viktig norsk militær styrkeinnsats i og omkring Afghanistan. Tilliten dette skapte til Norge som alliert, er viktig. NATO-solidariteten ble satt på prøve, og vi leverte. Og hadde vi ikke levert, hadde hele fundamentet for forsvaret av Norge, nemlig NATO-medlemskapet vårt, vært truet. Vi har aldri basert norsk forsvar på at vi skal klare alt alene. Men vi styrker også indirekte forsvaret av Norge ved å vise at vi mente noe med NATO-solidariteten.

Både hendelsene i fjor høst og krigene på Balkan på 1990-tallet viste at troverdig forsvarsevne i vår tid dreier seg om å kunne stille opp på kort varsel med moderne og fleksible enheter og avdelinger som kan samarbeide med andre lands styrker, enten det er samarbeid på vårt territorium, eller ute. Det avgjørende er å modernisere og tilpasse oss i tide og satse på riktige kapasiteter, slik at Forsvaret kan møte morgendagens utfordringer.

Det er ikke bare på bortebane vi skal hevde oss, slik enkelte sier. Den innsats vi yter utenfor landets grenser, bidrar ikke bare til internasjonal fred og stabilitet. Like viktig er at det tvinger oss til å oppfylle virkelighetens krav til moderne militære styrker. Det gir oss verdifull kunnskap og erfaring som vi kommer til å trenge hvis vi får en krise på egen dørmatte.

Gjennomføringsproposisjonen er Regjeringens svar på hvordan Forsvaret best mulig skal kunne møte dagens og morgendagens utfordringer. Vår deltakelse i Afghanistan og Kosovo viser at vi har styrker som duger, og innstillingen som behandles i dag, gir et grunnlag for å bli enda bedre, både hjemme og ute. Det er i ferd med å sikre en nødvendig balanse mellom struktur og finansiering. Det vil i seg selv gi større ro rundt den nødvendige omstillingen som er i full gang.

Vi har med dagens forlik lyktes i å skaffe historisk høye bevilgninger til Forsvaret, og det blir lagt merke til av våre allierte. Hver tredje krone skal gå til investeringer. Det er helt i samsvar med NATOs målsetting.

Vedtaket om å gjøre Hærens del av Forsvarets Innsatsstyrke og Brigade 12 til en fullverdig brigade bidrar til at evnen til strategisk og taktisk forflytning, og den operative kapasiteten til brigaden øker betraktelig i forhold til dagens Brigade 12.

Vi får nytt skyte- og øvingsfelt på Østlandet. Det gir en unik mulighet til realistisk øvelse av Hærens avdelinger i Sør-Norge i forhold til tidligere. Og realistiske øvinger er en forutsetning for at vi kan operere når det gjelder.

Vi får også en betydelig bedre havgående kapasitet med nye fregatter, MTB Skjold-klasse osv. Her er det seilings- og treningsmønsteret som skal legges opp slik at tilstedeværelsen i prioriterte områder tilgodeses. Totalt sett skal Sjøforsvarets operative tilstedeværelse i Nord-Norge økes, ikke minskes.

Videre: Strategisk transport- og tankflykapasitet skal utredes videre og disponeres innen 2010. Før det er på

plass må vi ha en interimsløsning, som vi vil komme nærmere tilbake til.

Vi får videre en integrering av Forsvarsdepartementet og den øverste militære ledelsen.

Jeg har ingen problemer med å se at de mål som vi venter å oppnå ved samlokalisering, også kan oppnås ved integrering. Og fordi spørsmålet var utredet i forbindelse med fjorårets behandling av St.prp. nr. 45 for 2000-2001, begynner vi ikke på bar bakke. Det har derfor vært en akseptabel bit av et forlik med Arbeiderpartiet.

Et flertall i komiteen ønsker et opplegg for årlig trening som bedre ivaretar Heimevernets behov enn passiv rulleføring av de eldste årsklassene, og det vil bli fulgt opp.

De endringene som får flertall, er i samsvar med hovedlinjene i Regjeringens opplegg. Vi flytter på rundt 300 mill. kr av en totalramme på 118 milliarder kr. Samtidig har det vært stor vilje til å finne inndekning for de millionene som tross alt flyttes på.

Det jeg legger størst vekt på, er at det i komiteen er et flertall som slutter seg til Regjeringens forslag til økonomiske rammer. Det var det man ikke oppnådde i fjor. Jobben var ikke fullgjort.

Jeg vil også gi Fremskrittspartiet honnør for at de støtter opp subsidiært om den tilleggsmilliarder vi trenger i år for å få startet bevilgningsøkningene for denne fireårsperioden. Det syns jeg er ryddig gjort.

Jeg ser ikke på denne saken som en seier bare for Regjeringen. Det er en seier for alle som har vært med på å komme til enighet, og som har bidratt til flertallsløsninger, hver på sine områder.

Det har vært en god tradisjon i Norge med bred enighet om de viktigste forsvarspolitiske spørsmål og prioriteringer. Den tradisjonen har vunnet en seier i dag. Jeg er svært, svært fornøyd med resultatet.

Hvorfor var det så viktig å lykkes med dette akkurat i vår? Jo, det er ikke bare på grunn av 11. september, men det er også på grunn av de prosessene 11. september har satt i gang, bl.a. i NATO. Vi har hatt det første møtet i NATO-Russland-rådet for 14 dager siden – i en langt mer konstruktiv tone enn det vi opplevde på et lignende møte bare for et år siden. Vi har akkurat hatt et NATO-møte som har gitt full tilslutning til en fullstendig gjennomgang av NATOs styrkestruktur, en fullstendig gjennomgang av måten NATO jobber på for å få til effektivisering, et NATO-møte som sa ja til et strammere fokus på DCI, på det som er viktige kapasiteter på investerings-siden, som NATO ikke har. Og vi hadde et NATO-møte der det ble understreket det som for alle land nå er viktige mål: omstrukturere Forsvaret for å ivareta de framtidige oppgavene, øke bevilgningene og øke investeringsandelen. Det har vi fått til.

Videre understreker NATO-møtet: Hvert land må ha stor flyttbarhet, deployerbarhet, i styrkene sine. Vi må ha økt reaksjonsevne. Vi må ha økt interoperabilitet. Land må kunne operere sammen fordi det er helt grunnleggende, også for å kunne ivareta ditt eget lands forsvar. Du må kunne ta imot hjelp. Og hva er det for øvrig små land må gjøre? Jo, de må jobbe sammen der hvert enkelt land er for lite til å skaffe troverdige kapasiteter, som på flysi-

den. «Pooling of forces», kaller jeg det. Og der er Norge, Danmark og Nederland et glitrende eksempel, som også blir holdt opp i NATO, på hvordan små land kan sørge for at vårt luftforsvar er relevant fordi vi samarbeider tett med andre. Hva er det øvrige små land skal gjøre? Jo, vi skal spesialisere oss. Vi skal utnytte våre komparative fortrinn, både til å ha et sterkt forsvar av eget territorium og til å kunne bidra relevant innad i alliansen. Det er jo det vi gjør når vi bruker erfaringene våre fra Kosovo til å rydde miner i Afghanistan med en kapasitet som andre NATO-land ikke har. Og da er det underordnet om det skjer i regi av operasjon Enduring Freedom, som først og fremst er sammensatt av NATO-land, eller om det skjer i regi av ISAF-styrken. Vi rydder miner, og vi driver med eksplosivrydding som hjelper dem som forsøker å bygge et nytt demokrati i Afghanistan. Det er viktig, i tillegg til at det var artikkel 5, kravet om NATO-solidaritet, som utløste at vi drog.

Jeg har fått en del spørsmål eller kommentarer gjennom debatten som jeg håper jeg kan få kvittere ut i replikkrunder.

Det viktigste for meg er at dette er en gledens dag, at både de fire kvinnene og komiteen for øvrig har lyktes i et historisk forlik. Det er første gang det i salen vedtas et beløp – i II i vedtaket – gjeldende for fireårsperioden! Det er første gang Forsvaret har forutsigbarhet i fire år. Det er det jammen grunn til å feire. Og det gjør ikke gleden mindre at det også sitter en kvinne på presidentplassen! (Munterhet i salen)

Presidenten: Presidenten er meget åpen for smiger! Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A): Jeg vil slutte meg til det statsråden avsluttet med. Jeg tror vel også at den prosessen som har ført fram til dette forliket, har vært løsningsorientert, som statsråden sa, og har da også gitt resultater. Det er vel også slik med oss jenter at vi er litt sta på å få ting til. Det lyktes vi med, selv om det av og til var litt tøft.

Jeg har et helt annet spørsmål til statsråden. Nye jagerfly skal anskaffes om ca. 15 år. Jeg sa i mitt innlegg at jeg ikke nå er beredt til å ta standpunkt til hva slags fly som skal kjøpes – den teknologiske utviklingen tatt i betraktning. Det er altså 15 år til. Departementet har nå besluttet å videreføre en utviklingsavtale med Joint Strike Fighter fra 1996, og jeg vil presisere at jeg er innforstått med at dette er Regjeringens myndighetsområde.

For Arbeiderpartiet er det helt avgjørende at norsk industri kan kobles inn i dette utviklingsprogrammet, som i planperioden vil beløpe seg til 300 mill. kr – altså i inneværende fireårsperiode, som vi nå vedtar rammene for. Vår mening er at dersom norsk industri ikke får det nødvendige engasjement, skal avtalen termineres raskt, slik avtalen også åpner for. Men jeg ser helt klart at hvis vi ikke er med, vil i hvert fall ikke norsk industri komme inn her, og da vil nederlandsk industri nyte godt av dette.

Jeg vil også spørre om Regjeringen fortsatt vil følge opp utviklingen av alternativene, som vel er franske Rafale og europeiske Eurofighter.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg deler komiteleder Marit Nybakks oppfatning, at det er for tidlig å ta realitetsstandpunkt til valg av kampfly nå. Jeg deler også komitelederens syn på at det er viktig å holde kontakt med alle de alternative kampflyleverandører som vi vet er aktuelle. Jeg må også av hensyn til min svenske kollega Björn von Sydow si, at også det svenske flyet er et alternativ som fremheves, særlig fra vårt naboland.

Det viktigste med den beslutningen Regjeringen har tatt om å videreføre samarbeidet med JSF, er jo nettopp å gi norsk industri en mulighet til å komme inn like raskt som nederlandsk industri, dansk industri. Vi vet at regjeringene i disse to landene tok beslutning for vi tok vår, og det var også en viktig føring for at vi fattet beslutning da vi gjorde det. Samtidig vil jeg understreke at det ble varslet både i budsjettproposisjonen som ble fremlagt i høst og i gjennomføringsproposisjonen fremlagt den 5. april, at Regjeringen kunne ta en slik beslutning enten våren 2002 eller i løpet av 2002.

Jeg har et lite forbehold til komitelederens replikk – men jeg tror det bare var en forglemmelse. Vi skal ta hensyn til de industrielle behov, men vi må også få lov til å ta hensyn til de operative, forsvarsmessige behov. Og for Forsvaret begynner vi der: Hva trenger vi operativt forsvarsmessig? Så tar vi neste punkt: Hvordan sikrer vi industrien best mulig tilgang til leveranser i forhold til de alternativene vi har? De merknadene som komiteen har, er jeg veldig glad for, for de kommer til å komme godt med når vi nå skal i forhandlinger med amerikanske myndigheter om nettopp industriens muligheter.

Presidenten: Da slipper presidenten til en mannlig representant!

Per Ove Width (FrP): Takk for det! Det er godt at man vet hvor man står!

Jeg hadde lyst til å spørre statsråden om tørrdokk. Det står i proposisjonen:

«Regjeringen legger ikke opp til å bygge en ny og utvidet dokk for fregattene i Fridtjof Nansen-klassen på HOS» – Haakonssvern orlogsstasjon.

«Et eksternt konsulentfirma har kvalitetssikret dette byggeprosjektet. I sin rapport konkluderer firmaet med at det vil være klart mer økonomisk lønnsomt å leie kapasitet sivilt enn å bygge ny militær tørrdokk på HOS.»

I konklusjonen står det:

«Sjøforsvaret vil kjøpe nødvendige verftstjenester i åpen konkurranse på det sivile markedet.»

– Allikevel har regjeringspartiene, inklusiv Høyre, i innstillingen gått inn for at det «investeres i ny og utvidet fregattdokk ved Haakonssvern» – jf. vedtakets V. Dette synes jeg er litt merkelig.

Da må jeg spørre: Har statsråden forandret mening totalt? Har Regjeringen lagt seg helt flat for Arbeiderpartiet? Og hvordan skal dette forsvars overfor verftsindustrien langs kysten? Hvordan kan dette forsvar Høyres grunnsyn overfor det private næringslivet? Her blir det

altså snarere tvert imot lagt opp til et monopol. Jeg må også spørre: Føler statsråden seg særlig bekvem i denne situasjonen?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg er fristet til å komme med en innrømmelse – og da kan jeg kanskje innlede med å si at i tillegg til alle de egenskapene som kvinner er tillagt i denne salen i dag, har vi en egenskap til: Vi er ikke så redde for å innrømme at vi ikke vinner hver gang. Jeg skal gi Width helt rett i at mitt opprinnelige syn var at det var andre ting som var viktigere enn denne fregattdokkinvesteringen. Det var også Regjeringens syn, og vi la fram forslag om det.

Men jeg vil også si at nettopp i det gode forhandlingsklimaet vi har hatt, har det vært viktig å finne samlende løsninger. Og selv om både Forsvarsdepartementets ledelse og Forsvarets ledelse har ment at andre ting var viktigere enn fregattdokken, har det innad i Sjøforsvaret vært kommunisert ganske åpent et sterkt ønske om å få denne investeringen. Da er det i hvert fall en trøst for meg å vite at denne blir finansiert ved en ompostering av Sjøforsvarets investeringsbudsjett. Sjøforsvaret har finansiert noe de ønsker seg mer med noe de ønsker seg mindre, og balansen er opprettholdt. Jeg syntes det var til å leve med for å få til et godt forlik. Som jeg sa: Vi flytter på 300 mill. kr av en ramme på 118 mill. kr, og da har vi tatt med at vi opprettholder støtten til Skyttervesenet. Det er et forlik som absolutt er til å leve med, og vel så det.

Jeg utelukker ikke at det også i fremtiden vil bli utført eksterne oppdrag knyttet til fregattene våre på private verft. Sjøforsvaret har en grunnleggende holdning til å sette bort oppdrag. Men jeg innser at Sjøforsvaret nå mener at de i hvert fall blir bedre i stand til å ivareta ekspertisebehov, som de mener at de kan dekke bedre enn eksterne.

Kjetil Bjørklund (SV): Dette gjelder det kampflyprosjektet som har vært omtalt den senere tiden.

Israel har vært tungt involvert i JSF-prosjektet både på myndighetssiden og gjennom israelsk industri i den første fasen av dette prosjektet. Israelske myndigheter har bedt om fortsatt deltakelse i fase 2, på samme måte som Norge, og det ligger store forventninger fra israelsk side i dette. Er statsråden fremdeles av den oppfatning at Israel har fått nei til å bli med i neste fase av dette prosjektet, og har statsråden ingen betenkeligheter med at norsk industri inviteres, riktignok uten garantier, til å levere teknologi til et prosjekt der israelsk industri og israelske myndigheter er tungt involvert? Et annet spørsmål blir: Utfordrer ikke dette våre eksportregler på det området på en slik måte at Stortinget bør konsulteres videre før utviklingsavtale inngås?

Dessuten må jeg på nytt spørre forsvarsministeren, siden hun selv brakte opp spørsmålet: Hvilke operative krav skal stilles til de flyene vi skal kjøpe om 15 år? Er det dagens ønske om å bidra i flere internasjonale operasjoner i fremtiden som veier tyngst, eller er det ønsket om å styrke kapasiteten i forhold til bakkebombing som veier tyngst for forsvarsministeren?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Dette var to store spørsmål på kort tid, så jeg får prøve å gjøre det så kort jeg kan. Først: Vi har en klar forsikring fra ledelsen i JSF om at Israel ikke har fått adgang til å delta som partner, slik Norge har fått, i det som kalles for SDD fase nivå 3.

Så til et spørsmål som er tilknyttet denne problemstillingen, nemlig om jeg føler at det er uproblematisk at det kan være israelske underleveranser i et framtidig produkt som vi måtte kjøpe – det kan være kampfly, det kan være andre forsvarsinvesteringer. Dette har jeg svart ganske klart på tidligere: Vi har ingen handlingsboikott med Israel. Internasjonal industri er tett sammenvevd, og det vil kunne være underleveranser og komponenter i de fleste industriprodukter vi kjøper, som også kan komme fra Israel. Den norske holdningen er at der vi handler med Tyskland, USA eller andre land, stiller ikke vi noen absolutte krav om at det ikke skal være noen komponenter overhodet fra Israel.

Vi har en sak senere i dag, der SV og Senterpartiet ønsker et strengere importregime mot Israel. Den debatten får vi ta der, men det fins ikke noen støtte til en slik boikottlinje i Det norske storting eller i Regjeringen, som jeg vet at SV kunne tenke seg.

Så til det som går på de operative krav til framtidens kampfly. Det er vanskelig å besvare det så kort som tiden tillater, men jeg vil protestere på den beskrivelsen at valget mellom luft til bakke-kapasitet eller luft til luft-kapasitet er lik valget mellom å være ute og bombe eller være hjemme og passe på landet sitt. Det er en problemstilling som ikke er korrekt. Det det dreier seg om, er at vi har gått over fra et gammeldags luft til luft-konsept, som en del av Forsvaret vårt, til et fremtidsrettet manøverkonsept som legger større vekt på luft til bakke-kapasitet.

Odd Roger Enoksen (Sp): Årsaken til at vi går bort fra det gamle luft til luft-konseptet og over til et annet konsept – jeg husker ikke navnet som forsvarsministeren brukte, men det spiller ingen rolle – er jo en internasjonal orientering. Jeg har problemer med å se for meg en situasjon hvor vi skulle bruke norske jagerfly til luft til bakke-mål på norsk territorium. Men det kan vi kanskje komme tilbake til litt senere i debatten.

Jeg har to andre spørsmål som jeg gjerne vil ha statsrådens synspunkt på. Det ene er følgende problemstilling: Det er en del ting vi *må* ha innenfor Forsvaret, og så er det en del ting som er *kjekt* å ha. La meg gi et eksempel på ting vi *må* ha: Vi *må* ha personell hvis vi skal ha et norsk forsvar. Eksempel på ting som er *kjekt* å ha, er kort vei til Stortinget. Jeg forstår at statsråden har lagt betydelig vekt på det siste når hun vil integrere den nye forsvarsledelsen i Forsvarsdepartementet på Akershus festningsområde. Mitt første spørsmål til forsvarsministeren er: Synes forsvarsministeren det virkelig er fornuftig å satse minimum 300 mill. kr på et *kjekt* å ha-prosjekt som innebærer kort vei til Stortinget, i den ressursituasjonen Forsvaret vil være i, også med det forliket som blir inngått i dag?

Mitt andre spørsmål til forsvarsministeren går på Heimevernet. Regjeringen foreslo i proposisjonen passiv rulle-

føring av 23 000 mann og en reduksjon i bevilgningene på 630 mill. kr. Flertallet sier at vi ikke skal ha passiv rulleføring. Vi skal opprettholde tallet på 83 000 mann, og vi skal, som Regjeringen foreslår, kutte 630 mill. kr. Kan forsvarsministeren være snill å beskrive hvilke konsekvenser det vil få at mannskapsstyrken på 83 000 skal opprettholdes med et budsjett som er 630 mill. kr lavere?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Når det gjelder passiv rulleføring, var essensen i kritikken mot Regjeringens forslag, fra bl.a. Heimevernet selv, at slik vi hadde formulert det, «passiv rulleføring av de eldre årsklassene», kunne det bli vanskelig å benytte seg av befal som det var viktig å ha på øvelser. Da er det viktig at vi er så åpne at vi sier at vi aksepterer at GIHV og andre kan være med på å utforme det øvingskonseptet som Heimevernet skal benytte seg av, innenfor de kostnadsrammer som flertallet har lagt til grunn. Detaljene i hvordan den løsningen vil se ut, vet vi etter at vi har hatt en dialog med bl.a. Forsvarets ledelse om nettopp det.

Når det gjelder punkt 2, Akershus, er det ikke snakk om «kjekt å ha». En ting er at alle departementene ligger i Oslo sentrum, men hvis vi også ser på det kostnadsmessige, er det slik at Akershus festning er en offentlig eiendom. Det er en eiendom som skal vedlikeholdes, tas vare på og brukes. Det vil aldri være aktuelt å selge ut deler av Akershus festning, heldigvis. Bygget på Huseby kan selges. Det betyr at det i et totalregnestykke alltid vil være slik at å bygge på eller tilpasse eksisterende bygningsmasse i et hjørne av Akershus er økonomisk mer gunstig enn å flytte alle opp til Huseby, fordi Huseby altså kan selges. Det gir et netto positivt regnestykke.

Men det kulturelle her er faktisk også veldig viktig for meg. Jeg vet at både Riksantikvaren og andre har ytret seg i samme retning. Det er ikke mange som kan ta vare på Akershus-miljøet i fremtiden. Forsvaret er en av dem som kan gjøre det. Det å få brukt Akershus-området, det å få åpnet det enda mer opp for byens befolkning, har en selvstendig kulturell betydning som for meg er viktig, og derfor er samarbeidet med Riksantikvaren så viktig.

Leif Lund (A): Den omleggingen som vi nå diskuterer, vil jo også bety avhending av bygg og anlegg i Forsvaret. Jeg har bare lyst til å peke på at familie-, kultur- og administrasjonskomiteen i Budsjett. Innst. S. nr. 2 for 2001-2002 sa følgende:

«Flertallet viser til forslaget i St.prp. nr. 1 (2001-2002) under AADs bygge- og eiendomsfullmakter der regjeringen Stoltenberg foreslo at en ga Kongen fullmakt til å avhende statlige eiendommer til lavere pris enn markedspris der særlig hensyn tilsier det. Flertallet ser på et slikt forslag som et viktig redskap for å sikre rimelige tomter til boligformål for studenter/ungdom, førstegangsetablerere og vanskeligstilte. Flertallet har merket seg at prisnivået på de boliger som er lagt ut for salg bl.a. i Pilestredet Park og Fornebuområdet er høyt, og dekker ikke behovet for rimelige boliger.»

Jeg er kjent med at gjeldende instruks for avhending av fast eiendom i staten er fastsatt ved en kgl. resolusjon

av 19. desember 1997 og skal i hovedprinsippet også følges av Forsvaret.

Så mitt spørsmål til statsråden blir: Vil hun ta et initiativ til at avhending, spesielt av bygg i Forsvaret, kan komme de parter til gode som er nevnt ovenfor?

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Her vil jeg nok signalisere en litt mer grunnleggende skepsis. Det har flere årsaker. For det første er det i rammen på 118 milliarder kr, som forhåpentligvis blir vedtatt i dag, forutsatt at vi selger en god del tomter og eiendommer for å finansiere nybygg og nyinvesteringer der vi trenger det. Det å ha gavesalg i forbindelse med tomter som Forsvaret skal selge, betyr at vi i realiteten svekker vår egen balanse, i hvert fall hvis vi ikke vet at det vil komme mer penger inn et eller annet sted fra. Vi har et ganske tøft omstillingsprogram, der konsentrasjonen om færre steder også innebærer behov for nyinvesteringer. Det må derfor være en rimelig balanse mellom det å selge til markedspris, slik avhendingsreglementet sier, og finansieringen av nye prosjekter. Det er noen unntak. Det gjelder helt spesielle kulturelle, verneverdige områder.

Jeg har også en kort bemerkning om at vi heller ikke må glemme at en del av de områdene vi skal avhende, kanskje ikke ligger akkurat der boligpresset er størst. Så det er ikke sikkert at det å frigjøre enkelte områder, enten det måtte være Haslemoen eller andre, vil løse boligpresset i de urbane strøk. Men jeg skjønner godt at politikere som ser utfordringene med å skaffe bolig til ungdom, er på jakt etter mulige løsningsforslag. Men jeg må selvfølgelig som forsvarsminister være veldig varsom med å støtte opp om en tanke som kan bety at vi plutselig mister finansieringen til viktige nyinvesteringer, som er en del av den nye strukturen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Per Roar Bredvold (FrP): Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002–2005 ble behandlet av Stortinget i fjor, for nesten nøyaktig ett år siden. Arbeiderpartiregjeringen ble da sterkt kritisert for sine forslag, og bl.a. Høyre «vedtok» en henrettelse av daværende regjeringens forslag og sammenlignet dem med 1930-årenes brukne geværs politikk. Fremskrittspartiet var som alltid ivrig med på å gi Forsvaret en økonomisk ramme slik at struktur og budsjett skulle stå i forhold til hverandre.

- Fremskrittspartiet ønsket et forsvar som kunne utføre de tjenester landet kommanderte det til både innenlands og utenlands.
- Fremskrittspartiet ønsket et norsk forsvar med respekt både innenlands og utenlands.
- Fremskrittspartiet ønsket et forsvar som også kunne ivareta Norges interesser og suverenitet over våre land- og sjøområder og luftrom både i fredstid og i krisesituasjoner.

- Fremskrittspartiet ønsket en effektiv og rasjonell drift av Forsvaret.
- Fremskrittspartiet ønsket et forsvar som kunne organisere seg og utføre sine oppdrag på en slik måte at folk har en positiv innstilling til Forsvaret og forsvarstanken som helhet.

Resultatet ble St.prp. nr. 45 for 2000–2001, som gav Forsvaret tilnærmet det som var og er riktig i løpet av en 4-årsperiode framover. Noen ble skuffet på Forsvarets vegne, men i grove trekk så dette greit ut, med 30,4 milliarder kr hvert år i denne perioden framover.

Men hva skjer så? Vi har et stortingsvalg, hvor Stoltenberg-regjeringen blir kastet og vi får en såkalt samarbeidsregjering av Kristelig Folkeparti, Venstre og nettopp forsvarsvennlige Høyre. Det legges frem en proposisjon, St.prp. nr. 55, som på mange, ja på de fleste punkter er en blåkopi av det den kritiserte arbeiderpartiregjeringen tidligere la frem. Noe økning er det, men langt fra det vi fikk flertall for 13. juni i fjor. Dette viser avstanden mellom uttalt politisk vilje og reelle handlinger. Uten et forpliktende vedtak i Stortinget som binder opp Forsvarets ressursrammer for en periode på f.eks. fire år, er jeg redd den alvorlige ubalansen mellom de mål og midler som tynger Forsvaret, vil fortsette. En underbalanse på 5–6 milliarder kr vil svekke Forsvaret og Forsvarets evne til å utføre sine plikter. At det kan synes som om det bare er Fremskrittspartiet som skjønner dette, er for meg totalt uforståelig.

Løsningen, som ble fremlagt i St.prp. nr. 55, for å møte struktur og budsjett, er ikke økonomisk god nok. Man måtte bl.a. redusere på følgende:

- nedleggelse av Haslemoen
- inntak av vernepliktige reduseres med inntil 10 pst. av årsklassene
- redusere investering og aktivitet i HV, altså «passiv rulleføring»
- støtte til Det frivillige skyttervesen termineres f.o.m. 2003
- maritim overvåkingssentral etableres ikke
- Kystradar Sør nedlegges
- ikke videre deltakelse i Viking-prosjektet

Og slik kunne jeg fortsette.

Dette vil Fremskrittspartiet ikke være med på. Derfor kan det se ut som at Fremskrittspartiet er det eneste partiet som folk kan stole på vil ivareta Forsvarets og Norges interesser på dette området.

Av de foreslåtte reduksjonsforslag vil jeg kort dvele ved tre. Når det gjelder nedleggelse av Haslemoen, innebærer Fremskrittspartiets forslag at leiren skal bestå, og i det ligger det at den skal være en naturlig del av Østerdalen garnison. Pr. dags dato er det 700–800 KFOR-soldater som trener der.

Det andre er det veldig ulogiske ved å kutte støtten til Det frivillige skyttervesen, noe som vil redusere den forsvarsmessige evnen betraktelig. 170 000 medlemmer, hvorav ca. 20 000 ungdommer, har betydd og vil bety svært mye for Forsvarets evne til å løse sine oppdrag, og det tette samarbeidet med Heimevernet er av stor betydning. Fremskrittspartiet ønsker et sterkt heimevern, nå

som tidligere, og den foreslåtte såkalte passive rulleføring, hvor man tar vekk de eldste, er kanskje å ødelegge den viktigste forsvarsgren Norge har i dag.

Fremskrittspartiet hadde ønsket at forsvarsministerens uttalelse i en spørretime tidligere i år hadde blitt resultatet. Hun sa bl.a. at hjertet hennes slår for et forlik med Fremskrittspartiet. – Resultatet ble et forlik med Arbeiderpartiet. Resultatet av dette vil tiden vise, men jeg er redd for at det ikke nok vil gagne Forsvarets evne til tjeneste for Norge.

Ellers er jeg fornøyd med at regionfeltet fortsatt har sin plass i Forsvaret.

Bjørn Jacobsen (SV): Det er framleis sånn at forsvarsevna, iallfall delvis, byggjer på forsvarsviljen i folket, og denne forsvarsviljen kan bli trua av teikn i tida som tyder på at doktrinen «angrep er det beste forsvar» tek om seg. Eg viser til debatten den seinare tida om eit meir aleinegåande, eit meir unilateralt USA, eit NATO – og dermed også Noreg – med ein «out of area»-strategi. I samband med dette er det uhyre viktig med openheit og informasjon om dei nye retningane.

Det er likevel gledeleg at Regjeringa i proposisjonen presiserer at det i langt større grad enn før er

«rom for å anvende hele spektret av sikkerhetspolitiske virkemidler, i første rekke de: (1) politiske, (2) lovmessige, (3) politimessige, (4) diplomatiske, (5) økonomiske, (6) informasjonsmessige, (7) humanitære»,

og at bruk av militærmakt utgjer kun eitt virkemiddel, noko som i dei fleste situasjonar neppe vil vere det dominerande sikkerhetspolitiske virkemidlet. Dette synest eg er ei veldig god utgreiing, ei veldig god haldning, iallfall i utgangspunktet.

Eg vil også åtvare mot ei utvikling der landa i Europa konkurrerer med USA når det gjeld midlar brukte til forsvar. Det er allereie eit alvorleg tankekors at det blir brukt enorme midlar til militært forsvar, mens det til samanlikning blir brukt lite på aktiv førebygging og løysing av konflikhtar. Dette perspektivet må også avspegle seg i budsjettssamanheng ved at ein ser på forholdet mellom dei midlane som blir løyvde til militære formål, og dei midlane som blir brukte i andre samanhengar for å førebyggje eller løyse konflikhtar. Noregs mest vesentlege bidrag for å hindre framtidige konflikhtar er ikkje investeringar i vårt eige forsvar, men våre økonomiske og politiske val i møte med bl.a. aukande sosiale forskjellar og miljøkriser. Bidrag i freds- og demokratiprosessar er også investeringar i sikkerheit.

Det er brei semje om at Noreg ikkje står overfor nokon stor trussel om fiendtleg invasjon. Russlands militære kapasitet er dramatisk svekt, og det er lite sannsynleg med militær aggresjon frå Russland.

Naboskapet med Russland inneber likevel sikkerhetsutfordringar knytte til fattigdom og dårleg atomsikkerheit. Det vil derfor vere i norsk eigeninteresse å bidra til velferdsutvikling og til ei betre handtering av atomsikkerheitspørsmål.

Noregs viktigaste sikkerhetspolitiske utfordringar utover dette er knytte til at vi har eit av verdas viktigaste matfat rett utafør kysten vår, og at vi er Europas viktigaste produsent og leverandør av olje og gass. Dagens trusselbiletet tilseier at vi må ha eit sterkt engasjement internasjonalt, og at norsk sikkerheit av og til kan tryggast best ved at vi deltek i internasjonale operasjonar. Men eg vil presisere følgjande:

For det første er det svært uheldig at det utviklar seg eigeninteresser i Forsvaret knytte til deltaking i internasjonale operasjonar, som inneber eit press for at vi skal delta på flest moglege plassar og med mest mogleg avanserte våpen.

For det andre er det farleg om terskelen for å setje inn militære tiltak blir senka.

Og for det tredje må vi halde fast ved at det er FN som skal gje mandat for internasjonale operasjonar, og i regelen FN som skal leie sånne operasjonar.

I tillegg vil eg ta inn dette med openheit og informasjon, som vil vere grunnleggjande for at folk flest skal støtte opp om forsvaret vårt. Informasjonsrutinar og prinsipp om offentlegheit i Forsvaret bør utgreiast av eit utval, ikkje minst fordi Stortinget og folk flest skal kunne ha kontroll over dette.

Vi treng å ta i bruk det utvida sikkerhetsomgrepet. Det utvida sikkerhetsomgrepet tek utgangspunkt i at militært relaterte sikkerhetsproblem også finst på individuelt og internasjonalt nivå, ikkje berre på nasjonalt nivå. Sikkerhetspolitikk omfattar også individa si sikkerheit og internasjonal fred og sikkerheit generelt. Då – og først då – vil miljøproblem, fattigdom, eit individs rett til mat osv. komme inn i sikkerhetspolitikken. Eg er sikker på at dette også vil stå i betre stil med engasjementet til folk flest i forhold til globalisering og dei enorme utfordringane verda har i forhold til å utjamne forskjellane mellom fattig og rik. Eit sånt moderne forsvar, som omfattar det utvida sikkerhetsomgrepet, vil etter mitt skjønn styrkje forsvarsviljen og dermed forsvarsevna i Noreg.

Gunnar Halvorsen (A): Omleggingen av Forsvaret i perioden 2002–2005, St.prp. nr. 55, er en oppfølging av St.prp. nr. 45 for 2000–2001, som Stortinget behandlet i fjor. Da vedtok det borgerlige flertallet en struktur som det ikke var penger til, men det var før valget. Så nå som fornuften har senket seg over Høyre og Kristelig Folkeparti, er jeg svært glad for at Arbeiderpartiet og Regjeringen er enige om en struktur og økonomi som binder oss i denne stortingsperioden.

Det er viktig for Arbeiderpartiet at et lite land som Norge har troverdighet i forsvars- og sikkerhetspolitikken, noe vi har bidratt med, og er et klart signal til våre allierte og venner. 11. september lærte oss i alle fall at vi trenger samarbeid, internasjonalt og nasjonalt.

Det er en del store og overordnede saker som Stortinget i dag vedtar. Den ene saken er om integrert ledelse, og et signal om plassering av denne på Akershus festning. Det er også viktig at flertallet legger opp til å avslutte kontraktsforhandlingene om MTB-er av Skjold-

klassen i løpet av høsten 2002, og dermed byggestart i 2003.

Det er vel landforsvaret som har vært igjennom de mest dramatiske omstillinger de siste årene. Regjeringens forslag er en ytterligere reduksjon. 20 selvstendige infanterikompanier fjernes, og Haslemoen leir legges ned.

Det som kanskje har skapt størst protester i forslaget fra Regjeringen, er passiv rulleføring av de eldste årsklassene i Heimevernet. Dette forslaget ville ha redusert Heimevernet ned mot 60 000 mann, og svært mange av befålet hadde forsvunnet ut.

At Arbeiderpartiet nå har fått regjeringspartiene med på å opprettholde dagens styrke og struktur, er viktig. HV kommer dårlig ut økonomisk, med en reduksjon på 600–700 mill. kr, noe som vil gå ut over øvelsesfrekvensen. Treningsbehovet bør tilpasses det behov som samfunnet har, og som 11. september viste, er det behov for et langt videre og differensiert øvingsopplegg enn det som «gutta på skauen» hadde.

Derfor er jeg fornøyd med at Heimevernet nå skal få mye nytt utstyr, slik at de kan håndtere forskjellige typer oppgaver. Vi må også akseptere at det vil bli stor forskjell mellom avdelingene innenfor Heimevernet – spesialstyrker i storbyer og i sentre for industri og næringsliv, mens andre vil ha tradisjonelle oppgaver med objektvakt og være samfunnets støttespillere ved leting, ulykker og kriser.

Stortinget ber om at Forsvarsdepartementet holder Stortinget orientert om utviklingen i Heimevernet. For min egen del er jeg sterkt i tvil om ikke Heimevernet har for mange leirer å drifte. Hvis dette er riktig, bør også det ses på, slik at midlene som Heimevernet har, heller kan brukes til utstyr og øvelser.

Noe av det som overrasket meg mest i St.prp. nr. 55 fra Regjeringen, var fjerning av tilskuddet til Det frivillige skyttervesen, og jeg er derfor glad for at komiteen nå går inn for å opprettholde støtten til Det frivillige skyttervesen på 84 mill. kr i årene 2003, 2004 og 2005. Dette vedtaket skulle derfor gjenopprette det gode forhold som har vært mellom Det frivillige skyttervesen og Forsvaret, et samarbeid som Forsvaret og samfunnet for øvrig har hatt stor glede av. Jeg håper det blir lenge til departementet på nytt prøver seg med å fjerne midler til Det frivillige skyttervesen.

Hvis jeg til slutt skal være litt høytidelig, var det Stortinget som etablerte Det frivillige skyttervesen med formål: å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk, og derved dyktiggjøre det for landets forsvar. Dette er kanskje ikke det dårligste vedtaket vi har gjort.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Eirin Faldet (A): Da Stortinget behandlet St.prp. nr. 45 for 2000-2001 den 13. juni i fjor, sørget flertallet for at Haslemoen leir gikk en usikker framtid i møte. Flertallet gikk inn for at Haslemoen leir skulle opprettholdes, men sa ingenting konkret om hva som skulle være igjen

av militære aktiviteter på Haslemoen. Dermed fikk kommunen heller ikke tilgang til omstillingsmidler fra Kommunal- og regionaldepartementet. Flertallet gjorde at Haslemoen falt mellom to stoler.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser nå til at «Våler kommune har mulighet til å søke om omstillingsmidler fra Kommunal- og Regionaldepartementet», og sier videre at «alternativ bruk av leiren vil kunne gi mulighet for nye arbeidsplasser, f.eks. ved en etablering av trafikkhøyskolesenter».

Videre forutsetter dette flertallet at Forsvaret i omstillingsperioden rydder leiren og øvingsfeltet slik at det tilfredsstiller kravene fra Statens forurensningstilsyn. I forbindelse med avhending av leiren forutsetter flertallet at vanlige retningslinjer for miljø følges. Jeg er glad for denne merknaden. Jeg vil understreke det ansvar Forsvaret har for å rydde opp etter seg, slik at leiren og øvingsfeltet kan benyttes av kommunen til andre aktiviteter fra den dagen Forsvaret forlater Haslemoen, og ber statsråden følge dette nøye opp.

At Haslemoen betyr mye for kommunen, er hevet over all tvil. Våler Arbeiderparti har engasjert seg i denne saken og har kommet med konstruktive innspill for at Haslemoen leir skal bestå. I Våler kommune ligger det en flott videregående skole som har høy kompetanse på yrkessjåførutdanning. Videre ligger Norsk Trafikksenter her, som er ett av Nordens mest moderne trafikkopplæringsentre, spesielt på tunge kjøretøy. Jeg vil be Regjeringen vurdere å etablere et trafikkhøyskolesenter på Haslemoen.

Jeg registrerer at Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer forslag om opprettholdelse av Haslemoen ved å samordne ressursene mellom Haslemoen og Terningmoen. Dette forslaget får ikke flertall, selv ikke om vi tre representantene fra Hedmark Arbeiderparti hadde stemt for det. Nå har Våler kommune og de ansatte ved Haslemoen leir blitt holdt for narr lenge nok. Nå må Våler kommune få et klart svar og tilstrekkelig – jeg understreker tilstrekkelig – med omstillingsmidler, som gir kommunen mulighet til å omstille seg og etablere ny virksomhet, i en kommune som sliter økonomisk.

Igen behandler Stortinget store endringer i Forsvaret. Det er nødvendig å tilpasse Forsvaret til en ny tid, men for dem som har sitt virke der og har etablert seg med bolig og familie i tilknytning til en militærleir, føles det nok vanskelig stadig å utsettes for omorganisering og dermed utrygghet for hverdagen. Det rammer nemlig ikke bare dem som har sitt arbeid i Forsvaret, men hele familien. I mange kommuner er Forsvaret hjørnesteinsbedrift og hovedinntektskilde for kommunen. Slik er det også med f.eks. Haslemoen leir i Våler kommune i Hedmark.

Signe Øye (A): Et flertall i Stortinget bad for ett år siden om at det ble foretatt en utredning om framtidig lokalisering av Forsvarets virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller. Det ble også vist til det potensialet som kunne ligge i salg av Kjeller ved å flytte hele eller deler av verkstedvirksomheten fra Luftforsvarets forsynings-

kommando til en av Luftforsvarets stasjoner. I utredningen kom det også fram at Luftfartsverket krevde strenge faglige krav til militær bruk av Gardermoen, spesielt til test- og øvelsesflyging for jagerfly og helikoptre. Det var nye signaler og har selvsagt vært med på å endre forutsetningene i forhold til St.prp. nr. 45 for 2001-2002 for hvilke virksomheter som overhodet kan legges til Gardermoen.

I flertallsinnstillingen ber regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om at det snarest tas en prinsippbeslutning på Luftforsvarets totale virksomheter på Gardermoen, Rygge og Kjeller. Relokalisering av transportflyene til en annen flystasjon og spørsmålet om en eventuell nedleggelse av Gardermoen flystasjon i forbindelse med en fremtidig løsning for Forsvarets transportfly må nå avklares raskt.

Det hadde selvsagt vært ønskelig om vi allerede nå kunne ha avgjort fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller. Usikkerhet om egen arbeidsplass er som kjent ikke beste motivasjonsfaktor.

Som Østfold-representant er innstillingen om at Rygge fortsatt skal beholde helikopterskvadronen og Falcon-jet på Rygge, positiv. Rygge unngår dermed å bli lagt i «møllpose», slik det var fare for. At det ikke vil gi en økonomisk gevinst å legge ned flyaktiviteten på Rygge, er også avklart. Det var det mange regnestykker på i forrige runde.

Det er også grunn til å merke seg at Senterpartiet og SV går inn for å legge ned all flyaktivitet på Rygge og går inn for at Gardermoen opprettholdes. Med andre ord, Rygge skal pløyes opp og brukes til noe helt annet enn flyplass. Det vil Arbeiderpartiet advare sterkt imot. Det er grunn til å minne om at 11. september gav oss en påminnelse om at det er fornuftig å ha en operativ militær flyplass også sør for Oslo.

Vedtaket i dag bør også gjøre det lettere å få etablert en sivil flytrafikk på Rygge. En kombinasjon med det militære vil gi økonomiske besparelser for begge parter.

Til slutt vil jeg si at det er veldig bra at vi i dag kommer til å vedta fortsatt støtte til Det Frivillige skyttervesen. Sjelden har vi vel fått så mange henvendelser og flere innføringer i Det Frivillige skyttervesens historie og arbeid som vi har fått her i vår. Det bør være et område vi alle nå kan veldig mye om og ser viktigheten av å opprettholde, og jeg håper Regjeringen aldri kommer tilbake med slike forslag igjen.

Odd Roger Enoksen (Sp): Forsvarsministeren sa i sitt innlegg at HV har hatt innvendinger mot det forslaget som Regjeringen har fremmet, og at vi må være åpne for å lytte til de innvendingene som HV har kommet med. Generalinspektøren for Heimevernet var såpass klar på punktet om passiv rulleføring at det nesten må kunne karakteriseres som oppsiktsvekkende når han sa at det ville være umulig å gjennomføre de oppgaver som HV skulle ivareta, med den form for passiv rulleføring. Jeg må si at det kanskje hadde vært en idé om forsvarsministeren hadde valgt å lytte til HV før proposisjonen ble framlagt, og ikke etter, men la nå det ligge i denne omgang.

Det som imidlertid gjør meg enda mer urolig, er at forsvarsministeren ikke gjør noe som helst forsøk på å svare på mitt spørsmål om hva slags konsekvenser det vil få for HV at man nå vedtar at styrken på 83 000 mann skal opprettholdes uten noen form for passiv rulleføring, samtidig som statsrådets forslag om å redusere bevilgninger til HV på 630 mill. kr skal gjennomføres. Det vil jeg tro at statsråden må ha gjort seg noen tanker om, og i det minste – når hennes eget parti også står bak et slikt kutt – før stortingsbehandlingen hatt en prat med forsvarssjefen og etatssjefen for Heimevernet om hva som vil bli konsekvensene av dette, og ikke nå si at dette skal vi bare lydige gjennomføre. Det er selvsagt Regjeringens plikt å gjøre det. Men jeg forutsetter at det har vært en viss kontakt mellom regjeringsfraksjonen og partiene som utgjør et flertall her på Stortinget, i forhold til realiteten i gjennomføringen av et slikt vedtak og konsekvensene av det. Så jeg syns ikke på noen som helst måte jeg fikk et tilfredsstillende svar på det spørsmålet.

Så sa forsvarsministeren i replikkrunderen, med hensyn til valg av framtidig kampfly, at industri og industrikontrakter vil være viktig ved anskaffelse av nye fly, men at militære kapasiteter vil komme til å være avgjørende. Jeg hører at forsvarsministeren gang på gang gjentar at det ikke er gjort noe valg med hensyn til hva slags fly man skal satse på. Det tar jeg til etterretning, og det må også være slik, fordi denne saken må legges fram for Stortinget. Det er en av de største sakene som vi har hatt når det gjelder forsvarsinvesteringer, og det skulle bare mangle at ikke den beslutningen skal tas på et senere tidspunkt.

Samtidig er det ingen tvil om at det blir lagt føringer når man nå velger å bruke 1 milliard kr. Det som er situasjonen, er, så vidt jeg forstår, at amerikanerne har sagt: Dere får gå inn i programmet og forplikte dere til å være med framover. Dere skal få mulighet til å si opp denne avtalen, men dere må gå inn i programmet først, så skal vi vurdere hvorvidt norsk industri skal få leveranser. Man har ikke sagt: Hvis dere går inn, skal norsk industri få leveranser. Så mitt spørsmål til statsråden blir: Kan statsråden være snill å klargjøre for oss hvorfor JSF da bør velges ut fra militære kapasiteter. For jeg går ut fra at det var det statsråden la vekt på når hun formulerte seg på den måten, i og med at det vel er kjent at en av de europeiske leverandørene har strukket seg mye lenger når det gjelder industrielle avtaler.

Martin Engeset (H): Det er i dag ganske nøyaktig ett år siden Stortinget hadde sin forrige store forsvarspolitiske debatt. Den gang forelå det et forslag fra den daværende arbeiderpartiregjeringen om å legge ned Rygge militære hovedflystasjon. Rygge skulle legges i «møllpose», som det så kjekt het. Dersom dette forslaget hadde blitt vedtatt, ville det blitt svært vanskelig, for ikke å si umulig, å sikre et effektivt luftforsvar av hovedstaden og det sentrale østlandsområdet. Heldigvis lyktes det Høyre, i samarbeid med andre partier, å stoppe dette fatale forslaget. I dag, ett år senere, har erkjennelsen av at det sentrale østlandsområdet trenger en fullverdig, operativ militær

flyplass tvunget seg frem i flere politiske miljøer. Det er nok ingen urimelig antakelse å legge til grunn at det dypt tragiske terroranslag mot New York 11. september i fjor har medvirket til denne nye erkjennelse.

Rygge militære hovedflyplass spiller en viktig rolle i øvingsaktiviteten til våre jagerflygere, og for allierte fly som trenger en militær flyplass i sør på vei til Nord-Norge. Rygges eksistens gjør det også enklere med deltakelse i allierte øvelser i Atlanterhavsbasenget.

I St.prp. nr. 55 gir Regjeringen beskjed om at den vil vurdere relokalisering av transportflyene i 335-skvadronen til en annen flystasjon, og en eventuell nedleggelse av Gardermoen flystasjon i forbindelse med avklaring av fremtidig løsning for Forsvarets transportfly. Luftfartsverket har uttrykt skepsis til ny og utvidet militær flyaktivitet ved Gardermoen. Vi vet også at de fagmilitære vurderinger går i samme retning. Presset er stor bl.a. på lufttrafikkjenesten, og det fremstår for meg som helt utenkelig at behovet for trening av jagerfly- og helikopterpiloter i fremtiden kan la seg forene med at Gardermoen skal fylle rollen som den sivile hovedflyplass for østlandsområdet.

For ett år siden anmodet et flertall i forsvarskomiteen og Stortinget Regjeringen om å få seg forelagt et forslag vedrørende fremtidig virksomhet på Rygge, Gardermoen og Kjeller, og at forslaget skulle behandles allerede i høstsesjonen 2001. Et flertall ønsket også en nærmere utredning av potensialet knyttet til utflytting av verkstedenheter fra Forsvarets logistikkorganisasjon og salg av Kjeller. Jeg har notert meg at et stort flertall i forsvarskomiteen, alle unntatt medlemmene fra SV og Senterpartiet, uttrykker meget tydelig at det nå snarest tas en prinsippbeslutning i forhold til Luftforsvarets totale virksomheter på Gardermoen, Rygge og Kjeller. Dette spørsmålet er nå overmodent for beslutning. Det har vært utredet nok rundt disse problemstillingene. Komiteen peker jo selv på at en rekke utredninger og studier har behandlet disse forholdene, både samlet og hver for seg (presidenten klubber). Jeg håper derfor at forsvarsministeren kommer raskt tilbake til Stortinget med et konkret forslag. Her er det ingen tid å miste.

Kjetil Bjørklund (SV): SV har i en rekke sammenhenger bedt om mer informasjon om hva norske soldater gjør i Afghanistan, og jeg er ikke fornøyd med den informasjonen Stortinget har fått, fordi det vanskeliggjør, ja nærmest umuliggjør vår kontrollfunksjon i forhold til om vi overholder våre folkerettslige forpliktelser. I Klassekampen forrige fredag ble forsvarssjefen utfordret på et spørsmål som SV stilte til statsråden ved påsketider, om norske soldater hadde tatt krigsfanger i Afghanistan. Dette har SV av hensyn til soldatenes sikkerhet ennå ikke fått svar på. I Klassekampen svarer imidlertid forsvarssjefen på dette spørsmålet. Jeg synes det er bra at Klassekampens lesere får svar på spørsmål, men underlig at ikke Stortinget får svar på sine spørsmål. SV fremmer i dag et forslag om et utvalg som skal gjennomgå Forsvarets informasjonsrutiner og prinsippet om offentlighet. Kan forsvarsministeren kommentere dette forslaget?

I mitt innlegg tidligere trakk jeg fram et par av de mulige kommende kostnadsbomber i Forsvarets planer for materiellkjøp og investeringer de kommende årene. Det dreide seg om fregattprosjektet, som kan komme til å sprekke med 5–7 milliarder kr, og Regionfelt Østlandet, hvor prislappen kan komme til å øke fra omkring 2–5 milliarder kr. Vil Regjeringen stå fast på at rammen på 118 milliarder kr skal holdes, og at Forsvaret må forholde seg til det?

Til slutt: Videre stilte jeg spørsmål om det verktøyet som FLO trenger for å imøtekomme forventninger om en mer effektiv ressursbruk, IT-systemet GOLF, vil kunne bli levert i tide. Jeg vil også spørre forsvarsministeren hvorfor man velger det aller dyreste verktøyet, når det allerede er utviklet et verktøy som lett kan utbygges til et fellessystem.

Marit Nybakk (A): Det er noen trykkfeil i innstillingen. Noe er rettet opp i en beriktiget utgave, som vel foreligger ut på formiddagen i dag. La meg henlede oppmerksomheten på side 15, tredje avsnitt under komiteens merknader, der nest siste og siste setning vel i beste fall er smør på flesk. Det er altså siste setning som skal stå, mens nestsiste setning skal ut.

Så har jeg et par kommentarer til ting som har vært tatt opp i debatten. La meg si til Bredvold: Hva er det Fremskrittspartiet mener skal være på Haslemoen? Er det ikke nå en ny runde med seigpining som Fremskrittspartiet ønsker å sende Våler kommuner ut i? Det verste som skjedde i fjor, var jo at Haslemoen ble vedtatt opprettholdt uten at noen sa hva som skulle være der. Det har bl.a. ført til at Våler kommune ikke har fått de omstillingsmidlene som de kunne fått. Det er vel nå på høy tid at man forsøker å finne andre aktiviteter å legge til Haslemoen, slik at man får en avklaring av nettopp Haslemoen.

Så tok representanten Bjørklund opp i sitt innlegg dette med kammerlåser på heimevernsvåpen. La meg først understreke at vi alle har et klart politisk ansvar for å forebygge og hindre at slike tragiske hendelser som drapene på Geilo finner sted. Videre må vi også vurdere hva slags tiltak som er mest effektive for at slike skytetragedier ikke skal gjenta seg. Komiteflertallet tror altså ikke bruk av kammerlåser er den mest effektive måten å forebygge ulykker på. HV-nemndene har et ansvar. Det samme har helsevesenet, og ikke minst er et samarbeid mellom helsevesenet og Politiet viktig.

Jeg vil vise til at komiteen går inn for en utredning av Heimevernets fremtidige struktur og organisering. Her vil spørsmålet både om spesialstyrker, 016-styrker, forholdet mellom tettbygde strøk og Bygde-Norge og spørsmålet om våpentype f.eks. kunne tas opp. Kanskje er det bare spesialstyrkene som skal ha våpen hjemme. Kanskje Heimevernet i byene skal ha samme våpentype som Politiet og ikke det Heimevernet har i dag. I hele tatt: Det er en del ting som vi mener bør være med som del av den utredningen som skal skje av Heimevernets fremtidige struktur.

Jeg kan også bare for ordens skyld gjenta, siden Bredvold listet opp en del ting som skulle kuttes ifølge proposisjonen: Arbeiderpartiet støtter de fleste av disse, men det er da jammen slik at det i dag er enstemmighet i Stortinget om å opprettholde støtten til Det Frivillige skyttervesen, og det er heller ikke flertall for forslaget om passiv rullering. Bare så det ikke er noen misforståelse om hva som står i innstillingen.

Bjørn Hernæs (H): Det er brakt mange interessante sider inn i denne debatten, og sannelig har man ikke også denne gang klart å bringe en kvinnes dimensjon inn i debatten. Jeg tror det fortsatt skal være lov å ha mannlige soldater, men det har liksom vært en påstand her om at kvinner er mer løsningsorienterte enn vi menn. Jeg må, liksom for ordens skyld, få minne om at det også har vært noen menn med i denne prosessen som har funnet sin løsning.

Det har skjedd mye rart de aller siste årene for oss som har levd noen år. Så for å forebygge enhver misforståelse har jeg lyst til å understreke at jeg er mann, fullt og helt.

Presidenten: Det er vi ikke i tvil om. (Munterhet i salen.)

Bjørn Hernæs (H): Odd Roger Enoksen hadde et innlegg tidligere i dag hvor han klarte å få det til at jeg ikke ønsket en debatt. Med all mulig respekt tror jeg presidenten oppfattet hva jeg foretok, nemlig et forsiktig forsøk på å si at det hadde vært greit hvis vi kunne hatt denne debatten i noe større omfang enn det som ble den til del. Men når viljen til å lytte muligens er fraværende, kan man vel kanskje komme frem til de konklusjonene som representanten Enoksen gjorde.

Ellers sier han at dette må være tidenes mageplask for Høyre. Det er i så fall en definisjon på mageplask som jeg ikke kjenner meg igjen i. Dette er, som statsråden understreket, en gledens dag for Høyre. Vi har fått til et forsvarsforlik som gir forutsigbare rammebetingelser for fire år. Vi har fått til et forlik som innebærer det høyeste forsvarsbudsjett vi har hatt siden den kalde krigens tid, og vi har fått til et forlik som opprettholder Forsvarets operative evner. Ikke minst har vi fått til et forlik som ivaretar både hensynet til landforsvar av Norge og deltakelse i internasjonale operasjoner i henhold til de forpliktelser og de interesser vi har innenfor NATO-samarbeidet.

Jeg har også lyst til å nevne veldig kort et par av de tingene som ellers har kommet opp i debatten. Representanten Halvorsen er svært fornøyd med Arbeiderpartiets medvirkning. Han glemmer helt å minne om at den proposisjonen som hans regjering la frem, innebar at man ikke skulle videreføre MTB-våpenet bl.a. Når han nå er fornøyd med at HV blir styrket, må jeg kanskje få minne om at det var Arbeiderpartiets regjering som foreslo å bygge HV ned til 60 000 mann, mens vi, både i vedtaket i fjor og gjennom det forente vedtaket som vi nå står sammen om, har fått til at HV videreføres med full styrke

på 83 000 mann. Jeg vil også igjen understreke at Det Frivillige skyttervesen har en samlet støtte i Stortinget.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Det er tatt opp et par punkter som jeg vil kommentere.

Stortingsmeldingen om samfunnsikkerhet er etterlyst, og som saksordfører vil jeg presisere at vi er i rute. Det foregår et arbeid ikke minst i fellesutvalget mellom forsvarskomiteen og justiskomiteen, og i innstillingen som vi nå debatterer, henviser vi til den kommende innstilling om sårbarhetsmeldingen. Begge dokumenter har vært behandlet parallelt. Men for å kvalitetssikre en del av forslagene i meldingen og få fram punkter som vi mener må utdypes grundigere, pluss at vi også vil se litt mer på hva de gjør i andre land, har vi utsatt avgivelsen til oktober.

Den andre saken som er tatt opp, er overvåkning av kysten. Kristelig Folkeparti vil understreke at sikkerheten og beredskapen langs hele kysten er viktig. I arbeidet med St.meld. nr. 17, om samfunnsikkerhet, har det kommet tydelig fram at overvåkning av kyst- og havområdene berører mange etaters ansvarsområde innenfor rammen av totalberedskapen. Det er utredet hvordan man kan få en bedre samordning og en videre utvikling av landets samlede overvåkningsressurser, og utredningen er til behandling i Forsvaret.

Kristelig Folkeparti ser det som svært viktig at de ulike sivile og militære etaters behov kan dekkes på en effektiv måte. For å ivareta sikkerheten og miljøet i de nordlige farvann ønsker Regjeringen å opprette en maritim trafikk kontroll på norsk side. Det er viktig, for alt tyder på at det vil bli en stadig økende frakt av farlig last i farvannet utenfor hele norskekysten. Mye av denne lasten har sitt utgangspunkt i Russland, og samarbeidet med de russiske myndighetene blir derfor også svært viktig.

Fiskeridepartementet skal foreta en nærmere vurdering av risikonivået langs kysten, og vurderer å etablere seilingsleder. Da er det naturlig at områder med størst risiko for ulykker prioriteres først.

Kristelig Folkeparti vil presisere at det er som en del av totalberedskapen at både overvåkning og felles sentral er viktig å vurdere. Der må samarbeid og fellesløsninger for god sikkerhet og beredskap være i fokus, og det får vi anledning til å diskutere også til høsten.

Per Roar Bredvold (FrP): Jeg ønsker å bruke noe tid på et av komiteens forslag til vedtak, nemlig VII, nedleggelse av Haslemoen leir innen 31. juli 2004.

Det er ett år siden et flertall vedtok at Haslemoen skulle bestå. Noen av dette flertallets representanter var til og med med meg i et fakkeltog for at leiren skulle bestå. Men regjeringsskiftet har skapt nye forslag, og de samme nevnte representanter og partier har skiftet syn.

En lukking av leiren skjer altså om ca. to år. Man kan da spørre hvem som har holdt kommunen Våler i Solør for narr, og ikke minst Forsvaret. At Arbeiderpartiet står på sitt syn og forslag om nedleggelse av leiren, slik det også gjorde for et år siden, uavhengig av et arbeiderpartilokallags syn, er greit og redelig, men at regjeringspartie-

ne snur bare etter noen måneder, er beklagelig. Fremskrittspartiet mener at slike raske militære omveltninger skaper frustrasjon og hemmer, istedenfor å utvikle, Forsvaret.

Fremskrittspartiet mener nå, som i fjor, at Haslemoen skal bestå, og hvis den i framtiden skal fjernes, må dette skje over en lengre periode. Pr. dags dato er leiren fylt med bl.a. nærmere 800 KFOR-soldater, som roser leiren og dens muligheter til øvelse, men også velferden, så som kantina og hva den serverer – slik en kunne lese i avisen Østlendingen for noen dager siden.

Fremskrittspartiet mener at Haslemoen, på lik linje med militære leirer i Elverum og Rena/Åmot, er en naturlig del av Østerdalen garnison og hva den skal produsere, nemlig gode, dyktige soldater til både innenlands og utenlands tjeneste. Det er med glede jeg registrerer at Senterpartiet og SV også har et tilnærmet forslag om Haslemoen. En leir som Haslemoen, nettopp bygd for militær aktivitet, fortjener å fylles med denne aktiviteten, istedenfor kanskje å bli en spøkelsesby om noen få år. Haslemoen har et stort, egnet øvelsesområde, mange nye bygninger, bl.a. verksted og lager, velferdsbygninger etc. som Forsvaret også i framtiden bør benytte.

Presidenten: Neste taler er Bjørn Hernæs. Bjørn Hernæs har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bjørn Hernæs (H): Stortinget vedtok i fjor at Haslemoen skulle videreføres inntil videre. Når en utredning i regi av Østerdalen garnison konkluderer med at forsvarsledelsen ikke finner det forsvarlig å serve mer enn to leirer i Østerdalen, er det helt naturlig og riktig at Regjeringen og stortingsflertallet inntar det standpunktet som vi nå gjør.

Ellers har jeg lyst til å si – ikke minst relatert til Eirin Faldets innlegg – at Hedmark Arbeiderparti har spilt en spesiell rolle i forsvarssammenheng, med motstand mot sitt eget parti på alle felt i skytefeltsaken og også i Haslemoen-saken. Hvis jeg fikk lov til å gi et godt råd nå, tror jeg det ville være at Våler kommune og også Våler Arbeiderparti ville tjent på å legge seg på en samarbeidslinje overfor storting og regjering og vurdere om den språkbruken de har lagt seg til, tjener Haslemoens interesser og Forsvarets interesser.

Ola. D. Gløtvold (Sp): Det kan tyde på at hedmarkingen fortsatt går i tog – i hvert fall hvis en ser på talerlisten – selv om noen har falt ut av det fakkeltog som gikk for et par år siden til fordel for opprettholdelse av Haslemoen leir.

Jeg har først lyst til å understreke at Senterpartiet er for et vernepliktsforsvar, et folkeforsvar for hele landet, ut fra hensynet til rekruttering, bemanning, lokalisering og en strategi for et norsk forsvar.

Så litt til et par saker som berører Hedmark spesielt og først til Haslemoen leir. Vi ønsker, sammen med SV og Fremskrittspartiet, å opprettholde Haslemoen leir. Vi mener at det er en riktig og viktig ressursutnyttelse, at en

utnytter og samordner de ressursene som er på Haslemoen leir innenfor Østerdalen garnison, spesielt i et samarbeid mellom Terningmoen og Haslemoen. Det er ressurser ved Haslemoen leir som bør beholdes og utnyttes av Forsvaret, ikke minst i forhold til den ressursknapphet som Forsvaret har, utfra de rammer som legges i dag.

Det er sagt at det skal være en trinnvis nedtrapping, og at de som arbeider der, skal få tilbud om ny jobb innenfor Østerdalen garnison. Men hvor mange er det da som fortsatt blir bosatt i Våler, og hvordan blir det i forhold til bosetting og arbeidsplasser i Våler? Det er helt riktig at Våler kommune nå må få et skikkelig svar. Med det vedtaket som gjøres i dag, tyder det på at Haslemoen leir blir nedlagt. Da må det stilles omstillingsmidler til disposisjon, og det må være en tilrettelegging for framtidens bruk av Haslemoen leir og de fasiliteter som leiren har, gjerne i samarbeid med private og offentlige aktører som er i Våler kommune allerede.

Så litt til Regionfelt Østlandet. Vi ønsker ikke at dette skal etableres. Det vises i dag til Sårbarhetsutvalget, og komiteens nestleder fra Kristelig Folkeparti sier at vi tar ingen omkamp på Regionfelt Østlandet. Jeg mener at det bør gjøres det. Økonomi og økologi tilsier det. Når det gjelder økologi og miljø, er det klart at det er betenkelig at store mengder tungmetaller og kjemikalier, hvitt fosfor, for å nevne noe, vil bli spredd i de grunnforholdene som en har i Regionfelt Østlandet. En bør kunne reversere noe av dette. Bruken av Rena leir er et annet moment som har kommet inn i det siste. Det er slik at vi har alternativer. Jeg har diskutert det med presidenten før, da han var forsvarsminister. Jeg skal ikke gjenta argumentene her, men hvis det er riktig at det i vinter er inngått en traktat mellom de nordiske land når det gjelder opprettholdelse av en nordisk brigade, skjønner jeg enda mindre av at vi ikke kan ha et nordisk samarbeid på skytefeltaktivitet, når det ligger et felt bare få mil unna Regionfelt Østlandet slik det er tenkt lokalisert.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg har bare noen korte avsluttende bemerkninger knyttet til enkelttema som har vært fremme.

For det første: Når det gjelder Heimevernet, hadde Regjeringen et opplegg som viste hvordan innsparinger skulle tas, nemlig ved å passivt rulleføre de eldste årsklassene. Det førte til at det kom brev til komiteen, så vidt jeg vet bl.a. fra Generalinspektøren for Heimevernet, der det ble kommunisert ønske om fleksibilitet og det å kunne gjøre dette på en annen måte for fortsatt å kunne bruke de eldste offiserene. Det er den fleksibiliteten som flertallet har sagt at man ønsker å legge vekt på, slik at man i samarbeid med heimevernsledelsen og forsvarsledelsen vil lage et mer fleksibelt opplegg enn det Regjeringen hadde lagt opp til, men innenfor de samme beparelsene.

Når det gjelder kampfly, har det vært oppe spørsmål om det reelle valget er gjort eller ikke. Svaret er selvfølgelig at valget ikke er gjort. Men vi har valgt, i tråd med fagmilitære råd, å videreføre samarbeidsprosjektet med JSF. Den viktigste operative begrunnelsen for det er å vi-

dereføre samarbeidet når det gjelder Danmark og Nederland. Det er to land som har tatt en slik beslutning om å bli partnere i JSF-samarbeidet. Jeg ønsker ikke å gå i detalj om ulike egenskaper ved de ulike alternative flyene, for det leder lett til det inntrykk at vi faktisk har gjort det reelle valget, som vi ikke har gjort.

Så har jeg fått et spørsmål fra representanten Engeset omkring fremtidig virksomhet på Rygge. Til det er å si at det har kommet signaler fra Luftfartsverket om mulige restriksjoner på bruken av Gardermoen. Det er en ambisjon for Forsvaret å klare å samle aktiviteten, enten på Gardermoen eller på Rygge. Men å komme frem med en endelig løsning er vi vet hvilke transportflykonsept eller hvilke midlertidige transportflykonsept som blir valgt, og i det også hvilke vedlikeholdsopplegg som legges inn, er ikke så lett. Derfor satser vi på å melde fra om fremdriften i de årlige statsbudsjetter, men vi må nok si at den endelige løsningen kan komme så sent som i neste fireårsperiode. Her er det også opp til Stortinget hvis man ønsker en raskere løsning.

Så var det et spørsmål fra representanten Bjørklund om norske soldater i Afghanistan. Vi har muligens litt ulikt syn på hvor åpne vi har vært. Jeg mener at vi har svart på de fleste spørsmål. Jeg kan bekrefte det som forsvarssjefen har sagt, nemlig at norsk personell hittil ikke har tatt fanger, og at vi har forhåndsklarerte engasjementsregler som gjør at selv om vi står under en amerikansk kommando, skjer dette på en måte som er fullt ut i tråd med internasjonale forpliktelser som Norge har godkjent.

Presidenten: Kjetil Bjørklund har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad.

Kjetil Bjørklund (SV): Jeg skal ikke kommentere Haslemoen-spørsmålet. Flere representanter har vært så vennlig å omtale SVs forslag, og det er jeg glad for.

Men jeg vil gjerne komme med en utfordring til Arbeiderpartiet. Den siste uken har saken om framtidig innkjøp av nye kampfly vært i fokus. Regjeringen har lagt føringer som gir klare indikasjoner på at JSF blir det endelige flyvalget, til tross for at en rekke eksperter har ment at JSF ikke er det beste alternativet. Israelske myndigheter ser ut til å være betydelig mer involvert i dette prosjektet enn statsråden har innrømmet, og det har ikke vært mulig å få garantier for at norsk industri faktisk får kontrakter i JSF-prosjektet. En enstemmig forsvarskomite har bedt om all relevant informasjon i saken. Deler av dette materialet forelå midt på dagen i går. Arbeiderpartiet har gått sammen med Regjeringen i denne saken for å la Regjeringen bruke sine fullmakter til å inngå denne utviklingsavtalen. Jeg antar spørsmålet vil bli hengende i luften, men jeg vil likevel stille det. Jeg vil spørre forsvarskomiteens leder, Marit Nybakk, om hva som må framkomme av opplysninger i denne saken før Arbeiderpartiet kan være med på en full gjennomgang av denne saken i Stortinget. At norsk industri ikke har fått garantier, som representanten Nybakk bygger sin argumentasjon på, er jo allerede kjent.

Marit Nybakk (A): La meg bare først få understreke det jeg sa både i mitt innlegg og i min replikk til statsråden, at vi naturligvis ikke har tatt noe standpunkt til flykjøp som skal komme i 2015 eller i 2017. Den teknologiske utviklingen gjør at det er helt umulig.

Når det gjelder den utviklingsavtalen som nå er inngått med Joint Strike Fighter, har vi også sagt at den avtalen kan termineres dersom det viser seg at vi ikke får norsk industri inn i dette programmet. Jeg har også sagt helt klart at jeg mener da at den skal termineres. Jeg vil også vise til at statsråden har sagt at hun vil komme tilbake til komiteen til høsten med en redegjørelse om hvor langt hun har kommet i arbeidet nettopp med å involvere norsk industri, noe som for oss er helt vesentlig. Men la meg legge til at hvis vi ikke går inn i denne avtalen, har i hvert fall norsk industri ingen muligheter. Jeg gjorde det også klart i mitt innlegg at jeg stilte meg åpen til at man eventuelt går inn i utviklingsavtale med andre produsenter. Så dette spørsmålet om flykjøp må nødvendigvis være åpent, og da er det også klart at det må legges fram en proposisjon om det når den tid kommer.

Så vil jeg i grunnen bare avslutningsvis si at det er en historisk forsvarsavtale som nå ligger til votering i dag. For første gang får Forsvaret en bindende ramme og en bindende struktur over en fireårsperiode. La meg understreke at Arbeiderpartiet stemmer for en ramme på 118 milliarder kr for fireårsperioden som sikrer en synkronisering mellom struktur, volum og finansiering. Det sikrer forutsigbarhet og stabilitet, det fører til at Forsvaret vet hva de kan planlegge.

Så har det vært uenighet mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet på ett punkt, og det er at vi ønsket en forskyvning av hele eller deler av tillegget for inneværende år til 2003, som vi mener er det kritiske året.

Vi tar selvfølgelig kveldens vedtak eller nattens vedtak, eller hva det blir, til orientering. Vi vil legge det resultatet til grunn og sørge for i de neste ordinære budsjettene at Forsvaret får til sammen 118 milliarder kr i inneværende planperiode. Det betyr at de neste forsvarsbudsjettene vil være svært forutsigbare. Det er nettopp den roen, nettopp den stabiliteten som Forsvaret nå trenger i den største omstillingsperioden i Forsvaret etter krigen.

Per Ove Width (FrP): Jeg har også, som jeg gjorde i mitt innlegg, lyst til å kritisere statsråden for behandlingen av JFS-prosjektet. Jeg synes det har vært en uryddig behandling, og det har jeg som sagt tidligere gitt uttrykk for.

Jeg har bare lyst til å nevne kort det som jeg spurte om i den åpne høringen. Det ser altså ut som det er 84 pst. av utviklingskontraktene som allerede er gitt til USA, at det ytterligere er gitt 10–12 pst. til Storbritannia, og at enkelte andre land som Nederland og Israel som har gode kontakter med våpenindustrien i USA, antakeligvis har fått litt allerede, og da er det jo et stort spørsmål om hva som blir igjen til norsk industri, og hva en gjenkjøpsavtale egentlig vil inneholde.

Så har jeg også lyst til å si litt om St.meld. nr. 17 for 2001-2002, om samfunnsikkerhet, som skulle vært be-

handlet her i dag, og det ville vært en stor fordel om den hadde blitt det, men dessverre har det ikke blitt sånn. Disse to sakene, St.meld. nr. 17 og den proposisjonen vi behandler i dag, henger jo på en måte sammen. I media har det vært kritisert at dette ikke har skjedd, og media har lagt skylden på Stortinget, eller komiteen, for den saks skyld. Det syns jeg er helt galt. Grunnen til at den ikke behandles i dag er jo at flertallet i komiteen har bedt om at saken utsettes for å få mer substans i dette, og det er også grunnlaget for at Fremskrittspartiet foreslo at hele meldingen skulle sendes tilbake, fordi vi syns den rett og slett var for dårlig, og at den ikke inneholdt substans overhodet. Nå ble justisministerens anseelse reddet av komiteflertallet som foreslo som sagt å utsette saken til oktober. De som foreslo det, tror jeg også egentlig innerst inne hadde hatt lyst til å sende hele saken tilbake.

Det er Regjeringens ansvar å trekke konklusjoner og ikke la dette henge i luften slik det er gjort i denne meldingen. Man inviterer rett og slett til stortingsregjereri, og det er gjort her, og det har imidlertid ikke vært noe annet alternativ.

K j e l l E n g e b r e t s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Odd Roger Enoksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad.

Odd Roger Enoksen (Sp): Først til Bjørn Hernæs. Hvis representanten Hernæs' kommentar til presidenten ved møtets start i morges var ment som en kommentar til presidentens forslag til debattopplegg, er for så vidt det greit, men da vil jeg nok en gang minne representanten Hernæs om at han stemte for å innskrenke taletiden. På den bakgrunn var det vel kanskje ikke så rart at min kommentar kom.

De korte sekundene jeg har igjen, har jeg lyst til på nytt igjen å rette søkelyset mot Heimevernet, for jeg syns ikke det på langt nær er gitt tilfredsstillende svar. Det er mulig det ikke går an å komme lenger i dagens debatt. Men det GIHV var helt klar på, var at man så det som et langt bedre alternativ å få en mannskapsstyrke på 60 000 mann enn å skulle ha en passiv rulleføring av de eldste årsklassene. Det flertallet har gjort nå, er at man har sagt at vi skal ikke ha passiv rulleføring, og vi skal ikke ha 60 000 mann. Vi skal derimot opprettholde 83 000 mann, som var fjorårets vedtak. Det er en vesentlig forskjell på det og det som GIHV har sagt, og på den bakgrunn burde det være mulig i det minste å gi en indikasjon på konsekvensene for Heimevernet.

Ola D. Gløtvold (Sp): Jeg hadde håpet på at forsvarsministeren hadde kommentert dette med en nordisk brigade. Er det slik at det er inngått en traktat mellom de nordiske land om å opprette en nordisk brigade? Jeg syns at det er en relevant og interessant sak i forhold til dette med samarbeid og kanskje også i forhold til skytefelt.

Så litt mer om det jeg ikke rakk, som gjelder nettopp skytefelt. Det er også vist til Sårbarhetsutvalget i forbin-

delse med behandlingen av skytefeltet, og jeg syns at det blir litt for lettvent. Jeg er enig i at mange ting i forbindelse med miljø og forurensning er viktig i denne sammenheng, men jeg tror vi må se det i en enda større sammenheng enn det, og at Sårbarhetsutvalget ikke kommer til å gjøre noe fra eller til når det gjelder etableringen av skytefelt.

Økonomien er også veldig interessant i forhold til endelig avgjørelse. Har forsvarsministeren vurdert hva det vil koste å opprette et miljø- og næringsfond for dette området, slik som berørte kommuner – og jeg sier kommuner – har bedt om? Jeg er klar over at det spørsmålet dessverre er kommet veldig kort lokalt, men det vil komme et krav om et miljø- og næringsfond, noe som ytterligere vil øke kostnadene på utbyggingssiden. De vil bli mangedoblet i forhold til utgangspunktet for kostnadskalkylene for dette skytefeltet. Jeg ber forsvarsministeren kommentere hvorvidt dette er beregnet inn i en framtidig kostnadskalkyle.

Samtidig har jeg lyst til å spørre hvor de 200 mill. kr som lå inne i det opprinnelige budsjettet for regionfeltet til opprydding på Hjerkin, befinner seg nå. Er de fortsatt i utbyggingsbudsjettet, eller er de tatt ut av budsjettet? Budsjettet har allikevel økt tilsvarende, for rammene er jo ikke blitt mindre. De har tvert imot blitt større.

Presidenten: Per Roar Bredvold har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad begrenset til 1 minutt.

Per Roar Bredvold (FrP): Dette går mest til skeptikere til regionfeltet.

Et stort antall norske kvinner og menn tar årlig på seg oppgaver knyttet til bl.a. deltakelse i internasjonale operasjoner, der de utsettes for store utfordringer. Uten disse kvinner og menn hadde heller ikke Norge kunnet ivareta sin nasjonale målsetting i sikkerhets- og utenrikspolitiske forhold. Da må det også være en nasjonal oppgave å legge forholdene til rette for at disse menneskene blir best mulig i stand til å løse sine oppgaver uten unødvendig tap av menneskeliv.

Derfor må vi legge til rette for de best mulige kvalitative treningsforhold som innsetting i forskjellige operasjonsområder krever. Nettopp Regionfelt Østlandet er et svar på disse behov.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 3399)

S a k n r . 2

Innstilling fra forsvarskomiteen om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrevne vernepliktige mannskap» (Innst. S. nr. 249 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 69 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Første taler er Kjetil Bjørnstad, ordfører for saken.

Kjetil Bjørklund (SV) (ordfører for saken): Det er svært hyggelig at presidenten omtaler meg som Kjetil Bjørnstad, men navnet er altså Bjørklund.

Med dette vil jeg fra en enstemmig forsvarskomitee legge fram Innst. S. nr. 249 om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrevne vernepliktige mannskap». Dette er en sak av stor betydning for de vernepliktige. Den økonomiske ytelsen har som mål å sikre den vernepliktige og familien en rimelig god levestandard. Forslaget til regulering er basert på det anbefalte forhandlingsresultat mellom staten og organisasjonene.

Komiteen har også merket seg at et utvalg har vurdert Tillitsmannsordningen i Forsvaret, og tar informasjonen om de endringer en er kommet fram til, til etterretning. Dette innebærer m.a. at all administrasjon og drift av tillitsmannsordningen blir delegert fra Forsvarsdepartementet til forsvarssjefen fra 1. august i år.

Jeg anbefaler komiteens innstilling.

Per Roar Bredvold (FrP): En kort merknad til denne saken: Det er viktig at soldater som tjenestegjør, får en økonomisk godtgjørelse som står i forhold til hva de yter, og kanskje også i forhold til hva de som ikke yter noe, får.

Når man kan se av papirer at to av tre slipper militærtjeneste, altså at 66 pst. av ungdomskullene ikke avtjener militærtjeneste, må vi selvfølgelig ta vare på dem som avtjener militærtjenesten. Man kan lure på om 108 kr dagen da er nok. 108 kr dagen kan tilsvare det ungdom får i timen i et sivilt arbeid.

Når man ser på ektefelle tillegg og barn tillegg for et barn, er det ca. 6 400 kr i måneden. Det er ikke sikkert det er nok å leve av. Jeg ønsker ikke å gjøre noe med det som ligger til behandling i dag. Men i framtiden må vi se på den økonomiske godtgjørelsen for de ungdommer som avtjener førstegangstjeneste, i forhold til nettopp den store mengde som slipper.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3404)

S a k n r . 3

Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen om at Evjemoen leir snarest mulig overføres til Evje og Hornnes kommune med et vedlikeholdsfond (Innst. S. nr. 254 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:119 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Presidenten får se om han treffer bedre på ordføreren denne gangen. Saksordfører, Leif Lund, er første taler.

Leif Lund (A) (ordfører for saken): Jeg er imponert over treffsikkerheten til presidenten!

Kort fra saksordfører i denne saken:

Jeg føler at saken på en måte er todelt. Vi avviser Dokument nr. 8:119 fra Odd Roger Enoksen om at Evjemoen leir overføres til Evje og Hornnes kommune med et vedlikeholdsfond. Men samtidig har vi registrert under behandlingen at kommunen på en måte har våknet igjen der nede og har sendt et brev der komiteen blir bedt om på nytt å vurdere det tilbud som kommunen fikk 22. mars 2002, og som den sa nei til i forbindelse med en overtakelse av leiren.

Jeg håper statsråden tar initiativ overfor Forsvarsbygg, slik at de kan opprettholde tilbudet av 22. mars. Det står komiteen bak, men vi vil ikke bifalle vedlikeholdsfondet, som representanten Enoksen foreslår.

Odd Roger Enoksen (Sp): Evje og Hornnes kommune er en av de kommunene i landet som har blitt aller mest berørt av den forsvarsomstillingen som vi nå er i gang med. Jeg tror jeg må si at kommunen har ikke våknet nå, som saksordfører sa. Kommunen har drevet et aktivt og engasjert arbeid helt fra vedtaket om nedleggelse av Evjemoen leir ble gjort, for å få til et omstillingsarbeid, bl.a. et omstillingsarbeid basert på å utnytte de lokaliteter og de muligheter som ligger i Evjemoen leir. På den bakgrunn kan jeg veldig godt forstå Evjemoens engasjement. Jeg skulle selvfølgelig i utgangspunktet ha ønsket at mitt opprinnelige forslag hadde fått tilslutning for å gi et håndslag til et lokalsamfunn som er sterkt berørt.

Når ikke det er mulig, er jeg likevel fornøyd med at det er en så nær som enstemmig komite, med unntak av Fremskrittspartiet, som ber statsråden på nytt å se på mulighetene for at Evje og Hornnes kommune kan få deler av leiren, eller at man kan gå igjennom situasjonen for kommunen på nytt.

For meg er det imidlertid ikke tilstrekkelig å håpe på at statsråden tar initiativ, slik som saksordfører var inne på. Jeg forventer at statsråden tar et initiativ i tråd med det som er flertallets innstilling. Jeg kunne gjerne ha tenkt meg å få en kommentar fra statsråden om hva hun akter å gjøre i saken videre framover.

Kjetil Bjørklund (SV): Saken om Evjemoen har prinsipielle sider ved seg ved at et flertall på Stortinget, utenom SV, har godkjent at det skal selges forsvarsarealer for 2,5 milliarder kr. Det betyr at for hver eiendom som gis bort vederlagsfritt, må dette tas inn igjen ved høyere priser på andre eiendommer. SV er av den oppfatning at mange av de eiendommene Forsvaret skal selge, har stor verdi som friareal for befolkningen i ulike landsdeler, og

at disse eiendommene bør avhendes til en lav pris til stat eller kommune.

Videre mener SV at en del av de eiendommene som kan egne seg til lokale kulturformål, boligformål osv., bør avhendes til kommuner eller organisasjoner til en lav pris.

Jeg vil også gjenta det forslaget som har vært framme i media de siste dagene, om å bruke eiendommer til sosial boligbygging. Alt dette tilsier at det kan være vanskelig å oppnå så store inntekter fra eiendomssalg som Stortinget har lagt til grunn, og det kan være grunn til å ta saken opp på prinsipielt grunnlag senere.

SV går inn for innstillingen slik den foreligger.

Gunnar Halvorsen (A): Jeg er ikke uenig med noen av talerne. Jeg vil bare minne om at Evjemoen leir var den som var mest berørt da vi i fjor behandlet St.meld. nr. 45 for 2000-2001. Det var 240 arbeidsplasser på Evjemoen som ble fjernet med et pennestøk, og det utgjorde bortimot 20 pst. av arbeidsstyrken i en liten kommune. Kommunaldepartementet økte prosentandelen som staten skulle delta med i videreutvikling for å få Evje og Hornnes kommune til å fungere, til 80 pst. Det er svært bra, og det er alle enig i.

Så til dette med at kommunen stod på og ville ha et vedlikeholdsfond på 100 mill. kr. Det var vel delvis på bakgrunn av en rapport som var utarbeidet. Jeg forstår det slik at en var kommet til det punktet at det nesten var en forståelse mellom staten og kommunen om at det fondet kunne være på ca. 50 mill. kr. Så hadde Evje og Hornnes kommune et møte med statsministeren, og det ble avvist, sannsynligvis på et prinsipielt grunnlag, å ha et vedlikeholdsfond. Det er jeg enig i. Hele stortingskomiteen er enig i at det å tilføre Evje og Hornnes kommune et vedlikeholdsfond, vil av prinsipielle grunner være galt.

Så er spørsmålet, som ble reist av Kjetil Bjørklund: Hva er leiren verdt? Skaper dette presedens? Sannsynligvis er leiren svært lite verdt. Noe vil den være verdt, men en skal ikke glemme at det er store vedlikeholdsutgifter. Det er vernede bygninger som vil kreve store utgifter på lang sikt. Jeg tror derfor at dette som Stortinget nå gjør, er en håndrekning til Evje og Hornnes kommune, som jeg føler at de bør ta imot. Nå får de på ny en sjanse til å få leiren vederlagsfritt, slik brevet av 22. mars 2002 indikerer. Jeg vil iallfall anbefale Evje og Hornnes kommune å ta imot det.

Jeg vil bare til slutt følge opp spørsmålet fra representanten Enoksen og be forsvarsministeren om å svare på det spørsmålet som han stilte, om hun er enig i og vil ta et initiativ overfor kommunen for å få vurdert dette på nytt, eller iallfall på en positiv måte ta imot Evje og Hornnes kommune hvis de ber om et møte på bakgrunn av dette vedtaket.

Per Roar Bredvold (FrP): Bare noen korte bemerkninger: Evjemoen leir har ca. 240 arbeidsplasser og skal nedlegges. Det er klart at det er viktig for en kommune å skape vekst når man mister såpass mye. Da kan én mu-

lighet være at man gir bort leiren til en kommune, men det kan selvfølgelig også være andre forslag til hvordan man skal løse dette. Det vi gjør i denne saken, vil også bli retningsgivende for hva vi gjør med andre leirer, som f.eks. Haslemoen. Der er det ca. 160 arbeidsplasser i en forholdsvis liten kommune.

Vi har sagt at vi skal selge militære installasjoner, eiendommer etc. for drøye 2 milliarder kr. Det må vi stå for, og det må vi gjøre, slik bl.a. representanten for SV sa i sitt innlegg. Derfor blir denne saken såpass viktig og såpass prinsipiell i forhold til hva vi gjør nettopp med Evjemoen, at jeg ønsker å få en nærmere utredning om det fra statsråden.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Til et spørsmål som er stilt et par ganger i salen her, vil jeg bare kort bemerke at dersom Evje og Hornnes kommune ønsker å ha en ny dialog med Forsvarsbygg, som håndterer spørsmålene rundt det tilbudet som er fremsatt av Forsvarsbygg, vil jeg være positiv til å bidra til å bringe partene sammen for å se om det går an å finne en løsning.

For øvrig er jeg glad for at komiteens flertall har det syn som de har på generelt grunnlag i innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 3405)

S a k n r . 4

Innstilling fra forsvarskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen, Kjetil Bjørklund og Bjørn Jacobsen om innføring av restriksjoner for kjøp av forsvarsmateriell fra land som er i krig, eller hvor krig truer (Innst. S. nr. 256 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:129 (2001-2002))

Presidenten: Etter anmodning fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikkordskifte etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunnar Halvorsen (A) (ordfører for saken): Innstillingen i dag har vært til behandling i to komiteer, utenrikskomiteen og forsvarskomiteen. Det er et bredt flertall i de to komiteene, bestående av alle unntatt medlemmene fra SV og Senterpartiet, som støtter flertallsinnstillingen om å avvise forslaget.

Forslaget fra forslagsstillerne berører et kjernepunkt i utformingen av vår egen forsvars- og sikkerhetspolitikk: Hvilke rammer og forutsetninger vi skal sette for å utstyre de stridende kvinner og menn staten Norge skal benytte for å forsvare vårt land og våre interesser.

Materiell er, sammen med utdanning, trening og øving, fundamentet for standarden på de avdelinger vi setter opp nasjonalt og internasjonalt. For øyeblikket er

det slik at vårt forsvarsfokus er rettet inn mot internasjonale operasjoner. I en slik situasjon synes det selvklart og innlysende for et bredt flertall på Stortinget at personellet må utrustes med det beste materiellet. Vi har ingen nye liv å miste.

I svarbrevet fra Utenriksdepartementet til forsvarskomiteen som er gitt som vedlegg i innstillingen, går det klart fram at Norge i dag kjøper hovedtyngden av sitt forsvarsmateriell fra NATO-allierte. Slik vil det også bli i framtiden. Effekten av forslaget fra SV vil imidlertid kunne bli at vi reduserer vår framtidige handlefrihet til selv å kunne anskaffe det materiellet vi innenfor gitte rammer mener at vi trenger for å løse de pålagte oppdrag. Dette vil øke risikoen for norske soldaters liv og helse, noe også Utenriksdepartementet klart påpeker i sitt svarbrev.

Et meget bredt politisk flertall viser for øvrig i innstillingen til at langvarig, etablert praksis når det gjelder innkjøp av forsvarsmateriell, har fungert bra og i henhold til forutsetningene. Flertallet viser også i innstillingen til at en helhetlig vurdering tilsier at gjeldende praksis med anskaffelser vurdert i hvert enkelt tilfelle opprettholdes. Flertallet legger derfor til grunn at kontroll med import av krigsmateriell også i framtiden ivaretas innenfor rammen av dagens ordning.

Med dette som bakgrunn anbefaler jeg derfor innstillingen.

Bjørn Jacobsen (SV): Stortinget behandla i førre veke St.meld. nr. 29 om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg. Det var ei grei behandling, sjølv om ho var litt prega av motstand frå SV si side mot eksport av våpen til Tyrkia på grunn av problem med menneskerettane der. Men regelverket rundt sal av våpen gjer at det i det minste blir debatt rundt desse sakene, og at det finst klare grenser for kva og til kven ein skal selje.

Bakgrunnen for det forslaget som ligg føre i dag om å innføre restriksjonar, er at vi ønskjer den same føreseielege situasjonen og den demokratiske kontrollen når det skal kjøpast våpen under grensa, for at gjenkjøp trer i kraft. Det er ikkje noko anna vi ber om, enn at det skal bli den same situasjonen under kjøp og sal.

Den seinare tids debatt, medieomtale og høyring i Stortinget om JSF-kampfly, der bl.a. Israel er involvert, viser at det er behov for restriksjonar på norske innkjøp av forsvarsmateriell. Det blei i tillegg tidlegare avslørt at Noreg hadde kjøpt forsvarsmateriell frå Israel i ei tid då Israel var ansvarleg for dei kraftigaste militære angrepa på palestinske mål i dei okkuperte områda sidan okkupasjonen i 1967. Kjøpa var tilsynelatande føretekte utan at det blei gjort ei politisk vurdering av dette. SV meiner at ei slik vurdering burde ha vore gjort, og at eit regelverk er nødvendig for å hindre at slike politisk ukloke våpenkjøp blir føretekte på ny.

I SV stiller vi oss tvilande til at det å la vere å kjøpe våpen frå land i krig kan auke risikoen for norske soldatars liv og helse, slik UD uttaler i eit brev av 31. mai 2002. Det er eit hovudmål med forslaget å unngå at Noreg støttar opp om militær produksjon i land som er i krig.

Våpen er ei viktig handelsvare. Både den prinsipielle og praktiske grunngjevinga for forslaget er at eit kjøp av våpen inneber direkte støtte til eit lands militærapparat og forsvarsindustri. Handel med våpen vil bli oppfatta som tillit og anerkjenning av eit regime som vi normalt elles ikkje ville støtte ut frå demokratiske prinsipp. FN, f.eks., bruker våpenembargo som sanksjonsmiddel overfor land som ikkje følgjer opp Tryggingrådetts oppmødingar. Det vil vere heilt naturleg at Noreg gjer det same i form av restriksjonar på kjøp av våpen.

SV og Senterpartiet vil gå mot innstillinga og foreslår at Dokument nr. 8:129 for 2001-2002 blir vedteke.

Carl I. Hagen (FrP): Dette er en problemstilling jeg ikke skjønner. Det kan selvsagt være noe galt med min forståelsesevne, logiske tenkning og intelligens, det er mange som hevder det i mange sammenhenger. Men når Norge kjøper inn forsvarsmateriell, trodde jeg at det var av hensyn til enten Norges forsvar eller Norges militære avdelingers deltakelse i internasjonale operasjoner. Da trodde jeg at det var om å gjøre å få det beste forsvarsmateriellet, de beste våpnene. Hvem som lager dem, må da være knekkende likegyldig, på en måte i hvert fall. Jeg trodde det var interessen for å utstyre våre soldater med det beste utstyret til den jobben de skal gjøre, som var det primære.

Jeg har en viss forståelse for at det er restriksjoner den andre veien – hvem vi selger våpen til. Men når det gjelder hva vi selv trenger, er jo det en nedvurdering av norske soldater at man vil utstyre dem med eventuelt dårligere materiell enn det som man ellers kunne ha fått, fordi noen eventuelt ikke liker et land. Dette begriper jeg ikke! Men SV og Senterpartiet vil kanskje utstyre norske soldater med sprettert og pil og bue, istedenfor å sørge for at de får best mulig våpenutstyr? Dette er derfor en merkelig debatt.

Men det som er alvorlig, er at flere av de øvrige partier, inkludert Regjeringen – og her har jeg et spørsmål til forsvarsministeren – faktisk har vært inne på tanken om å legge restriksjoner på kjøp av utstyr fra Israel – Israel av alle! Israel som har høyteknologi, som har gode elementer i våpen, som kanskje nettopp kan levere det vi trenger, som er et land omkranset av fiender, som har vært under konstant trussel fra sine naboer i nærmere 50 år, som nå opplever en ny bølge av antisemittisme, og som forsvarer seg som best de kan mot terroristbombere som har til hensikt å drepe kvinner og barn og terrorisere sivilbefolkningen. Jeg kan ikke begripe at vi overhodet skal ha noen restriksjoner når det gjelder å kjøpe våpen fra Israel, tvert om! Hvis det tjener norske interesser, burde det være fornuftig.

Jeg vil derfor be forsvarsministeren om å bekrefte at det merverdige frysvedtaket som ble gjennomført, og som jeg tok opp med statsministeren i en spontanspørretime, og som han lovet å se på, er opphevet – et vedtak som innebar at Israel, som vi hadde kjøpt våpen av, ikke fikk lov til å levere etter inngåtte kontrakter. De fikk ikke lov til å ha møter med vår forsvarsledelse og Forsvarsdepartementet. Man skulle ikke ta i dem med en ildtang!

Jeg vil gjerne be forsvarsministeren bekrefte overfor Stortinget at dette er opphevet.

Så vil jeg be om en bekreftelse til, at det innen gjeldende regler ikke er noen spesielle restriksjoner, systemer eller godkjennelsesordninger som gjelder kjøp av våpen fra Israel, som ikke er tilsvarende for andre land. Hvis ikke statsråden kan bekrefte at Israel nå er på lik linje med Frankrike, Tyskland, USA, Australia, England og andre land vi eventuelt kjøper våpen fra, vil vi måtte vurdere et eventuelt forslag i den forbindelse senere denne uken. Det kan da ikke være slik at flertallet i denne sal mener at av alle land skal vi ha særlige vanskeligheter og restriksjoner med hensyn til å kjøpe våpen fra Israel, i den situasjon Israel nå befinner seg, med daglige terrorbomber. Jeg ber derfor om bekreftelse på at alt dette som er frysvedtak – i alle kontrakter – er opphevet, og at Israel vil bli behandlet likt med andre leverandørland.

Kjetil Bjørklund (SV): Det er ubegripelig for meg at det norske forsvaret må kjøpe våpen fra land som er i krig, for å sikre norske soldaters sikkerhet. Men jeg skal ikke utdype dette nærmere.

Det er uhyre stor avstand mellom Fremskrittspartiet og SV i denne saken, noe representanten Hagen gav fullt innblikk i, ikke minst i spørsmålet om hvem som har retten på sin side i Midtøsten-konflikten.

Men jeg vil over til et annet perspektiv i denne saken. Vi har tidligere i dag drøftet gjennomføringsproposisjonen og en viss utviklingsavtale med JSF-prosjektet. Jeg stilte statsråden et spørsmål da som ikke ble besvart, men jeg gjentar det gjerne. Ser statsråden ingen betenkeligheter ved at norsk industri inviteres inn i JSF-prosjektet, riktignok uten garantier, til å levere teknologi til et prosjekt der israelsk industri og myndigheter er tungt involvert? Utfordrer ikke dette våre eksportregler på dette området på en slik måte at Stortinget bør konsulteres videre før utviklingsavtale inngås?

Odd Roger Enoksen (Sp): I utgangspunktet har SVs talere redegjort på en tilfredsstillende måte for bakgrunnen for at også Senterpartiet er med på det forslaget som er fremmet av SVs representant i debatten i dag.

Når jeg likevel finner grunn til å ta ordet, er det på bakgrunn av representanten Hagens innlegg. At Fremskrittspartiets leder får seg til å si at det er «knekkende likegyldig» hvem vi kjøper våpen fra, bare vi får de beste våpnene, er mildt sagt oppsiktsvekkende. Betyr det at det er knekkende likegyldig for Fremskrittspartiets leder om det norske forsvar kjøper våpen fra eksempelvis et militærdiktatur i vedvarende borgerkrig og med vedvarende overgrep mot egen befolkning? Man skal altså nærmest kunne tillate noen å prøve ut nye våpen på sin egen befolkning for å se om dette er det beste våpenet vi kan få, for deretter å kjøpe det. Underforstått må Carl I. Hagen oppfattes på den måten når han presterer å si at det er knekkende likegyldig hvem Norge kjøper våpen fra, bare vi får det beste. Det er en påstand så uhyrlig at for meg er det interessant å høre om resten av flertallet i denne sa-

ken deler Carl I. Hagens resonnement, at det er knekkende likegyldig hvem vi kjøper våpen fra.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg skal prøve å besvare kort noen av de spørsmål som er stilt.

For det første stilte representanten Bjørklund et spørsmål om jeg ikke i hvert fall har motforestillinger mot å inngå i JSF-prosjektet hvis det kan være israelske delkomponenter i sluttproduktet. Jeg svarte også på det i en tidligere debatt i dag, og svaret er: Nei, Norge har ingen holdning i retning av at det ikke kan aksepteres israelske komponenter i produkter vi kjøper fra andre land. Det var jo også bakgrunnen for at Norge tidligere i år bl.a. kjøpte noen testrakter fra Tyskland med israelske komponenter.

Til spørsmålet fra Carl I. Hagen om den såkalte frysbeslutningen er opphevet, er svaret på det: Ja, det er den. Jeg er helt sikker på at representanten Hagen også vet hvordan det frysvedtaket, som han kaller det, kom i stand. Rett og slett i strid med en rutine som er laget i det politiske systemet i Forsvarsdepartementet, var ikke den politiske ledelsen blitt informert om et ammunisjonskjøp. Da var det grunn til å finne ut om det var flere slike saker vi ikke var informert om. Det var bakgrunnen. Med én gang man hadde fått sjekket hva som faktisk lå i bestillingsverket i Forsvaret, ble det med frys-situasjonen trukket tilbake. Det ble i den forbindelse også stilt spørsmål fra Stortinget om å få en fullstendig oversikt over hva som lå av bestillinger, og det var også noe av bakgrunnen for at man måtte bruke litt tid for å finne ut hva som faktisk lå i Forsvaret.

Så til et spørsmål til fra Carl I. Hagen, nemlig om det fins egne regler eller rutiner knyttet til Israel som er spesielle. Til det er å si at det fins rutiner i Forsvaret og i Forsvarsdepartementet som er slik at visse saker kommer opp på et politisk nivå hvis det kan anses politisk følsomt. Det vil være varierende i hvilken grad handel med ulike land anses politisk følsomt. Men det fins ingen handelsrestriksjoner eller andre formelle hindringer for å kjøpe fra Israel, og det norske forsvaret har jo også opp gjennom tidene kjøpt både mindre partier ammunisjon og mindre partier forsvarsmateriell. Grunnen til at dette er mindre partier, er først og fremst at skulle vi ved store investeringer kjøpe fra Israel, ville det utløst gjenkjøpsforpliktelser, og da ville vi kommet inn i det som vi har rutiner for, nemlig eksportkontroll.

Marit Nybakk (A): Forsvarskomiteens flertall har vurdert denne saken på et prinsipielt grunnlag. Flertallsinnstillingen er også bifalt av de samme partier i utenrikskomiteen, som har hatt saken til gjennomgang før endelig avgjørelse.

Slik Dokument nr. 8-forslaget fra SV er utformet, og slik forslaget fra mindretallet – SV og Senterpartiet – også er utformet, er det faktisk slik at man sier at det ikke er mulig å kjøpe forsvarsmateriell fra land som «er i krig

eller borgerkrig, eller hvor krig eller borgerkrig truer». Ja, det er mulig vi kommer opp i definisjonsproblemer. Men hvis vi da tolker vedtaket i NATO den 12. september i fjor, hvor man i henhold til artikkel 5 vedtok å gå inn i den brede koalisjonen mot terrorisme, hvor også Norge deltar i Operation Enduring Freedom, kan det da settes spørsmålsteget ved hvorvidt man med et slikt forslag som det som ligger her, kunne ha kjøpt våpen fra Kongsberggruppen, eller fra noen andre NATO-land for den saks skyld. Så i utgangspunktet er det jo helt umulig å støtte dette vedtaket, på et prinsipielt grunnlag.

Så vil jeg nok legge til at i enhver slik sak må man også ha en vær varsom-plakat. Det har statsråden nylig redegjort for. Hun sa at det vil være tilfeller hvor våpenkjøp kan sies å være «politisk følsomt», og i slike situasjoner skal saken legges fram for politisk ledelse. Det er det innkjøpsregimet vi har, og det er det innkjøpsregimet komiteens flertall mener vi fortsatt skal ha.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bjørn Jacobsen (SV): Det kunne verke som representanten Hagen trudde at vi hadde laga eit forslag som skulle gjelde for Israel. Eg kan forsikre representanten om at det er det ikkje. Det er Israel sjølv som i den seinare tid har sett seg i den situasjonen, ved å okkupere, ved sine krigshandlingar, som gjer at dei er spesielt aktuelle for tida i forhold til vårt forslag. Det gjeld for alle land som er i krig, eller der krig truar.

Det som sjølv sagt kan skape prinsipielle problem, er at vi kan risikere å kome i ein situasjon der vi ikkje kan kjøpe våpen frå våre allierte. Det bør då vere eit ekstra incentiv frå vår side til å arbeide for at våre allierte ikkje skal vere i krig. Det er sjølv sagt også ei målsetjing med forslaget.

Gunnar Halvorsen (A): Jeg hadde helt til nå problemer med å forstå forslaget fra SV, men nå fikk jeg faktisk forklaringen på hvorfor SV fremmet dette forslaget. Det er for å gjøre det så vanskelig at ingen skal få våpen, så det ikke skal bli krig i verden, og alle skal være snille og greie. Da forstår jeg for så vidt forslaget. For til nå har jeg faktisk ikke greid å forstå det.

Jeg er enig i det som representanten Hagen har sagt, at det må være en stor forskjell mellom det å kjøpe og det å selge våpen. Da er vi på en måte med på å fyre opp under en krig, hvis vi selger våpen til en krigsmakt. Men når det gjelder det å kjøpe våpen, har jeg problemer med å skjønne at vi ikke skal kjøpe de beste våpnene til våre gutter og jenter som skal ut og kjempe for vårt fedreland.

Så er det dette som er så vanskelig i denne globaliserte verden: Hvor er våpnene fra? Vi har Hägglund her i Norge, det er svensk, og Hägglund er igjen eid av et engelsk selskap, mens det engelske selskapet igjen samarbeider med et amerikansk selskap. I hvilket omfang gjelder dette forbudet? Gjelder det arkitekten som designet? Gjelder det kontraktskriverne? Hvilke faser gjelder det i utviklin-

gen av et krigsprodukt? Jeg tror det vil være fullstendig håpløst å finne tilbake til alle utgangspunkt.

Som lederen i forsvarskomiteen, Marit Nybakk, var inne på, er det klart at artikkel 5-vedtaket som ble gjort i NATO, gjør at det nesten er umulig, etter dette forslaget fra SV, å kjøpe våpen fra et hvilket som helst land, iallfall land som har en moderne forsvarsteknologi. Jeg må derfor stille spørsmålet til SV og Senterpartiet: Hvem kan vi egentlig kjøpe våpen fra hvis dette forslaget blir vedtatt? Nå forstår jeg det slik at dette ikke er noe problem for SV og Senterpartiet, for de vil jo helst at vi skal være uten våpen. Men det hadde vært moro å ha visst hvilke land som en da kunne tenke seg å kjøpe våpen fra.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg er glad for at forsvarsminneren nå bekrefter at dette meget uheldige frysvedtaket er opphevet, og at man har de vanlige rutinene. Hun var ikke helt eksplisitt på dette, men slik jeg oppfattet det, er det rutiner for at våpenkjøp som komiteens leder omtalte som å kunne være politisk følsomme – statsråden snakket om bare følsomme – skulle legges frem for den politiske ledelse i departementet. Jeg går ut fra at det er statsråden hun snakker om, ikke disse andre som ikke har noe spesielt ansvar, og at det nå er de vanlige rutinene.

Slik jeg også tolket henne, er det ikke lenger noen problemer eller restriksjoner spesielt for Israel, slik at det landet ikke utmerker seg i forhold til andre land. Statsråden bekreftet vel at det var likebehandling av land. Da tolker jeg det dit hen at for øyeblikket er situasjonen slik at dersom det kommer på tale å kjøpe våpen fra Israel, der det ikke er gjenkjøpsforpliktelser – jeg forutsetter at det ikke er et omfang som krever gjenkjøp, det er ikke den problemstillingen jeg snakker om, for det er noe annet – og det kommer en slik sak på statsrådets bord, vil hun automatisk gi det sin godkjennelse og sin påtegning om at det er i orden. Jeg ber om at statsråden sier fra hvis jeg har mistolket henne på dette punktet.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Når det gjelder en vurdering av hvilke saker som er politisk følsomme i Forsvarsdepartementet, er det selvfølgelig jeg som vurderer det. Jeg gir ingen automatiske godkjennelser i saker, jeg foretar en helhetsvurdering.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3405)

S a k n r . 5

Innstilling fra forsvarskomiteen om tilleggsbevilgninger i 2002 knyttet til ressursbehovet innen det sivile beredskap og politiets (inkludert Politiets sikkerhetstjenestes) beredskap (Innst. S. nr. 252 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 54 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter for hver gruppe.

(Presidenten)

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Åse Wisløff Nilssen (KrF) (ordfører for saken): Denne proposisjonen kommer fra Justisdepartementet og er behandlet av forsvarskomiteen – en synlig del av totalforsvarstenkingen.

Det er en enstemmig komite som slutter seg til Regjeringens forslag om tilleggsbevilgninger innen det sivile beredskap og politiets beredskap, inkludert Politiets sikkerhetstjenestes beredskap, på totalt 106,5 mill. kr.

Dagens trusselbilde er bredt og diffust, med glidende overganger mellom det nasjonale og internasjonale, mellom fred og krise, væpnet konflikt og krig. Samfunnet står ikke overfor én enkel trussel, risiko eller sårbarhet, men et mangfold av utfordringer som krever et tilsvarende mangfold av forebyggende og avhjelpende tiltak.

Dette mangfoldet gir en rekke sektorer betydelige sikkerhetsmessige utfordringer, og komiteen mener det er nødvendig med en erkjennelse av bredden av samfunnsområder som må trekkes inn i den nasjonale beredskapen mot terrorisme. St.meld. nr. 17, Samfunnssikkerhet, som nå er til felles behandling i justiskomiteen og forsvarskomiteen, har på en tydelig måte vist denne utfordringen.

Den fremlagte proposisjonen er et resultat av en kritisk og sektorovergripende gjennomgang av ressursituasjonen innenfor det sivile beredskap og politiets beredskap. Det viste et klart behov for bevilgningsøkninger utover den styrkingen som allerede er innarbeidet i budsjettene for 2002. Det må legges til grunn at ressursbehovet har bygd seg opp over tid, samtidig som det er blitt påvist nye behov i takt med trusselbildet. Tiltakene som foreslås iverksatt i denne proposisjonen, er delt inn i følgende hovedkategorier:

- tiltak som skal bidra til å stoppe og forhindre terrorangrep
- tiltak som skal bidra til å redusere kritiske samfunnsfunksjoners sårbarhet mot slike angrep
- tiltak som skal styrke samfunnets generelle krisehåndteringsevne
- tiltak som skal styrke samfunnets evne til å gjenopprette normal drift etter et terroranslag

Det stilles krav til de prioriteringer som gjøres innenfor Norges sikkerhets- og beredskapsarbeid. De samlede ressursene innenfor det sivile beredskap, politiet og Forsvaret skal sikre at samfunnet er rustet til å møte de utfordringer som moderne terrorisme representerer. Den tilleggsbevilgningen vi nå behandler, er en viktig del av vårt totalforsvarskonsept, og jeg anbefaler komiteens tilråding til vedtak, som er identisk med Regjeringens forslag.

Statsråd Odd Einar Dørum: Saksordføreren sa at det er en sak fremmet av Justisdepartementet og behand-

let av forsvarskomiteen, og at det gir uttrykk for å tenke forsvar og sivil beredskap i en god sammenheng. Det er jeg helt enig med saksordføreren i.

Det er jo slik at etter den kalde krigen er det moderne samfunnet stilt overfor et nytt trusselbilde. I dag forholder vi oss til et stort mangfold av sikkerhetsutfordringer, som kan oppstå uventet og på uventet vis.

Trusselscenarioene har gradvis skiftet fra krigstidshendelser til fredstidshendelser, noe som har gjort det nødvendig å endre dimensjoneringen og innretningen av våre nasjonale sikkerhets- og beredskapstiltak. I St.meld. nr. 17, som har vært omtalt tidligere her i dag, legger Regjeringen fram planer og tiltak for å møte disse utfordringene, og denne meldingen må ses i sammenheng både med St.prp. nr. 54, som behandles nå, og med Forsvarets gjennomføringsproposisjon, som er behandlet tidligere i dag.

Regjeringen har tidligere varslet at den ville vurdere det samlede ressursbehovet i 2002 innenfor det sivile beredskap og politiets beredskap. Bakgrunnen for dette var at man i fjor høst innså behovet for å foreta en grundigere og sektorovergripende gjennomgang av ressursbehovet. St.prp. nr. 54 er et resultat av en slik gjennomgang. I tillegg har Regjeringen foreslått tiltak i revidert nasjonalbudsjett 2002 innenfor toll- og avgiftsetaten – dette er også varslet i St.prp. nr. 54. Gjennomgangen viser et samlet tilleggsbehov på 146,7 mill. kr i 2002, hvorav 106,5 mill. kr foreslås i St.prp. nr. 54, og 40,2 mill. kr foreslås i revidert nasjonalbudsjett 2002.

Dette ressursbehovet har bygget seg opp over tid, samtidig som de tiltakene som iverksettes, må anses å være en tilpasning til det nye og flerdimensjonale trusselbildet.

I proposisjonen foreslås det ca. 30 konkrete tiltak innenfor i alt sju departementers fagområder. Tiltakene skal bidra til å stoppe og forhindre terrorangrep, redusere kritiske samfunnsfunksjoners sårbarhet ved slike angrep, styrke samfunnets generelle krisehåndteringsevne og styrke samfunnets evne til å gjenopprette normal drift etter et terroranslag.

For å kunne forebygge og stoppe terrorangrep kreves det et nært samarbeid mellom politiet og Forsvaret. Det må satses på kompetanse og utstyr som sikrer at myndighetene har tilstrekkelig evne til å analysere og uskadeliggjøre både planleggingen og gjennomføringen av terrorangrep.

Flere av tiltakene som er foreslått, har tatt utgangspunkt i scenarioer med bruk av masseødeleggelsesmidler. Disse tiltakene har fått økt aktualitet etter meldingen om et mulig terrorangrep med en såkalt «dirty bomb» i USA i forrige måned.

Regjeringen foreslår en rekke tiltak for å styrke beredskapen mot atomstridsmidler og biologiske og kjemiske stridsmidler. ABC-tiltakene beløper seg i størrelsesorden 50–55 mill. kr. Av dette er ca. 34 mill. kr tiltak for å styrke atomberedskapen. Utover dette, er jeg nå i gang med å gjennomgå beredskapen mot denne type ødeleggelsesmidler.

Fungerende IKT-løsninger er en viktig del av terrorbekjempelsen. Regjeringen foreslår derfor investeringer i

IKT-sikkerhet samt fysiske sikringstiltak og styrket vakt-
hold.

Selv om det er lav sannsynlighet for at det i Norge skjer en hendelse med tilsvarende skadeomfang som terrorangrepene i USA, vil jeg minne om at også det usannsynlige kan skje, og at vi må planlegge for å søke å avverge dette. Skulle et terrorangrep inntreffe, må skadevirkningene begrenses i størst mulig grad. Dette kan vel uttrykkes på den måten at det er nettopp i normale tider og med normale mennesker man må lære seg også å dreie tanken 180 grader for å tenke på det uventede og uvanlige, for nettopp å styrke beredskapen både når det gjelder opplæring, kompetanse og utstyr. Det er tiltak for å sikre kompetanse og utstyr som er fremmet i denne proposisjonen, og som har fått komiteens enstemmige tilslutning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 3405)

S a k n r . 6

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2001 fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 273 (2001-2002), jf. Dokument nr. 16 (2001-2002))

Presidenten: Som det fremgår av innstillingen, har det betydning for Stortingets behandling av denne saken hvilket utfall voteringen i Stortinget over forslag nr. 1 vil få.

Presidenten foreslår derfor at debatten i angjeldende sak deles i to. Først tar man opp til behandling spørsmål i tilknytning til forslag nr. 1, så foretar man en votering over forslag nr. 1. Dersom forslag nr. 1 skulle falle, fortsetter Stortinget behandlingen av saken. Dersom forslag nr. 1 skulle få flertall, vil det være naturlig, slik presidenten ser det, at saken blir sendt tilbake til komiteen for ytterligere behandling.

Presidenten foreslår følgende taletidsbegrensninger:

Til behandlingen av forslag nr. 1 foreslår presidenten at saksordføreren, én representant fra hvert av de to forslagsstillende partier og eventuelt statsråden får 5 minutter hver –

Carl I. Hagen – til saksbehandlingen.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg aksepterer overhodet ikke noen antydning engang om innskrenkninger i taletiden når det gjelder utsettelsesforslaget, forslag nr. 1. Jeg vil be om at presidenten leser merknaden – da ville han ikke ha fremmet forslag om noen begrensning i taletiden.

Jeg foreslår at forretningsordenen legges til grunn når det gjelder forslag nr. 1.

Presidenten: Presidenten står ved sitt forslag, som går ut på at saksordføreren, én representant fra hvert av de to forslagsstillende partier og eventuelt statsråden får en ta-

letid på 5 minutter hver, og at det innvilges anledning til replikker med svar etter innlegg fra statsråden.

Carl I. Hagen (FrP) (fra salen): Da er det bare å ringe til votering. Jeg har fremmet et konkret forslag om at forretningsordenen legges til grunn. Det avgjør Stortinget, og da må Stortinget ha det nødvendige antall medlemmer til stede.

Presidenten: Også representanten Hagen må gi andre representanter anledning til å uttale seg om spørsmålet om debattopplegget.

Kjell Engebretsen – til debattopplegget.

Kjell Engebretsen (A): Det er en ganske konkret sak å ta stilling til i og for seg. Vi for vår del mener at dette opplegget, med den begrensning i taletid som presidenten har foreslått, vil kunne være tilstrekkelig til at man får belyst denne saken på en slik måte at Stortinget er i stand til å avgjøre hvorvidt vi skal falle ned på den ene eller andre siden i voteringen over forslag nr. 1.

Presidenten: Ågot Valle – til debattopplegget.

Ågot Valle (SV): Jeg støtter presidentens forslag til opplegg, fordi vi har rikelig anledning til å komme fram med de meget vektige argumentene vi har for dette forslaget. Jeg tror vi får muligheter til å få belyst det på denne måten, og også til å behandle selve saken senere på en skikkelig måte. Derfor støtter jeg dette.

Presidenten: Rigmor Andersen Eide – til debattopplegget.

Rigmor Andersen Eide (KrF): Også Kristelig Folkeparti går inn for å støtte presidentens forslag til debattopplegg, og vi er enig med representanten fra SV.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til debattopplegget.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering over presidentens forslag til debattopplegg i første del av sak nr. 6.

For at Stortinget skal være orientert: Debatten om sak nr. 6 vil bli delt i to. Først vil vi ha en debatt om og votering over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Dersom det forslaget faller, vil vi fortsette behandlingen av sak nr. 6.

I forbindelse med debatten om forslag nr. 1 foreslo presidenten at det blir gitt en taletid på 5 minutter til hvert av de to partiene som har stilt forslag, 5 minutter til saksordføreren og eventuelt 5 minutter til statsråden, med adgang til replikker med svar etter innlegg fra statsråden.

Til dette forslaget ytret representanten Carl I. Hagen seg imot og ville følge forretningsordenens bestemmelser under debatten om forslag nr. 1.

Det er det som vil bli voteringstemaet.

Presidentens forslag tas opp til votering.

Oddvard Nilsen (H) (fra salen): President!

Presidenten: Vær så god.

Oddvard Nilsen (H): Bare for å unngå misforståelser: Jeg vil oppfordre Høyres og Venstres representanter til å stemme for presidentens forslag til votering.

Presidenten: Under debatten om debattopplegget har representanter for partiene utenom Fremskrittspartiet gitt uttrykk for at de støtter presidentens forslag.

V o t e r i n g :

Forslaget fra presidenten bifaltes med 95 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.39)

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at det vil bli en debatt på 15–20–25 minutter, så vil det bli ny votering, over forslag nr. 1. Representantene bør derfor ikke bevege seg så veldig langt vekk fra salen.

Vi går til debatten om forslag nr. 1. Presidenten gir først ordet til sakens ordfører, Kjell Engebretsen.

Kjell Engebretsen (A) (ordfører for saken): Under behandlingen av EOS-utvalgets årsmelding var det én sak som ble diskutert ofte og intenst i komiteen, hva gjaldt både innholdet i saken og formalitetene rundt vår behandling av saken. Hovedårsaken til det var at denne saken befant seg i rettsystemet. Det var falt dom i første domsinnsinstans, og enkelte av komiteens medlemmer antok at denne saken ikke burde ankes videre i rettsystemet. Andre mente – og mener antakelig – at dette ville det være statsrådets sak å vurdere og statsrådets sak å avgjøre.

Imidlertid ble det slik at forsvarsministeren kommenterte saken i pressen, og hevdet at Regjeringsadvokaten hadde rådet statsråden til å anke. Komiteens medlemmer ble i det minste noe forundret over dette og mente at å anke en slik sak som dette må være statsrådets ansvar, statsrådets myndighet, og at det ikke er noen rimelighet i at statsråden her eksempelvis bruker, og henviser til, Regjeringsadvokaten og på en måte skyver ham foran seg i en pågående debatt. Derfor ble komiteens medlemmer med på å be om å få se det brevet fra Regjeringsadvokaten som statsråden tuftet sin beslutning på. Forsvarsministeren svarte i et senere skriv til komiteen der hun redgjorde for hvordan disse tingene fungerer, at brev og råd og utredning fra Regjeringsadvokaten var en sak mellom ham og statsråden.

Nå er det ingen tvil om at Stortinget for sin del er i sin fulle rett til å kreve dette brevet oversendt, hvis man fatter et slikt vedtak her i plenum. Men om det skulle skje, vil vi ha en usedvanlig spesiell sak å håndtere her i salen. Medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre forholder seg til det svaret vi har

fått av statsråden på komiteens henvendelse, og støtter ikke kravet om at Regjeringsadvokatens brev skal oversendes komiteen.

Carl I. Hagen (FrP): Dette er en meget, meget oppsiktsvekkende holdning som her kommer til uttrykk fra saksordføreren og flertallet av de partier som er representert i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen er altså enstemmig av den oppfatning at å få tilgang til Regjeringsadvokatens brev er noe komiteen ønsker. Det fremgår av komiteens brev. Jeg går ut fra at komiteen, og også alle andre medlemmer, har ønsket seg dette, bl.a. for å kunne vurdere statsrådets styring av departementet og om statsrådets vurdering er akseptabel.

Saksordføreren sa at det er statsrådets sak å vurdere om anken skulle innleveres, og det er helt korrekt. Men når statsråden offentlig, i Dagsavisen, skaper det inntrykk at egentlig er hun mer en som effektuerer det Regjeringsadvokaten har bestemt, da er det et forsøk på å frasi seg noe av ansvaret for beslutningen. Det har også – jeg må få lov til å innrømme det – vært et par ganger tidligere at forsvarsministeren har ordlagt seg slik i den offentlige debatt at noen har fått inntrykk av at det er litt overvelting av ansvar på embetsverket i departementet.

Det viktige spørsmålet er at komiteen, for å utøve sin kontroll med statsrådets bestyrelse av departementet, synes det er viktig å få tilgang til Regjeringsadvokatens brev, hvor det etter uttalelser offentlig skal være en anbefaling om å anke saken. Vel, en anbefaling kan være at man er 90 pst. sikker på å vinne, og derfor må den ankes. Man er helt overbevist, eller det kan kanskje være 55–45. Kanskje det i Regjeringsadvokatens brev er en del motforestillinger mot å anke. Kanskje er konklusjonen bare slik at vel, en helhetsvurdering tilsier nok at man bør anke – kanskje fordi Regjeringsadvokaten synes det hadde vært en artig sak å prosedere videre, for det koster jo aldri noe for staten å gjøre dette. Det er bare sivile bedrifter og personer som må vurdere det økonomiske ved å gå til rettsapparatet. Det gjør man selvfølgelig ikke noe særlig når det gjelder staten.

Det er litt viktig å vite hva som er grunnlaget for statsrådets vurdering, særlig når hun og pressetalsmannen i den offentlige debatt henviser til 31 sikkerhetsbrudd, og at det var viktig å få avklart om de var reelle. Ja, men det er ikke en gang nevnt i Regjeringsadvokatens ankeskriv til retten, så det er i hvert fall en feilinformasjon i den offentlige debatt. Det er ikke nevnt i brevet til statsråden.

Til det prinsipielle: Skal virkelig Stortinget og en stortingskomitee, som skal utøve en kontrollfunksjon, godta at den vi skal kontrollere, skal bestemme hvilke dokumenter vi får innsyn i? Det er det uholdbare konstitusjonelle spørsmålet.

Tidligere har Stortinget nedstemt et forslag fra SV og oss om at Riksrevisjonen selv skal kunne få tilgang til det den trenger til sitt kontrollarbeid. Nå igjen mener man at vi trenger dette brevet fra Regjeringsadvokaten, men vi skal ikke bruke makt. Da blir det slik som vi skriver i merknaden fra Fremskrittspartiet og SV:

«Hvis en slik holdning blir akseptert som norm av Stortinget, ville det innebære at den som blir kontrollert (Regjeringen), skal bestemme hva kontrolløren (Stortinget) kan få innsyn i, noe som vil være uholdbar konstitusjonell praksis.»

Jeg har aldri – og jeg har vært her en god stund – opplevd dette før, at en enstemmig stortingskomite foretar den vurdering at dette trenger vi innsyn i for å gjøre en forsvarlig jobb, og så sier den vi skal kontrollere: Nei, det får dere ikke se! Så sier andre partier: OK, hvem skal vi tro vi er? Skal vi i Stortinget være underordnet Regjeringen også nå? Så hvis Regjeringen ikke vil, skal ikke vi blande oss i det. Det er det som er det uholdbare, det rent prinsipielle.

Det skulle ikke vært nødvendig, selvsagt, å gå til Stortinget i plenum og kreve vedtak. Det skulle vært slik at når særlig kontroll- og konstitusjonskomiteen enstemmig ønsker noen dokumenter, så skal vi få tilgang til dem. Dette har ingenting med offentlighet for dokumentene å gjøre, selvsagt. Dette er for vår egen del. Vi har tidligere hatt hemmeligstemplede dokumenter som vi bare har kunnet lese i komiterommet under vakt. Det er helt i orden. Vi har ikke noen problemer med det. Men vi bør ha tilgang til et helt avgjørende dokument for at vi skal kunne gjøre vår jobb, nemlig å avgi en skikkelig innstilling om EOS-utvalgets behandling av denne saken. Da trenger vi Regjeringsadvokatens brev. Derfor tar jeg på vegne av SV og Fremskrittspartiet opp forslag nr. 1.

Presidenten: Carl I. Hagen har tatt opp det forslag han refererte til.

Ågot Valle (SV): Denne runden bekrefter vel kanskje at det hadde vært fornuftig at komiteen hadde hatt høringer og dermed også hadde utsatt saken, slik som noen av oss ville. Men vi er nå her for å diskutere den.

Spørsmålet om Stortinget eller den komiteen som på vegne av Stortinget skal kontrollere Regjeringen og forvaltningen skal få tilgang til Regjeringsadvokatens brev til Forsvarsdepartementet, er et viktig prinsipielt spørsmål. Dette fordi kontroll av den utøvende makta er en av Stortingets viktigste oppgaver, og i denne sammenhengen for å ha mulighet til å avdekke eventuell maktmisbruk.

Det kan ikke være slik at Regjeringa, som i denne sammenhengen skal kontrolleres, skal bestemme hva Stortinget skal få innsyn i. Det skulle også gå rimelig greit fram av de merknadene vi har sammen med Fremskrittspartiet.

Det er i praksis vist gjennom enkeltsaker at prinsipper testes. Vi mener oppriktig at ved å stemme ned vårt forslag kan Stortinget stå i fare for å kneble seg sjøl i forhold til Regjeringa, og det synes vi er meget alvorlig.

For å gå inn i en videre begrunnelse vil jeg gå noe inn i realitetene for å vise hvorfor vi synes det er viktig å få innsyn i disse sakene. Bakgrunnen for vårt krav om innsyn er en gammel sak fra EOS-utvalget og for Stortinget, en sak som ble debattert i fjor, til tross for at i fjor var denne saken allerede på vei inn i rettssystemet. Så den

begrunnelsen for ikke å ta opp saken og gå skikkelig inn i den som flertallet har i år, eksisterte også i fjor, men da gikk komiteen inn i saken.

En avdelingsdirektør ble fratatt sikkerhetsklareringen og som følge av det også stillingen sin. Både i år og i fjor får departementet og statsråden kritikk for håndteringen, og i fjor sluttet Stortinget seg til denne kritikken. I flere brev kritiserer EOS-utvalget departementet for realitetsavgjørelsen og for saksbehandlingen og ber om en ny, uhildet behandling av saken, slik at avdelingsdirektøren ikke tvinges ut i kostbare prosesser for domstolene. Men det er jo nettopp det han er tvunget til, sjølsagt med store personlige omkostninger.

Hva er skjedd siden den tid? Jo, oppsigelsen av ham er kjent ugyldig i Oslo tingrett, og EOS-utvalget har avsluttet saken og kommet med ganske hard kritikk. Hva er så statsrådets svar på denne kritikken? Tar hun konsekvensene av kritikken ved f.eks. å sørge for at avdelingsdirektøren får tilbake sikkerhetsklareringen og dermed også jobben? Nei. Hun trapper opp ved å anke saken, og ikke nok med det, i pressen prosederer hun og hennes pressetalsmann, som også representanten Hagen var inne på, med at det har eksistert 31 sikkerhetsbrudd – som om det var sannheten – til tross for at det av mange er blitt tilbakevist, også av avdelingsdirektørens overordnede.

Dette er altså bakgrunnen for at vi mener at komiteen må få tilgang til de råd som statsråden har hatt som grunnlag for å anke – rett og slett for at komiteen skal kunne gjøre jobben sin. Det er også helt rett, som Hagen sier, og det er også en kommentar til representanten Engebretsen, at det ville vært en vanskelig sak for oss å takle. Dette er ikke snakk om offentlighet, dette er snakk om at komiteen i lukkede rom, med vakt til stede, kunne få tilgang til papirene. Vi er selvfølgelig underlagt den taushetsplikten som dette innebærer.

På denne bakgrunn synes vi det er viktig å sikre innsyn, og vi vil anbefale SVs representanter, selvfølgelig, å stemme for det forslaget vi er medforlagsstiller til.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i debatten om forslag nr. 1.

(Votering, se side 3399)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Vi går så til votering over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen oversende Stortinget det av kontroll- og konstitusjonskomiteen etterspurte brev fra Regjeringsadvokaten til Forsvarsdepartementet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 66 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.33)

Presidenten: Vi går over til behandling av sak nr. 6.

Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid settes til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

– Det anses vedtatt.

Kjell Engebretsen (ordfører for saken): Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, til daglig omtalt som EOS-utvalget, leverer årlig melding om sin virksomhet til Stortinget.

I denne meldingen – og i den debatten vi kommer til å ha i dag – er det én sak som kan virke litt spesiell, i den forstand at den prinsipielle holdningen som en del av komiteens medlemmer har om ikke å kommentere en sak som er for retten, gjør at en del av medlemmene vil fokusere på den som en av de viktigste delene i denne rapporten, mens andre medlemmer ikke kommenterer denne biten. Det skyldes utelukkende at en del av medlemmene er av den helt klare prinsipielle oppfatning at man ikke i Stortinget håndterer, behandler eller kommenterer en sak som er for domstolen, mens andre ikke har den samme holdningen til dette.

Det er også kommet fram påstander om at hvis vi ikke er noe mer spenstige i saker som dette, så er det fare for rettsikkerheten. Det er altså vår oppfatning at rettsikkerheten for den enkelte blir ivaretatt vel så godt av rettsapparatet som av Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite. Dessuten er det slik at når det etter hvert foreligger en rettskraftig dom i denne saken, vil komiteen i etterhånd kunne gå inn i saken og ta for seg hva som er riktig eller eventuelt galt med saksbehandlingen og hendelsesforløpet i denne saken og tilsvarende saker.

EOS-utvalget har sin virksomhet rettet inn mot Politiets overvåkingstjeneste, Forsvarets sikkerhetstjeneste og Forsvarets etterretningstjeneste, og er pålagt å føre regelmessige tilsyn med disse tjenestene. Historien i vårt eget land og i andre land har vist behovet for og viktigheten av systematisk tilsyn også med denne type virksomheter. Det skal utøves kontroll med at lover og direktiver ikke overskrides, at de ikke benytter sterkere eller mer inngripende midler enn hva situasjonen og forholdet krever, og at ingen lider urett som en følge av disse virksomhetenes nødvendige aktiviteter.

All offentlig virksomhet er og skal være under kontroll. Men det spesielle med de virksomhetene som skal ivareta overvåking, sikkerhet og etterretning, er at de som en logisk konsekvens av sin virksomhet ikke er under samme innsyn eller kontroll av eksempelvis allmennhet, media osv. Derfor er det nødvendig med et slikt utvalg som EOS-utvalget. EOS-utvalget har derfor en svært viktig og omfattende oppgave på vegne av oss alle, og komiteen er derfor svært tilfreds med at utvalget så klart og presist har forstått og bidratt til å definere sin rolle. Utvalget har en overordnet og meget prinsipiell tilnærming til de aktuelle problemstillinger og representerer derfor en sikkerhetsventil i situasjoner der vi alle kan fristes til å gripe til litt ekstraordinære virkemidler.

Når det er en truende situasjon, som f.eks. tiden etter 11. september – som ikke lenger bare er en dato, men nærmest et begrep – er det betryggende også for våre folk innen overvåkings-, sikkerhets- og etterretningstjenestene å ha et kontrollorgan med denne meget solide forankringen. Samarbeidet mellom tjenestene og utvalget er, så langt komiteen kan se, svært bra – bra i den forstand at utvalget uten hinder får utøve sin kontroll på den måten som utvalget finner hensiktsmessig og nødvendig.

Det er også av viktighet at den politiske ledelse i de aktuelle departementene gjenkjenner EOS-utvalget som et av Stortingets kontrollorganer og ser den rolle og den funksjon dette utvalget har. Det er altså svært viktig for kontrollkomiteen å påpeke at den kontakt som er mellom politisk ledelse i aktuelle departementer og EOS-utvalget, må ha en slik måte å fungere på at EOS-utvalget kan fullføre og utføre sine oppgaver på vegne at Stortinget på en tilfredsstillende måte.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Martin Engeset (H): I utgangspunktet har jeg lyst til å si at det er litt synd at så mye av denne saken skal bli dominert av en enkeltsak som fort kan overskygge mye av det andre som er viktig i saken knyttet til EOS-utvalgets årsmelding. Men det er jo ofte slik at enkeltsaker overskygger helheten.

Saksordføreren har gjort rede for at komiteen har støttet seg til EOS-utvalgets innstillinger, og EOS-utvalget har også i år gjort en god jobb når det gjelder det tilsynet de skal ha med disse tjenestene.

Det er viktig å legge til grunn at det er noen grunnleggende spilleregler som må følges. Her har altså komiteen delt seg i et flertall og et mindretall. Jeg må nesten korrigere saksordføreren der, for det er ikke *noen* av medlemmene i kontroll- og konstitusjonskomiteen, men et flertall som slår fast at Stortinget faktisk bør holde fingrene av fatet når en sak står for rettsapparatet. Dette handler om grunnleggende prinsipper og spilleregler i arbeidsdelingen mellom den lovgivende, utøvende og dømmende makt. Det er hevdvunne prinsipper som Stortinget har fulgt og bør følge.

Medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti i komiteen sier i en merknad at de har merket seg at departementet i brevet sier at de tar med seg erfaringene fra denne saken i fremtidig relevant saksbehandling. Forsvarsdepartementet tar også kritikken EOS-utvalget kommer med, til etterretning, og sier seg enig i den kritiske merknaden utvalget har hatt om muntlig saksbehandling. Det legger vi til grunn.

For øvrig tar vi til etterretning at Forsvarsdepartementet mener at EOS-utvalgets merknader ikke påvirker det sentrale i selve saken, det substansielle i selve saken, men går på saksbehandlingen. I forlengelsen av det føler vi det mest riktig, ikke minst av prinsipielle grunner som jeg har gjort rede for, å avvente rettsapparatets behandling av denne konkrete saken.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg vil også for så vidt vise til innstillingen når det gjelder alle andre spørsmål enn denne oppsigelsessaken. Der har komiteen stort sett hatt enstemmige synspunkter. Jeg vil gi min fulle tilslutning til EOS-utvalget. Jeg synes EOS-utvalget har, og skal ha, en nyttig funksjon, bl.a. for å hindre maktmisbruk i forvaltningen innenfor de hemmelige tjenester og spørsmål i tilknytning til det.

Komiteens medlemmer, deriblant jeg, har fått en rekke henvendelser i forbindelse med denne oppsigelsessaken, og det er én fellesnevner i de henvendelser vi har fått, nemlig at man stiller seg totalt uforstående til den behandling avdelingsdirektøren har fått i departementet. Han har fått godt skussmål – det er også nevnt i saken og er offentlig tilgjengelig – fra tidligere overordnede, fra kolleger og fra andre som alle sier det samme, at det er ingen grunn for denne avskjedigelsessaken. Man regner med at her har man omtrent oppkonstruert noe, delvis nesten vært på jakt etter å finne noe å sette fingeren på for å bruke det som en formell begrunnelse for en oppsigelse. Alarmklokkene burde ringe hos en statsråd når EOS-utvalget i to omganger kommer med klar kritikk og avslutter saken med klar kritikk, når saken har vært i Stortinget og blitt debattert tidligere, og den andre instansen som hittil har sett på den, nemlig byretten, har påført staten tap og fattet en beslutning om at han skal inntas i stillingen igjen. Det er merkverdig at det ikke kommer noen opplysninger til Stortinget som underbygger eller begrunner departementets handlemåte, mens det avsløres en rekke feil i argumentasjonen fra departementets side når det gjelder faktiske hendelser, ting som er skjedd og er kontrollert. Departementet har blitt tilbakevist punkt for punkt og har i beste fall gitt informasjon til Stortinget som har vært misforstått av departementet, og som er gjendrevet av noen personer som har sagt at det ikke er riktig det departementet sier. Det har altså vært vurdert i EOS-utvalget og har vært i Stortinget tidligere, en rekke henvendelser har kommet, og saken har vært i retten, som har avsagt dom. Til tross for alt dette som entydig viser at her er det maktmisbruk og vikarierende grunner for å si opp en person som har jobbet hele sitt liv i Forsvaret og vært meget lojal, anker statsråden saken. Det er merkverdig. Det tolker jeg som å peke nese av EOS-utvalget og Stortinget. Og at Stortinget finner seg i det, er for meg helt ubegripelig. Det betyr i realiteten at Stortinget aksepterer en underminering av EOS-utvalgets rolle. Når forvaltningen vil bekjempe EOS-utvalget, vil man gjennom denne sakens behandling få et klart inntrykk av at Stortinget er på forvaltningens side i bekjempelsen av EOS-utvalgets kritikk. Det er ganske dramatisk at man så klart underminerer rollen og autoriteten til Stortingets eget kontrollutvalg i disse spørsmålene. Her kunne man kanskje ha hatt en mer fleksibel og moderne personalpolitikk, hvor det ikke er slik at hver gang en i forvaltningen setter alt inn på det, skal man på død og liv ha rett, og uansett kostnad skal det gjendrives.

Jeg tar så opp forslag nr. 2, fra SV og Fremskrittspartiet, og forslagene nr. 3, 4 og 5, fra Fremskrittspartiet. Vi vil at Regjeringen trekker anken. Vi vil gi sikkerhetskla-

ringen tilbake og ber Regjeringen innlede forhandlinger med den oppsagte om erstatning for den urett Forsvarsdepartementet har påført ham. Vi er tilfreds med at det er situasjonen.

Det er helt klart at juridisk er det rettsapparatet som skal gjøre det, den juridiske vurdering skal rettsapparatet ta seg av. Det er ikke en juridisk vurdering jeg gjør, det er en helhetsvurdering, en helhetsvurdering basert på alt det vi har av informasjon, men dessverre har vi altså ikke fått tilgang til regjeringsadvokatens brev. Kanskje det inneholdt informasjon som ville gjort at jeg hadde et annet syn. Hvis det er slik, er det i tilfelle statsrådets ansvar at vi ikke har fått tilgang til det brevet. Vi må basere oss på det vi har fått tilgang til, og da legger jeg EOS-utvalgets vurderinger til grunn. Hvis denne saken får det samme utfall i neste rettsinstans og eventuelt også i neste, slik at vedkommende vinner saken, regner jeg med at det ikke kommer til å være den sittende forsvarsministeren som da møter i Stortinget.

Presidenten: Carl I. Hagen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ågot Valle (SV) (komiteens leder): Jeg vil berolige de andre i komiteen med at jeg nok også skal ta opp andre viktige spørsmål i mitt innlegg, og heller komme tilbake og utdype mer i replikkordskiftet med statsrådene.

Aller først vil jeg gi ros til EOS-utvalget for et godt arbeid. Det er veldig viktig at vi har et utvalg som på en så god måte utøver kontrollen med de hemmelige tjenestene og rapporterer tilbake til Stortinget. Og spesielt viktig er det når det settes i verk nye lover og det samtidig kreves en årvåkenhet etter 11. september, at vi har et utvalg som i kontrollutøvelsen påser at de tiltak som blir truffet innenfor rammen av regelverket, ikke svekker det vernet av individets rettsikkerhet vis-à-vis tjenestenes virksomhet som er bygd opp de siste åra. Lærdommen etter Lund-kommisjonen må altså forvaltes. Det er et kjernepunkt i en rettsstat og et demokrati.

Jeg vil understreke veldig sterkt at alle tjenestene på eget initiativ må gi EOS-utvalget de relevante opplysningene som er nødvendig for at utvalget skal kunne utøve sin parlamentariske kontroll. Like sterkt må jeg understreke at utvalget må få det innsynet det ber om, og at forvaltninga følger opp de påpekninger av kritikk som utvalget kommer med. Noe annet vil være å undergrave både utvalgets og Stortingets autoritet. Fordi SV har stor tillit til utvalget, finner vi det ekstra viktig at vi følger opp de sakene der utvalget finner avvik eller kommer med kritikk.

Jeg vil omtale to viktige saker. Men før jeg gjør det, vil jeg knytte en liten kommentar til Echelon-systemet, som jo er et kommunikasjonsavlyttingssystem mellom flere etterretningstjenester. Europaparlamentet har vist i en rapport at systemet eksisterer. Forsvarets etterretningstjeneste opplyser at de ikke deltar i dette samarbeidet, men det er viktig at EOS-utvalget arbeider videre med dette temaet.

Så til den ene saka: Politiets sikkerhetstjeneste, eller POT, får kritikk for sin håndtering av Viksveen-saken. Komiteen slutter seg til kritikken. I kjølvannet av denne saka mener SV det er viktig å spørre seg hva slags trusselbilde Sikkerhetstjenesten nå opererer med, og at vi er sikre på at tjenesten har den kompetansen som trengs i dag – det er vel kanskje justisministeren som må svare på det. I kjølvannet av Viksveen-saken er det også viktig at det blir gjort avgrensninger mot overordnet påtalemyndighet, som også EOS-utvalget påpeker. Vi i SV er enig i at bare de beslutningene som formelt og notorisk er truffet av overordnet påtalemyndighet, faller utenfor utvalgets kontrollområde. Av dette følger at tilfældige beslutninger eller instruksjoner fra overordnet påtalemyndighet uten at disse kan etterprøves, ikke må framstå som et forsøk på å begrense EOS-utvalgets innsynsmyndighet. I en rettsstat må det være en avstand mellom påtaleleddene, slik at hvert ledd undergir hver sak en uavhengig vurdering og kontroll.

Så til det som omtales som «Sak 1», og som er grunnlag for en sterk kritikk både fra EOS-utvalgets side og fra SVs og Fremskrittspartiets side. Saka er altså avsluttet fra utvalgets side. Da mener vi at det er Stortingets oppgave å trekke konklusjoner. Noe annet er å undergrave tilliten til sikkerhetstjenestene og til EOS-utvalgets autoritet og til at kontrollloven fungerer. Jeg vil minne om at i fjor var denne saka startet opp i rettsapparatet, og allikevel uttalte Stortinget seg om den.

I årsmeldinga i fjor problematiserte EOS-utvalget faren for at sikkerhetsklareringsinstituttet kan misbrukes. Denne bekymringa deler vi. Og vi vil legge til: misbrukes for å bli kvitt brysomme personer. Jeg er ganske sikker på at instituttet i seg sjøl er bra nok, men faren for misbruk er altså der. Mange meldinger som jeg leser, både til EOS-utvalget og til undertegnede, tyder på at den mistanken om misbruk som er oppstått, er berettiget. Av alle de meldingene som jeg har sett, har jeg dannet meg dette bildet.

Forsvarets overkommando har ønsket å bli kvitt en person som har vært tydelig i sitt språk. Ankebehandlingen til departementet har vært under enhver kritikk, og særlig ille er det at overordnes vitneprov, som har vært positivt for vedkommende, er forvrengt. Dette er svært alvorlig, og det er på bakgrunn av det vi finner det meget kritikkverdige at departementet ikke har funnet en løsning som avdelingsdirektøren har kunnet akseptere.

Rigmor Andersen Eide (KrF): EOS-utvalget skal sikre at virksomheten i etterretnings-, sikkerhets- og overvåkingstjenestene holdes innenfor tjenestenes fastlagte rammer. Det skal ikke øves urett mot noen. Utvalget er derfor svært viktig i forbindelse med Stortingets kontrollfunksjon og har en viktig oppgave med å ivareta den enkeltes rettssikkerhet.

I denne årsmeldinga har EOS-utvalget satt fokus på viktige kontrollsaker innenfor alle de tre tjenesteområdene. Vi har fått en informativ oversikt over utvalgets virksomhet i 2001.

Størst oppmerksomhet har saken angående oppsigelse og tilbakekalling av sikkerhetsklarering for en av Forsvarets ansatte fått. Alle har krav på likebehandling. Spørsmålene som stilles i denne saken, er: Skal Forsvarsdepartementet godta at personer med mange sikkerhetsbrudd får fortsette å beholde sin sikkerhetsklarering? Hadde de rett til å si ham opp? Er tap av klarering oppsigelsesgrunn?

Når Kristelig Folkeparti, sammen med Arbeiderpartiet og Høyre, ikke har gått videre med denne saken, er det fordi, som det er nevnt tidligere, den nå ligger for domstolene, og vi vil avvente de svar vi får derfra. Det er også verdt å merke seg at denne saken er behandlet av tre statsråder – Løwer, Godal og Devold.

Kontrollkomiteen følger vanligvis opp saker EOS-utvalget følger opp, og her har utvalget altså sagt at de ikke går videre med saken. Det kontrollkomiteen bør konsentrere seg om, er de forhold utvalget bemerket og fant kritikkverdige, og å se til at disse blir fulgt opp av departementet. Dette er forsvarsministeren enig med utvalget om, og det blir bekreftet i brev av 29. mai til kontrollutvalget. Departementet tar derfor kritikken fra EOS-utvalget mot saksbehandlingen alvorlig.

Sikkerhetsbestemmelser skal etterleves. Sikkerhetsbruddene til vedkommende var reelle. Om ikke hvert enkelt av dem var like alvorlig, er summen av bruddene så mange at det samlede bilde ble grovt på grunn av antallet. Sikkerhetsklarering gis eller opprettholdes dersom det ikke er tvil om vedkommendes sikkerhetsmessige skikkethet. Det er bekreftet at det var flere brudd, som førte til skjerpede rutiner. Man kan godt forstå at bruddene kom på bakgrunn av stort arbeidspress og omorganisering, men det kan ikke bortforklare bruddene. Det er slått fast av Oslo tingrett.

Ved å anke saken får staten Høyesteretts svar på spørsmålet om tap av klarering er oppsigelsesgrunn. 24. mai mottok kontrollkomiteen brev fra EOS-utvalget hvor det ble opplyst at det ikke er grunnlag for å gå videre med saken, og de har avsluttet sin behandling av angjeldende sak. Det bør også nevnes at vedkommende har fått tilbud om sivil stilling i Forsvaret og kan tiltre stillingen når han måtte ønske.

Forannevnte personsak har overskygget mye av EOS-utvalgets andre svært viktige saker. Utvalget utfører bl.a. viktige kontaktfunksjoner gjennom sitt uformelle samarbeid med andre vestlige lands kontrollmyndigheter. Det er en økende interesse i vår del av verden for å bygge ut parlamentarisk forankrede kontrollordninger for EOS-tjenestene.

Terroranslagene mot USA 11. september fikk konsekvenser for tjenestene også her i landet og dermed også for kontrollvirksomheten. Samtlige tre tjenester har gitt utvalget utførlige orienteringer om de endringer og omprioriteringer i virksomheten som er gjort etter 11. september.

Kristelig Folkeparti mener at de saker som utvalget har behandlet, og de kontrollene som er utført, er ivare tatt på en forsvarlig måte.

Odd Roger Enoksen (Sp): Senterpartiet er ikke representert i kontroll- og konstitusjonskomiteen, og jeg skal kort redegjøre for vårt syn i den saken som har vært berørt av de fleste her, nemlig oppsigelsen ved Forsvarets overkommando.

Representanter fra regjeringspartiene og Arbeiderpartiet har i debatten sagt at Stortinget bør «holde fingrene av fatet» så lenge en sak går for retten. I prinsippet er jeg enig i at det skal svært mye til for at Stortinget skal blande seg inn i saker som går for rettsapparatet, og saker som Regjeringen har til behandling på en eller annen måte. På prinsipielt grunnlag er jeg enig i dette. Men jeg må si at i denne spesielle saken er det mye som tilsier at Stortinget bør fravike en slik praksis, ikke minst det faktum at EOS-utvalget både har vært klare i sin kritikk av saksbehandlingen, at saken er avsluttet fra EOS-utvalget og dermed ligger i Stortinget, og at Stortinget dermed også er nødt til å forholde seg til den innstillingen som er gitt fra utvalget. Enhver annen konklusjon herfra vil være å underkjenne EOS-utvalgets posisjon som kontrollorgan overfor Regjeringen. Så etter min oppfatning kan ikke Stortinget toe sine hender og skyve en anke til en høyere rettsinstans framfor seg, på den måten som flertallet velger å håndtere denne saken. Jeg legger også vekt på at staten har gått på et klart tap i byretten, som da har besluttet at vedkommende skal ha stillingen tilbake.

I og med at Senterpartiet ikke er representert i komiteen, har vi selvsagt ikke hatt den samme innsikt i alle sakens dokumenter som de øvrige partiene har hatt. Men jeg legger merke til at komiteens leder bruker meget sterke ord i sin kritikk av Regjeringens håndtering av denne saken. Meget sterke ord er brukt fra komiteens leder, og det er også brukt sterke ord i merknadene fra et mindretall i komiteen.

Denne saken har versert over lang tid, og jeg må si at Stortinget bør ikke sette seg i en situasjon hvor det å ta fra noen sikkerhetsklarering blir brukt som et verktøy for å frata personer stillingen. At man da på toppen av det hele opplever at regjeringsadvokaten i sin anke argumenterer med at det finnes ingen stilling i Forsvaret som ikke krever sikkerhetsklarering, at Forsvaret ut fra hensyn som må være opplagt, ikke kan ha tjenestemenn uten sikkerhetsklarering, viser at det å frata enkeltpersoner eller ansatte sikkerhetsklarering er en enkel måte å kvitte seg med brysomme personer på, for da har man pr. definisjon ikke et arbeid å gå til. Det er også noe av det som er lagt til grunn i den anken som er fremmet, så vidt jeg forstår, og som er mulig for alle å få innsyn i. Den er da også oversendt til de øvrige partene i denne konflikten.

Jeg vil bare kort til slutt anbefale Senterpartiets gruppe å stemme for fellesforslag fra Fremskrittspartiet og SV, og også stemme for forslag fra Fremskrittspartiet.

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg vil først innlede med å si at jeg er fullt ut klar over den viktige jobben EOS-utvalget har å gjøre. Jeg er fullt ut klar over at nettopp i forhold til de hemmelige tjenestene er det viktig at noen passer på enkeltindividets rettssikkerhet på en best

mulig måte, og at dette også gjøres til gjenstand for behandling i kontrollkomiteen, skulle bare mangle.

Dernest vil jeg si at denne saken, som omtales som «Sak 1», nå har versert under tre statsråder. Det EOS-utvalget har kritisert, har i første rekke vært saksbehandlingen i departementet i denne perioden. Grunnen til at det er så viktig å lytte til kritikken fra EOS-utvalget, er at uavhengig av hva som er rett og galt i denne saken, om det var grunnlag eller ikke grunnlag for bortfall av sikkerhetsklareringen – det skal avgjøres i domstolen – så er det viktig at det ikke kan reises spørsmål ved integriteten til departement, FO/S og Forsvarets overkommando når en behandlet enkeltindivid, slik situasjonen er her.

Departementet er ankeinstans, og da Stortinget i fjor behandlet årsmeldingen fra EOS-utvalget, framførte EOS-utvalget kritikk knyttet til innsyn. Det ble også bedt om, like etter stortingsbehandlingen, at departementet gikk gjennom saken på ny på en mest mulig uhildet måte. Dette bad EOS-utvalget om. Daværende statsråd Godal sa her i salen at han var enig i det som kom fram, både fra kontrollkomiteen og fra EOS-utvalget, om at man skulle gi innsyn, og daværende statsråd Godal gav også beskjed i departementet – allerede like etter brevet fra EOS-utvalget i fjor, tidlig i juli – om at det skulle foretas en ny gjennomgang i tråd med påpekningene fra EOS-utvalget. Jeg er helt enig i Godals vurdering, og jeg er helt enig i at det var viktig å ta EOS-utvalgets kritiske bemerkninger til etterfølgelse og faktisk gjøre noe med det.

Siden den gang har det vært en ny behandling av ankesaken i departementet, med en ny saksbehandler på saken. Resultatet av den gjennomgangen var at i forhold til de faktiske påpekninger av sikkerhetsbrudd knyttet til selve bortfallet av sikkerhetsklarering har departementet opprettholdt det samme syn gjennom alle tre statsrådsperiodene. Men også i det siste brevet fra EOS-utvalget, som reflekteres i den årsmeldingen som er til behandling i dag, sier man at det er kritikkverdig at det har vært en muntlig saksbehandling i departementet, og det refereres helt konkret til et møte mellom departementsansatte og vitner i denne konkrete saken, hvor det har vært gjort skriftlige nedtegnelser, men ikke i form av et referat som begge parter har vært enige om etterpå. Det har ført til at det nå er ulik oppfatning blant dem som var til stede på samme møte, om hva som faktisk ble sagt på møtet. Det er kritikkverdig. EOS-utvalget har sagt at det er kritikkverdig, og jeg er helt enig. Da er poenget: Som statsråd nå, kan ikke jeg forandre ting som skjedde under andre statsråder, eller som har skjedd, men det jeg kan gjøre, er å være krystallklar på at kritikk fra EOS-utvalget skal tas alvorlig, og skal få en konsekvens for departementets framtidige behandling av slike saker. Den konsekvensen har jeg også signalisert at vi tar, bl.a. i brev til SVs stortingsgruppe, ved at det er gitt retningslinjer internt i departementet om både skriftlig type saksbehandling i framtiden, og hva en mest mulig uhildet gjennomgang betyr i praksis, nemlig at man ikke bare erstatter saksbehandler, men at man faktisk også setter en ny seksjonsleder på saken, altså nærmeste leder.

Så igjen til selve saken som står for domstolen, og som jeg selvfølgelig ikke kan gå inn i realitetene på. Det å erkjenne at departementet har hatt en saksbehandling som kunne vært bedre i hele den perioden saken har ligget der, fra 1999 og til i dag, og komme med forslag til forbedringer, det kan jeg gjøre, men derfra å trekke den konklusjon at de prinsipielle spørsmål som selve sikkerhetsklaringsbortfallet stiller, ikke skal få sin avklaring i domstolene, det er en annen sak. Derfor har jeg anket saken, og den beslutningen er min.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ågot Valle (SV): Jeg synes det er bra at statsråden noe på vei tar konsekvensene av kritikken, altså det som går på den framtidige behandling av den type saker. Men statsråden har i pressen bidratt til at vi står med et bilde av en person som har begått 31 sikkerhetsbrudd, til tross for at dette er tilbakevist i retten, til tross for at avdelingsdirektørens overordnede gjennom flere år sier at de aldri har betraktet direktøren som en sikkerhetstrussel, og til tross for at avdelingsdirektøren, da saken om tilbakekallingen av sikkerhetsklareringen ble planlagt, ble sendt ut på oppdrag hvor gradert informasjon ble behandlet. Dette bildet av en person som har begått 31 sikkerhetsklaringsbrudd, blir også tatt opp igjen i denne salen, og derfor er det så viktig at statsråden er tydelig på det.

Hva mener statsråden om at når to sjefer, altså ikke hvilke som helst sjefer, men to overordnede, står fram med et positivt bilde av avdelingsdirektøren, så blir deres vitneprov forvrengt? Det er jo også dette som får EOS-utvalget til å skrive:

«Det som foreligger må sies å være egnet til å svekke tilliten til at den beskrivelsen som er gjengitt i departementets brev er objektiv og dekkende.»

Så mitt spørsmål er: Vil ikke statsråden se at det kan være muligheter for at vitnene er blitt misbrukt, og vil hun i så fall beklage det? Og vil statsråden innrømme at i denne saken har ankebehandlingen vært rufsete, for å si det mildt?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Som statsråd sa jeg ikke bare at jeg har lagt om rutineene for framtiden i departementet, jeg sa også at jeg var enig i den kritikken som EOS-utvalget har rettet mot departementet under alle de tre statsrådsperiodene som er relevante her. Jeg har lest korrespondansen mellom EOS-utvalget og departementet veldig nøye. Og de kritiske punktene som har vært framført, skjønner jeg godt ble framført. Så jeg ser både på rutineene framover, og jeg erkjenner at de punktene som EOS-utvalget har tatt opp, har vært kritikkverdige når det gjelder saksbehandlingen. Grunnen til det er ikke at jeg tror at noen i departementet har hatt ondt i sinne, for det tror jeg ikke. Men bare det at det kan settes spørsmålsteget ved om enkeltpersoner får en tilstrekkelig, skikkelig behandling, er alvorlig nok.

Så vil jeg si i forhold til dette med de 31 sikkerhetsbruddene: De burde aldri vært nevnt på den måten. Det

har rett og slett med at den gangen vedkommende mistet sin sikkerhetsklarering, var det 31 sikkerhetsbrudd som var Forsvarets overkommandos begrunnelse for å ønske å frata ham sikkerhetsklareringen. Det var det kommentaren mente å referere til, ingenting om hva som måtte være reelt eller ikke reelt. Det er det opp til domstolen å avgjøre.

Så vil jeg gjerne si én ting til: Når det gjelder vitneprovene om hva som skjedde i møtet med departementets ansatte, i forhold til departementets ansattes opplevelse av hva som skjedde i det møtet, ser jeg ingen grunn til å si at den ene har mer rett enn den andre. Jeg erkjenner og ser at det er ulik oppfatning av hva som skjedde i møtet. Det kritikkverdige er ikke at det er ulike oppfatninger om det, men det kritikkverdige er at det da ikke ble laget et skriftlig referat som ble omdelt til de tilstedeværende, slik at man kunne være enig om hva som faktisk ble sagt i møtet. Det har EOS-utvalget kritisert, og det er jeg enig i.

Presidenten: Den reglementsmessage tiden for formiddagens møte er omme. Presidenten hadde et lønnlig håp om at denne saken kunne behandles ferdig i formiddagsmøtet, men er nå litt usikker, så det er mulig at vi må fortsette med statsråd Dørum kl. 18.

Kjell Engebretsen (A): Veldig kort: Vi har denne situasjonen med denne klare oppfatningen om denne ene saken og rettsapparatet og Stortinget og alle disse tingene. Jeg skal ikke ta opp det igjen, for vi får sikkert en sjanse til å gå dypere inn i det i en annen sammenheng. Men jeg har noen spørsmål til statsråden. En person er oppsagt, saken er oppe i retten, det faller en dom i en lavere rettsinstans som staten totalt taper, det fremmes en anke, og samtidig – om jeg har forstått det rett – tilbys vedkommende en ny stilling. Da må jeg spørre statsråden: For det første: Er det tilbudt en stilling? For det andre: Er det en relevant stilling i forhold til vedkommendes kvalifikasjoner og tidligere posisjon og rolle? Dersom denne stillingen ikke skulle være akseptabel for vedkommende, ville han da bli tilbudt andre stillinger i påvente av at denne saken endelig skal få sin avklaring?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg vil nøye meg med kort å bemerke at jeg er kjent med at Forsvaret har tilbudt vedkommende en stilling, der formuleringen er – så vidt jeg kan huske – en adekvat stilling. Jeg synes at nærmere spesifisering av hva det skal være bør skje i kommunikasjon mellom vedkommende og arbeidsgiver, som i dette tilfellet er Forsvaret.

Ågot Valle (SV): Når det gjelder det siste statsråden sa, oppfatter ikke denne personen at han har fått tilbud om en adekvat stilling. Jeg vil minne om hva som står i ankegrunnlaget, at det å være sikkerhetsklarert er imidlertid et krav til enhver stilling på dette nivå i Forsvaret.

Jeg oppfatter statsrådets svar til meg som en innrømmelse av at EOS-utvalgets kritikk er berettiget, også i forhold til departementets ansvar videre. Så da står vi

faktisk igjen med den enkeltsaken som vi snakker om. Jeg ser også på det som en beklagelse av at det bildet er skapt at dette er en person som har begått 31 sikkerhetsbrudd, og jeg synes det er bra at statsråden beklager det. Jeg vil gjerne ha en bekreftelse på at hun beklager at det bildet er skapt.

Så er det viktig framover at vi ser på denne enkeltsaken. Jeg vil utfordre statsråden til å svare på følgende: På bakgrunn av at vi kan stå overfor noen mindre brudd, og på bakgrunn av at denne personen faktisk ble sendt ut på oppdrag der det var krav til å behandle gradert informasjon, mener hun at den reaksjonen som han har fått, den kverna han må gjennom i rettsapparatet, er rimelig? Hvordan vil hun håndtere liknende saker framover, og hvordan vil hun sørge for at det ikke skal være grunnlag for misbruk av bruk av sikkerhetsklareringen?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Til det siste først. Hvordan vil statsråden håndtere liknende saker fremover? Det viktigste er jo her at hvis det påpekes kritikkverdige forhold av EOS-utvalget, at det da følges opp raskt og effektivt av departementet, at vi anerkjenner EOS-utvalget som det det er ment å være, nemlig en kontrollinstans – det skulle bare mangle. Grunnen til at vi gjør det, er først og fremst den at de som er aller mest tjent med at tilliten til både Sikkerhetsstaben og Forsvarets overkommando og Forsvarsdepartementet er på topp, er de tre nevnte institusjoner.

En annen ting er det som jeg har nevnt i brev til SV. Jeg har stilt krav i departementet om å gå enda lenger i å definere hva en ny uholdet gjennomgang betyr, altså hvor nært man kan ha vært innpå saken tidligere for å befatte seg med en sak som skal ha en ny gjennomgang, og jeg har gitt klare direktiver når det gjelder skriftlighet i saksbehandling av denne typen for å unngå at folk som har sittet i samme møte, faktisk har en ulik oppfatning av hva som skjedde i møtet, særlig der dette knytter seg til saker som er relatert til EOS-utvalget.

Når det gjelder de 31 sikkerhetsbruddene som opprinnelig var oppgitt som begrunnelse for bortfall av sikkerhetsklarering, er det det jeg har referert til, og jeg har ingen uttalelser verken nå eller nylig som er ment å prosedere forskjellen i oppfatning mellom vedkommende og Forsvarets overkommando om hvor mange sikkerhetsbrudd det i realiteten var. Det er det opp til domstolene å komme fram til. Hvis jeg har blitt oppfattet som å prosedere, er det ikke tilsiktet. Vårt korte poeng var å referere til det som var den opprinnelige begrunnelsen.

Odd Roger Enoksen (Sp): Jeg synes statsråden har redegjort på en grei måte for de tiltak som er iverksatt for å forbedre saksbehandling og prosedyrer i departementet i denne type saker. Men det var et av Ågot Valles spørsmål som ble stående ubesvart fra statsrådets side, og som jeg gjerne vil tillate meg å gjenta. Statsråden sa at ved-

kommende var tilbudt en stilling i Forsvaret. Men i anken til lagmannsretten står det følgende:

«Det å være sikkerhetsklarert er imidlertid et krav til enhver stilling i Forsvaret» – på det nivå som denne personen befinner seg – «– og for øvrig til nesten absolutt enhver stilling i Forsvaret. Tingretten uttaler på side 19 at «Med de kvalifikasjoner han besitter, er det etter det opplyste mulig å gi ham arbeidsoppgaver som reelt ikke krever sikkerhetsklarering». Dette må anses å være feil i bevisvurderingen. Som nevnt finnes ingen slik stilling i Forsvaret. Forsvaret vil – ut fra hensyn som bør være opplagte – ikke ha tjenestemenn uten sikkerhetsklarering.»

Hvis det er slik, som statsråden hevder, at vedkommende er tilbudt stilling i Forsvaret, hvorfor har man da dette punkt med i anken til lagmannsretten?

Statsråd Kristin Krohn Devold: Jeg takker Odd Roger Enoksen for spørsmålet, for det var ikke nok tid til å svare på det i sted, men nå får jeg anledning til å ta det likevel.

Men her må jeg være varsom, for her er man farlig nær å begynne å diskutere ting som vil bli gjenstand for prosedyre i rettssalen. Derfor tror jeg at jeg nøyer meg med det som jeg sa i sted: Jeg er kjent med at det er gått et brev fra Forsvaret til vedkommende der det står at han vil bli tilbudt relevant adekvat stilling. Hva som ligger i det innholdet, tror jeg vedkommende må avklare i tett kontakt med Forsvaret som arbeidsgiver.

Så vil jeg istedenfor å berøre den rettssaken som vil komme, rent generelt si at en av de tingene EOS-utvalget påpeker, er bl.a. behovet for kanskje å foreta sikkerhetsklareringer på plattformer, det å skulle passe på viktige objekter for samfunnssikkerheten, noe som i fremtiden bør forårsake sikkerhetsklarering.

Da kunne man jo i en høyttenkning om fremtiden si at det kanskje også er flere stillinger i Forsvaret hvor man i fremtiden ikke behøver å kreve sikkerhetsklarering. Her skiller vi altså mellom dagens systemer og fremtidens systemer, men her vil det nok være mulighet for en gjennomgang med tanke på fremtiden med hensyn til å ivareta behovet for strengere krav til sikkerhetsklarering i visse deler av samfunnet knyttet til samfunnssikkerhet, og også med hensyn til å undersøke om det kan være flere stillinger i andre deler av systemet som ikke vil trenge samme grad av sikkerhetsklarering som man hittil har hatt. Men da snakker vi altså om fremtiden og ikke om denne konkrete saken, for den skal avgjøres bl.a. i rettsapparatet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Presidenten vil nå heve møtet, og nytt møte settes kl. 18.

Første taler i kveldsmøtet er statsråd Odd Einar Dørum.

Møte onsdag den 19. juni kl. 18

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 102)

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 6

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2001 fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 273 (2001-2002), jf. Dokument nr. 16 (2001-2002))

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg tar ordet fordi komiteens leder, representanten Ågot Valle, stilte spørsmål i tilknytning til Politiets sikkerhetstjeneste. Hun stilte to spørsmål, det første er: Hvilket trusselbilde er det man opererer ut fra? Det trusselbildet jeg nå opererer ut fra, er et trusselbilde som Regjeringen er ansvarlig for. I henhold til Danielsen-utvalget er det gjennomført prosedyrer, som første gangen ble utprøvd i 2000, forsøksvis, deretter fast i 2001 og nå i 2002, hvor Politiets sikkerhetstjeneste, sammen med andre samarbeidende tjenester, skal presentere et trusselbilde for Regjeringen og Regjeringens sikkerhetsutvalg. Regjeringens sikkerhetsutvalgs behandling av dette er å oppfatte som en politisk bestilling. Dette er altså en gjennomføring av Danielsen-utvalget. Jeg har som statsråd fulgt opp det jeg gjorde sist jeg hadde noe med dette å gjøre, nemlig i 2000, og latt en ugradert versjon av trusselbildet gå ut til offentligheten. Det vakte ingen betydelig interesse i media. Jeg synes det burde vakt en viss interesse, fordi det er en regjering som står ansvarlig for noe. Men kortutgaven er følgende:

- Man skal også i Norge legge vekt på å delta i det samarbeidet som vi har nasjonalt og internasjonalt mot den nye formen for terrorisme.
- Man skal være opptatt av å bekjempe den klassiske etterretningsvirksomhet som mange land kan drive.
- Man skal være opptatt av å bekjempe det vi kan kalle for flyktningsspionasje.
- Man skal være opptatt av å bekjempe høyreekstreme grupper.
- Man skal være opptatt av å sørge for IKT-sikkerhet – datasikkerhet. Her har PST initiert, sammen med andre etterretningsorganer, et meget spennende prosjekt som heter «Varslingssystem for digital infrastruktur».
- Man har ansvaret for å passe på i forhold til det vi kaller for masseødeleggelsesvåpen.

Dette er grovgjenfortellingen.

Det er den lange historien om sikkerhetstjenesten som har ført til at den type trusselbilder og dermed bestillinger til tjenesten skal forankres politisk. Derfor synes jeg det er viktig å få stilt spørsmålet – og si at slik er det.

Det andre spørsmålet gjaldt kompetansen. Det er slik at Politiets sikkerhetstjeneste – PST – har fått en organisasjonsplan for sine øverste ledd, som er besluttet i Regjeringen og som jeg har ansvaret for, som knytter inn en påtaleenhet i stabsfunksjonen som ikke bare har ansvaret for påtale, men som i praksis også vil fungere som en legalitetskontroll i forhold til den delen av virksomheten som vi kan kalle for overvåking. Dette var etter forslag fra PST selv, men det er også forankret i Regjeringen, for det er viktig at slike prinsipielle spørsmål er forankret. Så har PST hatt en reorganisering, og det har de hatt – så langt jeg har forstått det – ut fra den parole at de skal ha en blanding av det som vi kan kalle for gammeldags politikkompetanse, dvs. spanings- og kontakteringskompetanse, sammen med moderne kompetanse, som går ut på at man kan ha ulike former for dataanalyse, man kan analysere forskjellige sosiale og kulturelle situasjoner. Det er summen av dette som skal utgjøre tjenesten. Det er mitt inntrykk at tjenesten er i den situasjonen nå at hvis de utlyser stillinger, får de enormt mange søkere. Jeg har den tro og tillit til denne tjenesten at den skal bli et instrument som både tar vare på verdifull kompetanse som ble oppbygd i den tid da vi stod overfor andre trusler enn nå, og skal klare å bygge det sammen med det moderne og nye trusselbildet, som jeg kort beskrev i sted, og som flere talere har vært inne på.

Jeg har prøvd, så godt det lar seg gjøre, å interessere meg for tjenestens aktivitet, hva den er opptatt av, og har også sagt at den må finne en åpenhetsholdning på de deler av sin virksomhet som ikke skal være hemmelig. Vi har et samfunn hvor mange spørsmål debatteres, og da er det også viktig å finne dette møtet til offentligheten, enten det er en type samfunnskontakt, som de har en legitim rett til å drive i forbindelse med ulike institusjoner og utdanningsmiljøer i vårt land, eller den rent allmenne virksomheten. Tjenesten har også – som sikkert noen er kjent med – Internett-sider, hvor man presenterer seg. Dette er et forsøk på å svare kort på et etter min mening svært viktig spørsmål fra representanten Valle.

Jeg vil avslutningsvis si at det er viktig at vi har kompetente etterretningstjenester. Det er kanskje noe av det viktigste vi har når det gjelder å kunne forebygge det mangede trollet som moderne terror kan være. Kunsten er å fange det opp i tide, og kunsten er å ha borgere som tør å si ifra og som vet at de reelt blir tatt vare på når de har noe viktig å fortelle om forhold som truer vår sikkerhet. Det er min oppfatning at Politiets sikkerhetstjeneste har et godt grunnlag. Jeg har på denne talerstolen tidligere sagt at de har krav på at politikere stiller seg bak dem, så de kan løse sine viktige oppgaver. Så vil EOS-utvalget, som er Stortingets konstruksjon, passe på der det er nødvendig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har et spørsmål som kanskje noen vil si er av akademisk interesse, men som jeg i hvert fall synes av og til er interessant.

Justisministeren ramset opp en del grupperinger som sikkerhetspolitiet skal passe på, og jeg tror jeg skjønner hva han mener, og er enig med ham. Men han kom i skade for å bruke et uttrykk for en slik gruppe – høyreekstremister. At ekstremister må passes på, er vi enige om, men jeg vil gjerne ha en avklaring på hvem som er høyreekstremister. Det er mulig at justisministeren tenker på nynazister. I så fall får han omtale dem som det, og i tilfelle på venstresiden, for nasjonalsosialismen og den internasjonale sosialismen til kommunistene er jo på samme side av det politiske spektrum. Kommer man over på høyresiden og utover der, så kommer man til slutt til anarkistene, for da blir det ingen statlig styring og ingen ting i det hele tatt. Dess mer man går til høyre, dess mer frihet for enkeltmennesket, dess mindre makt hos det offentlige, og det ytterste der er anarkister. Så hvis det var nynazistene justisministeren hadde i tankene, så er jeg helt enig i at de skal passes på. Men jeg vil ha meg frabedt at uttrykket høyreekstremister brukes, for det er altså i tilfelle den gale retningen. Både nazismen og kommunismen hører sammen godt plantet på ytterste venstre, for det er omtrent ingen forskjell på de to ideologier.

Statsråd Odd Einar Dørum: Spørsmålet fra representanten Hagen er selvfølgelig på sin plass.

«Høyreekstrem» er norsk folkelig språkbruk for nynazister. Jeg har aldri tenkt på andre. I den sammenheng det også har vært presentert i media, er det jo det man har siktet til. Men jeg skal gjerne presisere meg på den måten, slik at det også er behørig registrert her i Stortinget. Vi snakker om nynazistiske grupperinger, om deres harde kjerne og deres støttespillere, og representanten Hagen og jeg har et sterkt sammenfallende syn når det gjelder hvordan dette skal bekjempes.

Ågot Valle (SV): Jeg syns det var en oppklarende runde statsråden hadde nå. Jeg vil bare understreke hvor viktig det er også å ha kompetanse på hvem som ikke utgjør en trussel, som kanskje kan synes som å utgjøre en trussel, men som ikke gjør det. Og da har jeg lyst til å ta to eksempler.

Jeg var med på en stor – den kunne kanskje vært større – demonstrasjon mot WTO 9. november i fjor. Det vi da opplevde, var at det var nesten flere politifolk ute enn det var demonstranter. Da spør jeg meg: Hva slags trusselbilde opererte da Politiets sikkerhetstjeneste med, som jo må ha gitt meldinger til politiet rundt dette?

Det andre er det som skal skje i Oslo neste uke.

Det vi opplever da, er at globaliseringskritikere blir demonisert eller kriminalisert. I hvert fall er effekten av det fiendebildet politiet har gått ut med nå, at globaliseringskritikere blir kriminalisert i folks øyne. Resultatet er at retten til å ytre seg gjennom demonstrasjoner krenkes. Resultatet er at bestemødre – om ikke *denne* bestmora, for denne bestmora har tenkt å gå i demonstrasjon – og folk med barnevogner vil holde seg unna, og resultatet er også å be om bråk.

Jeg spør også fordi politiet tydeligvis har gitt råd til Oslo kommune om bruk av skoler. Jeg vet at mesteparten

av Hersleb skole skulle gi overnatting til SU-ere som var på landsmøte, og som skulle være med på denne demonstrasjonen. Hører da SU og Attac med i trusselbildet? Og hvis ikke de gjør det, hva vil statsråden gjøre for å sørge for at kriminaliseringen opphører?

Statsråd Odd Einar Dørum: Først for ordens skyld: Jeg er ikke byrådsleder i Oslo, jeg er ikke leder for Oslo politidistrikt og er heller ikke politidirektør. Men jeg er selvfølgelig informert. Politiets hovedbilde av dette arrangementet, som de har prøvd å komme fram med, men som ikke har vært like lett å komme fram med, uten at jeg skal utdype det nærmere, er at det er en forskerkonferanse. Det ble holdt en lignende forskerkonferanse her i april, tror jeg, som ble bevoktet av to fra politiet. Nå er det altså en forskerkonferanse. I forbindelse med den forskerkonferansen er det anmeldt en svært godt forberedt lovlig demonstrasjon i regi av Oslo 2002, som har hatt en veldig direkte dialog med politiet. Det er grupper som politiet har invitert til dialog, som ikke har stilt opp og tatt dialogen – jeg tror det bl.a. gjelder Attac. Det er andre grupper – uten at jeg skal navngi dem – som politiet har invitert til dialog, som heller ikke har svart på dialoginvitasjonen. Men politiet har gått bredt ut for å invitere til en dialog for å sørge for at det som er antatt å være det viktigste og riktigste, er at en stor, stor mengde av fredelige ikkevoldelige demonstranter skal kunne framføre sine meninger.

Det som er situasjonen fra tidligere demonstrasjoner, og som ikke jeg vil vurdere nå, er at det har skjedd at det har vært reisende i voldelige provokasjoner som har hatt som sin linje å gjøre sitt beste for å provosere politiet. Jeg tror politiet er klar over at noen kan tenke seg å være slik. Hvem de er og hvor mange de eventuelt vil være, det vil vi først se når det hele skjer. Men det er ingen tvil om at disiplinert opptreden av demonstranter som vil ytre seg på et fredelig og godt grunnlag, er det viktigste. Og politiet har orientert meg om det samarbeidet de bl.a. da har med «Oslo 2002». Jeg er ikke kjent med at noen av de organisasjonene som representanten Valle tar opp, skal høre til et fiendebilde. Vi snakker om grupper som er bortenfor Sosialistisk Ungdom i så fall, og jeg ønsker ikke å gå inn på å detaljere det, annet enn å si at det kan tenkes at noen opptrer slik. Og da vil jeg si det på følgende måte: Det ville være en tjenesteforsømmelse av politiet å ikke være forberedt på at noen eventuelt skulle opptre slik. Man må være basert på at de fleste er fredelige, og gjøre sitt ytterste for ikke å bli provosert.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Engeset (H): Jeg fant det nødvendig å tegne meg til et treminuttersinnlegg for å gjendrive en totalt feilaktig påstand som ble fremsatt tidligere i debatten, under formiddagsmøtet, nemlig påstanden om at flertallet undergraver EOS-utvalgets autoritet. Dette er en opp-

konstruert vrangforestilling, og den blir ikke mer korrekt om den gjentas.

Vi, altså flertallet, legger til grunn og baserer oss på den kritikken EOS-utvalget kommer med knyttet til saksbehandlingen i den såkalte Ellingsen-saken. Denne kritikken har da også forsvarsministeren sagt og skrevet flere ganger at hun tar til etterretning – og det lenge før denne debatten. Men da bør også mindretallet, Fremskrittspartiet og SV, legge til grunn at EOS-utvalget konkluderer med at utvalget ikke har funnet grunnlag for å foreta ytterligere undersøkelser eller på annen måte gå videre med saken.

Når saken er anket av Forsvarsdepartementet til lagmannsretten, reagerer jeg meget sterkt på at enkeltrepresentanter her i salen går langt i å prosedere saken, trekke konklusjoner og komme med påstander de umulig kan ha dekning for. De bør gå i sitt lønnkammer og tenke igjen om de ved en slik opptreden faktisk kan komme til å gjøre vedkommende person denne saken gjelder, stor skade. Det er nemlig lagmannsretten som skal ta stilling til sakens substansielle innhold, uten innblanding fra enkeltrepresentanter, mindretall eller flertall her i salen. Det kan umulig være slik at Stortinget i plenum skal være en slags forberedende lagmannsrett, eller at enkeltrepresentanter her i salen skal opphøye seg selv til en kombinasjon av selvoppnevnt riksrevisor eller statens opphøyde personalsjef. Det fortjener kun én karakteristikk: pinlig.

Ågot Valle (SV): Når det er sagt og advart mot at Stortinget ved behandlingen av denne saken kan stå i fare for å undergrave EOS-utvalgets autoritet, bygger det på at EOS-utvalget har meldt denne saken inn for Stortinget. Da er det Stortingets plikt å ta den ballen og føre den ballen videre.

Imidlertid vil jeg gi statsråden, altså forsvarsministeren, én ros i dag, og det er at hun så klart har understreket at EOS-utvalget skal ha autoritet og skal ha myndighet. Men det er altså hun som har gjort det, og ikke flertallet i Stortinget.

Så vil jeg si at jeg reagerer på påstanden om at vi blander roller. Det er vår plikt å ta ballen når EOS-utvalget melder fra om kritikk. Det er ikke slik at EOS-utvalget er en domstol som henlegger saken når man ikke finner noe mer. Det er ikke slik det er. Det er ikke på det grunnlaget EOS-utvalget nå har avsluttet denne saken.

Jeg vil minne om at dette var også en sak som Stortinget behandlet i fjor. Også da var saken for rettsapparatet, i den grad at partene hadde begynt å utveksle prosedyreskrifter. Den gangen tok Stortinget ansvaret ved å gå videre med kritikken. Jeg står på at det burde også dette storting gjøre, og jeg håper at man ved senere anledninger, hvis det skal være nødvendig å reise sak på denne saken, da tør gå videre med den og ta det ansvaret som vi har som storting.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 3406)

S a k n r . 7

Innstilling fra justiskomiteen om endringer på statsbudsjettet for 2002 under Justis- og politidepartementet (Vardåsen leir mv.) (Innst. S. nr. 260 (2001-2002), jf. St.prp. nr. 67 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunn Karin Gjøl (A): Soningskøene har i løpet av det siste året nærmest eksplodert. Ubalansen i straffesaks-kjeden gir seg nå utslag i at kriminalomsorgen ikke makter å motta økningen i antall straffedømte som følge av et mer aktivt politi- og rettsvesen.

Det nytter ikke å pøse på mer penger til politi og litt til domstolene dersom en ikke følger opp med tilsvarende for kriminalomsorgen. Det vi har opplevd nå, er at knappe budsjetttrammer til kriminalomsorgen resulterer i soningskøer, mangel på varetektsplasser og manglende oppfølging av de innsatte.

Regjeringa gjør nå en innsats gjennom å fremme en proposisjon for Stortinget for å rette opp noe med et forslag om å omgjøre Vardåsen leir til et fengselsanlegg. En enstemmig komite gir sin støtte til dette. Anlegget vil, når det står endelig ferdig høsten 2003, gi 110 nye soningsplasser.

Dette vil likevel langt fra kunne løse problemet med soningskøene. Dagens soningskøer representerer et volum som tilsvarer 460 fengselsplasser i løpet av et år. Arbeiderpartiet etterlyser derfor at Regjeringen på en mer grundig måte tar tak i denne problemstillingen. Vi mener at Regjeringen nå må legge fram en totalplan for bygging, modernisering og utvidelse av kriminalomsorgen i forbindelse med budsjettet til høsten.

Den mest ønskelige måten å øke kapasiteten på er selvfølgelig å bygge nye fengsler. Det gir også en mulighet til å nedlegge gamle og lite hensiktsmessige fengsler, slik som vi nå gjør i forbindelse med Vardåsen ved at man legger ned Kongsvinger fengsel.

Men det er også mulig med påbygg i tilknytning til eksisterende anlegg. Regiondirektørene i kriminalomsorgen har beregnet at det er mulig å etablere opp til 380 nye soningsplasser innenfor de eksisterende fengslene, herunder Vardåsen. Jeg oppfordrer derfor justisministeren til nå å ta tak i dette og prioritere kriminalomsorgen i forbindelse med budsjettframlegget til høsten.

Jeg er glad for at flertallet støtter Arbeiderpartiets forslag om å etablere et desentralisert undervisningsopplegg for fengselsbetjenter i Kongsvinger fra høsten 2003 i forbindelse med at man omgjør Vardåsen leir til fengselsformål. Kongsvinger kommune har god og nødvendig infrastruktur og kompetanse for å imøtekomme et utdan-

ningsbehov. For å løse det prekære behovet for soningsplasser må det utdannes flere fengselsbetjenter, og dette undervisningsopplegget vil hurtig utdanne 50 nye betjenter. Ved å etablere et undervisningsopplegg på Kongsvinger vil vi kunne rekruttere folk fra hele regionen. Det vil være en stor fordel, i og med at vi allerede har en lokal tilknytning til regionen gjennom fengslene.

Vi kan også forvente at vi kan få en mer stabil bemanning ved fengselet ved at vi får en desentralisert utdanning. Vi har den samme erfaringen ved etablering av tilsvarende undervisningsopplegg i region sør, i Rogaland, hvor man opplever at det er lettere å rekruttere fengselsbetjenter, og man får en mer stabil arbeidsstokk når man får et desentralisert undervisningsopplegg.

Jeg vil oppfordre statsråden til å se på hele undervisningsopplegget, med muligheter for i større grad i framtida å utdanne fengselsbetjenter i regionene i stedet for at man kun løser det sentralt, nettopp med bakgrunn i at vi ser at behovet for utdanning av fengselsbetjenter kommer til å øke betydelig i årene som kommer, gjennom behovet for flere soningsplasser.

Trond Helleland (H) (komiteens leder): Det er veldig gledelig at Regjeringen så raskt har kommet tilbake til Stortinget med denne saken om Vardåsen leir som ble spilt inn i forbindelse med budsjettet i høst. Da var det en tanke som nå er omgjort til handling. Det har gått utrolig raskt. Fra saken ble spilt inn i budsjettet høsten 2001, vil det nå bli etablert soningsplasser høsten 2002. Det må en si er rask handling.

Jeg er veldig glad for at Kongsvinger kommunestyre også har behandlet saken raskt, og enstemmig har sluttet seg til det opplegget som nå er skissert. Det betyr naturligvis mye for Kongsvinger å få de arbeidsplassene som hører til dette fengslet, men aller viktigst er det at vi nå får et grep som kan bidra til å redusere de voksende soningskøene. Jeg håper at vi nå kan snu den trenden. Jeg vet at Regjeringen er opptatt av dette. Vi må ha en balanse i straffesakskjeden. Derfor er det positivt at det er en samlet komite som nå støtter Regjeringens forslag om å gjøre Vardåsen leir om til fengsel.

Det er veldig positivt at vi også har blitt enige om formuleringen om en desentralisert utdanning. Jeg har lyst til å understreke at i den grad det er et problem å rekruttere folk til fengselsvesenet, er det viktig at en kan ha et utdanningstilbud i de regionene der det etableres nye institusjoner.

Dette med soningskøer er noe vi må fortsette å jobbe med. Jeg er også glad for at komiteen så langt ser ut til å være med på utradisjonelle tiltak for å få på plass flere soningsplasser. Jeg håper at Regjeringen også videre vil vurdere ulike løsninger for raskt å kunne bygge ned den soningskøen vi har, og for raskt å kunne få en større kapasitet. Kapasitetsutnyttelsen er jo på topp. Det er 98–99 pst. belegg i fengslene. Det betyr at her blir det satt inn store krefter fra de ansatte for å få køene unna. Det er bra. Så får vi se når vi kommer videre, om vi kan finne nye tiltak. Bevilgninger er viktig, men det er også viktig å ha tiltak som sørger for at en får soningsplasser, men

også ansatte til å håndtere de innsatte. Jeg er glad for dagens vedtak og håper nå at vi vil se resultater. Regjeringen har også vedtatt å bygge et nytt stort fengsel i Østfold. Det tar noe tid før det vil være på plass. I mellomtiden må vi finne utradisjonelle løsninger, noe som Regjeringen har gjort i denne saken.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Kristelig Folkeparti legger stor vekt på arbeidet med å nedbygge soningskøen. Det tiltaket som raskest vil gi økt kapasitet, er å overta Vardåsen leir på Kongsvinger fra Forsvaret og omgjøre den til fengselsformål. Jeg er glad for at en samlet komite går inn for Vardåsen leir, som er det beste alternativet for på kort sikt raskest å kunne utvide soningskapasiteten.

Det tas sikte på å etablere 40 åpne plasser på Vardåsen fra september 2002 og bruke disse mens resten av anlegget bygges om. Fra tidlig høsten 2003 skal Vardåsen ta i bruk ca. 110 plasser som vil bli brukt til å nedbygge soningskøen. Deretter vil Vardåsen være et ordinært fengsel med 82 plasser.

Utviklingen av soningskøen er bekymringsfull, noe komiteen også har uttalt gjennom tidligere budsjettmerknader og i de debatter som er ført om kampen mot kriminalitet. Det vil være fåfengt å gi flere og strengere straffe- og varetektshjemler om ikke soningskøene reduseres. Dette arbeidet må etter Kristelig Folkepartis oppfatning følge flere strategier. Alle straffearter må tas i bruk, slik Stortinget har forutsatt. Ledig kapasitet i eksisterende fengsler må benyttes. Men viktigst av alt – det må etableres flere fengselsplasser.

Kristelig Folkeparti er glad for at man nå ser muligheter for en rask etablering av fengsel på tidligere Vardåsen leir på Kongsvinger, og støtter de planer som foreligger.

Det er positivt at kommunestyret i Kongsvinger kommune er for løsningen som er foreslått for Vardåsen leir. All etablering av fengselsvirksomhet fordrer et nært og smidig samarbeid med lokale myndigheter. Kommunen vil dessuten bidra til en rask etablering av stedet innen de tidsmål som er satt. Uten en slik forståelse ville man måtte se seg om etter andre alternativer.

Kristelig Folkeparti velger også å peke på nødvendigheten av grundige informasjonsopplegg overfor kommunens innbyggere om innholdet og realiteten av planene, slik at unødige usikkerhet ikke skapes. Det er samtidig viktig at det ved etableringen av fengslet må tas hensyn til de militær- og kulturhistoriske anlegg av nasjonal verdi som er i nærrområdet til Vardåsen og et framtidig fengsel. Området rundt fengslet forutsettes fortsatt brukt som det betydelige friluftsområdet dette er.

For å sikre rask tilgang på faglig personell ved Vardåsen leir foreslås det å sette i verk et ekstraordinært utdanningsoplegg med halvert utdanningstid for 50 fengselsbetjenter. Kristelig Folkeparti har merket seg at deler av praksis for dette kullet kan knyttes til Kongsvinger og Vardåsen i 2002–2003.

Ved rekruttering av betjenter vil det være en stor fordel med allerede lokal tilknytning til regionen rundt Kongsvinger. Et desentralisert utdanningsopplegg bør

derfor etter Kristelig Folkepartis oppfatning lokaliseres til regionen, noe Kongsvinger kommune allerede har signalisert stor vilje til å tilrettelegge, bl.a. med henblikk på lokaliteter. Kommunen har framhevet at man besitter god og nødvendig infrastruktur og kompetanse for å imøtekomme et utdanningsbehov.

Komiteen ber også departementet komme tilbake med forslag til hvordan og på hvilke vilkår et desentralisert undervisningsopplegg kan tas i bruk framover, med utgangspunkt i Kongsvinger, fra høsten 2003. Det kan tenkes at det er andre områder rundt i landet som har vanskeligheter med rekruttering av betjenter, men som gjennom et slikt opplegg kan få det nødvendige incitament til rekrutteringen. Det vil i så fall framtiden vise.

Presidenten: Det melder seg stadig flere på talerlisten, til en enstemmig innstilling – Ola D. Gløtvold.

Ola D. Gløtvold (Sp): Senterpartiet har ingen representant i justiskomiteen, og vi har lyst til å knytte noen merknader til denne innstillingen.

Vi støtter innstillingen når det gjelder bestrebelsene for å få ned soningskøen, og vil gi honnør til justisministeren og Regjeringen for at det handles så raskt. Vi støtter også at en tar i bruk Vardåsen leir, og registrerer at det er et enstemmig kommunestyre i Kongsvinger som har gått inn for dette. Imidlertid kunne nok jeg personlig ha tenkt meg at vi hadde hatt en litt annen framdrift i dette.

I dag vil det være definitivt slutt for Haslemoen leir i Våler. Jeg tror at den leiren kanskje hadde vært vel så godt egnet til fengsel som Vardåsen. Jeg er også av den oppfatning at vi burde ha behandlet den såkalte sårbarhetsmeldingen, St.meld. nr. 17 for 2001–2002, og sett på hva som skal gjøres i kjølvannet av den behandlingen. En etablering av et eventuelt beredskaps- og sikkerhetsdirektorat ville være interessant i denne regionen, og da ville Vardåsen kunne ha vært et naturlig og meget aktuelt sentrum for de mer tekniske sidene ved det. Vardåsen har avansert kommunikasjonsutstyr og kunne ha vært et senter for kommunikasjon og koordinering når det gjelder beredskap og krisehåndtering. Slik er imidlertid ikke situasjonen, og slik som en har tilrettelagt for dette, bl.a. gjennom en nær kommunikasjon med Kongsvinger kommune, støtter vi innstillingen.

Det er også interessant å merke seg at det legges opp til et desentralisert undervisningsopplegg for fengselsbetjenter i Kongsvinger. Det burde være slik at dette utvikles til et permanent undervisningsopplegg, og det ligger godt til rette for dette i Kongsvinger. Jeg håper at det som vil komme på plass i Kongsvinger etter hvert, er en start på noe som kan bli et permanent, desentralisert opplæringstilbud for fengselsbetjenter.

André Kvakkestad (FrP): Som det har vært nevnt i denne salen flere ganger, har man et stort problem med soningskøer i kongeriket. Man ser at det spesielt innenfor varetektssituasjonen er problematisk, og man skal heller ikke se bort fra at man med det kriminalitetsbildet man nå ser, kan få en del også lengre straffer. Uansett hvordan

man snur og vender på det, vil behovet for flere soningsplasser være akutt, også etter at man har fått på plass Vardåsen leir.

Jeg synes det er veldig gledelig og hyggelig at man her ser på alternative løsninger til bare å bygge opp et fengsel helt fra grunnen, og at man tar i bruk deler av det man allerede har. Antakeligvis bør man også se på muligheten for modulbaserte løsninger, eventuelt også om det nødvendigvis må lokaliseres i nærheten av der det er fengsel, eller om man faktisk også kan se muligheten for en form for flytende variant, som man f.eks. har forsøkt i England, og som engelske myndigheter faktisk har gått inn og vurdert å utvide. Uansett er poenget å få tak i fengselsplasser for å få ned køen, og i den sammenheng kunne kanskje en flytende variant – hvor man gikk inn på avtaler på fra fem til ti år – ta en topp, uten at man nødvendigvis måtte bygge mye mer enn det man kanskje på lengre sikt, forhåpentligvis, har behov for.

Til slutt vil jeg si at vi er veldig fornøyd med at man også tenker utradisjonelt når det gjelder utdanning av fengselsbetjenter, for det hjelper ikke å ha mange ledige celler hvis man ikke har ansatte til å utføre arbeidsoppgavene. Dette er en modell jeg håper Regjeringen vil vurdere også i en del andre sammenhenger, ikke bare ved Vardåsen leir.

Statsråd Odd Einar Dørum: Når det gjelder kriminalomsorgen, har mye av fokuset i behandlingen av revidert budsjett dreiet seg om ulike sider av Vardåsen-prosjektet. Ved bevilgningsvedtakene i dag er det lagt grunnlag for at vi raskt starter det praktiske arbeidet med å etablere fengselsdrift i det anlegget som Forsvaret nå fraflytter. De 30 millionene som ligger inne som investeringsmidler, er en god start både til kjøp av anlegget og til å starte ombyggingsarbeidene. Vi vet alle at sluttregningen på investeringssiden vil bli høyere – Statsbygg har beregnet dette til 110 mill. kr – og det vil jeg komme tilbake til. Det er også slik at anlegget vil etablere 40 åpne soningsplasser til høsten – det vil komme opp på 110, bl.a. ved bruk av dublering tidlig neste høst – og så vil de lukkede plassene komme deretter. Men som sagt: framdrift – det vil jeg komme tilbake til.

For ordens skyld: Vi har ikke noe annet fengselsprosjekt som er så billig å realisere pr. plass, og som gir tilsvarende god kvalitet i sluttproduktet. Et fullstendig nytt anlegg ville kostet vesentlig mer.

Jeg er også glad for den utvikling som skjedde lokalt, ved at man stilte kritiske og undrende spørsmål, tok seg tid til å ta informasjon og vurdere den, og fikk en enstemmighet i kommunestyret. Det er svært bra, og det lover godt.

Jeg har lyst til å understreke at nye Kongsvinger fengsel som skal etableres i det tidligere forsvarsanlegget, er et godt og viktig prosjekt både på kort og lang sikt.

Det kortsiktige perspektivet er knyttet til rask etablering av soningsplasser som kan ta unna av soningskøen i ombyggingsperioden. Det er ekstremt viktig for å kunne redusere veksten i soningskøen framover.

Det langsiktige perspektivet er delvis at den nye anstalten vil bidra til høyere totalkapasitet, og delvis at anstalten kan utvikles slik at den også kan tilby kriminalitetsforebyggende tiltak under straffegjennomføringen. Ulike soningsregimer gir mulighet for individuell tilpassning og til mer fokus på utslusing og løslatelseskvalitet enn i dagens Kongsvinger fengsel. Slikt er med på å forebygge gjengangere. De ansatte vil få flotte rammebetingelser rundt sin profesjonelle innsats. Det er kombinasjonen av denne kortsiktige gevinsten og den langsiktige kvalitetsforbedringen som gjør dette opplegget til et vinn-vinn-konsept.

Gjennomføringen av prosjektet vil innebære mange utfordringer både i framdrift og i løsninger. Realiseringen er avhengig av lokal entusiasme, både i kriminalomsorgen og i kommunen. De som nå får prosjektansvaret, må få handlefrihet til å levere innenfor de politiske rammene som er lagt. De vil klare det, men ikke uten å bli slitne – men slik er det med dugnader.

Etableringen av nye Kongsvinger fengsel er ikke bare et godt enkelttiltak, men også et element i en langsiktig strategi for å møte kapasitetsutfordringene i kriminalomsorgen. Alle er enige om at vi må ha tilstrekkelig straffegjennomføringskapasitet dersom vi mener alvor med kriminalitetsbekjempelsen. Da må vi satse på ulike tiltak i en helhetsstrategi. Et viktig tiltak er full framdrift i prosjektet for det nye store fengselet i Halden. 250 fengselsplasser vil bidra godt.

Et annet viktig tiltak vil være å etablere samfunnsstraffen som et troverdig alternativ for den mindre alvorlige kriminaliteten. Dersom påtalemyndighet og domstoler velger å ta ut en større andel av straffevolumet i form av samfunnsstraff, vil vi få en større flerfoldighet i kriminalitetsbekjempelsen og et redusert behov for dyre fengselsplasser.

Det er vel summen av disse tiltakene, samfunnsstraff, konfliktmegling, § 12-soning og økt antall soningsplasser, både åpne og lukkede, som blir svaret. Det er riktig at Regjeringen har plikt til å fortelle Stortinget hva vi tenker om dette når vi skal legge fram et budsjett. Det er også slik at vi må være fornuftige og rasjonelle når vi gjør det. Vi må velge de tiltakene som faktisk gir den beste effekten i forhold til investerte kroner. Vi må velge de tiltakene som gir den beste effekten i forhold til god rekruttering. Jeg skal selvfølgelig følge opp det rekrutteringsforslaget som ligger i komiteens innstilling om et desentralisert opplegg. Og vi må kunne vurdere ulike prosjekt, hva som i sum vil gi en sikker framdrift, både på kort og lang sikt. Dette har Regjeringen plikt til å avveie og vurdere, og det vil jeg selvfølgelig komme tilbake til.

La meg også si at det har vært mye trykk i Stortinget denne våren på soningskøene, både på køenes lengde og på innholdet i soningen. Det som jeg personlig synes har vært det gledelige med denne saken, er at det har vært mulig å få til en tverrpolitisk mobilisering, spesielt i det øyeblikket da det så ut som om man på Kongsvinger i grunnen hadde mer lyst på et helseprosjekt enn et fengsel. Da var det vilje til å gå inn og satse, slik at man lokalt

kunne få sjansen til å vurdere dette som det prosjektet det var. Denne samarbeidslinjen, som ble fulgt av flere partier, tror jeg både lokalt og sentralt har vært med på å få fram dette prosjektet. Når vi har drevet med politikk en stund, vet vi at det er lett å få ting til å skjære seg. Det er fort gjort. Og så vet vi at det er ganske mange som må løfte i flokk og dra sammen for at det ikke skal skjære seg.

Jeg vil avslutte dette innlegget med å si meg glad for at mange har vært villige til å ta i et tak, slik at vi kan få på plass Vardåsen-prosjektet og den fengselskapasiteten det vil gi.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Roar Bredvold (FrP): Dette er en av de sakene som har opptatt meg forholdsvis mye den siste tiden, både på grunn av at jeg er representant fra Hedmark fylke, og kanskje enda mer fordi jeg har tjenestegjort på Vardåsen som idrettsoffiser. Selv om man kanskje ikke skulle tro det, gjorde jeg det for en del år tilbake. På den måten kjenner jeg stedet veldig godt og vet at dette er et fint sted som kan brukes til ganske mye.

Når nå Vardåsen først skal bli avviklet, er det viktig å fylle dette stedet med noe. Det var to ting som ble stilt opp mot hverandre. Det ene var et helseprosjekt i en eller annen form, og det andre var fengsel. Dette engasjerte innbyggerne i Kongsvinger ganske sterkt. Det ble satt i gang underskriftskampanjer på begge sider, og hvis jeg husker riktig, var det 3 000–4 000 underskrifter på hver side. Men når det ikke ble helse, synes jeg det er helt greit at det blir fengsel, og at man kan bruke området til den virksomheten som man trenger. På den måten vil jeg rose komiteen for et raskt og godt arbeid.

Det jeg som forsvarspolitiker er opptatt av, er det som står på side 2:

«Komiteen presiserer at det ved etableringen av fengselet må tas hensyn til de militær- og kulturhistoriske anlegg av nasjonal verdi som er i nærområdet til Vardåsen og et fremtidig fengsel.»

Jeg synes det er bra at komiteen har skrevet det. Det som det gjelder for innbyggerne, er at man får en grundig informasjon, for det er klart at det skaper litt usikkerhet i et forholdsvis lite sted at man skal få et fengsel i nærområdet. Informasjon er derfor viktig.

Ellers registrerer jeg også at de som har jobbet på Vardåsen, får mulighet til nytt arbeid i forbindelse med fengselet. Så summa summarum synes jeg dette ser bra ut.

Ellers har jeg for så vidt en liten bønn jeg også, om eventuelt flere fengsler til Hedmark. Det er jo flere militære anlegg som skal nedlegges i Norge, bl.a. Haslemoen, selv om det ligger to år fram i tid – 31. juli 2004. Jeg er vel ikke helt overbevist om at soningskøene er borte til den tid, så det kan være noe å vurdere å ha Haslemoen som et fremtidig sted å plassere den type klientell.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Jeg er meget tilfreds med at denne saken nå har kommet så langt at vi inviteres til å

(Wisløff Nilssen)

gjøre vedtak om å omgjøre Vardåsen leir til fengsel – med en rask oppstart.

Det er snart ti måneder siden Kristelig Folkeparti i sin pressekonferanse på Kongsvinger startet den politiske prosessen i denne saken. Ettersom jeg var medlem av justiskomiteen i forrige periode, var jeg med på behandlingen av kriminalomsorgsmeldingen. Jeg vil sitere tre «blå bokser» fra St.meld. nr. 27 for 1997-98, Om kriminalomsorgen, som på en kortfattet og god måte viser retningen i kriminalomsorgens arbeid. Det gjelder visjon:

«Aktiv kriminalomsorg – tryggere samfunn.»

Om virksomhetsideen:

«Kriminalomsorgen er samfunnets straffegjennomføringsapparat.

Straffen skal gjennomføres på en måte som sikrer samfunnet og gir domfelte best mulige forutsetninger for en kriminalitetsfri tilværelse. Arbeidet i kriminalomsorgen skal være preget av rettssikkerhet og høy faglig standard.»

Når det gjelder hovedmål:

«Kriminalomsorgen skal gjennomføre de reaksjoner som besluttes av påtalemyndigheten eller idømmes av domstol.

Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for at lovbrysteren skal kunne gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster.»

I tillegg vil jeg legge til viktigheten av at det er balanse i straffesakskjeden, mellom politi, domstol og kriminalomsorg. Nå ser vi at manglende soningsplasser er en propp i det systemet og gir en ubalanse som er meget uheldig. Det er viktig at de som blir dømt, så raskt som mulig får sonet sin straff og kan starte på nytt som gode samfunnsborgere.

Vardåsen har mulighet til å bli et fengsel som på en god måte kan ivareta hovedmålet og legge forholdene til rette for at lovbrysteren skal kunne gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster. Det ligger godt til rette for en god start på livet etter soning.

Informasjon til lokalbefolkningen er fortsatt viktig. Til tross for at vi har hatt et fengsel midt i byen i ca. 130–140 år, har debatten vist at den åpne, positive dialogen som har vært de siste ukene, bør fortsette. Et godt utgangspunkt kan være det som ligger til grunn for det arbeidet som gjøres i kriminalomsorgen, hvor kriminalomsorgsmeldingen i sin tid var ett av de punktene.

Presidenten: Det er flott at vi har en samfunnsutvikling som gjør at vi får behov for færre militærleire. Det er ille at vi har en samfunnsutvikling som gjør at vi får behov for flere fengsler. I fellesskap må vi jo håpe på at vi én gang i framtiden mangler innsatte og har for mange ansatte også i Kriminalomsorgen, men det blir vel antakeligvis dessverre lenge til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

(Votering, se side 3407)

S a k n r . 8

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Olav Gunnar Ballo, Inga Marte Thorkildsen, Anne Helen Rui og Bjarne Håkon Hanssen om endringer av regelverket slik at rusede personer som er til fare for seg selv sikres medisinsk vurdering, eventuelt medisinsk behandling eller overvåking (Innst. S. nr. 226 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:105 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Linda Cathrine Hofstad (H) (ordfører for saken): Selv om regler for behandling av berusede personer som innbringes til politiarrestene, har blitt forbedret de siste årene, har det skjedd tragiske dødsfall i arrestene.

I 2002 ble det innbrakt omtrent 18 000 personer til politiarresten i Oslo. I dag er det en plikt å vurdere om det foreligger behov for legetilsyn ved innbringelse av berusede personer til politiarresten. Politiiinstruksen § 9-4 fastsetter at personer som innsettes i arrest, skal ha forsvarelig tilsyn og så vidt mulig anbringes slik at de ikke kommer til skade eller utsettes for unødige lidelser, og slik at de ikke kan påføre andre skade. Arrestantene skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn. Tidspunktet for de enkelte inspeksjonene og resultatet av disse skal anmerkes i vaktjournalen.

Selv om vi har tillit til at politiet utfører disse kontrollene, mener en enstemmig komite at det likevel er behov for å gå gjennom regler, instruksverk og rutiner for politiets håndtering av arrestanter i politiarrestene, og derfor støtter vi Politidirektoratets arbeid for å bedre dette.

Komiteen mener også at andre tilsyn og kontrollordninger vil kunne bidra til bedring av sikkerheten, i tillegg til at nødvendig helsepersonell involveres.

Høyre tror at et viktig bidrag til at tilsynet med arrestanter i politiarrest kan bedres, er at andre virkemidler, som f.eks. kommunikasjons- og overvåkingsutstyr, vurderes, slik at vi kan få et mer helhetlig tilsyn som kan ivareta dette på en bedre måte.

Komiteen mener videre at det er nødvendig at Politidirektoratets utredning skjer så raskt som mulig, slik at behovet for endringer og ressursbruk vil bli vurdert. Komiteen vil også understreke hvor viktig det er med politiets kontroll av de innbraktes tilstand i politiarrestene.

På bakgrunn av dette går derfor en enstemmig komite inn for at Regjeringen fremmer nødvendige endringer i politiloven, slik at nødvendig helsepersonell involveres ved innbringelse av personer til politiarrest, som med rimelig grunn kan anses for å kunne få alvorlige helsemessige skader grunnet inntak av rusmidler.

André Kvakkestad (FrP): Det er viktig med gode retningslinjer for hvordan man skal håndtere personer som blir innbrakt, og som er ruset. Jeg vet at politiet tar oppgaven alvorlig. Jeg vet også at departementet har gjort en del i forhold til Politidirektoratet med hensyn til disse sakene, men jeg vil likevel si at det er et positivt initiativ forslagsstillerne her har tatt, ved kanskje å legge en enda sterkere grad av føre var-prinsipp til grunn.

Den kanskje største forskjellen mellom forslaget som ble fremmet, og innstillingen, er at det i komiteens innstilling står at en ikke bare skal involvere helsepersonell der personene er til fare for seg selv, men også i de tilfellene hvor man anser dem for å kunne få alvorlige helseskader. Utgangspunktet er at det er bedre å involvere helsepersonell én gang for mye enn én gang for lite. Det gjør det også enklere for polititjenestemenn uten helsemessig utdanning å kunne få nettopp denne muligheten også i instruks form om å involvere kompetent helsepersonell, og dermed også kunne få en faggruppe som har kunnskap på området til å ta en del avgjørelser som det naturligvis vil være problematisk for polititjenestemennene å ta på egen hånd.

Presidenten: Neste taler er Inga Marte Thorkildsen, deretter Finn Kristian Marthinsen.

Presidenten er fremdeles av den oppfatning at olajakke ikke hører hjemme under Stortingets forhandlinger.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Det er da merkelig at presidenten ikke har funnet det på sin plass å kommentere det før, men jeg tar det i hvert fall til orientering.

Når det gjelder denne saken, skal jeg være kort. Det er ikke noen vits i at vi driver og drar ut taletiden så vi blir sittende her til klokken fem i morgen tidlig. Men jeg tror det er viktig å påpeke at dette var et forslag som SV kom med på bakgrunn av en rekke tilfeller hvor mennesker har dødd i fyllearesten, og en jente som døde etter at hun var hentet av barnevernet og satt på isolat uten legesjekk.

Jeg tror det er viktig for politiet å slippe å ta et så stort ansvar som de har tatt hittil. Det må føles helt forferdelig som politibetjent, som ofte til og med er under press, å skulle ta en avgjørelse som kan medføre store konsekvenser. Det som er viktig, er at vi lar dem få slippe å ta det ansvaret, og at vi heller nå sørger for skikkelig gode rutiner som gjør at helsepersonell blir brakt på banen. Det er jo slik at mennesker som er overstadig beruset, og hvor det kan være fare for alvorlige helseskader, ikke hører hjemme i fyllearesten, men på legevakten.

Dette er vi veldig glade for at vi fikk en enstemmig komite med på.

Eirin Falset hadde her overtatt presidentplassen.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det som er bakgrunnen for slike Dokument nr. 8-forslag, er dessverre ofte tragiske tilfeller. Slik er det også for det som vi nå behandler.

Når det skjer dødsfall, er det en tragisk sak både for dem som har ansvaret i politiet, og selvfølgelig også for

oss som samfunn, for det kan tyde på at vi ikke gjør jobben vår godt nok overfor dem som har problemer. Det er det viktig å gjøre noe med. Derfor er det klart at dette forslaget fra representanter for SV og Arbeiderpartiet er et godt forslag, som handler om å ta på alvor den situasjonen som faktisk er i samfunnet vårt. På den annen side synes jeg egentlig litt synd på politiet, som blir satt til å håndheve lover som krever kompetanse som, så vidt jeg vet, ikke gis i politiutdanningen.

Det står i politiloven – og jeg bruker mine egne ord istedenfor de ord som er brukt i lovens ordlyd – at man, hvis man har mistanke om at her er det alvorlig, skal spørre: Trenger du hjelp av en doktor eller noen som kan se til deg, har du bruk for medisinsk tilsyn? Og hvis vedkommende svarer ja, så skal han eller hun få det. Hvis ikke de kan svare skikkelig for seg, så skal den som stiller spørsmålene, utøve et skjønns og tenke som så: Vedkommende trenger tilsyn, eller vedkommende trenger ikke tilsyn. Det som må være et problem, er selvfølgelig å vite om vedkommende er på en oppadgående rus eller ikke. Da skal man altså gjennom en kontrollordning, hver halvtime, oppnå kontakt med den personen det gjelder. Jeg tror at det så langt kan ligge en god forholdsregel i dette, for å unngå at det skjer tragiske tilfeller. Likevel skjer det. Det betyr enten at det ikke er godt nok, eller at det ikke går an å sikre seg 100 pst. mot at slikt skjer. Da er det viktig at vi i hvert fall ser på det vi har av prosedyrer og måter å gjøre ting på, og finner ut om det er noe forbedringspotensial. Det mener jeg ligger i det som justisministeren i sitt svar til komiteen har pekt på, at det nå er en full gjennomgang av alt dette, pluss i det som komiteen har vedtatt i sin innstilling.

Jeg håper både for politiets del og med tanke på framtiden til den som pågripes og innbringes, at vi kommer enda et lite stykke videre. Personlig er jeg nok av den oppfatning at sider ved det danske systemet kunne være noe å se nærmere på, men jeg er ikke sikker på når alt kommer til alt, om systemet fungerer særlig mye bedre enn det norske, og det vil selvfølgelig koste penger. I denne sammenhengen er det for meg likevel ikke et spørsmål om penger. Det handler om å redde liv, og det handler også om å frita mennesker for dårlig samvittighet for å ha vært med på noe som førte til at et menneske i deres varetekt døde.

Ola D. Gløtvold (Sp): Det er nærmest tid for en kort merknad, men jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til denne saken.

Det er som foregående taler sa, trist at tragiske hendelser skal måtte skje før en tar tak i det. Det har vært flere slike hendelser, og jeg synes derfor det er betimelig at vi har denne saken nå. Jeg vil gi honnør til forslagsstillerne av dette Dokument nr. 8-forslaget, for at vi får satt dette på dagsordenen, får en debatt om det og også får de bedringer som er nødvendige.

En kan i media om dagen se at politiet selv setter sine rutiner og sin yrkesutøvelse i fokus, og jeg synes derfor det er riktig at også vi ser på dette spesielle problemet. At det koster mer penger, synes jeg i denne sammenhengen

er helt underordnet. Jeg tror for øvrig ikke at gode rutiner og involvering av helsepersonell i denne sammenhengen vil være så veldig merkostnadskrevenne.

Jeg synes det er en god innstilling komiteen har lagt fram. Jeg håper at arbeidet med utredningen, som Politidirektoratet driver med nå om dagen, skjer raskt, og at en i tråd med det som komiteen anmerker her, kan komme fram til praktiske løsninger som gir større sikkerhet for arrestanter som ikke kan ta vare på seg selv, og som er dårlige på grunn av inntak av f.eks. rusmidler.

Det er også viktig det siste som står i forslaget til vedtak:

«Forslag til tilsvarende bestemmelser må fremmes for personer som innbringes til barnevernets institusjoner.»

Da kan en følge opp både i fengsel og i barnevernsinstitusjonene når det gjelder disse forholdene.

Statsråd Odd Einar Dørum: Etter politiloven § 9 har politiet adgang til å innbringe berusede personer som forstyrrer den offentlige ro og orden eller lovlig ferdsel, forulemper andre eller volder fare for seg eller andre. Politiloven § 9 gir politiet plikt til å besørge medisinsk undersøkelse når det er nødvendig. Politiloven gir imidlertid rom for skjønn ved at politiet skal foreta en vurdering av behovet for legetilsyn. Dette er presisert i politiinstruksen § 9-2, 2. ledd, som pålegger politiet å forespørre eller på annen måte søke klarlagt om den pågripnes tilstand er slik at legetilsyn antas nødvendig. En legeundersøkelse skal da forordnes uten opphold.

Politiinstruksen § 9-4 fastsetter at personer som innsettes i arrest, skal ha forsvarlig tilsyn og så vidt mulig anbringes slik at de ikke kommer til skade eller utsettes for unødige lidelser, og slik at de ikke kan påføre andre skade.

Justisdepartementet har tidligere overfor politimestrene understreket i rundskriv av 13. april 1999 om kontroll med innbrakte i politiarrester at vakt sjefen skal ta konkret stilling til det som skal foretas ved den enkelte inspeksjon, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle.

Jeg har selvfølgelig merket meg justiskomiteens enstemmige tilråding om å fremme endringer i politiloven § 9 med sikte på å få til en bestemmelse som sikrer at nødvendig helsepersonell involveres når personer som med rimelig grunn kan anses for å kunne få alvorlige helsemessige skader på grunn av inntak av rusmidler, innbringes til politiarrest. Selv om reglene for behandling av berusede personer som innbringes i politiarrest, har blitt forbedret de senere år, har det likevel skjedd tragiske dødsfall i arrestene. Derfor er Politidirektoratet gitt i oppdrag å gjennomgå reglene, instruksverket og rutinene for politiets håndtering av arrestanter i politiarrestene.

Direktoratet har satt ned en arbeidsgruppe med mandat å vurdere regelverket og komme med forslag til forbedringer på området. Arbeidsgruppen skal bl.a. gjennomgå og vurdere politiets behov for bistand fra helsepersonell ved innsettelse i arrest og under arrestopphold, gjennomgå og vurdere kommunikasjons- og overvåkings-

utstyr i arrestene samt vurdere tilsynsordninger eller andre kontrollordninger som gjelder tilsynet med arrestanter i politiets varetekt. Jeg har fått opplyst at arbeidsgruppen vil overlevere rapporten til politidirektøren innen 1. juli i år.

Jeg vil gå nøye gjennom arbeidsgruppens forslag i nevnte utredning og politidirektørens anbefalinger. Jeg er enig med komiteen i at det er behov for en bedre og tryggere behandling av berusede arrestanter. På bakgrunn av arbeidsgruppens vurderinger og forslag til tiltak vil jeg foreslå konkrete tiltak som kan iverksettes innen rimelig tid, for å få til ytterligere forbedringer når det gjelder et bedre helse-tilsyn for berusede innsatte som er en fare for seg selv.

Jeg vil også på bakgrunn av arbeidsgruppens utredning følge opp komiteens merknad og forslag om behovet for å forbedre bestemmelsene i politiloven § 9 på dette punkt for å kunne følge opp med en bedre kontroll fra politiets side overfor de innbraktes tilstand i politiarrestene. I denne forbindelse vil ordningen i Danmark være nyttig for å se hvilken erfaring man har der i denne sammenhengen. Denne ordningen er nok langt mer ressurskrevende enn nåværende ordning i Norge. Arbeidsgruppen har også satt seg inn i denne ordningen, og kommer med en vurdering av den. På denne bakgrunn vil vi etter min oppfatning ha gode forutsetninger for å forbedre mulighetene til å få en bedre behandling av berusede arrestanter i politiarrestene.

Jeg har selvfølgelig også merket meg det som ligger i forslaget om også å se på situasjonen i barnevernsinstitusjoner på basis av at vi også der har hatt tragiske dødsfall, og selv om ikke det er mitt fagfelt, vil jeg selvfølgelig sørge for at også den delen av komiteens innstilling blir ivaretatt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8. (Votering, se side 3407)

S a k n r . 9

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Per Ove Width og Per Erik Monsen om flytting av Politihøgskolen i Oslo og dens aktiviteter i Kongsvinger og Nord-Odal til tidligere Luftforsvarets skolesenter i Stavern (Innst. S. nr. 259 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:111 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten forslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter for hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) (ordfører for saken): Det første og viktigste i den innstillingen som foreligger, er en konstatering av at departementet faktisk inngikk en

langsiktig leieavtale 26. april i år, og positiv tilbakemelding fra justiskomiteen på det.

Det andre er at man understreker forutsetningen ved avtaleinngåelsen, at departementet vil bruke skolesenteret i Stavern i stort omfang.

For det tredje: Hvilke aktiviteter som skal skje i Stavern, vil bli besluttet etter at det har skjedd en gjennomgang av det samlede opplærings- og etterutdanningstilbudet i politiet. Dette har justisministeren skrevet for det første i et svarbrev til komiteen, og for det andre i et skriftlig svar av 16. mai d.å. på skriftlige spørsmål av 13. mai fra komiteemedlem Storberget.

For det fjerde: Det vurderes etablert et framtidig beredskaps- og øvingssenter for politiet, øvrige nødetater og Sivilforsvaret på nåværende Luftforsvarets skolesenter i Stavern.

Dette har justiskomiteen merket seg, og i en uttalelse fra lederen i justiskomiteen, lederen i forsvarskomiteen og saksordføreren for sårbarhetsmeldingen hevdes det i Aftenposten 18. juni:

«I mellomtiden» – fram til avgivelse av sårbarhetsmeldingen 22. oktober, min tilføyelse – « har komiteene gitt justisministeren grønt lys til å jobbe videre med bl.a. ... utvikling av tidligere militært område i Stavern.»

Så til selve Dokument nr. 8-forslaget: Før leieavtalen ble inngått, sonderte justisministeren tanken om leien med partiene i justiskomiteen. Også Fremskrittspartiet ble orientert. Det er merkelig da at det framsettes et privat forslag om det man vet allerede er under arbeid. Jeg tillater meg å stille spørsmålet: Er hensikten å kreve opphavsrett til ideen, slik at Fremskrittspartiet kan ønske resten velkommen etter, slik representanten Ellingsen gjorde forrige mandag i sak nr. 4 om SEFO, også da om et forhold som er i høringsfasen og derfor på det forberedende plan? Det vil være uheldig om politisk konsultasjon skal resultere i at noen prøver på å score politiske poeng ved å være først ute med saken. Det samme vil gjelde om man bruker Gul bok til å komme Regjeringen i forkjøpet. Det handler vel ikke her om å ønske noen velkommen etter?

Dokument nr. 8-forslaget kunne ha vært foreslått avvist med den begrunnelse at avtale allerede er inngått, og at departementet skal vurdere bruken av skolesenteret i Stavern. Når komiteen i stedet innstiller på at dokumentet skal vedlegges protokollen, er det for å gi statsråden og departementet full frihet til å vurdere alle de forhold som er relevante for utnyttelse av skolesenteret, med samordningsgevinster som mål.

Gunn Karin Gjøl (A): Dette forslaget fra Fremskrittspartiet dreier seg i realiteten om etterbruken av Luftforsvarets skolesenter i Stavern.

Arbeiderpartiet er også opptatt av å sikre fortsatt aktivitet i Stavern. Vi er derfor veldig positive til at Justisdepartementet har inngått en leieavtale i Stavern. I dette ligger det en plan om en samling av opplæringsvirksomheten innenfor etatene i justissektoren.

Jeg skal ikke forskuttere behandlingen av stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet, som vi skal behandle her i Stortinget til høsten, hvor det sies at det vurderes et framtidig beredskaps- og øvingssenter for politiet, øvrige nødetater og Sivilforsvaret på Luftforsvarets skolesenter i Stavern. Men det ligger godt til rette for framtidig aktivitet i Stavern.

Jeg er litt forundret over Fremskrittspartiets framgangsmåte i denne saken. Uten at Politihøgskolens ledelse eller de tillitsvalgte er blitt spurt, mener de at man bare gjennom et forslag i Stortinget skal vedta en flytting. En eventuell flytting må få en langt grundigere behandling, hvor det blir vurdert av de ulike instanser etter at brukere og ansatte er blitt hørt. Det holder ikke med at forslagsstillerne har antakelser om at det vil være store fordeler med det. Det handler om at slike prosjekter må kvalitetssikres.

Men det viktigste her er å få etablert ny virksomhet i Stavern. Vi er derfor svært godt fornøyd med de initiativene som justisministeren har tatt, og vi synes det ligger godt til rette for at det blir en framtidig aktivitet i Stavern.

André Kvakkestad (FrP): Først vil jeg si at det er interessant at Kristelig Folkeparti mener at Fremskrittspartiet i denne sammenheng har løpt så fort som mulig for å fremme en sak foran en eventuell sendreiktig regjering.

Som man her sier, ble en avtale mellom departementene inngått 26. april, og altså slik det framgår av Dokument nr. 8-forslaget, ble dette fremmet 11. april. Så det kunne jo være fristende å spørre om det er Regjeringen, som for å unngå å ta stilling, setter i gang tiltak for å unngå å være positive til Fremskrittspartiets Dokument nr. 8-forslag. Men jeg skal la det ligge.

Det som er poenget for oss, er at her sitter man med et forsvarsanlegg som er i god forfatning, og det er faktisk ikke så mange år siden man fikk dette i nettopp den gode forfatningen. Det har vært benyttet som skolesenter tidligere, og er således et særdeles godt utgangspunkt for en samordning av Politihøgskolen. Det er altså slik at i Oslo har man en rimelig spredt undervisning for Politihøgskolen, og alle er klar over at den spredningen ikke gir optimale driftsforhold. Når man da har en situasjon hvor man både har nødvendige undervisningslokaler og treningsfasiliteter, og attpåtil har innlosjingsmuligheter for studentene, er det underlig at man ikke skal kunne foreslå nettopp dette. Jeg vet at andre debatter i dette hus går på behovet for studentboliger. Her har man muligheten, men man vil bare ikke benytte den.

Så til spørsmålet om dette kunne kvalitetssikres, eller at det var noe lett å hoppe på, som jeg forstod Gunn Karin Gjøl fra Arbeiderpartiet var inne på. Altså dette har man sett på. Politiet og Politiets Fellesforbund er svært fornøyd med forslaget, og de ønsker å få det gjennomført. Og man har sågar vært på befaring der nede. Så det å påstå at dette er noe man bare hiver fram fordi man synes det er morsomt, håper jeg i hvert fall ikke var det representanten mente.

Så en litt annen sak som jeg nok må innrømme jeg synes er litt interessant, spesielt fra Arbeiderpartiets ståsted. Det vi ønsker her, er at Regjeringen skal stille dette til disposisjon for Justisdepartementet, ikke nødvendigvis at Forsvarsdepartementet skal stille dette til disposisjon for Justisdepartementet. Jeg har fått med meg at Arbeiderpartiet fortsatt kjører noen etterkamper i forbindelse med tomtefestespørsmålet. Da fremstår det for meg som underlig at et parti som er opptatt av at man skal ha et eierforhold til noe, ikke ønsker at Justisdepartementet – uansett hva anlegget skal benyttes til – skal stå som eier, men kun ha mangfoldige års leiekontrakt. Om dette er veldig konsekvent, er jeg også noe usikker på. Vi mener fortsatt at her har man mulighet for en helhetlig og god løsning, både undervisningsmessig, treningsmessig og innlosjeringsmessig.

Jeg tar herved opp våre forslag.

Presidenten: André Kvakkestad har tatt opp de forslag han refererte til.

Statsråd Odd Einar Dørum: Som det fremgår av mitt svar av 29. mai 2002 til justiskomiteen, har departementet planer for langsiktig utnyttelse av Luftforsvarets skolesenter i Stavern. Departementet har allerede leid anlegget i ett år, fra 1. august i år, som kurs- og øvingscenter. Jeg har merket meg at forslagsstillerne fremhever at samlokalisering av opplæringsvirksomhet vil gi driftsmessige fordeler. Departementet foretar en løpende vurdering av og om politiets ressursanvendelse er formålstjenlig og kostnadseffektiv. I vurderingene om overtakelse av skolesenteret i Stavern har nettopp disse hensyn vært viktige, hvor jeg med utgangspunkt i et helhetlig perspektiv tar sikte på at senteret i Stavern i tiden fremover ikke bare skal være et tilbud innenfor politiets opplæringsbehov, men for justissektoren i sin helhet.

Skolesenterets utforming og kapasitet gjør det etter min mening godt egnet til flere formål i justissektoren innenfor politietaten. Det er for øvrig aktuelt å tilby anlegg til ulike kurs og konferanser hvor deltakerne ellers må forlegges på hotell. Stavern og omkringliggende øvelsesområder vil også bli vurdert med hensyn til mulighetene for samvirke innenfor samfunnssikkerhetsområdet. Regjeringen har ellers varslet i St.meld. nr. 17 for 2001-2002 at det kan bli aktuelt å nedlegge en- to av Silvilforsvarets skoleanlegg.

Målsettingen om en gradvis overføring av øvelses- og opplæringsaktiviteter til Stavern gjør det påkrevet med en gjennomgang av opplærings- og etterutdanningstilbudet i politiet, sammenholdt med de vurderinger som departementet samlet legger til grunn for fremtidig utnyttelse av skolesenteret i Stavern. Politidirektoratet og Politihøgskolen er bedt om å vurdere om etterutdanningskurs i regi av Politihøgskolen kan forlegges til Stavern. Før denne gjennomgangen er foretatt, og det er tatt endelig stilling til en langsiktig leie, legger jeg til grunn at aktiviteten i Nord-Odal og Kongsvinger fortsetter. Jeg anser det imidlertid for formålstjenlig at planlagt byggeprosess for anlegget i Nord-Odal innstilles i påvente av poli-

tiets gjennomgang og endelig standpunkt fra departementet våren 2003 med henblikk på langsiktig leie av skolesenteret i Stavern.

Opplæring av politireserven vil bli lagt til Stavern fra høsten 2002 av.

For departementet har det med utgangspunkt i målsettingen om å etablere et kurs- og øvingscenter for justissektoren ikke vært aktuelt å vurdere en større samlokalisering av Politihøgskolens samlede opplæringsvirksomhet. Jeg har i denne saken prioritert iverksettelse med sikte på en relativt rask overføring av øvelses- og opplæringsaktiviteter som vil gi en gevinst for justissektoren. Jeg er ellers glad for at komiteen samlet gir sin støtte til at Justisdepartementet overtar skole- og øvingsanlegget i Stavern.

Ola D. Gløtvold (Sp): Her har det vært noe undring internt i justiskomiteen, skjønner jeg, om hvorfor dette forslaget ble fremmet. Jeg er også noe forundret over at en såpass stor sak blir fremmet på en slik måte, uten at den er forelagt politiets ledelse, uten at Politihøgskolen er involvert. Og som hedmarking må jeg jo si at vi har den tro at anleggene både i Nord-Odal og ikke minst på Sæter i Kongsvinger, er brukbare og formålstjenlige. Jeg håper i hvert fall at med den satsing som en nå har innenfor justissektoren i dette området av landet, bør det også være riktig og viktig at en beholder den aktiviteten som er innenfor politiutdanningen, her.

Og hvorfor foreta en flytting for flyttingens skyld? Når Stavern-anlegget, dette skolesenteret, er så attraktivt og kan ha en så bred bruksmulighet, må det være mulig å utnytte dette på en riktig og god måte uten at de anlegg som ligger i Nord-Odal og Kongsvinger, blir nedlagt. Jeg synes også det er litt beklagelig at de byggeplaner som er for Nord-Odal-anlegget, nå blir skjøvet ut i det uvisse.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Når jeg tar ordet en gang til, er det nettopp på bakgrunn av representanten Kvakkestads antydninger om en sendrektig regjering, som egentlig ikke handler om den problemstillingen. Men det handler faktisk om en regjering som spiller såpass åpent at den orienterer partiene i justiskomiteen om noen planer og tanker som den har, og ber om en tilbakemelding på dette. Ganske riktig: Kontrakten ble underskrevet 26. april. Men lenge før den tid, også før 11. april, da Fremskrittspartiet leverte inn sitt forslag, hadde man drøftet disse spørsmålene – og det har foregått samtaler om overtakelse av anlegget i Stavern.

Jeg har ikke noe behov for ytterligere kommentarer utover det at fra min side var dette et svar på representanten Ellingsens klare og noe sarkastiske uttrykk om at man ønsket de andre partiene i Stortinget, i justiskomiteen, velkommen etter. Det kan jo tenkes at det ikke handler om å ønske noen velkommen etter, men om å si: Dette har vi orientert hverandre om. Dette har vi jobbet sammen om. Da kunne det vel heller være snakk om å ut-

trykke at her har vi et felles ønske om en god utnyttelse av et anlegg som er brukbart til mangt og mye.

Per Ove Width (FrP): Jeg synes denne debatten har tatt en underlig vending. Når det er foreslått å legge Politihøgskolen til Stavern, er det ærlig og oppriktig ment, bl.a. ut fra at anlegget nå skal nedlegges. Det er siste kull av befalsskoleelever som går der nede nå. Og som representanten Kvakkestad nevnte, anlegget er helt up to date, det er modernisert, det er lagt ned masse penger der. Forslagsstillerne har ment at dette anlegget burde kunne brukes til noe som var formålstjenlig.

I den anledning kontaktet vi ledelsen på Politihøgskolen og som det ble nevnt, Arne Johannessen, leder av Politiets Fellesforbund. Han var til stede der nede og uttrykte at stedet egner seg som hånd i hanske til Politihøgskolen. Lokalitetene er up to date, det er lagt inn dataanlegg, det er boligenheter, det er muligheter for å drive f.eks. trening i undervannssøk, det er skytebaner – det er i det hele tatt alt mulig som politiet ønsker seg. Alt var der, som Arne Johannessen uttrykte det.

Det var oppriktig ment fra vår side at dette måtte kunne brukes til noe mer enn bare å bli nedlagt, eventuelt solgt til andre aktiviteter som det absolutt ikke egner seg for.

Når det er sagt, må en også peke på at beliggenheten til Politihøgskolen i dag – den er fordelt på tre steder – ikke er formålstjenlig. Det er ikke samfunnsøkonomisk overhodet. Dette forslaget vil gi en samfunnsøkonomisk gevinst som jeg synes man bør vurdere. Vi har bedt om at justisministeren vurderer dette opp mot sitt eget forslag, og det kan jeg ikke se er gjort i noen stor grad. Det samfunnsøkonomiske kan jeg ikke se ligger til grunn her.

Og hva med f.eks. arbeidsplasser? Stavern er et lite sentrum. Når nå skoleaktiviteten for Forsvaret blir nedlagt der, blir mange arbeidsplasser borte. Hva med det, og hva med forslaget fra justisministeren når det gjelder aktiviteten der? Vil *det* være samfunnsøkonomisk? Vil det gi arbeidsplasser, og vil det gi den aktiviteten og den fordelene som det vil være å ha en politihøgskole der?

André Kvakkestad (FrP): Jeg blir fortsatt litt forundret når man her prøver å fremstille det slik at det som er problemet, er at man har en regjering som er åpen, og som derfor har samtaler. Og fordi vi har hatt en samtale med en statsråd, skal plutselig våre interne forslagsprosesser stoppe opp.

Det er kanskje også forskjell på hvordan Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet ser på denne saken. For Fremskrittspartiet er ikke poenget i seg selv å finne noe å fylle noen lokaler med, finne noen aktiviteter som man kan putte inn i ellers tomme lokaler. Man ønsker her å løse et problem ved Politihøgskolen, og så får man noen lokaliteter som passer som hånd i hanske for dette. Og så er det altså slik at regjeringspartiene ønsker at her skal man ha et direktorat for brann- og eksplosjonsvern eller noe slikt, og eventuelt ha noe opplæringsvirksomhet – jeg vet ikke hva de har planer om å ha der.

Det som i hvert fall er klart, er at vi ønsker en spesi-
fikk aktivitet, nemlig Politihøgskolen, og den har vi sagt at vi ønsker å flytte, samlokalisere. Da er det også en fordel at politiets treningsfasiliteter er i så nær tilknytning til Politihøgskolens undervisningslokaliteter som overhodet mulig.

Det kan jo hende at Fremskrittspartiet kan ta selvstendige vurderinger og beslutninger, uten at de på forhånd er foreslått av byråkrater i departementene! Jeg vil også ta avstand fra at forslag som ikke er fremmet fra departementene, er å betrakte som lite gjennomarbeidet og dårlig forberedt. Hvordan Kristelig Folkeparti forberedte sine saker da de ikke satt i regjering, vet ikke jeg, men jeg kan i hvert fall garantere at vi har hatt den behandling vi synes har vært nødvendig. Det innbefatter naturligvis den nødvendige gruppemessige behandling, innhenting av informasjon og faktisk også et samarbeid og innhenting av informasjon om hva Politiets Fellesforbund mener i denne saken.

Carl I. Hagen (FrP): Bare en tilleggsinformasjon og opplysning til regjeringspartiene og Regjeringens representant:

Det har i media av og til vært spekulert litt om forholdet mellom Fremskrittspartiet og Regjeringen, og Fremskrittspartiet og regjeringspartiene, etter at vi i fjor høst hjalp den nåværende regjering til å komme på plass. Det er blitt litt forsuret, det er litt vanskeligere. Denne saken er en av årsakene. SEFO-saken, som denne komiteen hadde, er en av årsakene.

Mangelen på evne til å kunne treffe beslutninger og ha konklusjoner er blitt mer og mer påtakelig fra Regjeringen og regjeringspartiene. Det begynner snart å bli slik at jeg har lyst til å døpe den «Vurderingsregjeringen». I St. meld. nr. 17 sier man at man skal vurdere og vurdere og vurdere! Det er jo ingen konklusjoner! Nå skal man vurdere alt mulig annet rart til Stavern enn det som ligger i det konkrete forslaget som Fremskrittspartiet har kommet med.

Leser man brevet fra Justisdepartementet, datert 29. mai, som er trykt i innstillingen, forsøker ikke departementet overhodet å gå inn i det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet, og som aldeles ikke kommer fra departementet, som en representant syntes å tro. Det kommer fra våre egne og fra kontakter lokalt. Vi skal ha oss frabedt den type insinuasjoner, og vi skal også ha oss frabedt at Regjeringen prøver å sikre seg forhåndsgodkjenning av Stortinget ved å komme i smug på komite-rommene eller ved kaffekoppene. Hvis Regjeringen har den holdningen at den skal prøve det, bør den slutte med det, som en del statsrettslige professorer også har sagt. Det er i hvert fall ikke der vi får våre ideer.

Jeg har prøvd å lese brevet og kan ikke se at man har gått igjennom argumentasjonen for hvorfor Politihøgskolen ville passe i Stavern som hånd i hanske, som flere sier, samt løse en del problemer både der og i Oslo-området. Man snakker om alle andre teoretiske planer, og fordi man har andre teoretiske planer som ikke er annet enn teori, skrives det: For departementet har det i lys av

ovennevnte målsetting ikke vært aktuelt å vurdere en større samlokalisering av Politihøgskolens samlede opplæringsvirksomhet.

Det er den holdningen fra Regjeringens kontorer og statsråder, og fra regjeringspartiene, som forsurer tilværelsen. SEFO kunne regjeringspartiene ha stemt for. Det var et prinsipp som man flagger ellers. Og det skulle ikke forbause meg om regjeringspartiene etter at statsråd Dørum har vært ute i avisene med kjempeoverskrifter om 30 års fengsel, allikevel vil stemme imot det som er satt opp som sak nr. 17 på dagsordenen i dag. Man må ikke da komme til Fremskrittspartiet i andre sammenhenger og beklage seg når man fortsetter den ovenfra og nedadbehandling og neglisjeringen av våre forslag, som man ser i en del av justiskomiteens saker. Dette er informasjon til regjeringspartiene og statsråden som kanskje kan formidles tilbake til regjeringsskollegiet når man ikke skjønner en del av det som nå foregår i Stortinget.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Jeg syns ærlig talt det er noe man godt kan ta på bakrommet, bilateralt, og noe jeg faktisk syns ikke det er nødvendig å trekke inn i denne salen – sånn at dette møtet tar enda lengre tid.

Når det er sagt, forstår jeg godt at Fremskrittspartiet er sure på Regjeringa på grunn av at den fremmer sitt forslag om 30 års fengsel etter at den har avvist Fremskrittspartiets forslag. Det syns jeg er en uryddig framgangsmåte.

Men det er en grunn til at SV i denne salen har støttet noen av de forslagene som går på å vurdere saker og ting, for det hender nemlig at det kan være en fordel å se hvilke konsekvenser de forslagene vi vedtar, har, og da føler i hvert fall jeg et ansvar for at de konsekvensene skal være skikkelig belyst. Det gjelder f.eks. SEFO-ordningen. Vi var enig med Fremskrittspartiet i den kritikken som de la fram, men vi mente at det var et poeng at dette skulle vurderes på en ordentlig måte. Det samme gjelder i forhold til forslaget om flytting av Politihøgskolen til Stavern. Jeg har vært i kontakt med de som jobber på Politihøgskolen. De føler seg oversett i den prosessen. De har lyst til å være med på den prosessen, og det forstår jeg godt, for det er faktisk deres arbeidsplasser det også er snakk om. Det mener jeg vi må ta på alvor.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg prøver stort sett i innlegg å unngå polemikk, og det skal jeg også gjøre her.

Representanten Hagen tok opp en rekke saker. Når vi har fremmet forslaget om 30 års fengselsstraff, har det skjedd i en høringssammenheng. Jeg syns at viktige og store forslag, bl.a. på straffelovsiden, bør høres. Det er helt riktig at Fremskrittspartiet har fremmet et konkret enkeltforslag, som er helt legitimt og riktig å gjøre, men Regjeringen og undertegnede har da valgt å legge det inn i en høring. Jeg har også sagt i Stortinget før dette var aktuelt, i en aktuell sammenheng, at jeg ville vurdere nettopp å gjøre det.

Når det gjelder SEFO-ordningen, som representanten Hagen viser til, er den sendt ut på høring. Det er også i et svar til Hagen i forbindelse med dannelsen av Regjerin-

gen sagt at man i høringen vil vurdere ulike alternativer. Når den høringen er i gang, er det fra min side helt åpenbart at den må fullføres. Fremskrittspartiet har meldt kraftfulle synspunkter, og selvfølgelig er de kjent og markert for Regjeringen.

Når det gjelder saken i dag, har den vært forsøkt håndtert på den måten at man har prøvd å finne praktiske aktiviteter som under enhver omstendighet vil være fornuftige og nyttige å ha i Stavern for at dette anlegget ikke skulle mistes, samtidig som det ligger en sak til behandling i justiskomiteen og forsvarskomiteen som går på sårbarhetsmeldingen.

Representanten Hagen har helt rett i at når noen gir informasjon, må en ikke blande det sammen med å be om en forhåndsgodkjennelse. Men det kan være klokt å gjøre det, slik at man vet om hverandre. Jeg prøver å praktisere det så godt jeg kan, men jeg tar ikke det som et samtykke. Jeg vil heller ikke operere slik i fortsettelsen, med mindre noen skulle gi meg et inntrykk av det. Og gir noen meg et inntrykk av det, skal jeg også håndtere det så diskret at ikke det kommer til uttrykk på en måte som utleverer noen relasjoner. Det er selvfølgelig helt riktig at det som skjer uformelt i Stortinget, ikke er lik det formelle og korrekte som vi må legge til grunn. Sånn kan vi selvfølgelig ikke jobbe. Så jeg hører innlegget, men jeg må fastholde at den måten jeg jobber på, må jeg prøve å gjøre ut fra overbevisning og samvittighet, slik som også andre partier må gjøre det. Det har ført til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet i en rekke saker har stått sammen. I noen saker har vi vært uenige, og i andre saker er vi i en utredning som kan føre oss sammen, men som kanskje ikke kan gjøre det. Men vi har ansvaret for å gjennomføre de utredningene vi står for, og det ville vi selvfølgelig blitt kritisert for hvis vi ikke hadde gjort. Jeg ønsker ikke å stå for en nedlatende holdning; det var ikke en holdning som var tilsiktet fra min side i den uttalelsen som representanten Hagen sikter til. Jeg må ta til etterretning at det er slik han opplever det. Fra min side var dette utelukkende for å gjøre det klart at vi ikke vil la det verdifulle Stavern-anlegget gå tapt, men sikre fornuftig aktivitet i ett år, fra 1. august 2002 av.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9. (Votering, se side 3407)

S a k n r . 1 0

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn (Innst. S. nr. 237 (2001-2002), jf. Dokument nr. 8:120 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Carsten Dybevig (H): Som saksordfører vil jeg gi en kort orientering om innholdet i Dokument nr. 8-forslaget fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad vedrørende innføring av vannkanon, teleskopisk batong og pepperspray i politiets våpeninstruks. Det er tre forslag til vedtak:

Forslag I handler om å legge til rette for bruk av vannkanon som et lovlig virkemiddel for politiet under bekjempelse av voldelige demonstrasjoner eller opptøyer.

Forslag II handler om å anskaffe vannkanoner til eventuell bruk i Oslo i forbindelse med mulige demonstrasjoner til uken vedrørende Verdensbankens ABCDE-konferanse.

Og til sist forslag III, om å tildele operative polititjenestemenn teleskopisk batong og pepperspray som en del av standardutrustningen i bekjempelse av kriminelle.

Hovedbegrunnelsen for forslaget er at norske myndigheter skal være vertskap for Verdensbankens konferanse som skal arrangeres i Oslo til uken. Forslagsstillerne sier:

«Med bakgrunn i de særdeles voldelige opptøyer som har skjedd når Verdensbanken tidligere har hatt sine konferanser, må en kalkulere med at slikt også kan skje i Oslo».

Som representant for Høyre vil jeg understreke at politiet har behov for ulike virkemidler som ledd i den alminnelige kriminalitetsbekjempelse, og særlig for å håndtere voldelige demonstrasjoner. Kriminalitetens omfang og brutalitet blir stadig rære og mer utspekulert. Samtidig er det viktig å ivareta sikkerheten til polititjenestemenn og allmennheten på en tilfredsstillende måte.

Teleskopisk batong er besluttet innført og vil bli anskaffet til bruk i samtlige politidistrikter i løpet av året. Norsk politi bærer ikke våpen og skal normalt heller ikke gjøre det. Av den grunn er det viktig at politiet har virkemidler som kan gi polititjenestemenn større trygghet i vanskelige situasjoner. Det er også under planlegging fra Politidirektoratet et prøveprosjekt om innføring av pepperspray som et politiooperativt virkemiddel.

Høyre er svært tilfreds med at det innføres nye virkemidler som kan ivareta polititjenestemennenes og allmennhetens sikkerhet, og vil understreke betydningen av at tilgjengelige virkemidler kun er en tilpasning til det rådende kriminalitetsbildet. Arbeiderpartiet og SV er svært skeptiske og er således motstandere både av bruk av teleskopbatong og pepperspray. Imidlertid har jeg stor tillit til at politiet gis nødvendig og grundig opplæring i bruken av disse effektfulle virkemidlene. Om Oslo skulle oppleve opptøyer i forbindelse med verdensbankkonferansen til uken, har politiet etter min oppfatning sterke virkemidler til å dempe eventuelle opptøyer ved bruk av både pepperspray og teleskopbatong. I tillegg vil jeg berømme politiet for å ha tatt tidligere signaler fra Stortinget om at evnen til å ha kontroll over demonstrasjoner

eller eventuelle opptøyer oppnås best gjennom nitid kartlegging av alle eventualiteter som kan oppstå. Dette har vi sett gode eksempler på gjennom mediene de siste dagene, bl.a. at politiet gjennomfører trening på Fornebu, at politiet samarbeider med kommunen om losjering og med handelstanden om åpningstider, at politiet driver grensekontroll og overvåkning, og at politiet utnytter Schengen-samarbeidet etter intensjonene i avtalen.

Grundig forarbeid er den beste metoden for å få og ha kontroll med uro og massedemonstrasjoner. Høyre ønsker ikke å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks. Jeg deler for så vidt forslagsstillerens oppfatning, at demonstranten vedt bruk av vannkanon formodentlig vil bli «gjennomvåt, nedkjølt», og dermed formodentlig «særdeles motivert» for å komme seg unna urostedet. Imidlertid er behovet for vannkanoner ikke særlig stort. Det har vært avholdt store internasjonale begivenheter i Oslo tidligere uten at politiet har mistet kontrollen over store folkemengder i det offentlige rom. Jeg vil nevne arrangementene rundt den årlige fredsprisutdelingen, og spesielt fredsprisjubileet i 2001 med mange av verdens toppledere til stede.

Innføring av sterke fysiske virkemidler som vannkanon i politiets våpeninstruks vil kunne svekke politiets arbeid med å forebygge uro rundt demonstrasjoner. Som tidligere sagt: Politiets evne til å ha kontroll over store demonstrasjoner er ofte mer avhengig av de tiltak politiet iverksetter forut for de antatte demonstrasjoner, enn rene brannslukkingsmanøvrer under demonstrasjonene. Sterke virkemidler skal ikke være soveputer når det gjelder forebygging av kriminalitet, men et åstedsvirkemiddel som skal gjøre politiet effektive og raske i deres arbeid.

Det kan også nevnes at fjernsynsbilder som kringkastes verden rundt med bruk av vannkanoner i Oslos gater, gir omverdenen assosiasjoner til helt andre typer politiske regimer enn hva Norge fortjener. Til slutt kan det nevnes at Norge ville ha vært det første landet i Norden som innførte slike virkemidler.

Det er faktisk flere enn Fremskrittspartiet, spesielt regjeringspartiene, som selvfølgelig er bekymret for den økende volden og kriminaliteten og dens alvorlighetsgrad.

André Kvakkestad (FrP): I mediebildet ser en nå et politikorps som forbereder seg til Verdensbankens møte i Oslo. Det ser ikke ut som om det de forbereder seg på, er en normal trafikkdirigering av et ordinært demonstrasjonstog.

En ser at det i denne sammenheng er viktig at politiet har til disposisjon de redskaper som kan være nødvendige, dersom vi skulle få gjentakelser av f.eks. Göteborg-opptøyene eller lignende.

Jeg deler naturligvis den oppfatning at det beste hadde vært om vi under Verdensbankens møte kunne få en fredelig og rolig markering av de forskjellige politiske synspunktene. Men det hindrer oss ikke i å være forberedt på at det verste kan inntreffe. Det er i denne sammenheng og i sammenheng med at Norge stadig tar på seg vertskapsfunksjoner for både dette og hint, at en ønsker å se

på muligheten for bruk av teleskopbatong, pepperspray og vannkanoner.

Det er i forbindelse med vannkanonspørsmålet – i hvert fall sett fra Fremskrittspartiets side – kanskje like bra å kunne spre voldelige og opprørske demonstranter med vann som å gå i direkte konfrontasjon med hunder og køller. Det er altså slik at man ønsker å åpne for mulighetene til å benytte seg av de nødvendige verktøy, ikke at man nødvendigvis krever at de skal benyttes.

Jeg synes det er interessant at representanten Dybevig mener at utdelingen av Nobels fredspris er å betrakte som sammenlignbart med dette møtet i Verdensbanken. Jeg er noe usikker på om voldelige demonstranter i samme utstrekning reiser verden rundt for å demonstrere mot fredspriser. Dette fremstår som en totalt ulogisk sammenligning. Flertallet påpeker også at «fjernsynsbilder som kringkastes verden rundt med bruk av vannkanoner i Oslos gater, gir omverdenen assosiasjoner til helt andre typer politiske regimer enn hva Norge fortjener.»

Spørsmålet er altså ikke å verne liv og eiendom i Oslos gater, spørsmålet er hvordan man blir oppfattet når man eventuelt drar rundt på møter internasjonalt senere. Det fremstår for meg som en noe underlig prioritering.

Når det så gjelder spørsmålet om pepperspray og teleskopisk batong, ønsker vi at det skal kunne være standardutstyr. I den sammenhengen merker jeg meg med en viss undring brevet som kom fra statsråden den 27. mai. Siste setning lyder:

«Med bakgrunn i påstander om at bruk av pepperspray kan medføre alvorlig helseskade, har mitt departement bedt om at det blir foretatt nødvendige undersøkelser rundt dette.»

All den tid det nå er varslet at pepperspray kan benyttes i neste uke, går jeg ut fra at disse grundige undersøkelsene av særnorsk karakter er blitt foretatt, og at statsråden kan meddele oss resultatet.

Det står også at man går inn for «et begrenset prøveprosjekt hvor pepperspray kan bli tillatt». Er det da slik å forstå at Verdensbankens møte er et prøveprosjekt? Da må det vel i det minste betraktes som et fullskala prøveprosjekt.

Det virker på meg som at det viktigste i denne saken er å kunne slippe å stemme for forslag som Fremskrittspartiet har fremmet. Det skal representantene naturligvis få lov til, men om det virker veldig konsekvent og skaper den store tilliten til politikere på Stortinget, er jeg svært usikker på.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Kvakkestad har tatt opp det forslaget han viste til.

Inga Marte Thorkildsen (SV): I motsetning til representanten Kvakkestad og sannsynligvis de fleste i det partiet han representerer, har jeg vært demonstrant opptil flere ganger og har på den måten også en viss interesse av at dette skal foregå på en rolig, ordentlig måte. Da tror jeg, og da tror også Arbeiderpartiet, at det er et poeng å prøve å roe ned det som skjer. Det har nå vært en god del

programmer fra toppmøtet som fant sted i Göteborg. Det disse programmene har vist, er at hvis det er noe som er viktig i forkant av slike møter, er det ikke å ha skarpe skudd, våpen, vannkanoner eller den type ting, men det er å forberede seg, det er å ta de uromomentene som fins, og ikke stille seg opp som et skjold og være nesten handlingslammet eller å ta alle og dermed provosere til ytterligere vold, det er å samarbeide med de av demonstrantene som har lagt seg på en ikkevoldelig linje, og ikke miste hodet.

Seinest i går så jeg et program fra Göteborg som dreide seg om hva aktoratet har gjort og ikke gjort i den sammenhengen. Det som bl.a. kom fram, var at mange politifolk ikke engang visste hvorfor de hadde de aksjonene de var med på, og nærmest deserterte til slutt. Det vi også fikk se, var politifolk som skjøt inn i mengden av demonstranter med skarpe skudd, noe som bl.a. fikk president Jaques Chirac til å riste på hodet. Han trodde ikke at slikt var mulig i et demokrati. Sjøl i Midtøsten hadde man i hvert fall inntil nylig gummikuler og ikke skarpe skudd.

SV og Arbeiderpartiet er bekymret i forhold til dette med teleskopiske batonger også. Jeg skal ta ett eksempel. Hvis en gjeng med demonstranter nærmer seg politiet og de foran ikke klarer å stoppe fordi det er noen som presser på bakfra, hva skal da politiet gjøre med disse batongene? Skal de delje løs på de som står foran, og håpe at det går bra? Dette er batonger som har en metallkule i enden, og som derfor kan være veldig farlige.

Når det gjelder pepperspray, hadde representanten Kvakkestad et poeng i forhold til hvorvidt departementet virkelig har vurdert dette. Nå var det et innlegg fra representanten Hagen i stad som gikk på at Regjeringa burde slutte å vurdere så mye. Jeg kan være tilbøyelig til å være enig på noen felter hvor man allerede har vurdert den samme saken opptil flere ganger. Men her er jeg interessert i å vite om Regjeringa har vurdert de eventuelle skadene av pepperspray, siden man er så interessert i å innføre dette som et standard virkemiddel for politiet. Vi forventer og forutsetter at Politidirektoratet og departementet i fellesskap sørger for at de som skal benytte seg av virkemidler som kan være til stor skade for demonstranter og andre, er tilstrekkelig godt opplært i å benytte seg av dem. Men så er det også et poeng til. Man kan være kjempegodt opplært, man kan ha gått gjennom mange treningsprogrammer, men hvis man først blir presset, hvis man først blir redd, hvis man først mister hodet, er det et poeng å prøve å forhindre at man da har tilgang til virkemidler som kan øve stor skade på andre mennesker, sjøl om ikke det var meninga i utgangspunktet. Vi kan alle gjøre ting som vi egentlig ikke hadde tenkt, bare fordi vi rett og slett ble redde.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Politiets våpeninstruks er gjenstand for jevnlige vurderinger. Verdensbankens forskerkonferanse om noen dager er ikke alene det som gir grunnlag for disse vurderingene. Vi erkjenner at tidligere konferanser har skapt utfordringer for de respektive lands ordensmakter, men det har som regel vært

i forbindelse med annet opplegg enn en forskerkonferanse som ikke skal avgi et dokument med konklusjoner.

Kristelig Folkeparti tror det er viktig at Norge møter eventuelle utfordringer med de midler vi har til rådighet, og som det i befolkningen er aksept for at politiet benytter. Bruk av vannkanoner anser Kristelig Folkeparti derfor ikke for å være et nødvendig og stedlig egnet middel for å begrense opptøyer i Norge. Det er også verdt å merke seg at ingen av de nordiske landene har valgt å innføre bruk av vannkanoner til lignende formål.

Et utvalg som skulle se på politiets sikkerhet, leverte sin innstilling til politidirektøren tidligere i vår. Hovedkonklusjonen var at det fortsatt blir ubevæpnet politi i Norge, men de foreslo en del tiltak for å bedre polititjenestemennenes sikkerhet. Forslaget fra representantene Ellingsen og Kvakkestad viser derfor ikke til en ny problemstilling i politiet.

Bedre opplæring og mer trening både i situasjonsmestring og våpenbruk er viktige strakstiltak for å bedre tjenestemennenes sikkerhet i situasjoner som krever bevæpning.

Utvalget foreslår videre å utstyre tjenestemennene med pepperspray, slik at de har et virkemiddel mellom ingen bevæpning og bevæpning. Spørsmålet om pepperspray er allerede under utredning i direktoratet.

For å sikre tjenestemenn i bil bedre foreslår utvalget å letpansre et visst antall tjenestebiler.

Utvalget har også diskutert forbedringer innenfor valg av våpentyper, ammunisjon, samband og IKT. Det har også diskutert om straffebestemmelsene for vold mot politiet og politiets og påtalemyndighetens oppfølging av slike saker er bra nok.

Bruk av pepperspray blir innført som en prøveordning. Hvorvidt dette skal ha fremskutt lagring i bil, må vurderes nøye. Det er viktig at det utarbeides retningslinjer sentralt for bruk av nye virkemidler. Hvis to like politidistrikter har samme grunnlag, blir det vanskelig hvis én politimester gir åpning for fremskutt lagring og den annen, med samme kriminalitetsgrunnlag, ikke gir muligheten.

Det vil være avgjørende for nytteverdien ved bruk av nye virkemidler at det gis en grundig opplæring. Dette gjelder også innføring av teleskopisk batong.

Den trainingen politiet har gjennomført, bl.a. i et provisorisk anlegg på Fornebu, vil etter Kristelig Folkepartis mening ha større betydning for utfallet av en eventuell konfrontasjon enn valg av spesifikke virkemidler. Det å vite hva man skal gjøre, og ha trent på det i forkant, vil gi politiet den beste forberedelsen om situasjonen til uken skulle tilspisse seg.

Det mest effektive virkemidlet vil være å hindre potensielle bråkmakere i å nå fram til Oslo. Derfor er Politidirektoratets innføring av midlertidige grensekontroller langs hele riksgrensen et riktig tiltak. Det tette samarbeidet med politiet i Sverige og Danmark vil også ha betydning i denne sammenheng.

Til slutt vil jeg gjerne slutte meg til dem som hevder at det viktigste for politiet ikke er å slå ned på, men å forhindre at det blir nødvendig å gripe inn. Det er viktig at

politiet opptrer på en slik måte at det ikke oppfattes som en provokasjon. Jeg har den tilliten til norsk politi at de ikke vil bidra til slike provokasjoner.

Statsråd Odd Einar Dørum: Justisdepartementet har i samarbeid med Politidirektoratet en løpende vurdering av politiets metoder, herunder behovet for ulike våpen og virkemidler for å løse såkalte skarpe oppdrag. La meg understreke at vurderingene her må ta opp i seg både trekk ved samfunnsutviklingen og utviklingen av nye hensiktsmessige virkemidler, dvs. virkemidler som er egnet til oppgaven, samtidig som faren for at utenforstående lider overlaster, skal minimaliseres. Sist, men ikke minst skal det tas hensyn til beskyttelsen av politifolkene som står midt oppe i og skal løse vanskelige politioppgaver.

Senest for et år siden framla en arbeidsgruppe en innstilling til Politidirektoratet med forslag til innføring av ulike nye virkemidler. Ett av forslagene var innføring av såkalt teleskopisk batong, som er besluttet tatt i bruk, og det vil i løpet av inneværende år bli anskaffet til samtlige politidistrikter og tjenestesteder i Norge.

Videre har Justisdepartementet besluttet gjennomføring av et prøveprosjekt for bruk av pepperspray. Politidirektoratet har, i samarbeid med bl.a. Finland og Sverige, gjennomgått erfaringer med bruken. Det er ingen ting som tyder på at påstandene som er framkommet fra ulikt hold om helseskader, er holdbare. Politidirektoratet vil imidlertid følge nøye med og kontinuerlig vurdere det erfaringsmateriale som foreligger.

Bruk av vannkanon har vært vurdert. Hittil har det imidlertid ikke vært aktuelt å ta i bruk dette virkemidlet i norsk politi. Norge er her for øvrig på linje med øvrige land i Norden.

Jeg kommer til å følge utviklingen med hensyn til voldelige demonstrasjoner nøye, bl.a. for å vurdere de virkemidler norsk politi rår over for å møte aktuelle situasjoner. I den forbindelse ser jeg det også som svært viktig å se på erfaringer fra andre land. Blant annet vil det i løpet av året foreligge en rapport fra et utvalg i Sverige som nå foretar en gjennomgang og evaluering av erfaringene fra hendelsene i Göteborg sommeren 2001. Etter omstendighetene antar jeg at denne også vil kunne ha overføringsverdi til norske forhold.

Det er også i denne debatten tatt opp forhold som ble tatt opp i en debatt tidligere i dag, som berører forskerkonferansen som nå skal arrangeres i Oslo, og det har vært etterspurt hva politiets holdning er. Politiet har selv sagt at det baserer seg på å skulle sikre og beskytte fredelige demonstranternes aktiviteter, og har en aktiv dialog med paraplygruppen som heter «Oslo 2002».

Samtidig har politiet en plikt til å være forberedt på eventuelle situasjoner der enkeltpersoner på ulikt vis mener å provosere politiet. Politiet er selvfølgelig klar over at det kan foreligge en slik situasjon, og vil vurdere det svært nøye. Politiet har ansvar både for å holde kontroll med og orden i situasjonen og for å sikre dem som gjennomfører demonstrasjonene på en fredelig måte.

Det er helt riktig som flere har sagt, at for å kunne være forberedt på en slik situasjon, er det viktig å ha et etterretningssamarbeid for eventuelt å møte dem tidlig som kunne tenkes å opptre slik, og deretter ha et polititaktisk opplegg som gjør at man kan håndtere situasjonen. Jeg finner ikke noen grunn til å gå nærmere inn på det, annet enn å konstatere det som politimester Gjengedal har tatt til orde for en rekke ganger offentlig i Oslo, nemlig en god dialog med paraplyorganisasjonen «Oslo 2002» og vilje til å ha dialog med andre, hvorav ikke alle har tatt imot dialoginvitten. Men politiet har likevel gjen tatt invitten overfor de ulike grupper for å prøve å få til et samarbeid.

Politiet vil selvfølgelig bruke sine egne erfaringer, og de vil være trent for å kunne møte forskjellige situasjoner. Jeg ser det som en fordel at de er trent. Jeg legger til grunn at politiets hovedoppgave er å sikre ytringsfriheten og de mange som vil bruke denne. Men det er også politiets oppgave å holde kontroll dersom det skulle oppstå situasjoner der enkeltindivider ser det som sin oppgave å opptre på en slik måte at volden er virkemiddel. Det ville være en tjenesteforsømmelse fra politiets side hvis man ikke også var forberedt på slike situasjoner.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en tale tid på inntil 3 minutter.

Trine Skei Grande (V): Det Dokument nr. 8-forslaget som ligger her i dag, er jo ganske aktuelt. Det er en viktig debatt hele tida hvordan politiet kan balansere rettssikkerhet og hindre overgrep, men også at vi har systemer som gjør at overgrep heller ikke kan skje andre veien.

Alle er enige om at ytringsfriheten er en av de viktigste liberale rettigheter vi har. Det er viktig at også politiet har som oppgave å ivareta den. Mandag står Oslo overfor en stor utfordring. Jeg har stor tro på at Oslo-politiet klarer å ta den utfordringa på en bra måte. Vi har en ganske bra «rating» på hvordan norsk politi takler slike situasjoner i forhold til andre internasjonale politi.

Jeg tror også jeg er enig med tidligere talere om at trening er bedre enn våpen, og man vet jo litt om hva som kommer. Den eneste demonstrasjonen som har gått litt annerledes enn man forventet, var vel den hasjdemonstrasjonen der man ikke var forberedt på hva som kom.

Det som er mitt poeng, er at ungdom i dag deltar mye mer enn før. I den siste NOVA-rapporten, om ungt engasjement, har forsker Guri Ødegård bevist at ungdom i dag deltar mye mer enn før, men de deltar på andre måter. Demonstrasjoner er bl.a. en av uttrykksmåtene for ungdom i dag. Da er det viktig at man får en positiv opplevelse av hvordan samfunnet tar imot meningsyttringa, og også at man får en positiv opplevelse av at dette er en måte man kan komme fram med sine meninger på.

Jeg er jo et barn av 1980-tallet – det har jeg innrømmet i en tidligere debatt i dag – og da vet jeg hvor viktig

politiets rolle på dette området er. For jeg husker at det på 1980-tallet nærmest var gateslag mellom Blitz, Fremskrittspartiet og politiet, mens jeg, som studerte i Trondheim, opplevde at politiet arrangerte fotballkamp mellom UFFA-huset og Fremskrittspartiets ungdom.

Carsten Dybevig (H): Det er faktisk flere enn Fremskrittspartiet, og da særlig regjeringspartiene, som bekymrer seg for økende grov vold og kriminalitet, og særlig for alvorlighetsgraden av kriminaliteten.

Under Verdensbankens møte i Gøteborg utspant det seg rene gateslagsmål – det er riktig. Det samme har vært tilfellet ved lignende arrangementer andre steder i Europa og i USA. Men jeg vil ikke som Fremskrittspartiet forskuttere gateslagsmål i Oslo. At Sverige opplevde regelrette gatekamper, tilsier ikke at Norge vil gjøre det samme. I Sverige er faktisk myndighetenes håndtering av disse demonstrasjonene både før, under og etter, blitt satt sterkt søkelys på.

Det er riktig at man skal være godt forberedt. Demonstrantenes eventuelle aggresjon stagges ikke mer effektivt av vannkanoner enn av et godt politimessig forarbeid, deriblant trening, kontroll – gjerne grensekontroll og overvåkning – og selvfølgelig oversikt over detaljene rundt menneskemassene. Vannkanoner er lite fleksible, noe demonstrantene faktisk er – de er svært fleksible. Det er sommer og varmt, jeg trenger ikke nevne mer for at omverdenen skal forstå at uroelementenes tilfluktssteder faktisk er vær- og temperaturavhengig ved bruk av vannkanoner.

Så gjelder det Kvakkestads påstand om at fredsprisjubileet og den årlige fredsprisutdelingen ikke var store arrangementer sammenlignet med det arrangementet som skal være de tre dagene til uken. Under fredsprisjubileet var jo faktisk verdens toppledere til stede – både Clinton og Putin var til stede. Det var også forsøk på demonstrasjoner, men politiets effektive håndtering i forkant av arrangementet gjorde at man ikke fikk de store demonstrasjonene som man hadde forventet. Jeg vil også nevne fredsprisutdelingen da Arafat, Peres og Rabin mottok fredsprisen. Da var det også et godt forarbeid fra politiet. Noe lignende hadde vi da Begin og Sadat fikk fredsprisen enda tidligere.

Det ble sagt her av Kvakkestad at vi ikke er enige med Fremskrittspartiet. Vi er jo enig. Regjeringspartiene er jo enig. Vi er tilhengere av bruk av pepperspray og teleskopiske batonger. Vi er jo ikke uenig i det, så jeg vil si at det er en virkelighetsoppfatning som er litt uriktig. Man bør heller angripe de partiene som faktisk er uenig, og det er jo Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. De ønsker ingen av disse tiltakene, verken vannkanoner, teleskopiske batonger eller pepperspray. Vi har sagt at pepperspray og teleskopiske batonger er gode og effektfulle virkemidler i forbindelse med den konferansen som skal være i Oslo til uken. Så vil jo ettertiden fortelle oss om det var riktig eller galt. Vi har stor tro på at det forarbeidet og den planleggingen politiet gjør, også selvfølgelig har stor betydning for den kontrollen man har over det arrangementet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

(Votering, se side 3408)

S a k n r . 1 1

Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):

«Stortinget ber Regjeringen endre forskriftene om fri rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i barnefordelingssak, skal også den annen part ha fri sakførsel såfremt dennes inntekt ikke overstiger inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3408)

S a k n r . 1 2

Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):

«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensene for å motta fri rettshjelp til 250 000 kroner fra 1. januar 2003.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3408)

S a k n r . 1 3

Forslag fra stortingsrepresentant André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):

«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensene for å motta fri rettshjelp til 230 000 kroner fra 1. januar 2003.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3408)

S a k n r . 1 4

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):

«Stortinget ber Regjeringen iverksette lovendringen om å fjerne egenandeler for fri rettshjelp innen 1. januar 2003.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3409)

S a k n r . 1 5

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 67):

«Stortinget ber Regjeringen utrede om inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp i barnefordelingssaker bør være høyere enn den ordinære inntektsgrensen, samt hvilke konsekvenser en høyere inntektsgrense for denne saks-typen vil kunne innebære. Regjeringen bes også om å fremme konkrete løsninger til en bedre tvisteløsning for barnefordelingssaker med NOU 1998:17 Barnefordelingssaker som utgangspunkt.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3409)

S a k n r . 1 6

Forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en kvitteringsordning for politiet som sikrer at personer som visiteres får en kvittering på stedet, hvor type kontroll, dato for kontrollen, tid, sted og tjenestenummer til den som kontrollerer, framgår av kvitteringen.»

André Kvakkestad (FrP): Fremskrittspartiet vil komme til å støtte forslaget når det kommer til votering, men med en annen begrunnelse enn det Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har i innstillingen. For Fremskrittspartiet er dette et spørsmål om en grunnleggende rettssikkerhet for alle som blir visitert, og slik sett et behov for å kunne dokumentere dette rent bevismessig hvis det skulle oppstå problemer i forhold til om det har foregått en visitasjon eller ikke.

Dato for kontrollen, tid, sted og tjenestenummer kan neppe være så tidkrevende å gi at dette skulle medføre noe særlig ekstra saksbehandlingstid. Slik sett ønsker vi å få forslag om dette til Stortinget. Så vil vi naturligvis komme tilbake til den konkrete behandlingen når forslagene blir fremmet, men vi kommer nå til å støtte forslaget for på den måten å få dette brakt fram for Stortinget.

Trine Skei Grande (V): Jeg hadde egentlig bare tenkt å komme med en stemmeforklaring for Venstre, men etter innlegget til Kvakkestad kan det kanskje være litt opplysende for andre også.

Vi i Venstre har stor sans for intensjonen bak forslaget. Det er helt klart at det f.eks. er veldig mange innvandrerdømmer her i byen som av og til føler seg litt herjet med i forhold til å bli stoppet og kontrollert. Jeg kjenner veldig mange som har opplevd det. Men akkurat nå har politiet innført en handlingsplan mot rasisme som jeg har stor tro på, og som jeg tror at man kan gjennomføre. Så det er vår holdning på akkurat det området.

Når det gjelder selve forslaget om kvitteringsordning, er jeg kritisk til at den eneste og beste løsningen er en kvitteringsordning. Det som nå prøves ut i en rekke andre land, er en protokollordning, som fører til at man med mindre byråkrati kan ivareta den samme rettssikkerhet. Det betyr at man ikke får en kvittering på stedet, men

man kan få utskrift av protokoll som politimenn fører på stedet, f.eks. ved ransaking. Da vil man kunne oppnå det samme som man gjør med en kvitteringsordning. Men det viktigste som jeg ser, er at vi får en handlingsplan som virker, og det er jeg veldig glad for at justisministeren har satt i gang med. Jeg håper at vi også kan se på andre måter å ivareta rettssikkerheten på enn bare denne kvitteringsordningen, som vi ikke har sett har funket noen andre steder.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Tidligere har jeg sagt at vi ønsker å gjøre dette om til et oversendelsesforslag. Det vil vi ikke lenger. Nå er vi forferdelig glade. Jeg må si at jeg syns dette er en kjempefin dag! Tusen takk til representantene fra Fremskrittspartiet. Dette syns jeg er veldig fint.

Dette handler om grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Det dreier seg om muligheten til å undersøke hvorvidt politiet går spesielt etter bestemte grupper på grunnlag av fordommer som man måtte ha, og som man ikke nødvendigvis på en måte har med vilje, eller om vi tvert imot kan fastslå at dette ikke skjer. Men det er viktig å få dette på plass, slik at vi har muligheten til å kontrollere det i etterkant. Det syns jeg er fantastisk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet. Presidenten skal søke å tilrettelegge avstemningen senere i kveld på en slik måte at de ønsker som her er fremmet, blir imøtekommet.

(Votering, se side 3409)

S a k n r . 1 7

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at strafferammen for de alvorligste forbrytelsene i straffeloven økes fra 21 års fengsel til 30 års fengsel.»

André Kvakkestad (FrP): Denne innstillingen var til behandling i forrige uke, altså på onsdag, og i den sammenhengen var det ingen sterke signaler fra regjeringspartiene om at dette var et forslag de var begeistret for eller hadde noen store planer om å vurdere noe særlig. Da var i og for seg overraskelsen stor, selv om den var gledelig, da statsråden to dager etter behandlingen av saken gikk ut og ville legge denne saken ut på høring, som han sa. Men dette er ikke bare et spørsmål om statsråden ønsker å legge dette ut på høring, for statsråden argumenterte faktisk i denne sammenhengen godt og til en viss grad mye for at forslaget om å heve strafferammen fra 21 år til 30 år som maksimalstraff var et godt forslag som mer eller mindre automatisk burde vedtas. Når Regjeringen på denne måten ikke bare automatisk har lagt noe ut til høring, men også argumentert for at høringsinstansene slik sett burde være positive – argumentert for at på grunn av 2/3-regelen osv. og særlig spørsmålet om

de mest grove volds- og sedelighetsforbrytelser bør 30 års fengsel absolutt innføres – håper jeg at regjeringspartiene denne gangen manner seg opp til å stemme for et prinsipp som statsråden har profilert seg på rimelig positivt i media. For det ville vel kanskje være noe underlig om de samme partiene som entusiastisk har sendt dette ut på høring, nå plutselig velger å stemme imot. Men, for å si det slik, det er vel også noe vi i Fremskrittspartiet har blitt vant til.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det er vel neppe ordet entusiasme som er dekkende når man snakker om å heve strafferammer fra det som til nå har vært lovens høyeste straff, nemlig 21 år, til 30 år. Det er vel med en viss bedrøvelse man i så fall må være med på å innse at vi i en ny tid muligens trenger virkemidler av dette slaget.

Nå har representanten Hagen tidligere i kveld uttrykt at han istedenfor å bruke benevnelsen samarbeidsregjeringen kunne tenke seg å kalle den for vurderingsregjeringen. Til tross for det tror jeg nok det er riktig at når man foretar såpass drastiske endringer, eller om man skulle komme til å foreta såpass drastiske endringer som å øke maksimumsstraffen fra 21 til 30 år, er det nødvendig å ha vurdert dette grundig på forhånd. Derfor er det, slik Kristelig Folkeparti vurderer det, riktig at man har sendt denne saken på høring, og at man så i etterkant kan ta stilling ut fra de vurderingene som foretas, på den ene og på den annen side.

Det er også slik at vi skulle nødig stemme mot noe som vi kanskje i ettertid ser det kan være nødvendig å gå inn for. Derfor hadde det vært en fordel, hvis det går an med slike forslag som vi har fått oversendt fra Odelstinget til Stortinget, at man gjorde det om til et oversendelsesforslag, så vi slapp å stemme imot det. Men jeg vet ikke hvorvidt det lar seg gjøre. Dersom man gjør det, ville vi i Kristelig Folkeparti iallfall synes det var en fordel. Dersom man ikke gjør det om til et oversendelsesforslag, ser vi oss nødt til – jeg vet ikke om det er et godt uttrykk, men i alle fall – på det nåværende tidspunkt å stemme imot både dette forslaget i sak nr. 17 og det senere forslag, i sak nr. 21, som omtaler noe av det samme.

Presidenten: Helt fram til det tidspunkt Stortinget skal votere, er det selvsagt mulig å gjøre om de forslag, dersom forslagsstillerne ønsker det.

Carl I. Hagen (FrP): La meg først si at det er ikke helt sikkert at jeg i ethvert tilfelle er enig i det siste presidenten sa. Den debatten skal vi ikke ta nå.

Dette syns jeg er fantastisk. Maken til dobbeltkommunikasjon som man i regjeringspartiene nå legger opp til, skal man lete lenge etter. Jeg skal lese opp ordlyden i forslaget:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at strafferammen for de alvorligste forbrytelsene i straffeloven økes fra 21 års fengsel til 30 års fengsel.»

Så skal jeg lese opp fra en artikkel i Aftenposten den 15. juni, tre dager etter at dette forslaget ble fremsatt i Odelstinget.

«Det er et tegn i tiden når justisminister Odd Einar Dørum foreslår å heve strafferammen for de alvorligste forbrytelser fra maksimum 21 til 30 år.»

I argumentasjonen utenfor denne sal har det ikke vært slik Finn Kristian Marthinsen nå later som, at man har dette til vurdering og skal grundig vurdere om man skulle komme til en konklusjon om å gå fra 21 års til 30 års fengsel. Det er ikke det man har argumentert for utenfor dette hus. Nei, det er et konkret forslag. Regjeringens standpunkt og konklusjon er at man ønsker, som jeg leste opp fra Aftenposten, å øke strafferammen for de alvorligste forbrytelser fra maksimum 21 år til 30 år. Det er det som er kommunisert.

Jeg er også enig i at i en del sammenhenger er det meget fornuftig å sende ting ut på høring, men det er når man ikke har fattet en konklusjon selv. Når man faktisk har den holdning når noen har foreslått noe, når noen har luftet noen tanker, at man, før man tar stilling til om de tankene er fornuftige, gjerne vil få innspill fra forskjellige instanser, blir det en høring. Så vil man gå gjennom høringsresultatene og så trekke konklusjonen. Men her har Regjeringen og justisminister Odd Einar Dørum markedsført konklusjonen. Det er vel også derfor vi av og til har møter i politiske partier, og vi har programbehandling, og vi har landsmøter, og vi fatter vedtak. Når vi på et landsmøte har fattet et vedtak, kan det vel ikke etterpå være behov for å spørre noen andre til råds. Da har partiets øverste organ bestemt seg. Her har man altså kommunisert til velgerne. Finn Kristian Marthinsen prøvde seg i sted med å si at vi hadde kokt opp noen ideer, eller omtrent stjålet noen ideer, fordi justisministeren visstnok litt stille og rolig hadde vært i komiteen og snakket med noen mennesker. Det var altså ikke riktig i det tilfellet. Da vil jeg spørre hva Finn Kristian Marthinsen ville si til justisministeren, som den 12. juni overværer en debatt i Odelstinget om disse tingene, en debatt hvor forslag om å heve strafferammen fra 21 års fengsel til 30 års fengsel er et vesentlig tema. Det fremsettes konkrete forslag. Justisministeren sier ikke ett ord, så vidt jeg har skjønnet iallfall, i Odelstingets møte om at jo da, dette var noe Regjeringen arbeidet med. I så fall trekker jeg tilbake det jeg nå sa. Men da er det jo fantastisk å få et så stort oppslag i Aftenposten to dager etterpå, hvis han sa det, akkurat det samme, i Odelstingets møte.

I så måte synes jeg uansett at når man som justisminister blir intervjuet om noe man vet Fremskrittspartiet eller et annet parti har fremmet forslag om to dager tidligere, og som er til behandling i Stortinget, og lar det komme gjennom en historie i Aftenposten, uten at det blir nevnt at dette er tatt opp og er til behandling, faktisk også i Stortinget, fordi et annet parti har fremmet forslag om det, har det noe med redeligheten å gjøre. Og jeg har ellers lært Odd Einar Dørum å kjenne som en meget redelig person. Men det er jo mulig at journalisten nektet å ta med en referanse, at i historien om dette forslaget nektet journalisten å innta at dette var noe Fremskrittspartiet

hadde fremmet forslag om, og som lå til behandling. Det ville ikke vært ulikt Aftenposten når det gjelder å omtale faktiske forhold, som de altså klipper og limer slik at det ikke skal komme fordelaktig ut for Fremskrittspartiet noen gang. Men det ville vært interessant å vite.

Jeg vil gjerne få lov å spørre justisministeren: Er det slik at justisministeren har konkludert, slik som avisene har skrevet, med å heve strafferammen for de alvorligste forbrytelser fra maksimum 21 til 30 år, eller er det slik at dette er en tanke som verken han eller Regjeringen vil konkludere i før en rekke forskjellige instanser og andre mennesker har uttalt seg om det? Ville det ikke da vært rimelig om justisministeren i tilfelle hadde gjort det klingende klart også for befolkningen at det faktisk er feil når de går rundt og tror at han vil heve strafferammen, det er bare en tanke som er til høring, og som justisministeren egentlig ikke støtter? Hvis han støtter det som er det offentlige, at han ønsker en slik økning, ville det ikke da være naturlig at statsråden anbefalte regjeringspartiene å stemme for forslaget som er fremmet, og som er til behandling?

Statsråd Odd Einar Dørum: Det var en serie debatter om straff og terrorlovgivning den 12. juni. I en av sammenhengene, jeg tror det var i forbindelse med forslag fra representanten Simonsen, står det i svar til representanten Simonsens forslag at Regjeringen i forbindelse med Straffelovkommisjonen vil vurdere skjerpelse av straff på en rekke områder. Jeg sa i en annen debatt om strafferammer – nå husker jeg ikke i farten hvilken, selv om jeg normalt husker godt – at jeg ikke trodde at strafferammene var høye nok når det gjaldt alvorlige forbrytelser, jeg tror bl.a. at jeg nevnte terror. Så det ble sagt fra min side.

Det er også slik at når jeg sender ut noe på høring, ligger det i det et kraftig signal at man sender noe på høring. Men når man sender noe på høring, er det for at høringen skal være reell, slik at de som skal få lov til å ytre seg, skal få sjansen til å gjøre det. Det er et standpunkt som jeg har kommentert tidligere i dag, da representanten Hagen tok opp dette sammen med en rekke andre forhold. Det er selvfølgelig et standpunkt jeg fortsatt står fast på. Jeg har markerte verdier, men jeg vil også at høringen skal være reell. Jeg vil at det skal være en debatt om disse spørsmålene, og derfor er det også sendt ut på høring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

(Votering, se side 3409)

S a k n r . 1 8

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å begrense domstolenes adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3409)

S a k n r . 1 9

Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen foreslå endringer i våpenloven slik at erverstillatelse for våpen må fornyes hvert 5. år.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3409)

S a k n r . 2 0

Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen endre våpenforskriften slik at det stilles krav om 6 måneders aktivt medlemskap i skytterlag før man får samtykke til erverv av gevær.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3409)

S a k n r . 2 1

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at overlagt drap kan straffes med fengsel på livstid, og forsettlig drap kan straffes med fengsel i inntil 30 år.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 2

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 62):

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag slik at det ikke blir adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 3

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 70):

«Stortinget ber Regjeringen foreta nødvendige lovendringer slik at romavlytting kan benyttes i forbindelse

med etterforskning av straffbare forhold relatert til straffeloven §§ 147 a og 147 b.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 4

Forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 70):

«Stortinget ber Regjeringa arbeide for at CTC, FN's Counter Terrorism Committee, tilføres menneskerettighetskompetanse.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 5

Innstilling fra justiskomiteen om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2001 (Innst. S. nr. 239 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 30 (2001-2002))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 6

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Kvalitetsreformen. Om ny lærerutdanning. Mangfoldig – krevende – relevant (Innst. S. nr. 262 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 16 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 20 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

I tillegg får representanten Jan Simonsen en taletid på inntil 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Søren Fredrik Voie (H) (ordfører for saken): Stortingsmeldingen om ny lærerutdanning, som Stortinget nå skal behandle, bærer den megetsigende undertittel: Mangfold – krevende – relevant. Med dette har departementet allerede innledningsvis satt en standard og en

målsetting for den nye lærerutdanningen som er rimelig ambisiøs.

I meldingen skisseres oppbygging, organisering og innhold av lærerutdanningene i et nytt gradssystem. Jeg finner allerede innledningsvis grunn til å understreke at meldingen omhandler alle våre lærerutdanninger med sine ulike særegenheter – førskolelærer, allmennlærer, faglærer og lærerutdannelse fra våre universiteter.

Det er også viktig å være oppmerksom på at de endringer som det nå legges opp til, er en del av den meget omtalte kompetansereformen, hvor en bedre lærerutdanning er et sentralt element i oppfølgingen av denne.

Som saksordfører er det hyggelig å konstatere at et bredt flertall i komiteen slutter opp om hovedmodellen for den nye lærerutdanningen. Dette innebærer at de to første årene i en allmennlærerutdanning blir bygd opp med obligatoriske fag, henholdsvis 30 studiepoeng, tilsvarende et halvt års studium, i matematikk, norsk og pedagogikk, 20 studiepoeng i kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og 10 studiepoeng i grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring. De to neste årene i allmennlærerutdanningen er disponibel for studentenes egne frie valg til ulike fagforypninger.

Fremskrittspartiet slutter ikke opp om hovedmodellen, men lanserer en alternativ modell for lærerutdanning. Jeg går ut fra at partiets representanter vil redegjøre nærmere for denne. Jeg finner også grunn til å nevne at de aller fleste høringsinstanser og berørte aktører har gitt nærmest uforbeholden tilslutning til den foreliggende hovedmodell og i stor grad også til de ulike detaljutforminger.

En samlet komitee understreker den avgjørende betydning den gode læreren har for elevenes læring, og konstaterer at et av de aller viktigste skritt man kan ta for å få til en bedre skole, er å sikre lærere med både kunnskaper og høy kompetanse.

Komiteens flertall slutter seg til visjonen om at våre fremtidige lærerutdanninger må være i fremste rekke når det gjelder kunnskap og kompetanse, hvor det blir gitt rom for personlig initiativ og institusjonell frihet, en utdanning som engasjerer og motiverer, som stimulerer til endringsvilje og livslang læring, som samhandler nært med interessentene, og som fremstår som de beste utdanningene vi kan tilby ungdom – hver for seg og i sum meget krevende visjoner.

Med komiteens innstilling og det vedtak som Stortinget fatter i dag, er grunnlaget lagt for at visjonene kan nås. Nå er det opp til våre gode lærerutdanningsmiljøer å iverksette og gjennomføre de nødvendige tiltak og endringer.

Komiteen konstaterer i sin innstilling at det er nødvendig å gjøre kvaliteten i lærerutdanningen til en positiv faktor i arbeidet for å heve læreryrkets status, bl.a. av rekrutteringshensyn, og viser i denne sammenheng spesielt til behovet for å øke tilgangen på lektorer til videregående skole.

Noen bærende elementer i den nye lærerutdannelsen, som et flertall i komiteen har påpekt, er at utdanningsinstitusjonene får større frihet til å utforme en fleksibel og

robust lærerutdanning, studentene får større frihet til å velge fag, kontakten med arbeids- og næringsliv blir bedre, hensynet til livslang læring må ivaretas, relevans og yrkesretting må bli bedre, samt at kvalitet vektlegges bl.a. gjennom praksisrettet FoU og et godt arbeidsmiljø for studentene.

Hele komiteen konstaterer at det er et stort behov for å forbedre kontakten med praksisfeltet gjennom utvidet bruk av hospitering og gjennom FoU. Dette gjelder både for studentene og for de faglige tilsatte i lærerutdanningene. I denne sammenheng finner jeg også grunn til å nevne flertallets understrekning av behovet for å se på nye former for praksisorganisering, f.eks. gjennom institusjonsavtaler.

Et annet forhold som komiteen legger vekt på i forhold til rekruttering av gode lærere, er bruk av fleksible læringsformer, herunder IKT og ulike former for desentraliserte utdanningstilbud. Komiteen understreker også nødvendigheten av å iverksette spesielle tiltak for å sikre rekrutteringen av gode lærere i realfag og språkfag og er enig i at departementet må vurdere å iverksette spesielle tiltak, f.eks. avskrivning av studielån.

På et par områder har det vært en viss diskusjon i komiteen, og hvor det fremstår alternative løsningsforslag. Slik bør det etter mitt syn være i en politisk forsamling med ulik politisk vektlegging.

Det ene punktet gjelder kravet til skoleleder. Her har flertallet, regjeringspartiene og Fremskrittspartiet, understreket at lederteamet ved skolene i sum må inneha både tilstrekkelig fagkompetanse, pedagogisk kompetanse og lederkompetanse, og at rektor er en del av lederteamet. Mindretallet vil beholde opplæringslovens krav om pedagogisk kompetanse for å bli tilsatt som rektor.

Det andre diskusjonstemaet av noe størrelse har vært KRL-fagets omfang. Her har et flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, valgt å legge inn KRL som et obligatorisk fag for alle allmennlærerstudenter, med 20 studiepoeng, uten at dette endrer på hovedmodellen for lærerutdanningen. Denne vektleggingen er muliggjort ved å inkorporere 10 studiepoeng i verdi- og kulturformidling i KRL-faget, samt at profesjonskunnskap legges inn i den obligatoriske pedagogikkutdanningen og i studentenes praksisopplæring. Dette vil bidra til å redusere det såkalte praksissjokket og imøtekommer også Regjeringens forslag om vektlegging av dette emnet i de obligatoriske studiene, dog med en noe annen organisering. Fremskrittspartiet og SV har her avvikende forslag som jeg antar de selv vil redegjøre for. I tillegg til dette finnes noen avvikende merknader og vektlegginger, i hovedsak fra Fremskrittspartiet og fra SV, i noen grad med støtte fra Arbeiderpartiet.

I Høyre er vi meget glade for at vi i dag kan vedta en ny lærerutdanning. Fra vårt ståsted er skolen først og fremst et sted å lære, ikke et sted å være. I altfor lang tid har vi i lærerutdanninger og i skolen utviklet en kultur som er preget av sosiale aktiviteter og kos i stedet for innsats, kvalitet og læring. For Høyre er det ingen motsetning mellom å kunne sitt fag, å stille krav til innsats

(Voie)

og flid og det å trives og ha det hyggelig i skolesammenheng. Snarere tvert imot. Gjennom faglig mestring og kunnskap vil langt flere lykkes både i skolehverdagen, i arbeidslivet og i samfunnslivet for øvrig. Derfor er det også grunnleggende at vi har en god lærerutdanning som gir gode og engasjerte lærere, som kan sine fag og behersker sin viktige yrkesutøvelse.

Jeg tror vi nå får en betydelig bedre lærerutdanning som vektlegger basiskunnskaper i norsk og matematikk, herunder begynneropplæring i lese-, skrive- og regneferdighet, samtidig som studentene får større mulighet til å velge faglig fordypning ut fra egen interesse.

Jeg vil også understreke behovet for faglig fordypning for å kunne undervise på ungdomstrinnet. Dette vil det nå bli opp til skoleeier å følge opp.

For oss fra Høyre er det også viktig å understreke at basis i lærerutdanningen er fag. Det gjelder i allmennlærerutdanningen, men i særdeleshet for lærere med faglig fordypning fra universitetene.

Jeg ser fram til at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til ulike incentivordninger som kan sikre god rekruttering av lærere med tung faglig fordypning, særlig til videregående skole. I denne sammenheng er det også gledelig å registrere den brede oppslutning som Regjeringens forslag om bedre samarbeid mellom utdanningene og praksisfeltet har fått. Etter Høyres vurdering må kvaliteten i praksisstudiene vesentlig forbedres.

Jeg tror det opplegget som det nå åpnes for, og med alternative former for praksisopplæring og praksisstudier, nettopp gir en mulighet til denne forbedringen som vi alle ønsker. Samtidig understrekes det i meldingen at det skal legges betydelig større vekt på forskningsbasert undervisning og forsknings- og utviklingsaktiviteter hvor også studentene trekkes aktivt med. For Høyre er dette meget god utdanningspolitikk.

Jeg vil til slutt som saksordfører få takke en samlet komite for godt og konstruktivt samarbeid og tror vi med dagens innstilling og vedtak legger grunnlaget for en ny og langt bedre lærerutdanning, basert på individuell interesse og valgfrihet for studentene, men som samtidig sikrer at grunnleggende ferdigheter i basisfagene matematikk, norsk og pedagogikk er til stede hos alle kommende lærere i våre skoler.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Saksordføreren sluttet med å takke komiteen for arbeidet med denne saken, og da kan jeg starte med å takke saksordføreren for måten han har behandlet denne saken på i komiteen.

I all hovedsak er det stor grad av enighet mellom de ulike partiene i det løpet som legges for den framtidige lærerutdanningen. Jeg skal ikke gjenta saksordføreren, men vil vise til hans framstilling av innstillingen.

Stortinget har i dag til behandling en sak som alle landets foreldre burde være svært opptatt av. Vi vet jo alle hvor viktige lærerne er for våre barns utvikling så vel faglig som sosialt i skolen. Den dyktige læreren har evne til å oppmuntre og til å få elevene til å strekke seg mot sitt aller beste.

Jeg har merket meg at statsråden mener det er et problem at elevene i den norske skolen synes det er artig å gå på skolen, i henhold til oppslag i VG 16. juni. For oss andre er dette mer positivt enn negativt, og jeg tror nok heller ikke at statsråden har ment det akkurat på den måten.

Stortinget har flere ganger tidligere vært opptatt av tiltak som kan styrke rekrutteringen til læreryrket, fordi vi har vært bekymret for utviklingen innenfor yrket. Jeg tror ikke vi skal ønske oss tilbake til den tiden da skolemesteren, presten eller lensmannen var de som hadde noe å si i bygda. Heldigvis har vi i dag et samfunn som i alle fall er noe mer likestilt både når det gjelder klasser, og når det gjelder kjønn. Men det er ikke til å underslå at læreryrket har mistet mye av sin status, og dette har gått ut over rekrutteringen til yrket. Jeg vil derfor minne om at det var Stoltenberg-regjeringen som var med på å sikre en ekstraordinær lønnsutvikling på ca. 50 000 kr for lærerne over to år.

Komiteen har stort sett vært samlet i denne innstillingen. Saksordføreren har som sagt gjort rede for dette på en god måte, og det er bred enighet om at vi trenger større valgfrihet for studentenes valg av fag. Komiteens flertall vektlegger også behovet for å styrke praksisen i lærerutdanningen, og at veiledningen av nyutdannede lærere må bli bedre.

Arbeiderpartiet er bekymret for rekrutteringen av realfaglærere og har derfor støttet departementet i at det kan opprettes en ordning med avskrivning av studielån for å gjøre det mer attraktivt for denne gruppen å begynne i skolen. Vi har imidlertid understreket at dette må være en prøveordning, fordi vi må på dette området også sørge for å bruke ressursene på en best mulig måte.

Arbeiderpartiet vil ikke støtte flertallet i at opptakskravene til allmennfaglig studieretning skal endres for å styrke språkfagene. Vi mener flertallet her går et skritt tilbake når de på denne måten kan bidra til å begrense elevenes valgmuligheter etter grunnskolen.

Arbeiderpartiet ønsker ikke å bidra til en utvikling der elevene i 9. klasse på ungdomstrinnet må bestemme seg for om de skal velge allmennfaglig studieretning i den videregående opplæringen. Departementet varsler en forenkling av kompetanseforskriften, og det sier Arbeiderpartiet seg helt enig i.

Vi har lenge snakket om at skolene må åpne seg mer for andre yrkesgrupper enn lærere, og da må vi naturlig nok se på kompetanseforskriften. Vi ser også at det er på tide at mange som har jobbet i skolen gjennom mange år uten godkjent utdanning, nå bør få verdsatt sin realkompetanse og få kartlagt eventuelle behov for og tilbud om en tilleggsutdanning.

Arbeiderpartiet var overrasket over at departementet foreslo at førskolelærerne ikke lenger skulle ha kompetanse for å kunne undervise i 1. klasse uten tilleggsutdanning. Da Stortinget i sin tid vedtok skolestart for seksåringer, var det jo nettopp vektleggingen av førskolepedagogikk som var viktig. Jeg er derfor svært fornøyd med at vi i dag har et flertall som endrer departementets forslag på dette punktet.

Arbeiderpartiet har støttet et kompromiss om å videreføre KRL-faget som obligatorisk fag. For oss har det vært viktig å sikre fortsatt kvalifiserte lærere i dette viktige fellesfaget. Samtidig var det også viktig ikke å utvide andelen obligatoriske fag i lærerutdanningen utover forslaget fra Regjeringen.

Jeg tror mange av de endringene vi gjør her i dag, er et skritt i riktig retning for å styrke kvaliteten i skolen. Men vi kommer nok ikke bort fra at vi nå står overfor akutte problemer i den norske skolen som statsråden og Regjeringen bør ta tak i.

Jeg registrerer at statsråden i dag sier at hun er overbevist om at det ikke er noen sammenheng mellom ressursbruk og resultater i skolen. Hva slags standard skolebygget har, ei heller hvor mange elever som er i hver klasse, er av betydning for resultatet. Departementets trenering av retningslinjer til kommuner når det gjelder skolebyggsaken, blir jo veldig forståelig, sett i lys av statsrådets uttalelser i dag.

Høyre gikk til valg på en bedre skole. Samtidig vedtar enkelte offentlige skoler å innføre såkalt frivillig foreldrebetaling. Jeg er enig i at det er svært mye bra i den norske skolen i dag, men vi har åpenbare utfordringer. Det kan det ikke herske noen tvil om.

Jeg er bekymret over at statsråden ikke ser ut til å ta på alvor signalene som kommer fra Skole-Norge. Det hjelper lite å styrke lærerutdanningen, dersom økonomien i skolene ikke blir bedre.

Så til slutt: Arbeiderpartiet står ikke sammen med SV og Senterpartiet om alle forslag som blir fremmet her i dag. Mange av forslagene som disse partiene fremmer, er gode forslag, som vi i utgangspunktet ikke har noen problemer med å støtte. Men så lenge forslagene ikke får flertall, mener Arbeiderpartiet det vil være uheldig å fremme dem, siden de da vil bli nedstemt i Stortinget.

Jeg vil for øvrig vise til de forslagene som vi står sammen med SV og Senterpartiet om, og tar opp disse to forslagene.

Presidenten: Karita Bekkemellem Orheim har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Arne Sortevik (FrP): Nå kommer alternativet.

Vi behandler i dag St.meld. nr. 16 for 2001-2002 Om ny lærerutdanning. Komiteen har flere ganger bedt om en slik sak, både våren 2000, da Stortinget behandlet lærerrekutteringsmeldingen, og våren 2001, da Stortinget behandlet Kvalitetsreformen, St.meld. nr. 27, gjennom Innst. S. nr. 337 for 2000-2001. Det har vært store forventninger knyttet til meldingen om kanskje den viktigste av våre høyere utdanninger.

Fremskrittspartiets utgangspunkt er at brukernes interesser skal ivaretas. Vårt mål er at lærerne skal bli bedre kvalifisert til å jobbe i skolen, ved at man hever det faglige og pedagogiske kunnskapsnivået. På den måten kan det sikres at elevene får målbar objektiv kvalitet på undervisningen, og at kvaliteten blir målt. Vi er glad for delinnstillingen fra Kvalitetsutvalget, som fokuserer på åpen fremvisning av kvalitet i skolen, målt på ulike vis.

Dagens situasjon er at nærmere 20 pst. av elevene går ut av grunnskolen uten å ha tilfredsstillende kunnskaper når det gjelder lesing, skriving og regning. Det er en situasjon som ikke må fortsette, og som skriker etter fornyelse også innenfor lærerutdanningen.

Vi kan dessverre konkludere med at dette er en melding hvor fornyelsen er lite synlig, og der det finnes endringer, er det resultater av komiteens behandling – endringer som etter vår mening i hovedsak går i feil retning.

Allmennlærerutdanningen står sentralt i denne saken, naturlig nok når det er lærerne som legger kunnskapsgrunnlaget for norsk ungdom gjennom ti års grunnskole. Her er det lite nytt.

Det lille nye som Regjeringen har lagt inn i den obligatoriske delen av lærerutdanningen, er byttet bort av regjeringspartiene mot en kvasiløsning for KRL-faget. KRL-faget er riktignok beholdt som obligatorisk fag, men er redusert fra 30 til 20 studiepoeng. De massive protestene og advarslene mot å fjerne KRL-faget som obligatorisk fag i lærerutdanningen har i alle fall ført til at Regjeringen lider nederlag på dette punkt. Også denne «nyheten», en nedprioritering og en nedtoning av et så viktig fag som KRL, er tatt vekk.

Ellers er pedagogikk beholdt med 30 studiepoeng som nå, norsk med 30 studiepoeng som nå, og matematikk med 30 studiepoeng som nå – altså lite nytt, faktisk intet nytt.

Valgfriheten skal fortsatt være stor. Flertallet godkjenner Regjeringens forslag om å øke valgfriheten fra dagens 60 poeng til 120 poeng. Her er det altså endring, men etter vår mening ikke forbedring. Samtidig og i samme innstilling, på side 8 under 2.5 Yrkesrettet utdanning med faglig tyngde, uttrykker et flertall bestående av Fremskrittspartiet, regjeringspartiene samt Senterpartiet bekymring for at valgfriheten i ungdomsskole og videregående skole er blitt for stor. Likevel er regjeringspartiene med på å endre dagens lærerutdanning, der valgfritt innhold økes kraftig – halvparten av studietiden på fire år gjøres valgfritt.

På bakgrunn av status for norsk skole – vist i OECDs PISA-undersøkelse blant 250 000 elever i 32 land – burde lærerutdanningen etter Fremskrittspartiets mening nå få et nytt innhold. Når Finland slår oss ned i støvlene, burde vi kanskje se dit. Blant annet har de lenge hatt en lang lærerutdanning med en høy andel obligatoriske fag. Når Utdanningsforbundets leder nå innrømmer skolebom, bør vi faktisk lytte.

Fremskrittspartiet foreslår fem års utdannelse for lærere. Fremskrittspartiet foreslår en treårig bachelorutdanning som kvalifiserer til undervisning på klassetrinnene 1–4. Fremskrittspartiet foreslår at denne utdanningen skal ha obligatorisk innhold, som er fremvist i våre forslag. Vi legger inn et nytt fag vi kaller ledelse, med 30 poeng, og endelig KRL-faget, med 30 poeng, som i dag.

Jeg ser at en setning som forklarer Fremskrittspartiets fag kalt ledelse, er falt ut på side 14, kolonne to, etter omtalen av KRL-faget. Den gjengir jeg slik den skulle ha stått:

«Disse medlemmer legger til grunn at faget ledelse bør omfatte klasseledelse, hjem-skolesamarbeid, konflikthåndtering og oppdragelse/dannelse.» – herved sitert og omtalt. Etter vår mening bør lærerens rolle som klasseleder og lærerens ansvar som klasseleder behandles i et slikt eget fag. Fremskrittspartiet legger vekt på at lærerutdanningen tydelig skal bidra til at skolen – i et likeverdig samarbeid med foreldrene – gir elevene både utdanning og dannelse.

Fremskrittspartiet foreslår at de to siste årene i en femårig utdanning skal være ubundet, men på en slik måte at det kommer brukerne til gode. Etter vårt syn bør lærere som underviser på ungdomsskolen, ha minst 60 studiepoengsfordypning i de fag eller fagkombinasjoner vedkommende underviser i.

Med en sterk obligatorisk innretning på de tre første årene av lærerutdanningen i en gradsstruktur blir etter vårt syn kvaliteten bedre, og den blir bedre sikret. En slik obligatorisk fagmodell kan også motvirke såkalte skole-trette elever på lavere klassetrinn. Bedre kompetanse hos læreren vil sikre bedre motivasjon og bedre læringsresultater.

Fremskrittspartiets forslag gir ny lærerutdanning – ny og bedre lærerutdanning.

Også førskolelærerutdanningen er sentral. Her fjerner regjeringspartiene det lille som er nytt i meldingen. Regjeringen vil at førskolelærerutdanningen ikke lenger skal gi kompetanse for arbeid i 1. klasse i grunnskolen. Alle de øvrige partiene vil likevel ha en innretning på denne utdanningen som gjør at førskolelærerne fortsatt skal undervise i 1. klasse.

Fremskrittspartiet vil også ha førskolelærerne inn i en utdanning med gradsstruktur: treårig utdanning for førskolelærere med en stor del obligatoriske fag bygd på mye av det vi legger inn i allmennlærerens bachelorgrad.

I arbeidet med å forbedre lærerutdanningen legger Fremskrittspartiet vekt på avvisning av studenter som ikke eger seg som lærere. Gjennom både skriftlig og muntlig høring har det vært pekt på at praksis må forbedres. Hvor er tiltakene? Holdningen fra Regjeringen er å anbefale systematisk samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjonene og barnehager og skoler. Fremskrittspartiet vil ha dette som en vedtatt føring på praksisutdanningen etter kriterier gitt av NOKU, som er det nye organet for akkreditering og evaluering. Det skal etter vår mening inngås avtaler med barnehager og skoler om praksisopplæring for lærerne.

Fremskrittspartiet vil i tillegg innføre en sertifisering av lærere ett år etter at de har gått ut av utdanningsinstitusjonen og startet som lærer. Også denne sertifiseringen skal skje etter kriterier fra NOKU. Dette er også nytt innhold som etter Fremskrittspartiets syn vil forbedre kvaliteten på lærerutdanningen.

Den såkalte kompetanseforskriften er det ulikt syn på i høringsrunden. Fremskrittspartiet vil fjerne de spesielle krav til personalet på skolen som finnes i opplæringsloven §§ 9 og 10. Det gir økt fleksibilitet – nok et nyskapende forslag. Et system basert på akkreditering og eva-

luering skal sikre kvaliteten, og det bør etter vår mening være fullt ut tilstrekkelig kvalitetssikring. Det kan jo i høyeste grad stilles spørsmål ved kvaliteten i dag med gjeldende kompetanseforskrift.

Fremskrittspartiet vil også fjerne forskrifter knyttet til dimensjonering – offentlig fastsatte tall på antall studenter for de ulike institusjonene som utdanner lærere. Samtidig vil vi også endre finansieringssystemet til innsatsstyrt finansiering, altså et system som i hovedsak er basert på stykkpris pr. student.

Fremskrittspartiet er lite fornøyd med behandlingen av en så viktig lærerutdanning som yrkesfaglærerutdanningen. Fremskrittspartiet vil ha en egen sak om dette innen utgangen av 2003, med særlig vektlegging av realkompetanse.

Tiden tillater ikke alt, men endelig: Fremskrittspartiet foreslår en forskerbasert evaluering av omleggingen av lærerutdanningen, både de små justeringer som foretas nå, og de som er gjennomført for ikke så lenge siden.

Avslutningsvis: Gjennom omfattende merknader og elleve ulike forslag viser Fremskrittspartiet frem en ny lærerutdanning med vekt på forbedret kvalitet, med styrket og utvidet innhold.

Fremskrittspartiet viser frem en ny lærerutdanning basert på kvalitetsreformens gradsstruktur. Også lærerutdanningen må fornyes dersom vi skal gi norsk skole, norsk utdanning et løft mot bedre kvalitet, bedre undervisning og bedre resultater for elevene.

La meg slutte der jeg begynte: Hensynet til brukerne er det sentrale også i denne saken. Vi finner liten omtale og liten bekymring for brukerne i saken. Lærerutdanning som skal være kortere enn andre viktige utdanninger, lærerutdanning med stor faglig valgfrihet for studenten, lærerutdanning uten kvalitetssikring av praksis og uten sertifisering av lærere viser etter vår mening slett ikke frem noen bekymring for brukernes interesser, elevene og foreldrene. Det finner Fremskrittspartiet beklagelig.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag fremsatt i utdanningskomiteen.

Presidenten: Arne Sortevik har tatt opp de forslagene han refererte til, samt foretatt rettelser i innstillingen i forhold til merknader fra Fremskrittspartiet.

Lena Jensen (SV): Barn og unge er det aller viktigste vi har – deres opplevelser, læring, impulser. Det er vårt ansvar å gi dem mulighet og rom for å kunne stille spørsmål, for skaperlyst, for kreativitet og for å forme framtiden. Skolen er en viktig felles møteplass for alle barn, og en god skole vil bekjempe klaseskiller og skape rettferdighet.

Skolen skal utfordre elevene og stille krav til den enkelte elev på elevens premisser, ikke minst skal skolen være et trygt sted å være. Det er viktig at barn har et godt utgangspunkt, og trygghet er den aller viktigste grunnfaktoren for at læring skal være mulig. Derfor er lærerutdanningen og St.meld. nr. 16 en ekstremt viktig melding.

Læreren er en av de aller viktigste faktorene, for de skal undervise barna våre, og det er de som skal være med på å skape den beste skolen i verden. Vi trenger lærere som kan få fram spørsmål og skaperlyst hos elevene, vi trenger lærere med et høyt kunnskapsnivå, en sterk pedagogisk tilknytning og roffeste til sitt felt, dette for at man skal kunne skape barn om til selvstendige individer.

Læring gjennom opplevelse er viktig. Pugging skaper ikke et kreativt, utfordrende barn. Kunnskap kommer ikke bare gjennom det å lese, men gjennom opplevelse.

Man har mange store utfordringer i skolen. Man vet at mobbing er et problem. Det er ikke til å kimse av at foreldrene setter trivsel som nr. 1, og at barn ikke blir mobbet, som det aller viktigste. Det er det basale for å kunne skape utvikling.

Vi må ha en skole som møter framtidens utfordringer. Det er mange utfordringer komiteen peker på, bl.a. spiseproblemer. Vi trenger et sterkere samarbeid med hjemmet, og pedagogikken er veldig viktig.

St.meld nr. 16 tar opp en rekke viktige problemstillinger. For det første støtter SV Regjeringens framlegg om gradsstruktur. Vi er også veldig positive til at studentene kan velge 5-årig integrert løp i mastergradutdanningen.

Det er mange viktige utfordringer, som jeg har sagt tidligere, for å skape framtidens skole, med nye pedagogiske tilnærminger, med å bruke naturen og at elevene skal kunne få opplevelser. Jeg mener at nærmiljøet og miljølæreren er viktig.

En av de viktige merknadene som komiteen kommer med i begynnelsen, er at komiteen legger til grunn det som L97 har fastslått:

«... at man skal fremme demokrati, nasjonal identitet og internasjonal bevissthet, og utvikle samhørighet med andre folk og menneskenes felles livsmiljø. Til grunn for opplæring av lærere må det ligge en forståelse av slike internasjonale utfordringer når det gjelder fattigdom, miljø og en forsvarlig ressursforvaltning.»

Dette er viktig – det er ikke noe tull. Dette betyr at miljø og ressursforvaltning skal gå inn i alle fag i lærerutdanningen. Det betyr at miljø, fattigdom og ressursforvaltning skal gjennomsyre hele lærerutdanningen.

SV har også en merknad som sier at faget natur-, samfunns- og miljølære skal være en del av den obligatoriske lærerutdanningen. Vi mener at lærerutdanningen må ta vare på det tidligere natur-, samfunns- og miljølærefagets vektlegging av å ta i bruk natur og nærmiljø i grunnskolen. Denne typen aktive læringsformer, hvor eleven kommer seg ut av klasserommet og selv får utforske og finne fram til kunnskap, må vektlegges i pedagogikkfaget. Vi mener det er viktig at lærerutdanningen fortsatt forbereder lærerne på å gi undervisning i tråd med grunnleggende natur- og miljøforståelse.

I lærerutdanningen mener vi pedagogikken må styrkes. Styrkingen av praksisen er også viktig. Vi er veldig glade for at flertallet går inn for at man skal styrke praksisen. Men vi har også fremmet et forslag, vi ønsker å gå lenger. Vi ønsker at bruken av skolekontrakter utvides og gjøres til hovedmodell i grunnskolen.

SV ønsker å styrke pedagogikken i lærerutdanningen. Derfor har vi gått inn for at de obligatoriske fagene i allmennlærerutdanningen skal være pedagogikk med 60 studiepoeng, matematikk med 30 studiepoeng og norsk med 30 studiepoeng.

Vi ønsker ikke å gå inn for det flertallet har gått inn for, at KRL-faget skal gjøres obligatorisk med 30 studiepoeng. Vi mener at dette kan ivaretas gjennom pedagogikkfaget. Denne type problemstillinger inngår nå i pedagogikkfaget.

Jeg vil vise til at pedagogikkfaget utgjør en felles plattform for all lærerutdanning og er den komponenten som bidrar til å binde sammen allmennlærerutdanningen som en yrkesrettet utdanning. Derfor må pedagogikkfaget styrkes både i innhold og i omfang.

Evalueringen som har skjedd i regi av Norgesnettverket, viser at allmennlærerstudenter etterlyser mer pedagogikk og mer didaktikk. Ved å øke omfanget på pedagogikkfaget til 60 studiepoeng mener vi at man vil styrke den felles plattformen for lærerstudentene og lærerutdanningen som det skal bygges på. Når vi mener det er viktig å øke valgfriheten i utdanningen, mener vi samtidig at den styrkingen av de obligatoriske fagene som skal være, skal skje i pedagogikkfaget.

Vi viser også til at økt omfang gir muligheten til å utvikle innholdet i pedagogikkfaget til å ta opp i seg mer profesjonskunnskap, verdi- og kulturformidling og praktiske og estetiske undervisningsmetoder.

KRL-faget som obligatorisk fag ønsker vi som sagt ikke å støtte. Vi ønsker at KRL-faget skal inngå i pedagogikkfaget, i norsk og i matematikk.

Det er viktig at pedagogikkfaget reflekterer læreplanens vektlegging av praktiske og estetiske arbeidsformer i grunnskolen. Når praktiske og estetiske fag utgår som obligatoriske fag, er det viktig at dette ivaretas av pedagogikkfaget.

St.meld nr. 16 viser en del veivalg, i hvilken retning man ønsker å gå. Regjeringen, med støtte av Fremskrittspartiet, har fjernet kravet om at rektor skal ha pedagogisk kompetanse. Dette er mot hva de aller fleste høringsinstanser sier. Dette viser en del om hvilket syn man har på skolen. For SV er ikke skolen en bedrift som baserer seg på kjøp og salg. Skolen er en kunnskapsbedrift. Det er viktig at rektor har tillit blant lærerne, og det er viktig at rektor har kompetanse på det som er det aller viktigste innenfor skolen, nemlig pedagogikken. Vi mener det er viktig å beholde opplæringslovens krav om pedagogisk kompetanse for å bli tilsatt som rektor. Som pedagogisk leder er rektors viktigste oppgave å legge til rette for og lede læringsprosesser. Men vi viser også til at det er viktig at andre deler av lederteamet bør ha kompetanse i lederskap, økonomi og personalledelse. Men vi mener at det er viktig at rektor fortsatt skal ha pedagogisk utdanning og praksis.

SV er veldig glad for at det ble flertall for at førskolelærerne skal ha muligheten til å undervise i 1. klasse, som er imot Regjeringens forslag. Dette er en viktig seier for oss. Førskolepedagogikk skal prege 1. klasse. Tilegningsmåten skal være førskolepedagogikk. Det er viktig

at 1. klasse ikke er et ordinært skoletilbud. Det ble understreket at 6-åringenes egne behov skulle danne grunnlag for tilbudet, og at det skulle være preget av fri og naturlig lek og førskolepedagogisk tenkning og arbeidsmåter.

SV ser behovet for å iverksette spesielle tiltak for rekruttering ...

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Ja, taletiden er ute – det er bra representanten fulgte med selv.

Arne Lyngstad (KrF): Lærerutdanningen er viktig for at skolen skal nå sine mål om å utvikle elevene til «gagns menneske». Kunnskapsrike, engasjerte og faglig dyktige pedagoger er nøkkelen til bedre kvalitet og en bedre skole for elevene.

Regjeringens melding legger vekt på økt faglig fordypning og kvalitet i lærerutdanningen, ved å øke valgfriheten for studentene. Kristelig Folkeparti er enig i denne endringen. Men skolen har en større oppgave. I Kristelig Folkeparti er vi glad for at et bredt flertall i komiteen mener en grunnleggende del i læreroppgaven er å utvikle elevene videre som mennesker. Et slikt perspektiv innebærer at lærerutdanningen også må legge vekt på dannelsesoppgavene i lærerrollen og samarbeidet med foreldrene. Dette overordnede perspektivet krever bevisstgjøring om helheten i læreroppgaven.

I sin siste bok, om skolen mellom stat og marked, plasserer skolemannen Alfred Oftedal Telhaug Regjeringens utdanningspolitikk i en nyliberalistisk tradisjon. Han viser til at Regjeringen profilerer seg på faglig kvalitet og nivåheving. Det er nødvendig, men Kristelig Folkeparti mener et slikt fokus alene ikke er bra verken for elevene eller for skolen. Læring er mye mer, det rommer alt fra faktakunnskap til sosial kompetanse. Kristelig Folkeparti holder fast på at faglig kvalitet oppnås når man har et stimulerende og trygt læringsmiljø. Det er en styrke for norsk skole når PISA-undersøkelsen til OECD forteller at elevene trives i skolen. Dette synes å være glemt i debatten. Et slikt utgangspunkt gir læreren gode muligheter til å øke læringsutbyttet med fokus på kunnskap og mestring, men også til å lykkes i sitt dannelsesprosjekt. Det forutsetter at lærerutdanningen setter framtidens lærere i stand til å jobbe med begge deler: kunnskap og dannelse.

I Kristelig Folkeparti er vi derfor glad for at et bredt flertall har samlet seg om en modell for allmennlærerutdanningen som kombinerer dette i den obligatoriske delen av utdanningen. Her er norsk, matematikk, kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og pedagogikk basisfag som gjenspeiler grunnskolens oppgave. Dannelse er en like sentral del av skoleforståelsen som kunnskap og faglighet.

Det er nødvendig med større faglig fordypning i lærerutdanningen. Det får vi mulighet til ved to år med obligatoriske fag og emner og to år med valgfrie fag for allmennlærerstudentene. Det må være mulig for studen-

tene både å fordype seg i fagene utover de obligatoriske studiepoeng og å velge andre viktige skolefag. Målet må være at lærerne på ungdomstrinnet har 60 studiepoeng i sine undervisningsfag. Nettopp ut fra hensynet til faglig fordypning ønsker Kristelig Folkeparti primært 30 studiepoeng i KRL i den obligatoriske delen. Det var ikke mulig å få flertall for dette i komiteens arbeid, og vi er derfor fornøyd med det brede flertall som ønsker KRL som et obligatorisk fag med 20 studiepoeng.

I Kristelig Folkeparti er vi også glad for økt fokus på grunnleggende lese-, skrive- og matematikkferdigheter. Det er imidlertid en fallitterklæring for dagens undervisning i norsk og matematikk i lærerutdanningen når lærerne ikke lykkes i dette arbeidet. Vi forventer derfor at disse fagmiljøene tar større ansvar for de grunnleggende ferdigheter i disse fagene, og at også praksisfeltet i lærerutdanningen fokuserer dette emnet.

Kristelig Folkeparti mener det er behov for et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og den praktiske hverdagen i skolene. Vi trenger å styrke lærerutdannernes kontakt med og kompetanse om skolens hverdag. Videre bør vi se på nye former for praksisorganisering i studiet, f.eks. kontrakter mellom lærestedene og barnehage- og skoleeierne. Generelt er det viktig at all opplæring i lærerutdanningen knyttes opp til den arbeidssituasjonen vi har i skolen. Vi vet at mange nyutdannede lærere opplever det som et sjokk når de kommer ut i skolen. Da har skoleeieren et viktig ansvar for å bruke den kompetanse som finnes i lærerkollegiet. Gjennom et mer forpliktende samarbeid mellom skoleeierne og utdanningsinstitusjonene er det ønskelig å utvikle veilederkompetanse og veiledningsordninger for nyutdannede lærere.

Førskolelærerne har vært sentrale i utviklingen av småskolepedagogikken i Reform 97. Kristelig Folkeparti er fornøyd når et bredt flertall åpner for at førskolelærere kan undervise i 1. klasse, og med tilleggsutdanning kan førskolelærere undervise til og med 4. klasse. Vi vet at en god overgang mellom barnehage og skole er viktig for elevenes utvikling. Det er derfor riktig å gi også førskolelærerne opplæring i grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring.

Til slutt noen ord om skoleledelse. Ledelsen ved skolene er sentrale i et godt læringsmiljø. Rekruttering av lærere er en viktig oppgave, å ta ansvar for skolens læringsarbeid er en annen. Derfor er det viktig at lederteamet på skolene, som rektor er en del av, har tilstrekkelig fagkompetanse, pedagogisk kompetanse og lederkompetanse. Bredden i kompetansen vil selvfølgelig ofte være avhengig av skolens størrelse, men Kristelig Folkeparti mener at også på de minste skolene må den skolefaglige kompetanse være til stede. Her er vi tilbake til den grunnleggende debatt, nemlig at innsikten i læringsprosessene og egen læringsstrategi er avgjørende for læringsutbyttet og den personlige utvikling.

Rune J. Skjælaaen (Sp): Først vil jeg takke saksordføreren for at han ledet prosessen i komiteen på en ryddig og god måte.

På mine fem minutter vil jeg konsentrere innlegget omkring allmennlærerutdanningen.

Da St.meld. nr. 16, om ny lærerutdanning, kalt «Mangfoldig – krevende – relevant», kom – en flott tittel forresten – var reaksjonene stort sett positive til allmennlærerutdanningen. For Senterpartiet har det vært viktig å understreke at dyktige lærere skal ha en solid utdanning, og for at vi skal få gode lærere, er veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere helt avgjørende. Senterpartiet er derfor med på et fellesforslag sammen med Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som det er gjort rede for tidligere, som går ut på at alle nyutdannede lærere tilbys et veiledningsopplegg innen 2004, og som også forplikter utdanningsinstitusjonene.

Det er allmenn opplutning om at omfanget av obligatoriske fag blir redusert, og at den valgfrie delen er økt. Men Regjeringen hadde i meldingen kuttet ut KRL som obligatorisk fag og erstattet det med faget verdi- og kulturformidling med et omfang på 10 studiepoeng. Senterpartiet mener KRL-faget fortsatt bør være obligatorisk i lærerutdanningen. Begrunnelsen for dette er at KRL-faget vil gi studentene faglig styrke til å møte en flerkulturell skolehverdag. Kunnskap om religioner og livssyn er faktisk nødvendig for en lærer i møte med barn og foreldre fra ulike kulturer. Toleranse og dialog forutsetter denne kunnskapen. Videre er det slik at religion og livssyn er identitetsskapende og knytter sammen etikk og livsførsel. Disse er med på å bestemme hvilke verdier som er aktuelle, og hva som gjør verdiene forpliktende. Studentens møte med KRL-faget i lærerutdanningen skaper videre prosesser som berører studentens eget verdigrunnlag i møte med andre livssyn og verdier, og bidrar på den måten til å styrke lærerens møte med elever og foresatte. Det som videre er interessant, er meldinger fra utdanningsinstitusjoner om at mange lærerstudenter som i utgangspunktet var negative til KRL-faget, i møte med faget virkelig blir motivert til å undervise. Uten å kunne spå for fremtiden tror jeg dette vil føre til at flere studenter faktisk velger fordypning i dette spennende faget.

Statsminister Bondevik uttalte ifølge Vårt Land:

«Det er kanskje ikke så dumt at de som underviser i KRL-faget er de mest motiverte, slik det legges opp til ved at det blir et valgfag.»

Kristelig Folkepartis representant Elsa Skarbøvik sier i Vårt Land 14. juni at de sov i timen. Og det er mulig at Kristelig Folkeparti faktisk fortsatte å sove, men de bråvåknet da Senterpartiet kom på banen med forslag om at KRL-faget fortsatt skulle være et obligatorisk fag. Nå tror jeg ikke Kristelig Folkeparti har sovet. Realiteten er at Kristelig Folkeparti tapte saken i regjering. Regjeringen oversender vel ikke en stortingsmelding uten at Kristelig Folkeparti står bak helt og fullt? Jeg forstår at Kristelig Folkeparti har vansker med å gå mot sin egen statsminister som syntes valgfrihet i dette faget var bra.

Det oppleves derfor en tanke provoserende på undertegnede å lese en NTB-melding i Aftenposten 14. juni – der bl.a. Elsa Skarbøvik uttalte seg – der det står:

«Kristelig Folkeparti har skaffet flertall for at alle lærerstudenter skal ha kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (KRL).»

Litt redelighet bør en vel også forvente fra Kristelig Folkepartis side.

Senterpartiet ønsket primært et omfang på 30 studiepoeng i KRL-faget, men er glad for at regjeringspartiene, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet kunne enes om KRL som obligatorisk fag og i et omfang som gir undervisningskompetanse på grunnskoletrinnet.

Dessuten vil jeg gjenta at jeg tror faktisk at flere studenter vil velge å fordype seg i KRL, og at vi dermed vil styrke KRL-faget i skolen på en konstruktiv og god måte.

Trine Skei Grande (V): Venstre har alltid vært opptatt av lærerrollen. Først og fremst skal læreren være fagperson i et barns liv, men skal også være en voksenperson. Det er ikke alle problemer læreren skal løse, men læreren skal være det måletermometeret som merker når noe er feil, og sier hvem man da skal få hjelp av. Læreren er også den viktigste innsatsfaktoren i skolen og den viktigste man nå skal måle når man skal måle skolens kvalitet.

Målet med skolegang er ikke næringslivets ønsker eller bestillinger, og det er heller ikke samfunnets ønsker eller bestillinger. Målet med skolen er individets utvikling til å bli borger i et samfunn, individets muligheter til å utvikle sine evner og individets vokster.

Venstre ønsker å slippe skolen fri. Skal vi få til det, trenger vi gode pedagoger som tenker på ny pedagogikk, og som også har gode fagkunnskaper. Vi ser behov for fornying av lærerutdanningen, og vi er uenig med Fremskrittspartiet i at det ikke er lagt opp til det i denne meldingen.

Vi ser behov for både strukturendringer, som vi foreslår i dag, og også endringer i tankegang og holdninger på lærerutdanningssiden. Jeg har sjøl undervist både i grunnskole, videregående skole og lærerskole, og det mest gammeldagse synet på læring møtte jeg i lærerskolen.

Jeg syns meldingen er god, spesielt på det området at det er viktig å ivareta læreren i hans møte med skolen. Det er mange tøffe tak og mange tøffe skolehverdager som nyutdannede lærere møter. Men det er mange man kan spille på lag sammen med hvis man får hjelp og støtte.

Jeg er også spesielt opptatt av den flerkulturelle og den flerspråklige biten. Jeg tror at flerspråklighet i framtida vil bli normalen. Det at et barn kan ett eller to språk, eller at det er ett, to eller tre språk i familien, tror jeg blir mer og mer vanlig, ikke bare fordi vi får nye nordmenn med nye språk, men også fordi urnorske barn har foreldre som studerer i utlandet, eller fort kan få en bestemor som kommer fra et annet land. Derfor er det viktig at spesielt lærere som møter den flerspråklige og den flerkulturelle skolehverdagen, får en oppfølging som gjør at de klarer å bygge videre på alle de gode erfaringene og alle de gode måtene å jobbe på som man har utviklet ved skoler som har hatt disse utfordringene lenge.

I tillegg er det viktig å rekruttere lærere med annen kulturbakgrunn. Jeg mener at alle yrker som skal forvalte autoritet i et samfunn, må rekrutteres bredt – om det er politi, militære eller lærere. Jeg mener også at læreren er en autoritetsperson. Og hvis et samfunn bare rekrutterer lærere fra et spesielt sosialt skikt, med et bestemt utseende eller en bestemt bakgrunn, ødelegger vi autoriteten til det yrket. Derfor er det viktig at også de barna som har en annen hudfarge, ser et speilbilde av seg sjøl bak kateket.

Det har vært en del debatter også i komiteen. For Venstre er det klart at vi primært når det gjelder KRL-faget, hadde ønsket det som Regjeringen la fram, men for oss var det viktig å få til et bredest mulig flertall, og at dette ikke var et kranglepunkt mellom de ulike partiene. Men det er også viktig at kulturkunnskapen og bredden i den kunnskapen ligger der. Det er viktig at alle lærere har en felles basis når det gjelder kultur, livssyn og felles verdier. Det er noe man trenger for å overleve i et samfunn med ulike kulturer og ulike religioner. Bor man i Oslo, så må man vite hvem både Jesus og Muhammed er, før man skjønner livet rundt seg. Man må skjønne den lutherske tanken, at gode dager skal betales med de dårlige, og man må skjønne hvorfor man ikke får taxi en dag det er id.

Jeg tror det viktigste som har skjedd i endring av skolen, var førskolelærernes inntog – en ny pedagogikk og en ny tenkemåte. Og jeg tror at det flertallet i komiteen legger til grunn her i dag, er et skritt videre med hensyn til å utvikle den pedagogikken og være med på å krysse førskolelærerpedagogikken og allmennlærerpedagogikken slik den har vært, og at man ivaretar seksåringenes behov og ønsker om at det første året også skal være litt spesielt – vi skal stille spesielle krav til dem.

Eva M. Nielsen (A): Fra Arbeiderpartiets side er vi opptatt av å løfte blikket og se framover mot framtidens behov, for på den måten å kunne ta de rette grepene for lærerutdanningen. De som starter på skolen i dag, skal først om nærmere 20 år gå ut i en jobb og ta ansvar i et samfunn med krav og forventninger som vi ikke vet så mye om i dag.

Det vi med sikkerhet kan si, er at barn vil ha behov for en del basiskunnskaper, og barn vil ha behov for en del ny kunnskap – kunnskap som vi sannsynligvis ikke kjenner pr. i dag.

Fra Arbeiderpartiets side er det derfor svært viktig å sikre lærerne jevnlig etterutdanning og oppdatering, dette i erkjennelsen av at lærerjobben blir stadig mer krevende i et samfunn i rask forandring. Jeg vil understreke at dette ikke bare er arbeidsgivers ansvar – nei, det må også være et nasjonalt ansvar å legge til rette for gode muligheter for å videreutvikle kompetanse.

Arbeiderpartiet mener det er behov for en forpliktende opptrappingsplan for etterutdanning av lærere. Denne viktige yrkesgruppen som på mange områder forvalter vår grunnkapital – barna – trenger et løft. Lærerne fortjener å bli tatt på alvor. Å tilrettelegge for gode ordninger slik at yrkesgruppen kan heve sin kompetanse gjennom

etterutdanningsordninger og/eller hospitering, er en måte å vise at vi tar dem på alvor på.

Det er viktig at lærerne får mulighet til å styrke sin kompetanse på det faglige området. Men lærerne møter også andre utfordringer som de trenger kompetanse til å mestre. I skolene er det problemer med rus, spiseforstyrrelser og mobbing. Disse utfordringene er dessverre økende. På disse svært vanskelige områdene bør det finnes ordninger der lærere og skoler kan lære av hverandre. Desto bedre kvalifisert lærerne er til å håndtere disse vanskelige problemene, desto større trygghet har de i arbeidet med å hjelpe barn og unge med denne type utfordringer.

I det store og hele ser vi at skolen egentlig får flere og flere oppgaver på det psykososiale plan. Her gjør dagens lærere en formidabel jobb. Vårt forslag om å lage en forpliktende opptrappingsplan for etterutdanning av lærere går ut på å gi også allmennlærerne faglig påfyll og nødvendig trygghet til nettopp å hjelpe barn og unge med rusproblemer, de som sliter med spiseforstyrrelser eller lever et liv i angst som mobbeoffer. Dette betyr ikke at lærerne skal ta på seg oppgaver som hjelpeapparatet eller behandlingsinstitusjoner har ekspertise på. Men lærerne skal få trygghet til å mestre situasjoner som vi vet de uansett vil komme opp i, og få kunnskap til å hjelpe elevene videre slik at de får den oppfølgingen og behandlingen de trenger.

Med noen unntak er Arbeiderpartiet relativt fornøyd med de grep som blir gjort her i Stortinget i dag i lærerutdanningsaken. Den nye utdanningen vil være et håndslag til en yrkesgruppe som avkrever respekt og honnør for sin innsats i skolehverdagen landet over. Jeg tror dette, sammen med lønsløftet for lærerne som vi fikk til under Stoltenberg-regjeringa, er nok et bidrag til å styrke rekrutteringen av gode lærere til den norske skolen.

Statsråd Kristin Clemet: Hvis man spør forskere hva som er viktigst for elevers læringsutbytte, får man som regel ett av to svar: Det er lærerne og/eller det er skolelederne. All verdens ressurser og hjelpemidler kan ikke erstatte en dårlig lærer. En faglig dyktig, engasjert og motivert lærer kan få til veldig mye selv om rammebetingelsene ikke er de beste. Også skolelederne har stor betydning. Uten en god skoleledelse kan man ikke forvente å rekruttere de beste lærerne eller å skape arbeidsbetingelser som stimulerer det beste i lærerne. Og vi kan ta med en gruppe til, nemlig skoleeierne. Gode skoleledere forutsetter nemlig også at vi har kompetente og ansvarlige eiere og arbeidsgivere som rekrutterer og støtter de gode lederne.

Etter min mening må disse viktige erkjennelsene prege arbeidet med å skape en bedre skole. Vi må satse på å utvikle kompetansen hos lærere, ledere og eiere, og vi må gi skolen et innhold i form av fagsammensetning, læreplaner osv. som bl.a. forteller hvilket læringsutbytte vi skal gi elevene, og som dermed gir mål og retning for arbeid i skolen. Vi må vurdere om rammebetingelsene for arbeidet i og for skolen i form av finansiering, lover, regler, avtaler osv. er de beste og nye incentiver til forbed-

ring eller tvert om hemmer de beste og den beste måten å drive en skoleledelse og en klasseledelse på.

Alt dette er viktige innsatsområder for Regjeringen. I tillegg til de tiltak Regjeringen selv har iverksatt for å styrke innholdet i skolen, har Kvalitetsutvalget fått i oppdrag å vurdere hele grunnopplæringen og se den i sammenheng og komme med forslag til hvordan vi kan skaffe oss bedre kunnskap om og åpenhet omkring kvaliteten i skolen. I forbindelse med Regjeringens moderniseringsarbeid i offentlig sektor er grunnopplæringen utpekt som et hovedområde, og vi gjennomgår derfor nå rammebetingelsene for skolen og for dem som arbeider i skolen. Evalueringen av Reform 97 og den omfattende forsøksvirksomheten som foregår i skolen, vil være et viktig bakgrunnsmateriale.

I tillegg satser vi altså på å høyne kompetansen. Det satses mer på målrettet etter- og videreutdanning av lærere, og vi har tatt til orde for etter- og videreutdanning av skoleledere og egne mastergrader i skoleledelse. I tillegg kommer den meldingen vi behandler i dag, som har som siktemål å skaffe oss en bedre lærerutdanning. Det er særlig yrkesrettingen og den faglige fordypningen som står i fokus.

Lærerutdanningen skal nå bygge på en ny modell, med færre obligatoriske fag og år, og større muligheter for og krav til fordypning i retning av de trinn man ønsker å undervise på. I tillegg legges det opp til større fleksibilitet i lærerutdanningene, med større muligheter for profilering og spesialisering på institusjonene og bedre muligheter for å fordype seg ytterligere ved f.eks. å ta høyere grads studium for studentene.

Jeg er glad for å kunne konstatere at meldingen er blitt svært godt mottatt i de berørte miljøene, både blant lærerkrefter og studenter, og i universitets- og høyskolesektoren generelt. Det har bl.a. sammenheng med at forslagene som fremmes, bygger på omfattende evalueringer av de eksisterende utdanningene, i tillegg til at forslagene har vært drøftet i stor åpenhet med sektoren selv.

Selv om særlig ett spørsmål har vært kontroversielt og fått stor oppmerksomhet, er det etter min mening likevel grunnlag for å si at også komiteens innstilling viser stor grad av enighet om hovedlinjene, noe som vil være en støtte for departementet og institusjonene når vi nå skal realisere de visjoner og tiltak som ligger i meldingen og innstillingen.

Hovedtanken bak modellen er at elevene skal undervises av lærere som har reell kompetanse og engasjement for det faget de underviser i. For å oppnå kompetanse må man fordype seg, og for å være engasjert må man være motivert. Derfor har vi foreslått en ordning med en stor grad av valgfrihet.

Men lærerkorpsset skal ikke bare ha høy kompetanse. Jeg er også opptatt av at vi greier å rekruttere tilstrekkelig mange lærere innen de respektive fag, og at lærerkorpsset gir et noenlunde riktig speilbilde av befolkningen for øvrig når det gjelder kjønn, minoritetsbakgrunn osv. Derfor tar også meldingen opp stimuleringsstiltak og spørsmål om dimensjonering som kan sikre dette.

Jeg har merket meg komiteens merknader når det gjelder kompetansekrav til førskolelærere, lærere og skoleledere. I forbindelse med høringen knyttet til ny kompetanseforskrift har både den foreslåtte forenklingen og departementets forslag om at førskolelærerutdanningen ikke lenger skal kvalifisere for undervisning i 1. klasse fått bred oppslutning. Jeg tar imidlertid til etterretning at et flertall i Stortinget mener noe annet, og ønsker at førskolelærerutdanningen fortsatt skal kvalifisere for arbeid i 1. klasse.

Når det gjelder allmennlærerutdanningen, er jeg tilfreds med at komiteen har gitt tilslutning til hovedmodellen. I den obligatoriske delen foreslo Regjeringen en annen løsning enn den flertallet nå går inn for, men jeg vil naturligvis følge opp flertallets forslag om at KRL skal være obligatorisk med et omfang på 20 studiepoeng, og at emnet profesjonskunnskap, som er viktig, skal inngå i pedagogikkfaget. Jeg er glad for at enheten grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring fortsatt består.

Jeg er også glad for Stortingets tilslutning til at vi i fremtiden skal ha enklere, mer fleksible og overordnede rammeplaner, hvilket vel innebærer at vi alle må legge bånd på oss når det gjelder å avgi altfor detaljerte ønsker og føringer.

La meg avslutningsvis si at heller ikke lærere vil, som noen av oss andre, være ferdig utdannet når de er ferdig med grunnutdanningen. Også for lærere vil livslang læring være en realitet. En grunnutdanning kan derfor aldri utdanne noen helt ferdig eller for hele livet, og derfor er det også viktig at studentene gjennom utdanningen tilegner seg endringsvilje og utviklingskompetanse, og at vi satser mye på etter- og videreutdanning og kompetanseutvikling senere i løpet av ens yrkesaktive liv.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Arbeiderpartiet og Høyre er enig i hovedinnretningen på viktige områder i den framtidige lærerutdanningen, og selv om Regjeringen går på noen få nederlag i dag når det gjelder obligatorisk KRL-fag og førskolelærernes mulighet til å arbeide i 1. klasse, så har store deler av meldingen til statsråden fått sin klare tilslutning i Stortinget. Det største nederlaget kan vi vel si at Kristelig Folkeparti får i dag, som også representanten fra Senterpartiet var inne på i sitt innlegg.

I mitt hovedinnlegg var jeg inne på betydningen av lønnsløftet på 50 000 kr, som regjeringen Stoltenberg klarte å få til. Dette har selvfølgelig gjort sitt til at læreryrket er blitt mye mer attraktivt, men selvfølgelig vil også en forbedring og styrking av lærerutdanningen i seg selv ha betydning.

Mitt spørsmål til statsråden går på om vi med henne i statsrådsstolen kan forvente at hun følger opp med økonomiske virkemidler i forhold til de intensjonene hun selv har lagt i meldingen. Så langt vet vi at Regjeringens

svar til Skole-Norge har vært at det kun er privatskolene som har fått større økonomiske ressurser, og som Regjeringen ønsker å bruke penger på i framtiden. Jeg har også lyst til å utfordre statsråden på det jeg var inne på i mitt innlegg, om det virkelig er slik at hun mener at det ikke er noen sammenheng mellom den totale ressursbruken og resultatene i skolen? Og da nytter det ikke igjen å komme med OECD-statistikken om at Norge er på topp i forhold til de undersøkelsene OECD har gjort med hensyn til skolen.

Statsråd Kristin Clemet: Hvis det ikke nytter å komme med noe som jeg mener er ganske viktig, blir det veldig vanskelig å svare. Så jeg tror jeg må få lov til å komme inn på det likevel.

Det er selvfølgelig en meget viktig sammenheng mellom ressurser og resultater i skolen. Jeg kommer nylig fra et møte i Bratislava med alle utdanningsministrene i Europa, og det er helt på det rene at mange land i Europa totalt sett bevilger for lite til skolen og bør få opp det samlede ressursnivået for også å kunne få kvalitet og bedre resultater i skolen.

Men for mange land er det nok også slik at det er vanskelig å påvise at det er en fortsatt økning av ressursene som er det avgjørende for om man skal høyne kvaliteten. I Norge ligger vi – enten representanten Bekkemellem Orheim liker å høre det eller ikke – i verdenstoppen totalt sett når det gjelder ressursbruk i skolen. Når det gjelder ressursbruken per capita i norsk skole, har den utviklet seg stabilt eller kanskje med en liten økning. Og hvis vi ser på den ressursutnyttelsen, burde vi ha bedre resultater i norsk skole enn det vi har – ifølge denne PISA-undersøkelsen er de relativt gjennomsnittlige.

Det er gjort en del forskning på hva som kan forklare forskjellen i elevprestasjoner i norsk skole og i skoler i mange andre land. Hvis vi ser på skolen i Norge, er det slik at ca. 5 pst. av forskjellene i elevprestasjoner kan forklares med forskjeller i ressursituasjonen. Vi vet at selv om vi bevilger og bruker veldig mye totalt sett, så bruker kommunene forskjellig på skole. Det kan skyldes en nedprioritering, hvis man bevilger lite, men det kan også skyldes at man er flinkere til å styre og lede skolen. Det vet vi ikke i hvert enkelt tilfelle. Jeg mener det er ganske klart – jeg tror på det intuitivt – og jeg mener også at forskning viser at det aller viktigste for elevprestasjonen og kvaliteten i skolen er lærerne. Lærerne er avhengig av en god skoleledelse. Skoleledelsen er avhengig av gode eiere. I tillegg kommer elevenes egen motivasjon og – dessverre også får jeg si – familiebakgrunnen, og da tenker jeg ikke på familienes økonomi, men på den skolemotivasjonen, den kulturelle ballasten elevene har med seg hjemmefra.

Arne Sortevik (FrP): Tre små ting – og først: Når Utdanningsforbundets leder Helga Hjetland snakker om «skolebom» – og det gjør hun i disse dager – skal man lytte. Og det hun fortsetter å snakke om, er at hun bl.a. ser for seg et ledelsesfag, riktignok kaller hun det «profesjonsfag», men jeg tror faktisk det er et ledelsesfag hun

snakker om. Er det ikke en svekkelse av denne meldingen når det forsøket som Regjeringen gjør med å legge inn et slikt profesjons- eller ledelsesfag på ti studiepoeng, blir saldert vekk under behandlingen i komiteen?

De to andre tingene går på utdanningens lengde og det obligatoriske kontra valgfriheten. Vi har altså innført gradsstruktur med 3+2=5 år. For denne viktige utdanningen velger vi et avvik i negativ retning. Er ikke det en svekkelse? Er ikke det et betenkelig avvik fra en hovedstruktur vi nå har innført, som er en del av Kvalitetsreformen? Når vi også øker valgfriheten for dem som skal gjennomføre denne viktige utdanningen, er ikke det også en svekkelse?

Når det gjelder utdanningens lengde og graden av valgmulighet i et så viktig studium, har man sett mot naboland? Har man sett mot andre OECD-land enn dem man finner i Skandinavia? Er det internasjonalt belegg for å velge en slik løsning når man ser mot de land som har langt bedre læringsresultater enn det Norge kan fremvise? Er det internasjonalt belegg for å velge en relativt kort utdanning på tvers av en hovedmodell som nettopp er innført, og med stor grad av valgfrihet for studentene i lærerutdanningen, når vi samtidig tar innover oss at tingene slett ikke står bra til når det gjelder læringsresultatene i norsk skole?

Statsråd Kristin Clemet: Først til det første, behovet for profesjonskunnskap og det som jeg har inntrykk av at Fremskrittspartiet er veldig opptatt av, nemlig at det ikke bare er en leder på skolen, eller noen ledere på skolen, men at det faktisk også er ledere inne i klassen, og at lærere er klasseledere. Det tror jeg er veldig riktig observert, og jeg tror det er en type kunnskap om lederskap og ledelse som det er stort behov for i våre dager, ikke minst på bakgrunn av det som ble nevnt tidligere når det gjelder de øvrige problemene man har i skolen, og som man skulle ønske at lærerne ikke måtte bruke så mye tid på. Når Regjeringen har fremmet forslag om å ta inn denne enheten profesjonskunnskap, er det dels fordi vi mener det er et behov, dels fordi vi mener det sendte ut et viktig signal, og dels fordi det også har vært etterspurt av sektoren.

Men nå opplever jeg ikke flertallet slik at de ønsker å saldere vekk dette viktige emnet. Flertallet her på Stortinget har hatt det trangt i den obligatoriske delen, slik vi har hatt det. Når man først ønsker denne nye modellen, ønsker man å organisere dette på en noe annen måte. For å få plass til denne KRL-enheten har man sagt at profesjonskunnskapen må ivaretas på en annen måte. Jeg synes det er et viktig signal når komiteen sier det. Departementet vil ta det med seg videre, og det håper jeg også er et signal som institusjonene oppfatter. Det tror jeg de gjør, også fordi de selv mener at dette er viktig. Når det gjelder utdanningens lengde, må vi huske på at Kvalitetsreformen ikke bare har som formål å få denne felles gradstrukturen. Formålet var jo ikke å få lengst mulig utdanning. Det er en ganske samstemt mening i sektoren og via de høringene vi har gjort, om at fire år er tilstrekkelig. Men jeg vil legge til: Her blir det rike muligheter

for å fordype seg og gå videre og ta mastergrader. Personlig tror jeg at det kan komme til å bli ganske vanlig, og at det vil gi mange muligheten til å ta en lengre utdanning. Valgfrihet er jeg ikke redd for, fordi jeg mener det sikrer at man både får fordypet seg, og at man gjør det i fag man er motivert for og engasjert i.

Lena Jensen (SV): Statsråden har både i meldingen som er lagt fram for Stortinget, og i andre sammenhenger presisert at lærernes kompetanse er avgjørende for kvaliteten i skolen. Men uten oppdatering og engasjerte og dyktige lærere er det umulig å skape en god skole. Lærerne har en type arbeid der det er helt nødvendig med jevnlig oppdatering både faglig og pedagogisk. Det er derfor skuffende at Regjeringen i sin melding om lærerutdanningen ikke kommer med mer konkrete og forpliktende forslag om å trappe opp etterutdanningen av lærere, slik at man kan sikre en kontinuerlig oppdatering av lærerstaben.

Det er også skuffende at regjeringspartiene ikke går inn for det forslaget Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV legger fram, forslaget om en forpliktende opptrappingsplan for etterutdanning av lærere.

Jeg vil derfor utfordre statsråden på hvordan hun vil legge til rette for å gi flere lærere muligheten til å holde seg faglig og pedagogisk oppdatert for å sikre et høyere kvalifisert lærerkorps i den norske skolen.

Statsråd Kristen Clemet: Jeg er helt enig med representanten Lena Jensen i at etter- og videreutdanning og kontinuerlig kompetanseutvikling er svært viktig for lærere. Det kommer til å bli viktig for absolutt alle. Uansett hvor høy grunnutdanning man tar, blir dette en viktig realitet gjennom det yrkesaktive livet man har, og gjennom livet i og for seg. For alle mennesker tror jeg dette også vil være stort personlig ansvar. Det er selvfølgelig noe som kommer til skje gjennom arbeidsplassen, men det blir en personlig utfordring for oss at vi greier å lære mer i løpet av livet. Derfor blir det også en viktigere oppgave for skolen å lære barna å lære og det at barna blir nysgjerrige, slik at de kan oppsøke kunnskap senere i livet.

Når det gjelder lærerne spesielt, er dette med etter- og videreutdanning for en stor del skoleeiers ansvar. Men jeg mener at vi har vist at vi også på statens hånd er veldig opptatt av dette, vil prioritere det og følge med på det. Jeg minner om at vi har tatt initiativ for å få en ganske storstilt etter- og videreutdanning av lærere når det gjelder IKT, bl.a. gjennom det såkalte LærerIKT som er utviklet av Høgskolen i Agder. Vi satser på at det skal gis fleksible etter- og videreutdanningstilbud innenfor norsk, matematikk, fremmedspråk, skoleledelse osv., som skal være administrert av SOFF. Vi har gått inn med statlige midler, mer enn noensinne meg bekjent, for å få til kompetanseutvikling på prioriterte områder. Etter at vi nå har fått ny læreplan i KRL-faget og siden det er et nytt fag, synes jeg at det bør bli et område som en bør satse på etter- og videreutdanning på. Jeg mener også at det tiltaket Regjeringen har tatt initiativet til foreløpig som en prøve-

ordning, nemlig de såkalte demonstrasjonsskolene, også er et viktig tiltak, for det vil kunne løfte frem skoler som får til noe positivt på viktige områder. De kan fungere som etter- og videreutdanningsssentraler – skulle jeg til å si – steder hvor lærere og andre skoleledere kan hospitere, besøke og få opplæring. Dette er et område jeg vil følge meget nøye fordi jeg mener at det er meget viktig.

Rune J. Skjælaen (Sp): Lærerressursene er veldig viktige. Det er det vi holder på med og snakker om nå som Stortinget behandler en ny lærerutdanning.

I meldingen står det mye om veiledning for nyutdannede lærere og om videreutdanning. Karita Bekkemellem Orheim var i sitt innlegg inne på situasjonen rundt omkring i skolene. Det vi ser, er faktisk at ressursene på kommunebudsjettene til videreutdanning for lærerne går ned. Da blir jeg litt bekymret for både veiledning for nyutdannede lærere, og videreutdanning for lærere som har vært i yrket lenge.

Jeg er glad for signalene statsråden gir når hun sier at hun vil tilrettelegge for videreutdanning i forskjellige fag, men jeg er faktisk litt bekymret fordi situasjonen rundt omkring i skolene er dramatisk. Når foreldre begynner å snakke om frivillig foreldrebetaling, er jeg redd for at det er noen som taper. Så spørsmålet mitt er om statsråden vil gjenta at hun synes det er tilstrekkelig med ressurser i norsk skole, slik hun tidligere har uttalt i svar i spørretimen, eller om hun mener at det faktisk må tilføres mer ressurser bl.a. for at lærerne skal bli bedre – det som denne lærerutdanningen faktisk er en viktig start på.

Statsråd Kristin Clemet: La meg først si: Jeg underverderer ikke de økonomiske problemene som enkelte skoler mener at de er i. Jeg har senest i dag hatt møte med foreldrerepresentanter for to skoler som har vært mye omtalt i mediene i det siste, og det er ikke slik at jeg stiller spørsmål ved deres virkelighetsbeskrivelse i den måten de opplever dette på. Det som jeg likevel synes vi har en plikt til å engasjere oss i, er at vi samlet sett bevilger veldig mye penger, bruker mye ressurser, men har gjennomsnittlige resultater, og da må vi spørre oss selv: Går det an å få mer ut av ressursene?

Jeg mener at vi skal ligge i verdenstoppen, jeg, når det gjelder ressursbruk på skolen. Det bør Norge gjøre. Jeg mener at vi godt kan bevilge mer til skolene også, men jeg synes ikke at vi kan sitte stille og ikke få til et bedre forholdstall mellom ressurser og resultater. Vi må interessere oss for hvordan vi kan få mer ut av kronene, enten bevilgningsnivået er slik det har vært per capita, nemlig ganske stabilt gjennom mange år, eller om det skulle øke. Jeg tror vi gjør enkelte feil. Jeg kaller dem systemfeil. Jeg vet at mange synes det er et ord som det er litt vanskelig å engasjere seg i – kanskje ikke noen kioskvelter – men allikevel er det nødvendig å engasjere seg i det.

La meg gi noen stikkord. Det vi snakker om i dag, kompetanse for lærere er svært viktig. Og jeg mener dette er viktig også for skoleledere og -eiere, langt utover lærerne.

For det andre mener jeg det er veldig viktig at vi får kunnskap om kvaliteten i norsk skole, både over tid og sammenlignet med andre, for det er vanskelig å få til skoleutvikling hvis vi ikke kjenner til kvaliteten. Da er det vanskelig å ha noen bedømmelse av hva vi skal gjøre med det.

For det tredje mener jeg det er viktig å ha gode finansieringssystemer, ikke bare et omfang på finansieringen, men finansieringssystemer som gir incentiver til kvalitetsforbedring. Jeg spør meg selv: Har vi alltid det i dag? Jeg kunne snakket ganske lenge om det, men jeg tror ikke alltid finansieringssystemene er rettferdige eller formåls effektive.

Og for det fjerde mener jeg at lover, regler og avtaler også er mulige å forenkle, slik at skolene, lærerne og lederne får større handlingsrom.

Vidar Bjørnstad (A): Vi trenger mange virkemidler for å oppfylle målene om en god skole. I dag diskuterer vi lærerutdanningen, der vi ønsker faglig kompetente lærere. Enigheten i denne saken er også betegnende for at når vi diskuterer endringer i innhold for å få bedre kvalitet, er det stor grad av enighet.

Så kommer vi til det som ble berørt i forrige replikk, at i den skolen vi ønsker oss, trenger vi mer penger. Den akutte virkeligheten rundt omkring i Kommune-Norge er at lærerstillinger kuttes, klasser slås sammen, nødvendig vedlikehold og oppussing utsettes, og det er dårlig med lærebøker og undervisningsmateriell. Engasjerte foreldre slår seg sammen og vil faktisk betale tusenvis av kroner for å gi sine egne barn og unge et godt opplæringstilbud. De skjønner faktisk at det er mer penger som trengs. Og statsråd Clemet avviser dem jo ikke og sier at nei, vi har mer enn nok penger i norske skoler.

Mitt spørsmål er følgende: Er statsråden, som øverste ansvarlige for utdanningssektoren, i det hele tatt opptatt av dagens akutte situasjon for skolene rundt omkring i Kommune-Norge, der det er regjeringspartiene og Fremskrittspartiet som er ansvarlige for de økonomiske rammene? Det er ikke tilstrekkelig å si at det er systemfeil, og vente egentlig på krisa.

Statsråd Kristin Clemet: Vi er nå kanskje litt på siden av lærerutdanningsmeldingen, men likevel, jeg synes det var en merkelig uttalelse fra Arbeiderpartiets side. Vi ligger i verdenstoppen når det gjelder ressursbruk. Vi har hatt en økning i ressursbruken per capita, og kommuneøkonomien akkurat nå er vel sannsynligvis litt bedre enn den Arbeiderpartiet la opp til i statsbudsjettet, for den kommuneøkonomien som vi har foreslått for neste år, har jo ikke begynt å virke ennå.

Hvis det er riktig at det er tett sammenheng mellom ressursbruk og resultater, synes jeg det er veldig merkelig at ikke resultatene er mye bedre. Hvorfor er ikke resultatene i verdenstoppen? Eller: Hvis det er riktig som Arbeiderpartiet sier, at dette bare står om mer penger, hvorfor har ikke Arbeiderpartiet gjort noe med det før? Det er altså ikke noe nytt som har skjedd akkurat nå. Vi har hatt en kjempehøy ressursbruk over mange år, og per

capita er det en stabil utvikling. Så hvis dette er en ny erkjennelse Arbeiderpartiet har fått nå, er det i og for seg greit, men hvis det ikke er en ny erkjennelse, er det merkelig at man ikke har gjort noe med dette før.

En ting til: Om jeg er bekymret for situasjonen? Selvfølgelig er jeg bekymret. Noe jeg er veldig bekymret for, er hvordan vi som er politikere på riksplan, skal forholde oss til det lokale selvstyret og til kommunene. Jeg tror det går an å oppsummere med å si at når det gjelder skolen, har staten og rikspolitikere langt på vei mistet innflytelse over den økonomiske prioriteringen av skolene i kommunene, fordi det kan man. Den er jo finansiert gjennom rammefinansiering. Så forsøker man å kompensere for det med jevne mellomrom gjennom handlingsplaner og/eller øremerkinger på skolens område eller på andre områder, men dessverre er det da en tendens til at problemene tyter ut et annet sted. Dette tror jeg er en litt ond sirkel som er det jeg kaller et systemproblem, og som vi er nødt til å ta stilling til og prøve å komme oss ut av. Ellers blir det en ond sirkel, og det tror jeg gjelder uansett hvilket nivå man legger seg på når det gjelder kommuneøkonomien.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Elsa Skarbøvik (KrF): Regjeringens framlegg til ny lærerutdanning vil gi lærerstudentene større valgfrihet. Meldingen legger spesiell vekt på fagene pedagogikk, norsk og matematikk. Kristelig Folkeparti mener at det også er viktig å videreføre det obligatoriske KRL-faget inn i den nye lærerutdanningen. Jeg er glad for at det er et bredt flertall som går inn for dette. Jeg er helt enig med Senterpartiets Rune Skjælaaen i at han var en pådriver i å få til dette. Jeg er ikke ansvarlig for NTBs melding som han refererer til, men jeg viser til min egen pressemelding. Jeg ser ikke på dette som noe nederlag.

Siden dette har skapt en del debatt, vil jeg bruke dette innlegg først og fremst til å begrunne hvorfor Kristelig Folkeparti – og dette står også hele stortingsgruppen bak – mener at KRL-faget er viktig. Jeg vil ta utgangspunkt i en merknad kirke-, utdannings- og forskningskomiteen skrev for et år siden i Innst. S. nr. 240 for 2000-2001:

«Grunnleggende kunnskaper om hverandre er en forutsetning for respektfull dialog og sosial integrering.»

Og videre:

«Uten grundig kjennskap til kristendommen og vår historie, er det vanskelig – for ikke å si umulig – å forstå det norske samfunnet.»

Jeg ser det også som helt avgjørende at enhver lærer har lært om dette i sin utdanning, hva KRL-faget innebærer.

KRL er et sentralt redskapsfag i møtet med elevene i skolen for alle lærerne, ikke bare for dem som underviser i faget. Det gir byggestoff til studentenes refleksjon om verdier, menneskesyn og menneskerettigheter. Ved siden av familien er skolen den viktigste verdidannende institusjonen. Skolen skal fremme forståelse og respekt for enkeltmennesket, men en forutsetning for dette er at man

kjenner sitt eget ståsted og har kunnskap om de verdier ens samfunn bygger på.

Andre land ser på Norge som et foregangsland innenfor «religious education». Noen land har forsøkt å unngå religion i skolen, fordi det har vært et konfliktema, men de innses nå at skolen må drive verdiformidling for å bygge identitet og dialog.

I forbindelse med debatten om KRL-faget i Stortinget for et år siden, kom det fram at en del lærere mente at faget var blitt for akademisk, og at elever syntes det ble kjedelig, fordi det ble for teoretisk. Komiteen mente den gang at elevene fortsatt skal ha opplevelser gjennom musikk, sang og tegning og besøk på hellige steder, selv om dette kan utløse fritak. Det er gjennom livstolkninger i praksis at faget blir mer enn teori. Jeg vil i denne sammenheng understreke hvor viktig det er at man i lærerutdanningen fokuserer på dialogen mellom hjem og skole. Det er helt nødvendig for å bidra til en god læring for alle barn uansett bakgrunn. Lærerne må derfor bevisstgjøres på hva foreldremandatet innebærer i forhold til at skolen skal hjelpe hjemmet i oppdragelsen av barnet.

Skole-hjem-samarbeid er et viktig tema. Lærerutdanning er en profesjonsutdanning, der teori og praksis bør kobles sammen. Yrkesretting bør inngå i alle fag i utdanningen, også i KRL, der yrkesetikk er en naturlig del av faget. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen uttalte derfor enstemmig i Innst. S. nr. 240 i fjor:

«Komiteen mener en styrking av lærerkompetansen er et av de viktigste tiltakene for å sikre at KRL-faget skal få økt legitimitet, og dermed kunne videreføres som et fellesfag.»

Undersøkelser viser at KRL er det faget i skolen hvor mangelen på kompetanse blant lærerne er størst. Det er derfor også viktig med etter- og videreutdanning i dette faget, noe som jeg nå hører også statsråden tar tak i. Faget er et kunnskapsfag, men også et dannelsesfag. KRL-faget er selve limet i skolen, uttalte en lærer ved Fjell skole nylig.

Regjeringen har kommet med forslag til endring av opplæringsloven når det gjelder skolemiljøet. Det gjelder å sikre et bedre psykososialt miljø, dvs. vern mot mobbing, vold og diskriminering. Når vi vet at læreren er nøkkelen til å gjøre noe med dette, må det også fokuseres på disse sidene i lærerutdanningen. Når 100 000 elever er involvert i mobbesituasjoner hver dag, mener jeg enhver lærer må forpliktes til å ta del i aktuelle mobbeprogram.

Kompetanse blant lærerne når det gjelder rusproblematikk, er også etterspurt. Blant annet har «Lions Quest» i samarbeid med departementet utarbeidet et undervisningsmaterieell som nettopp tar opp disse forhold. Dette er senere evaluert, og nå er mer enn 18 000 lærere blitt skolert i dette opplegget. Det er påvist at satsing på slikt forebyggende arbeid virker. Derfor må lærerstudenter også involveres i denne type oppgaver for å forberedes på en skolehverdag hvor de skal hjelpe barn til mestring, utfoldelse og sosial utvikling. Det er derfor helt riktig at lærerutdanningen må være mangfoldig, krevende og relevant. Det understrekes nettopp i en enstemmig komite-

merknad at «læreryrket er det viktigste kunnskapsyrket vi har».

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Rolf Reikvam (SV) (komiteens leder): Statsråden har i flere innlegg brukt begrepet «resultater», at resultatene ikke er bedre enn det de er. Vi vet faktisk litt lite om hvorledes norske elever gjør det. Vi vet litt. Vi har noen komparative studier som viser at norske elever scorer over gjennomsnittet når det gjelder en del fag. Vi har andre komparative studier som viser at når det gjelder demokratiforståelse, så er de norske elevene best, og at det er godt samsvar mellom læreplanen og det de scorer. På andre områder vet vi relativt lite om hvor bra resultatene er. Derfor blir det litt fortegnet når statsråden gang på gang bruker ordet «resultat» slik som hun gjør. Jeg skulle ønske hun modererte det en del.

Vi har en tendens til å gå i sirkel når det gjelder lærerutdanning, fra en utdanning som er sterkt sentralstyrt, med detaljerte rammeplaner og et stort antall obligatoriske fag, beveger vi oss nå mot fire obligatoriske fag og større frihet for den enkelte institusjon og den enkelte student. Dette er en riktig vei. Jeg beklager faktisk at Regjeringen og statsråden ikke får flertall for at det skal være tre obligatoriske fag. Det er faktisk bare SV som står fast på forslaget fra Regjeringen om at bare norsk, matematikk og pedagogikk skal være obligatoriske fag.

Det brukes en merkelig blanding av argumenter og faglige påstander når man diskuterer hvilke fag som skal være obligatoriske. At et fag gjøres obligatorisk i lærerutdanningen, betyr ikke at det skolefaget får en høyere status enn andre fag. At fag ikke lenger skal være obligatoriske, betyr ikke at deres status i skolen blir svekket. Antakelig vil det stikk motsatte skje.

Lærerstudenter som nå skal velge flere fag, vil helt sikkert få et sterkere faglig engasjement. Det er motivasjon og interesse som skal være drivkraften for valg av fag. Jeg kjenner meg helt sikker på at de beste lærerne er de som har valgt faget ut fra interesse og ikke må under vise på grunnlag av at faget ble pådyttet som et obligatorisk fag i lærerutdanningen. Det faktum at flertallet utvider antall obligatoriske fag med 33 pst., tyder på at de har liten tiltro til institusjonene og studentene.

En samlet komite står bak forslaget om at lærerutdanningen fortsatt skal være fireårig. Ideelt sett skulle jeg ønske at vi torde ta steget fullt ut og tilpasse lærerutdanningen til de øvrige strukturene for høyere utdanning. Hadde vi hatt et femårig løp og skulle laget en helt ny lærerutdanning, er jeg helt sikker på at vi hadde kunnet lage et enda bedre produkt enn det vi gjør i dag. Men jeg tar til etterretning at det ikke er interesse for eller vilje til å utvide allmennlærerutdanningen. Jeg håper likevel at utdanningsinstitusjonene vil utvikle programmer med utgangspunkt i Bachelor- og Mastergrad-utdanninger. Dette bør de gjøre fordi jeg er helt sikker på at mange studenter vil etterspørre slike utdanningsprogrammer. Det bygger på at det er slik i dag at veldig mange har en fem-

årig lærerutdanning med basis i en grunnutdanning og en etter- og videreutdanning.

Jeg tror ikke at våre forslag har blitt tatt opp tidligere. Jeg tar hermed opp de forslagene som vi står alene om, og de forslagene som vi står sammen med andre om.

Presidenten: Representanten Reikvam har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det begynner etter hvert å bli ganske mange som har tegnet seg til treminutters innlegg. Presidenten ber om at alle tenker gjennom nødvendigheten av innlegget sitt før innlegget holdes.

Raymond Robertsen (H): For Samarbeidsregjeringen er utdanningen et av de viktigste satsingsområdene. Statsråd Kristin Clemet varslet tidlig at man ville bedre kvaliteten i den norske skolen, og at læreren er viktig for å få det til. Regjeringens forslag til ny lærerutdanning viser at statsråden følger opp Høyres, Kristelig Folkepartis og Venstres ambisjoner om å bedre kvaliteten i norsk skole.

Læreren er den mest betydningsfulle enkeltfaktor når det gjelder hvor god utdanningen faktisk blir. Dette tar Høyre og Regjeringen alvorlig og mener at man må forbedre lærerutdanningen. Derfor foreslår Regjeringen bl.a. et eget fag i lærerutdanningen som skal bedre fremtidige læreres kompetanse på begynneropplæring i lesing og skriving.

Regjeringen og Høyre er også opptatt av faglig kvalitet hos lærerne. Det er derfor bra at komiteen har gitt sin tilslutning til forslaget om at lærere som underviser i ungdomsskolen, minimum skal ha en årsenhet i faget de underviser i. Systemet legger ikke opp til kvalitet når man i dagens skole kan risikere å ha matematikklærere som kun har ett år mer matematikk enn eleven de underviser. Dette vil selvfølgelig i fremtiden bli historie ved at komiteen har gitt sin fulle støtte til Regjeringens opplegg.

Så er det noe jeg føler er litt underlig, og som jeg mener er direkte uriktig. Det står bl.a. i komitemerknadene til Fremskrittspartiet at man er skeptisk til rekrutteringskampanjer for å få bedre tilfang av lærere. Statsråd Clemet har drevet en målrettet kampanje det siste året for å få flere til å søke en lærerutdanning. Resultatet av denne kampanjen er at 8,3 pst. flere har søkt allmennlærerutdanningen, 5,7 pst. flere har søkt til faglærerutdanningen, og det har vært en økning på 19,9 pst. for dem som har søkt til årsenheten innenfor lærerutdanningen. Statsråd Clemets innsats for å fokusere på læreren og den viktige rollen som han eller hun har, har bidratt til at flere nå ønsker å bli lærere.

Dersom man tar en oppsummering av endringene i lærerutdanningen, kan man si at Stortinget stort sett støtter Regjeringens linje når det gjelder å bedre kvaliteten i skolen. Det er stor enighet om hovedlinjene som er staket opp av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette vil norsk skole høste fruktene av i fremtiden.

Jan Olav Olsen (H): At det er et sterkt behov for en reform innen lærerutdanningen, burde være hevet over tvil. Både som politiker og som skolemann har jeg følt det som et tankekors at lærerutdanningen på ingen måte har vært i takt med utviklingen i norsk skole eller i sammenheng for øvrig. Nye lærere er blitt utdannet til gårdsdagens skole, ikke til dagens og så visst ikke til morgendagens.

Faglig dybde og fleksibilitet, med større frihet for institusjoner og for studenter, gjennomsyrer meldingen som vi behandler i dag. Lærerutdanningen har i mange år slitt med rekrutteringen, selv om vi har sett bedring i de senere år. Læreryrket og lærerutdanningen har ikke vært attraktive nok. Det kan skyldes mange ting. Lærerutdanning har av noen blitt sett på som en nødløsning hvis en ikke har lyktes med andre utdanninger. Jeg tror ikke lønn har vært eneste grunn til den lave rekrutteringen. Den skyldes også at utdanningen ikke har vært sett på som å være i takt med tiden. Lærerutdanningen har ikke vært vurdert til å holde samme faglige nivå som andre fagstudier.

Den nye lærerutdanningen vil rette opp på dette. Vi får en utdanning med dybde og fleksibilitet, en utdanning i pakt med de krav som skal settes til lærere i morgendagens skole. Fra å få en lunken halvfaglighet får vi nå faglig dybde, fra å skulle føre alle gjennom samme løp får vi nå en utdanning som gir individualitet. Individualiteten er blitt forsøkt utryddet i den norske lærerstand, og det er et farlig spill som vil kunne ende med store tap. Individualitet gir et personlig forhold til lærerarbeidet. Den gir engasjement, den gir sikkerhet i lærerrollen, den gir evne til å bringe et budskap, den gir evne til å være veileder og pedagog. Den gir kort sagt gode resultater. En lærerutdanning som ikke fremmer individualisme kombinert med kunnskap, engasjement og omsorg i arbeidet med elevene, er en dårlig lærerutdanning.

Jeg har tro på den modellen som komiteen i innstillingen i all hovedsak har sluttet seg til. Noen endringer har skjedd i forhold til Regjeringens modell, men hovedtanken og helheten er i fullt monn til stede fremdeles. Totalt sett er de foreslåtte endringene relativt små, men likevel av ganske stor betydning. Personlig er jeg svært tilfreds med at KRL-faget igjen er inne som obligatorisk fag. Det tror jeg er viktig og ganske grunnleggende når det gjelder å gi trygghet for å bringe videre grunnleggende verdier og kulturkunnskap.

Høyre er også med i flertallet som fortsatt vil gi førskolelærere kompetanse for undervisning i 1. klasse, men jeg vil understreke flertallsmerkningen der departementet blir bedt om å «se på muligheten for at det også i førskolelærerutdanningen blir vektlagt grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring.»

Behovet for en ny lærerutdanning har vært påkrevd. Jeg har tro på at den nye lærerutdanningen vil gi ny rekruttering til dette enormt viktige yrket, bedre kvalitet på undervisning og bedre læring i skolen. Dette er svært nødvendig. For norsk skole er dette en god dag.

Ursula Evje (FrP): Representanten Olsen er en klok mann. Men historisk sett har lærerutdanningen vært dato-stemplet som ferskvara med «best før» inngangen til neste stortingsperiode. Dette har så partiene flittig benyttet seg av for å foreta mer eller mindre vellykkede endringer, for vise at de har handlekraft i forhold til dette viktige arbeidsfeltet.

Et lite knippe avisutklipp fra i år er på sin plass.

Aftenposten 30. januar: «Nye lærere kan for lite skole» – basert på en undersøkelse av Norgesnettrådet.

Finansavisen 31. januar: «Clemet med nytt utspill. Høy strykprosent og lav arbeidsinnsats blant lærerstudentene tilsier at det må gjøres noe grunnleggende med lærerutdanningen, mener hun.»

Dagbladet 31. januar: «Lærerutdanningen er for dårlig».

Og til slutt Dagbladet 1. februar: «Flinke barn mangler respekt, sliter ut lærerne: De spør for mye.»

Løsningen eller svaret på alt dette synes å være at utdanningen i stor grad skal være valgfri, slik at fremtidens lærere skal undervise i de fag og på de trinn man ønsker å undervise på, som statsråden sa. Hva om det ikke blir noen lærere til å undervise der vi mener det er viktig?

Vi husker vel fortsatt at mange av de problemene vi sliter med i dag, kommer av valgfrihet, at man kunne velge bort viktige fag som norsk og matematikk. Voie priste både KRL-faget, som flertallet har klart å redusere med 10 studiepoeng, altså en tredjedel, og det faktum at den viktige ledelsesfunksjonen, kompetansen, blir integrert bl.a. i dette faget. Det er viktig med ledelseskompetanse, og det er også vist til at det er en total mangel på det innenfor lærerutdanningen i dag. Flere forskere har gjennom mange år, helt fra midten av 1980-tallet, påpekt nettopp dette, men når man endelig er i ferd med å få ledelseskompetanse inn i profesjonsfaget, slik som Fremskrittspartiet har poengert, roter man det altså bort og legger det inn i et redusert KRL-fag. Dette er nesten litt skammelig.

Til slutt vil jeg påpeke at det ikke, som representanten Reikvam sa, står en samlet komite bak 4-årig lærerutdanning, da vi ville ha standardmodellen også for lærerutdanningen.

Arne Sortevik (FrP): Representanten Olsen oppsummerte det greit. Det er en melding med små endringer, ja det kan faktisk forsterkes ved å si at det er en melding med lite nytt og få, om noen, kvalitetsmessige bedringer i lærerutdanningen.

Det er av bl.a. av statsråden gjort et nummer av at berørte parter stort sett har sluttet opp om meldingen. Til det er det å si at berørte parter faktisk leverer svært dårlig vare, slik at de må finne seg i at utsagnene vurderes deretter. Men det som er interessant, er at en part som i høyeste grad er berørt, nemlig Utdanningsforbundet, som organiserer de fleste lærerne, i 12. time er kommet på litt andre tanker og gir signaler om at det faktisk er viktige elementer som er for dårlig ivaretatt i lærerutdanningen, og som bør komme på plass, bl.a. ledelsesfaget. Disse

skarve 10 poengene som er kommet inn, skusles nå bort i innspurten.

Til slutt dette med lengden på utdannelsen. Vi oppfatter at gradsstrukturen og 5-årig utdanningsløp for å gi god velkvalifisert utdanning, har man valgt med omhu. Det er faktisk en tanke bak. Man har sett på utdanningen internasjonalt, og man har hatt det syn at for å få god kvalitet på mange utdanninger, velger man fem år som hovedløp. Da er det beklagelig at man fraviker det i den for landet så viktige utdanningen som det lærerutdanningen er.

Jeg er enig med statsråden i at det faktisk er læreren som er den viktigste faktor for at elevene skal få et godt læringsresultat. Selv om vi har mye ugjørt på skolebyggsektoren, er det slik at det er læreren som er viktig. Vi skal fortsatt bruke mye penger på undervisningen vår, men når vi fremviser et læringsresultat på linje med de middelmådige nasjonene, er det en del ting vi må gjøre. Blant annet er det viktig å se på lærerutdanningen, og da burde vi legge langt større vekt på kvalitetssikring. Vi burde forsikre oss om at de viktige fagene blir vektlagt tyngre og tydeligere for å få god kvalitet, og det gjør vi etter Fremskrittspartiets syn best ved å gjøre flere fag obligatoriske. Vi gjør det også ved å sikre et 5-årig studium, der de tre første årene skal konsentrere seg om å gi barn i 1.–4. klasses trinn best mulig undervisning.

Søren Fredrik Voie (H): Representanten Rolf Reikvam gjorde et poeng av at fire obligatoriske fag tilsier at flertallet har liten tillit til studentene og institusjonene. Nei, det er snarere tvert imot, representanten Reikvam! Vi beholder hovedmodellen med to år med obligatoriske fag og to år med valgfrie fag, på samme måte som SV faktisk har innrettet sin modell. Det innebærer stor tillit og gir stor frihet til både institusjoner og studenter.

Det er heller ikke slik at faget «profesjonskunnskap», inkludert det å være lærer og leder, skusles bort – også der tvert imot. Det sies eksplisitt fra flertallet at dette skal tas inn i faget pedagogikk med samme omfang som det Regjeringen har foreslått. Og hva med faget pedagogikk? Er ikke nettopp dets hovedinnhold å gi en god innføring i det å være lærer, det å være leder i klassen? Det må jo være et av hovedelementene i pedagogikkfaget som blir understreket med flertallets holdning og påpekning.

Ellers syns vi det er hyggelig for både Regjeringen og statsråden å kunne registrere den brede tilslutning og de mange gode utsagn som kommer også i Stortinget om den nye lærerutdanningen.

Representanten Skei Grande var inne på at det var nødvendig med endring i tankegang og holdninger, og at kanskje de som hun hadde opplevd minst hadde evnet å ta dette innover seg hittil, nettopp var de som driver utdanning av lærere. Nå går det jo minst fire år før vi får nye lærere ut med denne nye utdanningen. I mellomtiden skal både de som er inne i lærerutdanningen som studenter, og de som er fagfolk i lærerutdanningsinstitusjonene, utøve sitt yrke – både i disse fire årene og i tiden som kommer.

Jeg syns statsråden har en stor oppgave med å spre det gode budskapet om at man nå går inn i en situasjon i norsk skole hvor det er lov å ta initiativ, hvor det er ønskelig med alternativ pedagogikk, hvor det er ønskelig og lovlig med alternativ organisering, og hvor det – fremfor alt – er ønskelig med ulike utviklingsprosjekter. Man går bort fra sentralstyring via rundskriv og direktiver og over til å slippe den enkelte skole og enkelte institusjon fri. Det går nettopp på endring i tankegang og holdning. Min oppfordring til statsråden er: Begynn med lærerutdanningsinstitusjonene – spre det gode budskapet til dem som skal forme fremtidens lærere! Da vil vi nå det målet som det store og brede flertallet er enig om, på en enda bedre og raske måte.

Arne Lyngstad (KrF): At det er et bredt flertall bak hovedtrekkene i meldingen, er veldig bra. Hovedmodellen er på plass, og det er også bred enighet om innholdet. Representanten Bjørnstad sa at skillet i skolepolitikken nå går på ressurser. Da er det i hvert fall bra at en er enig om innholdet.

Debatten har også avklart at det er et flertall i Stortinget som ønsker en faglig fordypning for lærerne i ungdomsskolen. Etter Sortevisks innlegg på vegne av Fremskrittspartiet er målet om at lærerne har en fordypning på 60 studiepoeng i sine undervisningsfag i ungdomstrinnet, tydelig og klart uttrykt.

SV og representanten Reikvam kritiserer at flertallet vil gjøre KRL obligatorisk i lærerutdanningen. Jeg synes representantene Skjælaaen og Skarbøvik har gitt en god begrunnelse for hvorfor faget naturlig hører hjemme i forståelsen av læreroppgaven. Det overraskende er at SV ikke ser det samme behov. Det må bety at SV tillegger læreroppgaven et annet innhold enn kunnskap og dannelses. Jeg har imidlertid ikke hørt SVs alternative beskrivelse av læreroppgaven.

Enkelte har i dag framstilt innstillingen som et nederlag for Kristelig Folkeparti. Det er ikke riktig. I komiteinnstillingen er Kristelig Folkeparti med i alle flertall. Vi synes endringene komiteen har gjort, er gode, fornuftige og framtidsrettede. Det er en styrke for lærerutdanningen at det er et bredt flertall bak innholdet. Rosen som er gitt i dag, både til saksordføreren og andre, er derfor vel for tjent.

Ursula Evje (FrP): I en merknad står det at et flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre,

«går inn for at det obligatoriske KRL-faget skal ha et omfang på 20 studiepoeng. Dette flertallet viser til at elementene i de to 10 studiepoengsfagene «Profesjonskunnskap» og «Verdi- og kulturformidling» som Regjeringen foreslår, kan ivaretas både i KRL-faget og i pedagogikk».

Pedagogikken har i alle år hatt som oppgave å ivareta nettopp dette, men har ikke klart det. Det var ikke uten grunn at Ogden i en undersøkelse publisert i januar 1997 gjentok noe han kom med på midten av 1980-årene, at skolens problem er manglende kunnskap om klasseledelse.

På tross av alt dette virker det ikke som om det nevnte flertall er i stand til å få inn en fagenhet som ivaretar klasseledelse som et selvstendig element, som ivaretar klasseledelse i forhold til konflikthåndtering, i forhold til et likeverdig foreldre-/skolesamarbeid m.m.

Alle disse momentene er faktisk hovedkomponentene i skolens problem i dag. Det er bevist i rapport etter rapport, både i inn- og utland, og her sitter vi i en forsamling til gjensidig beundring og klapper hverandre på skuldrene og sier at alt dette er bra.

Det er korrekt – jeg er enig med Voie i én ting – at statsråden har en stor oppgave foran seg. Spørsmålet er: Er den for stor?

Søren Fredrik Voie (H): Jeg skylder å gjøre oppmerksom på overfor representanten Ursula Evje at hun bør lese hele innstillingen med merknader fra flertallet. Da får hun også med seg at «profesjonskunnskap legges inn som et ledd i den obligatoriske pedagogikkundervisningen» osv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 26.

(Votering, se side 3410)

S a k n r . 2 7

Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevisk på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem lovforslag innen utgangen av 1. halvår 2003 under henvisning til vedtak XIV i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) om Kvalitetsreformen av høyere utdanning: «Stortinget ber Regjeringa utforme eit framlegg til ei felles lov for statlege og private institusjonar innafor høgare utdanning.»»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

(Votering, se side 3412)

S a k n r . 2 8

Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevisk på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):

«Stortinget forutsetter at private høyskoler som i dag har rett til gradsutstedelse eller som gir yrkesutdanning etter § 9 i lov om private høyskoler, blir institusjonsakkrediterte høyskoler.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

(Votering, se side 3412)

S a k n r . 2 9

Forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevisk på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simon-

sen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 71):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak om økonomisk likebehandling av offentlige og private høyere utdanningstilbud. Det forutsettes at evt. offentlig bidrag til institusjonenes forskningsaktivitet finansieres etter eget opplegg og at finansieringsopplegget for øvrig i hovedsak baseres på stykkpris pr. student der vektall og studieprogresjon også inngår. Det forutsettes videre at slik sak fremlegges senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3412)

S a k n r . 3 0

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om melding for året 2001 fra Sivilombudsmannen (Stortingets ombudsmann for forvaltningen) (Innst. S. nr. 229 (2001-2002), jf. Dokument nr. 4 (2001-2002))

Presidenten: Etter ønske fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ågot Valle (SV) (komiteens leder og ordfører for saka): En av Stortingets viktigste oppgaver er å kontrollere om regjering og forvaltning følger de vedtak som Stortinget har fattet. Sivilombudsmannen er Stortingets forlengede, men dog sjølstendige arm, og praktisk utøver av deler av denne kontrollen. Ikke bare det, Sivilombudsmannen er folkets advokat, og han har hele den offentlige forvaltninga som arbeidsområde. Ombudet har derfor en svært viktig rolle, og jeg vil understreke at det er svært viktig at forvaltninga følger opp de vedtakene eller henstillingene som ombudsmannen fatter eller kommer med. Det er viktig i forhold til tilliten til forvaltninga, i forhold til tilliten til demokratiet og i forhold til den enkeltes rettsikkerhet. Det forutsettes at forvaltninga både prioriterer henvendelsene fra ombudsmannen og legger ned et betydelig arbeid i disse.

Komiteen er godt fornøyd med den jobben Sivilombudsmannen gjør. Det er en enstemmig komite som står bak innstillinga til årsmeldinga. I årsmeldinga gjør Sivilombudsmannen greie for at de rettslige spørsmålene klagerne reiser, blir stadig mer kompliserte og vanskelige å forstå. Den offentlige lovgivinga gir i stadig økende grad borgerne «rettigheter». Den økende rettsliggjøringa av forvaltningas forhold til borgerne bidrar til å styrke den enkeltes rettsstilling, samtidig som forventninger til hva forvaltninga skal kunne gjøre, øker. At rettighetene er forankret i skjønnsmessige ord og uttrykk, bidrar til at

klagebehandlinga blir stadig mer komplisert, ressurskrevende og tidkrevende. Det er derfor viktig at Stortinget gir de økonomiske rammer som er nødvendig for at ombudsmannen skal kunne utføre jobben sin som kontrollør og folkets advokat.

En samlet komite konstaterer at spørsmålet om innsyn i forvaltningas interne dokumenter fortsatt er uavklart. Det belyses gjennom to saker: Bergens Tidende bad om innsyn rundt Globus II, og Sivilombudsmannen bad om innsyn for å vurdere bruk av meroffentlighet. At tidligere statsråd Hanne Harlem avslår begjæring fra Sivilombudsmannen, er kanskje ikke så oppsiktsvekkende, men at statsråd Dørum gjør det, som er fra et parti som har flagget betydninga av innsyn, forbauser meg, for å si det mildt, sjøl om det dreier seg om en intern dialog om hvordan sak fra Sivilombudsmannen skal behandles. En samlet komite slutter seg til ombudsmannens vurderinger om at Justisdepartementets tolkning av ombudsmannsloven § 7 vanskelig korresponderer med ombudsmannens mandat. Komiteen ber derfor ombudsmannen komme med en vurdering av om en regelendring kan løse spørsmålet knyttet til innsynsrett, og i tilfelle komme med forslag om en slik endring. For ombudsmannens rett til utlån av dokumenter må ikke innskrenkes. Forvaltningas vide fullmakter kompenseres ved at ombudsmannen kan undersøke årsakene til avslagene. Når forvaltninga nekter ombudsmannen å se dokumenter, forrykkes balansen, og det mener i hvert fall SV at verken ombudsmannen eller Stortinget kan leve med.

Ombudsmannen reiser spørsmålet om hvilken rolle han skal ha etter omlegginga av billighetserstatningsordninga. Han drøfter også om ombudsmannens forhold til menneskerettigheter bør presiseres i lov eller instruks. Komiteen ber ombudsmannen komme med konkrete forslag til hvordan disse problemstillingene kan løses.

En annen problemstilling som blir tatt opp i årsmeldinga, erklarheten omkring virksomheten i forhold til Trygderetten. Komiteen er enig i at det vil ha uheldige konsekvenser dersom forhold ved saksbehandlinga i Trygderetten ikke blir ryddet opp i ved fylkestyrgdekontorene, som ombudsmannen nå forholder seg til. Komiteen er enig i at dersom situasjonen ikke bedres, taler mye for at ombudsmannen kun forholder seg til Trygderetten i denne type saker.

Det er en rekke både interessante og viktige problemstillinger ombudsmannen reiser i denne innstillinga. Det er likevel disse jeg har valgt å kommentere. Jeg vil til slutt drive litt PR for Sivilombudsmannens årsmelding, og si at den er leseverdige, og det er også innstillinga fra komiteen.

Rigmor Andersen Eide (KrF): Jeg vil begynne med å understreke Sivilombudsmannens sentrale rolle. Til ombudsmannen kan borgere klage, og ombudsmannen kan sette i gang undersøkelser i forvaltningen. Dette er viktig for den enkeltes rettsikkerhet, og for en bedre forvaltning. Ombudsmannen har hele Norges offentlige forvaltning som arbeidsområde. Han er Stortingets tillitsmann, og de undersøkelser ombudsmannen foretar, er

(Andersen Eide)

etter generelt mandat fra Stortinget. I årsmeldingen står det at ombudsmannen derfor ikke kan ses på som et overordnet myndighets- eller forvaltningsorgan, men mer som et personlig korrektiv til byråkratiet.

I årsmeldingen tar ombudsmannen opp forholdet til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite. Når det gjelder undersøkelser gjort av både ombudsmannen og av komiteen, har det generelt vært ombudsmannens holdning å være varsom med å ta saker til undersøkelse dersom de berører spørsmål Stortinget har behandlet. Prinsipielt sett er det ikke vanskelig å skille ut de saker der det er begått «urett mot den enkelte borger», men i praksis kan man få overlapping mellom komiteen og ombudsmannen. Det er her verdt å merke seg at om kontrollkomiteen tar opp saker som berører enkeltpersoner, mister vedkommende retten til å bringe saken inn for ombudsmannen. Man kan vanskelig trekke en generell linje ut av dette, men komiteen bør fortsette med å være varsom med å ta opp saker som berører enkeltmennesker. Dette grenseområdet kom senest til uttrykk i adopsjonssaken kontrollkomiteen behandlet i vår.

Behandling i Stortinget kan oppfattes som føring på en eventuell senere undersøkelse foretatt av ombudsmannen, og det ses på som svært uheldig. Folks tillit til ombudsmannen er avhengig av at man oppfatter det som om han behandler og undersøker klager på et selvstendig grunnlag. Det er derfor viktig, både for komiteen og for ombudsmannen, at man i den enkelte sak så tidlig som mulig avklarer hvem som skal behandle saken.

I årsmeldingen omtales også ombudsmannens rolle i forhold til menneskerettigheter. Menneskerettighetene innebærer at det stilles grunnleggende krav til rettssystemet og vernet av borgernes rettsstilling. På den måten regulerer menneskerettighetene individets stilling overfor offentlige myndigheter og myndighetenes forpliktelse overfor sine borgere. I Norge har menneskerettighetene forankring i Grunnloven, der det slås fast at myndighetene skal respektere og sikre menneskerettighetene. Også de menneskerettighetskonvensjoner som Norge er bundet av, skal ses på som tungtveiende rettskilder når en anvender lovgivning, i rettsanvendelse. Når ombudsmannen undersøker klagesaker eller tar opp saker på eget initiativ, er en del av grunnlaget for undersøkelsen nettopp å avklare om forvaltningen i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til og fremmet menneskerettighetene i sin skjønnsutøvelse. Å krenke menneskerettighetene til et individ innebærer at det er begått urett mot den enkelte borger. Ombudsmannen kan ikke treffe rettslig bindende avgjørelser, men komme med uttalelser som blir tillagt saklig vekt.

Kristelig Folkeparti ønsker å understreke ombudsmannens verdifulle rolle i forhold til ivaretagelsen av menneskerettighetene. Det er her sentralt poeng at ombudsmannen kan ta opp saker på eget initiativ, og at han derfor kan iverksette undersøkelser av forvaltningens praktisering av menneskerettighetene uten å måtte vente på klage fra berørte. Ombudsmannens anbefalinger trenger ikke være basert på rettslige vurderinger, og det gir et

større spillerom enn hva domstolene har. Forholdet til menneskerettighetene blir relativt ofte påberopt i klager til ombudsmannen, særlig gjelder dette saker som omhandler asyl, opphold, familiejenforening og utvisning. I disse sakene tok ombudsmannen bl.a. opp den lange saksbehandlingen. På denne måten er sivilombudsmannen med på å sikre den enkeltes rettigheter og forbedre forvaltningen. Kristelig Folkeparti er derfor svært fornøyd med det arbeidet som gjøres av ombudsmannen.

O d d b j ø r g A u s d a l S t a r r f e l t hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 30.

(Votering, sjå side 3412)

S a k n r . 3 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende konsesjonssak – eiendommen «Solvang» på Åkerøya i Lillesand (Innst. S. nr. 230 (2001-2002))

Presidenten: Etter ynske frå kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten føreslå at lengste taletid vert sett til 5 minutt.

Vidare vil presidenten føreslå at det vert gjeve høve til 5 replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringspartiet. – Det er vedteke.

Kjell Engebretsen (A) (ordfører for saken): Dette er egentlig en sak med mange ingredienser, hvor man kan velge litt ulike innfallsvinkler. Noen vil hevde at dette dreier seg om boplikten som ordning, andre vil kanskje oppfatte det mer som en sak hvor de sentrale myndigheter setter lokale vurderinger og beslutninger til side, mens jeg for min del har vært mest opptatt av å se på denne saken som et utsøkt eksempel på hva som kan skje når beslutninger fattes uten at forarbeidene er tilstrekkelige solide.

Jeg skal ikke gå inn på forhistorien til saken, for tiden tillater ikke det, men bare peke på de forholdene komiteens flertall mener lå til grunn for departementets omgjøring av tidligere vedtak, nemlig at selgeren av eiendommen «Solvang» ikke klarte å få solgt eiendommen som helårsbolig til hva departementet mente var akseptabel pris.

Når jeg hevder at det i denne saken er fattet vedtak uten tilstrekkelig utredning eller forutgående saksbehandling, baserer jeg det på følgende to forhold: Selgeren var i den situasjonen at han hadde en avtale om salg av eiendommen som fritidseiendom til en pris på rundt 10 mill. kr. Selgeren får nå beskjed om at dersom han ikke klarer å selge eiendommen som helårsbolig til en akseptabel pris i det området som eiendommen ligger i, vil dette kunne gi åpning for å se på konsesjonsbehandling på nytt. Med boplikt ville prisen falle betydelig. Det har komiteen erfart. Selgeren skal da med entusiasme og pågangsmot forsøke å selge en eiendom for kanskje

3 mill. kr–4 mill. kr – det er noe uklart hva departementet ville ha akseptert som pris i området – vel vitende om at dersom han ikke klarer det, vil han måtte akseptere at eiendommen blir solgt som fritidseiendom og motta ca. 10 mill. kr. Det ble ikke benyttet eiendomsmeidler, advokat eller noen metode som kunne verifisere tilbudet, eller manglende tilbud. Departementet har ingen holdepunkter utover hva selgeren selv legger fram når det gjelder hvilke tilbud som eventuelt er fremsatt, eller som ville blitt fremsatt dersom salget var overtatt av en megler. Salg av boligen som helårsbolig er til ugunst for selgeren, ikke salg er til gunst. Det at han ikke fikk et tilbud over hva departementet anser å være et minimum, var altså selve grunnlaget for omgjøringsvedtaket. Da skulle man tro at departementet ville være svært opptatt av å få en kvalifisert bekreftelse på at salg til slik pris ikke var mulig.

Det andre forholdet dreier seg nettopp om prisen departementet mente man måtte oppnå for at et salg av boligen som helårsbolig kunne aksepteres. Departementet har gjort betydelig vesen av å legge skylden for prisfastsettelsen på kommunen, og viser til salg av eiendommen «Gården» for ca. 5 mill. kr. Hvis jeg får lov til å sitere, sier kommunen om «Gården»:

«Søknaden gjelder en stor boligeiendom til en svært høy pris. Men dette er en attraktiv eiendom med stor bygningsmasse som ligger idyllisk til på Åkerøya. Denne type eiendommer er det få av i markedet og etterspørselen er derfor stor. Lillesand kommune finner derfor ikke grunnlag for å frarå konsesjon fordi kjøpesummen avspeiler prisnivået i området.»

Dette er det eneste departementet legger til grunn for å fastsette prisnivået i området. Dersom departementet ikke gjør det på en annen måte enn ved en sammenlikning med denne ene eiendommen, mener jeg det er god grunn til å si at departementet ikke har gjort en saksutredning av den kvalitet og det omfang som vanligvis kjennetegner dette departementet.

Det bør kanskje også være en tankevekker at det faktisk ble betalt 5 mill. kr for «Gården», som helårsbolig. «Gården» ble altså solgt som helårsbolig for 5 mill. kr. Men «Solvang», den eiendommen vi diskuterer i dag, var ingen, så langt vi kjenner til, villig til å betale et slikt beløp for. Statsråden er en mann med stor tro på markedet og på markedskreftene, og dette forholdet burde gi grunn for en viss ettertanke hos statsråden. Hvorfor var ingen villig til å betale en slik sum for denne eiendommen som helårsbolig? 2 mill. kr ble tross alt tilbudt for denne eiendommen som helårsbolig. Det fant departementet var under alle omstendigheter for lite. Det er svært vanskelig å forstå.

Martin Engeset (H): Stortinget skal nå sluttbehandle konsesjonssaken – eiendommen «Solvang» på Åkerøya i Lillesand. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har hatt en grundig og omfattende behandling av denne saken, som det er gjort utførlig rede for i komiteens innstilling. La meg likevel repetere utgangspunktet kort.

I begynnelsen av mars ble det gjennom store oppslag med tilhørende krigsoverskrifter i enkelte aviser fremsatt

påstander om at landbruksminister Sponheim hadde grepet inn i en enkeltsak, omgjort et tidligere vedtak og sørget for at en partifelle ved navn Thommessen hadde fått en betydelig milliongevinst. Mellom linjene lå det ufine påstander om at Sponheim hadde utført en ren vennetjeneste overfor en partifelle han angivelig skulle kjenne meget godt. Dette – kombinert med noe uheldig håndtering av informasjonen til Stortinget – gjorde at opposisjonen i Stortinget hoppet på saken, luktet statsrådsblod og uttalte ambisjoner om å presse frem en omgjøring av statsrådets beslutning. Men lenge har det vært klart at landbruksministerens avgjørelse helt sikkert blir stående.

For disse – først og fremst Arbeiderpartiets og SVs representanter – må denne saken fremstå som et gedigent politisk mageplask. Eller sagt på en annen måte: opp som en løve og ned som en skinnfell. Ved starten av denne saken i komiteen trodde de åpenbart – sett fra deres ståsted – at de hadde en god sak. I dag kan vi fastslå at de knapt har et fikenblad tilbake. Den lærdom bør de nok trekke av denne saken, at de neste gang tenker seg noe bedre om før de gjør en fjær eller to til en hel hønségård.

Fra den kulørte ukepresse har vi etter hvert blitt godt kjent med at mangemillionærer som Mæle, Stordalen og Tvenge har store palasser i Blindleia på Sørlandet. Men boplikt har de ikke, fordi deres landsteder er definert som fritidseiendommer. En av naboeiendommene, «Solvang», er også fritidsbolig, og har vært brukt som det i 43 år. Men «Solvang» var en gang i tiden – nærmere bestemt i 1909 – bygd som bolig. Eieren, Henrik P. Thommessen, som for øvrig visstnok er medlem av partiet Venstre, ønsket nå å selge sin fritidseiendom. Fordi eiendommen for snart 50 år siden hadde vært brukt som bolig, spilte det ingen rolle at han faktisk hadde kjøpt stedet og brukt det som hytte de siste 43 år – mente altså Lillesand kommune. Lillesand hadde jo innført boplikt i 1985, må vite. Han måtte derfor være så god å finne seg i at boplikten ville inntrø så snart han ønsket å selge stedet. Slik er reglene både i Lillesand og i mange andre kystkommuner i Norge.

Dette fant ikke Thommessen seg i. Han mente de nye eierne burde få konsesjon på eiendommen som fritidseiendom, og at han fikk betalt deretter. Han inngikk en avtale med en Oslo-familie om å selge stedet til dem for 11 mill. kr inklusive løseøre. Lillesand kommune derimot mente han fikk greie seg med de 2 mill. kr han ville få om landstedet ble solgt som boligeiendom. Men Thommessen gav seg ikke. Han sendte inn velbegrunnede klager og anket avgjørelsene til Lillesand kommune, fylkeslandbruksstyret, Sivilombudsmannen, Landbruksdepartementet osv. Alle vendte tomme ned og gav avslag.

Etter regjeringsskiftet i fjor høst klaget han nok en gang til Landbruksdepartementet. Da fikk han medhold. Det hadde nemlig kommet nye opplysninger i saken. Etter å ha forsøkt å selge eiendommen som boligeiendom og det viste seg umulig å få en pris som avspeilet prisnivået på boligeiendommer i området, tilsa langvarig praksis at de nye eierne burde få konsesjon til å kjøpe eiendommen som fritidseiendom.

Som landbruksminister er Lars Sponheim selvfølgelig ansvarlig for alle departementets avgjørelser. Han var imidlertid selv aldri inne i saksbehandlingen, ei heller hadde han noen gang truffet Henrik P. Thommessen. Det var embetsverket i departementet som innstilte på at deres tidligere avgjørelse burde gjøres om. Og det var Sponheims statssekretær som ved sin påtegning i saken sa seg enig i embetsverkets vurderinger.

Denne saken dreier seg om en enkeltsak. Mange har allikevel gitt uttrykk for at hele bopliktordningen står for fall etter vedtaket i Lillesand-saken. For egen del vil jeg legge til at jeg skulle ønske det var riktig, fordi jeg mener dette er en ordning som åpenbart har overlevd seg selv. Nå er riktignok Lillesand-saken så spesiell at den isolert sett ikke nødvendigvis vil skape presedens. Allikevel har denne saken satt bopliktordningens urimeligheter og tåpeligheter så sterkt i fokus at svært mange nå mener at det bør være nok. Og der takker jeg Arbeiderpartiets og SVs representanter for deres bidrag til det. Men hva det blir flertall for i Stortinget når konsesjonsloven skal revideres, forenkles og moderniseres om et års tid, gjenstår å se. I mellomtiden kan det jo være en trøst å gjøre oppmerksom på noe som mange faktisk ikke er klar over. Det ligger innenfor det kommunale selvstyre å avvikle denne delen av bopliktordningen. Derfor kan de kommunestyre som har innført en slik ordning, vedta å avvikle ordningen for sin kommune – helt uten innblanding fra Stortinget.

Carl I. Hagen (FrP): La meg først si at det var veldig hyggelig at representanten Martin Engeset erklærte seg enig i Fremskrittspartiets prinsipielle holdning til boplikten. Jeg kan ikke erindre at han stemte for vårt forslag for noen dager siden om å få den fjernet, men det er alltid hyggelig når man fra Stortingets talerstol kan konstatere at en komitekollega fra et annet parti faktisk deler vår prinsipielle holdning. Jeg håper at han da vil arbeide for å påvirke Regjeringen, som har et annet standpunkt, nemlig å bevare boplikten. Jeg ønsker Martin Engeset lykke til i det arbeidet. Det er også mitt første poeng.

I denne saken har komiteen bedt om å få alle dokumenter. Jeg tror det ble 10 cm til slutt, en kjempepapirhaug for én bolig. Og så spør man hvorfor vår konkurranseevne begynner å bli dårlig, og hvor høye skatter og avgifter vi trenger. Ja, tenk alle de byråkratene vi har holdt liv i, og alle de advokatene som tjener penger på slike saker – på et spørsmål som skulle være helt opp til kjøper og selger og ikke ha noe med myndighetene å gjøre i det hele tatt! Det vil vi oppnå ved å fjerne boplikten og la hver enkelt eier av en eiendom selv avgjøre hvor ofte man bor der, hvordan man bor der, og om man leier den ut eller ikke leier den ut. Vi får en enorm forenkling ved å fjerne boplikten.

Men så er det selvsagt viktig at når den er der, skal den praktiseres relativt likt og rimelig og rettferdig. Det er et annet hensyn vi også absolutt er for. Her er det helt åpenbart for meg at det er forsvarlig å rette kritikk mot Landbruksdepartementet. Og jeg sier Landbruksdepartementet, ikke nødvendigvis landbruksministeren. Jeg sy-

nes faktisk det er forskjell på saker hvor det er åpenbart at en statsråd personlig har gjort brølerer, og der hvor det er åpenbart at det er forvaltningen som har gjort brølerne uten at statsråden har vært informert. Han er konstitusjonelt ansvarlig, det er vi enig om, men det er dog forskjell i forhold til hvor mange harde angrep man kan komme med.

Der departementet gjorde feil, var da man kom til en situasjon hvor det ble hevdet fra kommunen at denne eiendommen med boplikt kun hadde en pris på kanskje rundt 2 mill. kr, og selgeren mente det burde være ca. 6 mill. kr og det var en takst på det. Da var det åpenbart at ett av disse to beløpene var feil. Der sviktet departementet. Der skulle departementet ha satt seg grundigere inn i om det var beløpet på 2 mill. kr som var urimelig lavt, eller om det var beløpet på 6 mill. kr, litt mer enn det som ble gitt for naboeiendommen, som er en helt usammenlignbar eiendom og ikke kunne brukes i så henseende, som var relevant. Der gjorde departementet en elendig jobb. Jeg tror at hvis man hadde undersøkt litt mer, hadde man kommet til at det var prisen på rundt 2 mill. kr som ville vært den mer naturlige markedsmessige prisen. Så der er det absolutt grunn til å rette kritikk for dårlig saksbehandling og dårlig undersøkelse av de faktiske forhold. Det skulle ha vært gjort langt bedre i departementet.

Jeg har også lyst til å rette kritikk mot kommunen, fordi kommunen hadde en sånn merkelig fleksibel holdning til hva som skulle til for at en bolig eller en bygning skulle være å anse som en *bolig* istedenfor en fritidsbolig. Jeg spurte under høringen, og fikk bekreftet at sånn som boligen var, var den ikke god nok til å være helårsbolig, fordi kravene til en helårsbolig faktisk er litt annerledes i 2002 enn de var i 1909, da denne bygningen ble bygd. Sanitæranlegg og en masse ting var ikke som det skulle. Det ble anslått at det måtte påkostninger til på denne bygningen i en størrelsesorden mellom 50 000 og 70 000 kr for å få den opp mot en slik standard som man kan forvente av en helårsbolig. Da blir det jo en glidende overgang. Da kan jo hvilken som helst utedo defineres som helårsbolig, for hvis man bygger på den for 2 mill. kr, får man en fin bygning. Hvor mye skal man fra kommunens side kunne forlange at man skal investere i bygningen for at kommunen skal kunne definere den som helårsbolig? Det blir jo helt håpløst. Det blir jo som da George Bernhard Shaw hadde en nydelig ung dame på en middag og spurte om hun ville gå til sengs med ham for 1 mill. kr. Hun svarte: Ja, selvsagt, jeg er jo ikke dum! Så spurte han: Hva med 500 kr? Og hun svarte: Hva tar du meg for, en hore? – Ja, det har vi allerede etablert, nå er det prisen vi forhandler om, sa George Bernhard Shaw.

Sånn blir det med kommunen. Hvor mye skal en kommune kunne legge inn av påkostninger på en dårlig bygning for at kommunen skal kunne definere den som en helårsbolig? Det er det Lillesand kommune har prøvd på. De skulle aldri ha gjort det. Det skulle aldri ha kommet på tale å omdefinere den bygningen som hadde vært fritidsbolig i 40 år, til en helårsbolig. Svaret er: Vi må bli

kvitt hele denne bopliktordningen, som bare er advokatmat og innebærer økte skatter og avgifter og medfører bryderi for folk flest.

Siri Hall Arnøy (SV): Innledningsvis er det fristen- de å bemerke til representanten Engeset at det hadde nok bidratt til å unngå at en fjær ble til fem høns om statsrå- den, første gang han ble spurt i Stortinget om dette var en avgjørelse hvor politisk ledelse hadde vært involvert, faktisk hadde klart å gi et utfyllende og grundig svar på det. Men vi kan la det ligge i og med at statsråden senere har oppklart dette på en forbilliglig måte.

Jeg skal ikke gjenta hele saksordførers redegjørelse, men jeg vil litt tilbake til dette med fastsettelsen av prisnivået i området. Grunnlaget for prisnivået på 5 mill. kr, eller 6,5 mill. kr, som var taksten på «Solvang», som de- partementet har basert sin avgjørelse på, gjelder en eiend- om som ikke har vært lagt ut for salg i det åpne marke- det. Det som har skjedd, er at eierne av naboeiendommen har lagt inn bud etter bud til budet til slutt ble høyt nok til at eieren av denne eiendommen, «Gården», sa: Ja vel, jeg selger, selv om jeg ikke nødvendigvis hadde tenkt å gjøre det. Videre var boplikten for eiendommen «Gården» oppfylt, og spørsmålet i den konsesjonsbehandlingen som Lillesand kommune da hadde foran seg, var: Skal vi på bakgrunn av konsesjonsbestemmelser som er innført for å sikre helårsbosetting, nekte noen å kjøpe en bolig som de ønsker å kjøpe til boligformål, fordi de ønsker å kjøpe til en for høy pris? Det er altså i denne sammen- hengen at kommunen – med de forbehold som represen- tanten Engebretsen refererte – sier ja til konsesjon på eiendommen «Gården» til en pris på 5 mill. kr. Det kan da ikke være meningen at konsesjonsreglene skal fungere på en slik måte at den eneste måten kommunen kan sikre å kunne ivareta denne boplikten på slik de ønsker, er å si nei til folk som ønsker å kjøpe for å bo, hvis prisen blir for høy. Det er mulig dette er god jus. Jeg synes i hvert fall at det er dårlig folkevelt. Men det er en slik forståelse av reglene som statsråden i høringen gav uttrykk for.

Det er en enkeltsak vi nå behandler, og jeg håper at de som sier at denne saken er så spesiell at den skal la seg skille ut i en rettsal, har rett. Men noe av problemstillingen her er at vi ser at ressurssterke enkeltpersoner har en mulighet til å kjøre så mange klagebehandlinger at det for en liten kommune kan bli vanskelig å stå imot. Så én ting vil være hva som er de juridiske forholdene, en annen ting vil være hva som blir realiteten når små kommuner med små saksbehandlingsressurser skal ivareta disse juridiske avveiningene ute i virkeligheten. Det er på bak- grunn av dette at Sosialistisk Venstreparti ønsker at Reg- jeringen skal vurdere en ordning med juridisk bistand til kommunene, på samme måte som det man nå har et prø- veprojekt på i forhold til bygging i 100-metersbeltet langs sjøen. Uansett om en professor fra Universitetet i Oslo vil klare å skille ut denne saken, slik det kom fram under høringen, er det ikke sikkert at det vil bli like enkelt for saksbehandlerne ute i den enkelte kommune å ivareta boplikten som et instrument for helårsbosetting, når stadig flere ressurssterke mennesker ønsker å kjøpe

opp disse boligene. Det er det som er den problematiske politiske realiteten her. Uavhengig av hvor spesiell denne saken er juridisk, vil vi – hvis ikke vi på Stortinget nå gir disse kommunene støtte – kunne risikere at det politiske resultatet blir at boplikten som et instrument for helårs- bosetting, svekkes. Det kan i hvert fall ikke SV leve med.

Rigmor Andersen Eide (KrF): I enkelte områder er det nødvendig for kommuner å hindre at hus som tidlige- re har vært benyttet som helårsbolig, blir brukt som fritidshus – dette for å sikre bosetting og skape et levende kystmiljø. Kristelig Folkeparti er svært opptatt av dette, og det er et mål i vår distriktpolitikk at lokalsamfunn skal være levende både sommer og vinter.

Denne saken dreier seg derimot ikke om boplikten ge- nerelt. Den gjelder ett enkelt tilfelle, og det er ett enkelt omgjøringsvedtak. At Kristelig Folkeparti er sterk tilhen- ger av ordningen med boplikt, innebærer ikke at vi ikke ivaretar rettssikkerheten til den enkelte. Det vedtaket som er gjort av statsråden, er etter vår oppfatning solid forankret i etablert praksis for disse typer saker og på de opplysningene kommunen selv har gitt.

Mange har vært redd for at denne saken vil skape pre- sedens, og at man nå i større grad åpner for fritidsboliger langs kysten på bekostning av fast bosetting. Denne sa- ken vil neppe endre boplikten generelt. Til det er den for spesiell. Departementet, statsråden og professor Erik Boe understreket i høringen at denne saken lett kunne la seg individualisere. Det betyr derfor ikke at vi med dette ved- taket signaliserer at kommuner ikke lenger kan stille krav om fast bosetting.

Som professor Boe sa under høringen:

«Det er veldig stor forskjell på å reagere på et ved- tak man synes er uheldig, og et vedtak man synes er ulovlig.»

Landbruksdepartementets avgjørelse kan ikke endres. Skal en kunne omgjøre, må vedtaket og omgjøringen være ulovlig. Det går klart fram at formålet med conse- sjonsloven er å forhindre omdanning av hus til hytter. Hadde denne saken dreid seg om en person som eide et hus, og som tenkte han kunne få mer for det dersom han fikk solgt det som hytte, ja da kunne det skape en alvor- lig presedens. Men denne saken dreier seg om en fritids- bolig, som var kjøpt som fritidsbolig og har vært brukt som fritidsbolig i over 45 år. Det vil derfor ikke være vanskelig å skille denne saken fra andre saker, om man er redd for presedens.

Når von Koss-saken blir nevnt i denne sammenhen- gen, så dreide den seg om retten til å nekte konsesjon. Høyesterett slo her fast at det går en grense for hvor lang tid tilbake man kan gå for å kreve omdanning fra hytte til helårsbolig. I den saken dreide det seg om 25 år. I denne saken fra Åkerøya snakker vi altså om 43 år. I von Koss- saken dreide det seg om en prisforskjell på 600 000 kr, og i denne saken nærmere 8 mill. kr. Det er også viktig å se at på Åkerøya brukes over 90 pst. av stedene som fritidsbolig. Huset ligger i et fritidsboligområde, der det er innslag av helårsbosetting. I von Koss-dommen dreide det seg om et hus som lå midt i et helårsboligområde.

Det har vært mye snakk om pris og takst, og det sies nå at man frykter at prisene i området vil bli så høye at vanlige mennesker ikke har råd til å kjøpe disse eiendommene.

I august 2001 ble taksten, som tidligere nevnt, satt til 6,7 mill. kr. Det er høy takst når en vet at eiendommen ligger på en øy, og at bolighuset ville trenge mye oppussing. Om det er en reell takst, er også vanskelig å si, for det omsettes få helårsboliger på Åkerøya. Det har derimot vært omsatt en annen bolig, som tidligere nevnt, nemlig «Gården», og kjøpesummen på den var som nevnt 5 mill. kr. Når taksten på «Solvang» er satt høyere, er det bl.a. fordi denne eiendommen har egen strandlinje.

Da eiendommen «Gården» ble solgt, sa kommunen til fylkeslandbruksstyret at denne prisen avspeilet prisnivået i området. Kommunen kjenner dette området best, så departementet la deres uttalelse til grunn da de vurderte prisen. Som komite er vi heller ikke kompetente til å vurdere om taksten er riktig. Det er heller ikke myndighetene som skal bestemme til hvilken pris en eiendom skal omsettes.

Kristelig Folkeparti ønsker ikke at det bare skal være rike mennesker som kan kjøpe seg hytter i attraktive kystområder, men konsesjonsloven gir ikke anledning til å si at en pris er for høy. Om man skal kunne gjøre dette, må loven endres.

Odd Roger Enoksen (Sp): Det er fullt mulig å ha flere tilnæringer til denne saken. Boplikten som system er én tilnærming man kan ha. Det er ingen tvil om at mye av bebyggelsen langs sørlandskysten er eksempel på at boplikten som system har virket etter hensikten. Det at man har nullgrense, det at man har vært restriktive, har ført til at vi har fastboende i områder som ellers sannsynligvis i veldig stor grad ville ha kommet til å bli benyttet til fritidsområder.

Jeg aksepterer selvsagt at noen ikke synes at en utvikling i retning av flere fritidsboliger på sørlandskysten er noe problem, og at man ønsker å akseptere det. Men jeg er uenig i en sånn beskrivelse, jeg er uenig og ønsker ikke en utvikling som går i den retning. Og når det også er sånn at ulike lokale myndigheter av ulik politisk farge mener at det er riktig og viktig å sørge for at vi har helårsboliger i dette området, så bør det etter min oppfatning respekteres.

Landbruksdepartementets beslutning om å omgjøre tidligere vedtak med hensyn til boplikt på eiendommen «Solvang», innebærer etter min oppfatning at proppen langt på vei er dratt ut av dette systemet. Regjeringen har nå akseptert at det er et prisnivå som tilsier at det ikke vil være mulig for folk flest å konkurrere. At landbruksministeren da hevder at dette ikke vil skape presedens, anser jeg for min del i beste fall for å være ønsketenkning.

I den åpne høringen som fant sted i komiteen, la professor Erik Boe vekt på at denne saken ikke vil skape presedens, fordi «Solvang» har vært brukt som fritidseiendom over så lang tid at det knapt kan sammenlignes med andre tilfeller.

Men det er altså ikke dette Landbruksdepartementet har lagt vekt på. Ikke noe av korrespondansen mellom Landbruksdepartementet og selger og ulike advokater har lagt vekt på at boligen har blitt brukt til fritidseiendom. Nei, det Landbruksdepartementet har lagt vekt på, er prissettingen på eiendommen. Og der inntok professor Boe et annet standpunkt da han i sitt svar til komitelederen sa:

«Jo, det er jeg er helt enig med både kommunen og deg i, når du sier det på den måten.»

Og spørsmålet som ble stilt, var:

«Kommunen har gitt uttrykk for at det blir veldig vanskelig å stå imot andre personer ut fra kravet om likhet for loven. Synes du ikke dette er et viktig moment?»

Det syntes professoren var et viktig moment, og etter min oppfatning inntok han en annen holdning når spørsmålet dreide seg om pris og ikke om lengden på den perioden hvor denne boligen har vært fritidsbolig. Det har altså ikke vært noe poeng i saksbehandlingen. Det går etter min oppfatning ikke an å henvise til at denne boligen har vært fritidseiendom, når man hevder at det ikke skaper presedens, all den tid det ikke har vært et element i behandlingen i departementet, verken i 2000 eller i 2002 under denne regjeringen.

Det er altså til sjuende og sist følgende det dreier seg om: Statsråden har tatt en beslutning om at selger ikke kan påføres et vesentlig tap ved å bli tvunget til å selge som helårsbolig. Det er helt opplagt at dette vil få konsekvenser for framtidige salg. Det er helt opplagt at dette vil få den konsekvens at kommuner vil måtte være mer lempelige med hensyn til boplikten, og at departementet vil måtte behandle andre ankesaker på tilsvarende måte. Og det er også helt opplagt at når kjøpere som ønsker å kjøpe fritidseiendommer, ser at det faktisk er mulig å få medhold hvis man bare er villig til å by nok og komme høyt nok over det som anses som ordinær pris på helårsboliger, vil man få medhold i departementet. Det er helt opplagt at det vil være prisdrivende på disse eiendommene. Fastboende vil ikke kunne konkurrere, og boligene, spesielt de mest attraktive, vil gå til fritidseiendommer. Det er det denne saken dreier seg om. Jeg synes det er synd at departementet og statsråden har behandlet denne saken på en måte som for en stor del vil komme til å rive vekk grunnlaget for å holde på boplikten i disse områdene.

Trine Skei Grande (V): Etter Enoksens innlegg var det fristende å komme med noen saksopklaringer, men jeg skal likevel prøve å holde meg til det jeg hadde tenkt jeg skulle si.

Når denne saken nå avsluttes i Stortinget, kan vi slå fast tre viktige forhold: For det første er alle påstander og beskyldninger om partipolitisk kameraderi lagt døde og maktesløse. For det andre vil sakens vedtak bli stående, og det blir slått fast at noe annet ville vært lovstridig. For det tredje vil saken ikke skape presedens i betydning av ny rettsstilstand i bopliktssaken. Dermed har saken landet på en måte som bør mane til en viss ettertanke for mange

som har blåst saken opp til de helt store dimensjoner, ikke minst i media.

Den aldri helt fremsatte, men hele tida underliggende beskyldningen om partikameraderi, har åpenbart vært det viktigste elementet i at saken fikk store dimensjoner i media over lang tid, også med god hjelp av deler av opposisjonen. Det er helt på sin plass at denne saken er blitt omtalt av media, og at spørsmål er blitt stilt. Men insinuasjonene fortsatte lenge etter at alle måtte ha sett urimeligheten i dem. Jeg er svært glad for at dette nå er parkert for godt.

Forhold nummer to kan ut fra innstillinga synes mer kontroversiell, all den stund Arbeiderpartiet og SV faktisk vil at Stortinget skal anmode om en ny behandling. Ut fra det som kom fram i høringa, er det et ganske oppsiktsvekkende standpunkt. Man vil altså be Regjeringa om å vurdere å gjøre et åpenbart lovstridig vedtak. Det er tydelig at de ikke helt forstår loven, eller ikke helt forstår betydninga.

Jeg er enig i Høyres og Kristelig Folkepartis merknad om å ta avstand fra en slik oppfordring. Landbruksministeren har hele tida påpekt at saken er avgjort ut fra gjeldende rett, og ikke ut fra politisk eller annet skjønn. Dette fikk full støtte av professor Erik Boe under høringa, og det er ikke bestridt med noen rimelig begrunnelse. Venstre støtter merknadene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti på side 16 i innstillinga:

«På bakgrunn av disse forhold er disse medlemmer av den oppfatning at konsesjonsnektelse i denne spesielle og konkrete enkeltsaken vil kunne oppfattes å være et anslag mot enkeltmennesket.»

Det er altså et klart flertall i denne salen til støtte for landbruksministerens syn i det som er sjølve sakens kjerne.

Når det gjelder spørsmålet om presedens, er det grunn til å si at statsråd Sponheim har støtte for sitt syn. Dette må jo være svært beroligende for Lillesand kommune og andre som har fryktet dette, og som bruker det som hovedargument i sin meget aggressive kampanje mot departementet og statsråden. Når så vel Regjeringa som juridiske eksperter gir klar melding om at rettstilstanden ikke er endret, må dette være til glede, sjøl om man innrømmer at man har tatt i feil i kampens hete.

Hva er det da som står igjen i denne saken? Et flertall i denne salen kritiserer Landbruksdepartementets saksbehandling i forhold til undersøkelse av pris og salgsprosess, og at saken ikke ble sendt tilbake til førsteinstans, fylkeslandbruksstyret. Det er sjølsagt legitimt å hevde det, men det er ingen sterk og godt begrunnet kritikk. Det er like saklig korrekt å hevde at saksbehandlninga har vært tilstrekkelig og betryggende. Departementet har hele veien redegjort for sine overlegninger, og her viste høringa at dets valg ikke på noen måte entydig har vært kritikkverdige.

Nettopp på grunn av de urimelige beskyldningene om partipolitisk kameraderi, som førte denne saken langt ut av rimelige proporsjoner, var det naturlig at landbruksminister og Venstre-leder Sponheim hadde behov for å klargjøre sin egen rolle i saken. Det var sjølsagt uheldig

at den interne kommunikasjonssvikten i politisk ledelse førte til uklarhet omkring deres samlede rolle i noen dager. Det har statsråden sjøl understreket, og jeg har ikke behov for å bemerke noe mer utover komiteens innstilling på det punktet.

Det som er vesentlig her, er at landbruksministeren har landet stødig i det han har sagt hele tida, nemlig de tre forholdene som jeg nevnte innledningsvis. Saken er tilbake i sine rette dimensjoner. Den burde, som sagt, mane til en viss ettertanke.

For Venstre er det likevel viktig å avslutte innlegget med å si at vi vil kjempe for boplikten. Men for oss er den enkelte borgers rettighet overfor staten om å bli behandlet likt for loven viktigst – over alt.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Lars Sponheim: La meg først vise til komiteens merknader om informasjonsplikten overfor Stortinget og den interne behandlingen av denne sak i politisk ledelse i Landbruksdepartementet. Som jeg også uttrykte i komiteens åpne høring 27. mai, er det viktig for meg å understreke at den informasjonen jeg har gitt til Stortinget, bl.a. i spontanspørretimen 20. mars, har vært korrekt. Som jeg også påpekte i høringen, er det på det rene at den interne informasjonsflyten i politisk ledelse i Landbruksdepartementet ikke har vært tilstrekkelig god, slik at det i enkelte tilfeller kunne vært gitt en bedre og mer utfyllende informasjon om politisk ledelses befatning med saken. Jeg har imidlertid hele tiden understreket at ansvaret for alle beslutninger som tas i departementet, er mitt, så også i denne saken.

Så til realitetene i selve saken. 1. mars 2002 omgjorde Landbruksdepartementet sitt tidligere vedtak i en konsesjonssak som gjaldt eiendommen «Solvang» på Åkerøya i Lillesand kommune. Omgjøringen skjedde på bakgrunn av nye opplysninger i saken. Eierne hadde, som konsekvens av departementets opprinnelige vedtak, gjort forsøk på å selge eiendommen som helårsbolig uten å oppnå en tilfredsstillende pris eller en pris som samsvarer med prisnivået for tilsvarende boliger i området.

I sitt opprinnelige vedtak i saken, fra 5. juni 2000, kom departementet til at det *var* adgang til å stille krav om helårsbosetting på eiendommen. Dette skjedde etter en samlet vurdering av de opplysningene som forelå på *dette* tidspunktet. Heller ikke Sivilombudsmannen fant grunnlag for å kritisere denne avgjørelsen. Det er imidlertid av sentral betydning at departementet i den forutgående korrespondanse med ombudsmannen uttrykkelig åpnet for at vedtaket kunne omgjøres dersom en salgsprosess avdekket at det ikke forelå reell etterspørsel til priser som andre lignende eiendommer omsettes for i området.

I henhold til etablert praksis må det offentlige, for å kunne nekte konsesjon i saker som denne, finne det godtgjort at noen vil overta eiendommen for å bygge den opp til en tilfredsstillende boligstandard. Det må dessuten være slik at eiendommen må være selgelig som helårsbo-

lig til en pris som samsvarer med prisnivået for slike boliger. Denne praksisen fastlegger det rettslige utgangspunktet som departementet er bundet av – både i denne og i lignende saker. Dette faktum ble også understreket av professor Erik Boe i kontroll- og konstitusjonskomiteens åpne høring 27. mai.

Det er, så langt departementet kjenner til, og som senere ble bekreftet av lokale myndigheter i høringen i komiteen 27. mai, nesten ikke solgt boliger på Åkerøya i løpet av de senere årene. Ved vurderingen av det generelle prisnivået på boliger i området må derfor betydelig vekt legges på kommunens egne vurderinger i forbindelse med en annen konsesjonssak på øya, salget av eiendommen «Gården» i 1998. Her uttalte kommunen eksplisitt at man ikke fant grunnlag for å frarå konsesjon fordi en kjøpesum på 5 mill. kr ble ansett å gjenspeile prisnivået for boligeiendommer i området. Dette begrunnet kommunen med at det er få attraktive eiendommer med lang strandlinje i markedet, og dermed stor etterspørsel.

På den bakgrunn la departementet til grunn at taksten på eiendommen «Solvang», 6,75 mill. kr, var satt i forhold til dette. Selv om denne taksten må anses å være høy, mente departementet, på bakgrunn av kommunens uttalelse om det generelle prisnivået, at det eneste budet på eiendommen ved salgsframstøtet – 2 mill. kr – ikke kunne sies å gjenspeile et rimelig prisnivå for salg av denne eiendommen i boligmarkedet.

Avgjørelsen bygger med andre ord på etablert praksis for denne typen saker og på opplysninger som kommunen selv har gitt. Det understrekes i så måte at departementet hadde en omfattende dialog med kommunen, dvs. en brevveksling over flere måneder, før vedtaket ble fattet. Til tross for at departementet her gjorde det klart hva som ble ansett for å være de sentrale temaene i saken, viser denne brevvekslingen i forkant av avgjørelsen med all mulig tydelighet at selv kommunen, som jo må antas å besitte omfattende kunnskap om prisnivået i det lokale eiendomsmarkedet, ikke var i stand til å gi noen prisvurdering på eiendommen utover at «taksten på 6,75 millioner kr. syntes svært høy». Som tidligere nevnt har departementet heller aldri lagt avgjørende vekt på denne taksten – annet enn som et uttrykk for den relative verdien av «Solvang» i forhold til «Gården».

«Solvang»-saken er spesiell. Den er spesiell fordi det handler om den rettslige adgangen til å stille krav om helårsbosetting på en eiendom som har vært benyttet som hytte i 47 år, omsatt som fritidseiendom tidligere, og som ligger på en øy uten annen fergeforbindelse enn en skolerute. Samtidig er den spesiell fordi man her har en eksplisitt uttalelse fra kommunen som sier noe om hvilket prisnivå som gjelder for attraktive boligeiendommer på Åkerøya. Det er også spesielt at man på Åkerøya så å si ikke har noe marked for boligeiendommer. I andre områder der det er innført såkalt 0-grenseforskrift, vil man som regel ha flere eiendomssalg å forholde seg til. Dermed vil det være lettere å vurdere gjengs pris i området. Alt i alt innebærer vedtaket en konkret anvendelse av et rettslig fastslått prinsipp og vil således ikke få betydning ved andre avgjørelser.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjell Engebretsen (A): Hvorvidt statsråden har informert Stortinget korrekt underveis, kan sikkert diskuteres.

Da statsråden var her i huset og svarte i den muntlige spørretimen, sa han – og det var korrekt nok – at han ikke kjente saken. Selv landbruksministeren bør være klar over at Stortinget ikke var spesielt opptatt av om *personen* Sponheim kjente saken, men om den politiske ledelse kjente saken. Det var naturligvis det som var spørsmålet, og det vil nok en erfaren parlamentariker som landbruksministeren være klar over.

Nå sier landbruksministeren at dette er en spesiell sak. Han viser til at eiendommen har vært fritidsbolig i så og så mange år, hvilket også flere talere har vært inne på tidligere, at den ligger på en øy uten fast forbindelse osv., og at dette spiller inn. Jeg har ikke vært klar over at dette har hatt noen som helst betydning for statsrådens avgjørelse i denne saken. Jeg har fått forståelsen av at det her har vært snakk om prisen, at vedkommende ikke fikk den prisen som Landbruksdepartementet fant rimelig, og at det var det som lå til grunn. Hvis det er noe annet, at den har vært brukt som fritidsbolig over lengre tid osv., kan man jo sette et spørsmålstegn ved det tidligere vedtaket i Landbruksdepartementet.

Da må jeg spørre landbruksministeren om det er slik at det tidligere vedtaket i Landbruksdepartementet ikke var gyldig, ettersom landbruksministeren selv, og også hans partifelle Skei Grande sier at dette ikke dreier seg om politisk skjønn. Dette er juss i meget snever forstand, har jeg forstått.

Jeg må også spørre statsråden om det er slik at dette er reell, faktisk juss. Han snakker om etablert praksis, og da må jeg spørre landbruksministeren om etablert praksis betyr at vi vil finne igjen tilsvarende saker med tilsvarende begrunnelse for avgjørelsen.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg kan bare si meg enig med saksordføreren i det synspunkt at det selvsagt er landbruksministeren, som konstitusjonelt ansvarlig for Landbruksdepartementet, som er det viktige for Stortinget. Stortinget kjenner jo bare statsråden.

Men historien i denne saken er jo også kjent. Det er slik at det var noen store overskrifter om at det hadde vært noe partikameraderi mellom Venstres partileder, som er landbruksminister, og en som – og det har jeg fått bekreftet etter at saken er blitt kjent – skal være medlem av det partiet jeg er partileder i. Derfor var det et poeng for meg å engasjere meg i det spørsmålet som er knyttet til min personlige befatning med saken, og ikke noe annet. Det har hele tiden vært et viktig poeng for meg å understreke at det er mitt ansvar, også de beslutninger, de avveininger og det som gjøres av hele Landbruksdepartementet, selv om landbruksministeren ikke personlig er involvert.

Spørsmålene som jeg gav uttrykk for i mitt innlegg om hva som er spesielt med denne saken, er nettopp egnet til å kunne understreke det som bl.a. professor Boe

gav uttrykk for i høringen, nemlig at det er meget lett å individualisere denne saken. For det har vært det andre viktige poenget som mange har prøvd å få fram, nemlig at dette endrer synet på boplikt, og at dette har stor presensvirkning. Det er min og Landbruksdepartementets oppfatning at det ikke har det. Det ble også bekreftet av professor Boe i høringen at det er meget lett å «individualisere denne saken», for det er mange ting som er spesielt ved den. Det er så å si opp til myndighetenes senere bruk av saken som i så fall måtte føre til at det får noen omfattende konsekvens.

I den avgjørelse som er gjort, er det nettopp prisen som har vært det avgjørende, for når man innskrenker råderett gjennom boplikt, har også den som får innskrenket råderetten eller eiendomsretten sin, rett til å få en reell boligverdi når boligen selges. Det er en plikt, men det er også en rett. Det er det som departementet har lagt til grunn, som er slått fast som et prinsipp, og som overhodet ikke er noe nytt i denne saken.

Siri Hall Arnøy (SV): Nå på slutten av året er de av oss som fortsatt er relativt unge, vant til at det er på denne tiden man får sine karakterer. Jeg skal ikke forsøke å dele ut noen karakterer til landbruksministeren, men jeg vil utfordre landbruksministeren til å karakterisere Lillesand kommunes saksbehandling i saken.

Slik jeg har forstått landbruksministeren, har landbruksministeren ment at det har vært enkelte svakheter ved kommunens saksbehandling. Her er vi nettopp inne på noe av det som er kjernen i spørsmålet om det i praksis kan skapes presedens fra denne saken, nemlig det at selv om det juridisk – hvis man har muligheten til å konsultere alle de jurister som har spesialkompetanse – vil være klart hvordan saken skal tolkes, er det ikke slik at det for enhver kommune, med de små saksbehandlerressurser kommunen kan ha, vil være like enkelt. I og med at Sponheim, slik jeg har forstått statsråden, tidligere har uttrykt seg relativt kritisk til Lillesand kommune i deler av behandlingen av denne saken, ser ikke da statsråden også et behov for å gi juridisk bistand til kommuner med konsesjonsgrense 0, på samme måte som Miljøverndepartementet gjør forsøk med i forhold til bygging i strandsonen? Hvis det er slik at statsråden nå ønsker å sikre at denne saken ikke skaper presedens, slik statsråden mener den ikke vil, vil jo det være den enkleste måten å oppnå dette målet på.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg vil få understreke at jeg overhodet ikke har noe behov for å karakterisere saksbehandlingen til Lillesand kommune, verken med pluss eller minus foran. Det kom tvert imot fram av saken at jeg har lagt avgjørende vekt på nettopp den saksbehandling som Lillesand kommune har gjort.

For eksempel: Når en skal finne ut hvordan prisnivået er i området, og en legger vekt på hvordan lokale myndigheter vurderer det, så er det nettopp kommunen som har gitt uttrykk for at en av de andre få eiendommene på øya som er solgt til boligformål, avspeiler prisnivået i området.

Vi har lagt vekt på at det her foreligger en takst på 6,75 mill. kr, som også vi syntes var høy, men som var fastsatt nettopp fordi kommunen hadde akseptert et prisnivå på en annen eiendom på 5 mill. kr. Det synes å være en alminnelig oppfatning blant fagfolk at eiendommen «Solvang» er mer verdt enn eiendommen «Gården», og at nivået på et vis er fastsatt gjennom kommunens egen saksbehandling.

Det er også rett å gi uttrykk for at det var kommunens saksbehandling og brev til departementet som gjorde at vi la til grunn at det var gitt inn et bud på 2 mill. kr på eiendommen «Solvang», det høyeste bud som var innlagt. Det hører også med at etter at saken var avgjort, og et lovlig fattet forvaltningsvedtak ble gjort den 1. mars, og saken hadde fått oppmerksomhet, har kommunen, som komiteen er kjent med, senere skrevet til departementet og ment at det var framsatt et høyere bud. Det har departementet senere hatt en vurdering av, som jeg forstår at det nå er noen som ønsker at departementet skal gjøre om igjen. Det har vært en løpende vurdering om det er grunnlag for å ta saken opp igjen. Det synes det så langt ikke å være.

Her har vi lagt avgjørende vekt på den saksbehandling som kommunen har gjort. Derfor har konklusjonen blitt som den har blitt, nemlig at det ikke har vært mulig for selger å få en verdi på boligen som avspeiler boligverdien i området, slik kommunen har gitt uttrykk for.

Odd Roger Enoksen (Sp): Statsråden sier i dette replikkordskiftet at det er en oppfatning blant fagfolk at «Solvang» er mer verdt enn «Gården». Jeg vil gjerne ha statsråden til å fortelle hvilke faglige vurderinger som departementet har innhentet som viser at «Solvang» er en eiendom som er mer verdt enn den som statsråden sammenligner med.

Det eneste jeg kan se er gjort av sammenligning, står i et brev som selger, Henrik P. Thommessen, har skrevet den 13. september 2001, som beskriver eiendommen «Gården» med en beliggenhet som er langt dårligere, med et gjørmete strandområde utenfor som gjør at det ikke er mulig å etablere kai, osv. Er det den type informasjon, fra en selger som er interessert i å få en høyest mulig pris for sin eiendom, statsråden bygger sin oppfatning på om at denne eiendommen er så mye mer verdt? Eller er det gjort sammenlignbare takster? Det er det ene.

Det andre jeg har lyst til å spørre statsråden om, er: Når statsråden gjentatte ganger hevder at dette ikke vil skape presedens og viser til professor Boe, finner jeg grunn til å peke på at professoren i høringen flere ganger gjentok at det faktisk at denne gården over så lang tid har vært brukt som fritidseiendom, gjør at denne saken er lett å skille fra andre saker. Det er det argumentet professoren bruker som begrunnelse for at den er lett å atskille. Det er et argument som departementet overhodet ikke har brukt i sin begrunnelse. Derimot har man brukt pris.

Ser ikke statsråden at dette er to vesentlige begrunnelser, og at pris, som departementet har brukt som begrunnelse, vil komme til å være avgjørende i framtiden, og at man for ettertiden ikke kan begrunne det med at dette var

en særskilt sak fordi eiendommen har vært brukt som fritidsbolig i 43 år når den begrunnelsen ikke ble brukt da ble saken var oppe til behandling?

Statsråd Lars Sponheim: Når jeg brukte ordet «fagfolk», tenkte jeg i denne sammenheng på takstfolk som har gitt en takst på denne eiendommen, og mente at det var boligtakst på 6,75 mill. kr. Når de kommer fram til en så høy takst, bygger nok det på kommunens egen saksbehandling, som sier at en annen boligeiendom, en av de få som er solgt til bolig i området, for 5 mill. kr. avspeiler prisnivået i området. Det har disse fagfolkene gitt uttrykk for. Som jeg sa i mitt innlegg, har denne eiendommen en høyere boligverdi enn eiendommen «Gården». Så kan en diskutere nivået på disse boligeiendommene. Men det nivået på 5 mill. kr. som er fastslått, har da kommunen eksplisitt gitt uttrykk for er prisnivået i området. Noen mer kvalifiserte meninger utover det eller noen bedre fagfolk til å gjøre en slik vurdering enn de lokale myndigheter og lokale takstfolk har ikke departementet hatt behov for å ha.

Jeg tror det er viktig å skille mellom to forhold, nemlig de argumentene som går på hva som er spesielt for denne eiendommen, og som gjør at det er lett å individualisere denne eiendommen i forhold til presedensvirkning eller andre saker, slik som professor Boe gav uttrykk for, og så er det forhold bl.a. knyttet til de spesielle prisforholdene som kommer fram på en så attraktiv eiendom som dette er, først og fremst til boligformål, og at den har vært fritidsbolig så lenge. Det er flere forhold som vi har vært innom, og som er med og understreker det spesielle ved denne eiendommen.

Når det gjelder selve avgjørelsen i departementet, hvorfor man gjorde dette om, skyldes det utelukkende pris og det bærende prinsipp om at hvis en som eier en eiendom, er pålagt boplikt, som begrenser verdien av eiendommen, har man også rett til å få en boligverdi. Det er grenser for hvor store verdier man kan ta fra en boligeier hvis man ikke er i stand til å få fram en boligverdi, når man først har fått innskrenket verdien gjennom å pålegges boplikt. Det er det prinsippet som er lagt til grunn, og som er det avgjørende for vedtaket.

Kjell Engebretsen (A): La meg først si noen ord om dette med kameraderi. Det er noe som i alle fall jeg og min fraksjon overhodet ikke har vært inne på. Den slags primitive argumentasjoner har vi overhodet ikke vært i nærheten av her. Vi har stor forståelse og aksept for at statsråden gikk ut og sa: Jeg kjente ikke denne saken. Jeg forstår at det var behov for å si det. Det jeg sier i neste omgang, er at det som var litt merkelig for oss, var dette at det så ut som om det var embetsverket som håndterte en sak av en slik prinsipiell betydning og en omgjørings-sak. Det er derfor jeg sier at det ville ha vært gunstig om statsråden her hadde sagt at hans statssekretær hadde behandlet saken, når han visste det da han svarte på spørsmålet her i salen. Men det er nå det!

Jeg spurte i stad, og statsråden svarte ikke på det, om dette med etablert juridisk praksis, lovmessigheten – ikke

politisk skjønn som jeg forstår ligger til grunn for dette. Jeg er også veldig usikker på det statsråden nå sa om at i denne saken var det pris, og pris alene, som avgjorde saken. Likevel skal man kunne individualisere denne saken i forhold til andre saker hvor også pris ligger til grunn, fordi denne saken dreier seg om en bolig som har vært fritidseiendom over så og så lang tid. Når det ikke ligger i beslutningsgrunnlaget, hvordan kan det da ligge til grunn for at man eksempelvis avslår en tilsvarende sak som ikke har vært fritidsbolig i 45 år, men hvor prisforholdene er de samme?

Til slutt dette med takst: Jeg lurer på hva statsråden egentlig har av oppfatning om takst. For meg er takst rett og slett en mer eller mindre kvalifisert gjetning om hva markedet er villig til å betale.

Statsråd Lars Sponheim: Jeg er glad for det saksordføreren innledningsvis gir uttrykk for, og jeg kan bekreftede at jeg heller ikke registrerte at det er saksordføreren som har gått på dette sporet etter det som for statsråden var det vanskeligste å bære da dette tok av som sak, nemlig beskyldningen om partikameraderi. Det er det ganske mange andre med betydelig innflytelse som har påstått i denne debatten. Når en forvaltningssak som denne hvor kompetansen tilligger regjeringsapparatet og forvaltningen, blir en sak som havner i Stortinget, har det viktigste for meg, og det viktigste ved denne saken, vært å avklare og nettopp få lagt disse beskyldningene død, og det er jeg glad for blir gjort i dag.

Det er slik, og det tror jeg må være klart for de fleste når man går inn i denne saken, at det nettopp er prisforholdene ved denne eiendommen som her har vært det veldig spesielle, og de enorme sprikene vi her snakker om. En naboeiendom som ikke er en landbrukseiendom, men en boligeiendom med boligverdi, har blitt solgt for 5 mill. kr. Den eiendommen vi her snakker om, er av fagfolk tydeligvis blitt vurdert til å være mer verdt enn den eiendommen hvor kommunen mener at 5 mill. kr er et uttrykk for en rett boligverdi. På den ene side altså et prisnivå i området på 5–7 mill. kr – en takst som jeg er enig i er en, får vi tro, faglig kvalifisert gjetning på hva eiendommen er verdt – og på den andre side det som er det faktiske tilbudet, nemlig 2 mill. kr. Her er det en kjempestor forskjell på hundre, ja flere hundre prosent, og det er dette gapet som gjør at rettsprinsippet slår inn, hvor selger av denne eiendommen ikke kan pålegges å selge den billigere enn det som avspeiler boligverdien i området. Det er en slags sikkerhet man har når man er underlagt boplikt og eier en eiendom. Det er liksom grenser for hvor lavt man kan måtte selge en eiendom under slike betingelser. Det er det rettsprinsippet som her har slått inn og vært avgjørende. Det er så spesielt for denne eiendommen at man skal lete lenge før man finner andre, er departementets vurdering.

Odd Roger Enoksen (Sp): La også meg innledningsvis slå fast at selgerens og landsbruksministerens partitilknytning overhodet ikke har hatt betydning for min vurdering av denne saken. Da jeg tok dette opp i spontan-

spørretimen første gang med statsministeren til stede, og denne saken ble kjent i media, visste heller ikke jeg at Thommessen er eller har vært medlem av Venstre.

Men tilbake til statsrådets svar til meg i forrige replikkrunde: Det er riktig at takstfolk har vurdert denne eiendommen til en verdi av 6,75 mill. kr, men mitt poeng var at når statsråden nå hevder at det er fagfolk som har vurdert disse to eiendommene vidt forskjellig, er mitt spørsmål til statsråden: Hvilke opplysninger sitter statsråden inne med som tilsier at de er vurdert forskjellig? Jeg kan ikke se at det har vært brukt samme takstmann på begge disse eiendommene, og at man har lagt til grunn sammenliknbare verdier. Det man har gjort, er at man har tatt utgangspunkt i salgsverdien på «Gården», og så har man lagt den til grunn for taksten på «Solvang». Det er altså gjort etter at Henrik P. Thommessen har gitt opplysninger som ligger ved i det siste brevet fra Landbruksdepartementet. Denne eiendommen – «Gården» – ligger

«inne på øya, uten utsikt til sjøen, uten aftensol, ikke egen brygge, og med en sjølinje som var så full av kratt og dyp sølebunn at de som i sin tid nyttet stedet til fast bosetning ikke fant det bryet verdt å forsøke å bygge egen brygge på den ca 200 m strandlinjen».

Altså en negativ beskrivelse av en annen eiendom som jo bare har ett formål, å få opp taksten på egen eiendom.

Så til det at det er kommunen som har etablert dette prisnivået. I et brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen den 22. april i år skriver rådmannen i Lillesand kommune at det ikke er uttalt noe om hva som har vært gjengs pris på boligeiendommer i kommunen, og at det «ikke har vært meglet boligeiendommer for over 4 mill kr i Lillesand». Det avsluttes med å si:

«Gjengs pris for boligeiendommer i Lillesand vil være 1,5–2 mill. kr.»

Hvordan harmonerer dette med det statsråden nå hevder er gjengs pris i området?

Statsråd Lars Sponheim: Det blir vel med fare for å gjenta meg selv med mange av de samme tallene, men det er faktisk det denne saken har handlet om hele tiden. Det er slik at det foreligger en takst på denne eiendommen, som verdsettes til 6,75 mill. kr, altså høyere enn det man vet er salgssummen på en boligeiendom i nabolaget, og som kommunen har sagt at er uttrykk for eiendomsverdien i området. Det betyr at det er fagfolk som har vurdert denne eiendommen til å være mer verdt enn den sammenliknbare eiendommen, eller den eiendommen som da har vært gjenstand for konsesjonsbehandling. Det er ikke lagt vekt på det en av eierne måtte mene om sin eiendoms attraktivitet i forhold til en naboeiendom. Det vil det sikkert være mange ulike meninger om rundt omkring i mange norske nabolag. Her er det lagt vekt på takstfolks vurdering. Da blir det avgjørende nivået den relative forskjellen på disse to eiendommene, og så vil det være kommunens utsagn, gjennom konsesjonsbehandling, at 5 mill. kr er uttrykk for boligverdi i området, altså på denne øya.

At rådmannen har disse synspunktene på andre områder i kommunen, er greit, men her er det altså kommunen selv som har fastslått at dette er uttrykk for boligverdi i dette området. Det er en vurdering departementet ikke har funnet det rett å gå utover. Da synes jeg det er avgjørende å få fram at det er nettopp den lave verdien på 2 mill. kr som er det sentrale, og det store gapet opp til de to tallverdiene på 5 mill. kr og 6,75 mill. kr som er det sentrale. Det måtte vært et betydelig høyere tilbud om kjøp av eiendommen som bolig, før en ikke har måttet bruke dette rettsprinsippet om retten til å få en faktisk boligverdi når en selger en eiendom under boplikt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

André Dahl (H): Arbeiderpartiet og SV fant fort og intuitivt ut at man skulle gasse på i denne saken. I dag viser det seg å være et ganske utmerket eksempel på at intuisjon er evnen enkelte har til lynraskt å feilbedømme en situasjon, selv om representanten Engebretsen har begynt å øke stemmeverket for å dekke over dette etter hvert.

Parlamentarisme kan sies å innebære at de som til enhver tid har flertallet, vedtar at de også er de klokeste. Arbeiderpartiets og SVs komiteflertall og forslag under I, som vi ikke har diskutert i dag, er et talende eksempel på det og på hvordan de to partiene ser bort fra maktfordeling og konstitusjonelle spilleregler og oppfordrer en statsråd til å begå en mulig rettsstridig handling. Tomme tønner ramler mest, og høyest, spesielt i en glissen stortingsaal. Den sporten som Arbeiderpartiet og SV her har holdt på med, forutsetter at man enten er – som Carl I. Hagen faktisk er – god til å stupe, eller – som for Arbeiderpartiets del – har en velutviklet evne til å lande pladask uten å bry seg nevneverdig om det.

Denne konkrete enkeltsaken har vist hvor galt det kan gå hvis konsesjonsreglene håndheves med Arbeiderpartiets og SVs utgangspunkt for demokratiutøvelse. Hvis noen hadde betegnet dette utgangspunktet som f.eks. misunnelse satt i en politisk funksjon, ville jeg hatt problemer med å motsi den som eventuelt sa det. Hevde det gjør jeg selvfølgelig ikke, da det ville bli sett på som uparlamentarisk språkbruk.

Jeg skal gjenta en del ting her som tydeligvis har gått representanten Engebretsen hus forbi. Grunnlaget for den opprinnelige konsesjonsnektelsen under Bjarne Håkon Hanssens tid lå helt i grenseland for hva konsesjonsreglene i det hele tatt kan anses å omfatte etter konsesjonsreglenes formål. Thommessen som eier hadde berettigede forventninger da han overtok en eiendom som hadde vært i bruk som fritidseiendom siden 1955, og som han selv utelukkende brukte som fritidseiendom i en 40-års tid. Den lå i et område som med rette kan kalles et fritidsboligområde, med innslag av helårsbosetting, hvor kommunen, med respekt å melde, ikke akkurat hadde vært utpreget konsekvent i sin saksbehandling, og ikke i virkelighetens verden har anstrengt seg altfor mye for å tilrettelegge for helårsbosetting, og hvor et stort antall av

øybeboerne tidligere har skrevet under på et opprop med knusende kritikk av en lemfeldig kommune. I denne situasjonen avslår altså departementet, under Bjarne Håkon Hanssen, søknaden om at Thommessen skal få lov til å selge sin eiendom til det den utelukkende har vært i bruk som siden 1955, nemlig fritidseiendom. Det er disse forholdene som Arbeiderpartiet, SV og nå representanten Enoksen prøver å late som har blitt sett bort fra, både ved vurdering av om vilkårene for konsesjonsplikt er oppfylt, dvs. at man holder seg innenfor i det hele tatt konsesjonsreglenes formål, og ved den skjønsmessige vurderingen av om konsesjon skal gis, når da ytterligere et moment kommer til og som sammen med disse andre momentene – ikke isolert, men samlet – danner grunnlaget for omgjøringsavgjørelsen.

Jeg skal ikke beskyldte representanten Engebretsen for å være tungnem, men hvis representanten Engebretsen hadde fulgt med i timen da professor Erik Boe gav et aldri så lite lynkurs i forvaltningsrett og hvordan omgjøringspraksis er, ville antakeligvis denne debatten blitt en helt annen. Men det er bare å registrere at disse to partiene er uenig i den nye konklusjonen, og nå prøver man altså her å være en slags særdomstol ved å skrive inn en i realiteten anmodning til statsråden under I som som nevnt kan være en anbefaling om å begå en rettsstridig handling.

Mitt spørsmål konkret til Arbeiderpartiet og Kjell Engebretsen er: Ser ikke Arbeiderpartiet noen prinsipielle betenkeligheter i dette, noe man i hvert fall har gjort i tilsvarende saker tidligere og ved leilighet?

Presidenten: Neste taler er Odd Roger Enoksen.

Presidenten ser for sin del ikke noen grunn til at man skulle behøve å la seg provosere så sent på kveld.

Odd Roger Enoksen (Sp): Graden av provokasjon har ingenting med tidspunktet på døgnet å gjøre, men jeg skal være kort.

Statsråden sier at selgers beskrivelse av naboeiendommen ikke har blitt lagt til grunn for departementets vurdering. Da må jeg si at jeg finner det bemerkelsesverdig at det er nettopp et lite avsnitt fra en beskrivelse som selger har gitt av naboeiendommen, departementet finner grunn til å ta inn i sitt brev til advokatfirmaet Haavind Vislie DA datert 1. mars 2002 – nettopp den beskrivelsen av naboeiendommen – som et grunnlag for å fastsette verdi på eiendommen «Solvang».

Og i brevet skrives det også:

«... kan departementet ikke se at man har forsøkt å imøtegå den innbyrdes relasjonen mellom taksten på Solvang og prisen for Gården, og heller ikke Thommessens beskrivelse av denne. En kan på denne bakgrunn ikke se bort fra at Agder Takst Teams vurdering av Solvang som en mer attraktiv boligeiendom enn Gården er riktige.»

Jeg må si at dette er en meget slett saksbehandling og en etterprøving i en sak som tross alt er svært viktig i forhold til bopliktinstituttet, og som jeg er helt overbevist om vil komme til å skape presedens også i framtidige saker.

Kjell Engebretsen (A): Jeg følte meg en liten stund hensatt til studentersamfunnet, og det kan jo være festlig det i sene nattetimer, naturligvis.

Nei, jeg ser ikke noen betenkeligheter med det forslaget vi har til statsråden, fordi det som har skjedd, er bl.a., som statsråden selv har sagt, at det er kommet antydninger om at selger kan ha fått høyere bud enn hva departementet er gjort kjent med og har lagt til grunn. Hvis det er tilfellet, så kan man anta at vedtaket er fattet på feilaktig eller sviktende grunnlag. Det i seg selv skulle naturligvis være nok for statsråden til å gjøre en vurdering av denne saken. Det samme gjelder selgers bestrebelse på å selge. Det er litt uklart om det er gjort et tilstrekkelig arbeid fra departementets side for å verifisere de anstengelser som selger her har gjort. Og det kan altså være slik at noe av grunnlaget for dette vedtaket er litt sviktende. Hvis det skulle være tilfellet, vil det altså være mulig for statsråden å gjøre en slik vurdering av det vedtaket som er fattet. Hvis det ikke er grunnlag for det, ville statsråden ikke gjøre om vedtaket.

André Dahl (H): Ronald Reagan sa en gang at politikk er verdens nest eldste yrke. Når jeg hører Kjell Engebretsen prøve å svare på noen spørsmål her om I som han behendig ikke vil svare på – noen vasne forklaringer på hva man mener om forslaget – så konstaterer jeg at representanten Engebretsen ikke ønsker å besvare spørsmålet på hva man egentlig legger i sine egne forslag. For hva legger egentlig Arbeiderpartiet i begrepet «å vurdere»? Og hvilke reelle muligheter ser Engebretsen for seg for å omgjøre omgjøringsvedtaket, som da ligger implisitt i Arbeiderpartiets forslag til vedtak og komiteens innstilling? Det konstaterer jeg at Arbeiderpartiet ikke ønsker å svare på. Og selv om Arbeiderpartiets opptreden i denne saken passer til den andre delen av Reagans sitat, nemlig at politikk ikke bare er verdens nest eldste yrke, men også har store likheter med det eldste, så hadde det vært greit om Engebretsen ved en senere anledning kunne gi noen prinsipielle betraktninger vedrørende det jeg nesten må forutsette da er intensjonen for at forslaget i det hele tatt skal tas seriøst, nemlig at statsråden skal fatte et nytt vedtak i denne saken. Eller er det bare sånn at man utformer forslag man på forhånd vet aldri kan gjennomføres, men som er nok til at en del journalister kan bruke litt trykksverte på det, så lenge de ikke sjekker det nærmere?

Siri Hall Arnøy var tidligere her bekymret for små kommuners juridiske ekspertise. Det synes jeg ærlig talt med respekt å melde er krokodilletårer, for spørsmålet er jo hva er det som skaper det enorme behovet for dette byråkratiet og den juridiske innsikten? Jo, det er jo nettopp den enorme hangen til å prøve å lovregulere seg fram til himmelrike på jord.

Representanten Enoksen har også, i likhet med Engebretsen, tendens til å tolke som en viss person leser en viss bok. Det er ikke sånn at professor Eik Boe i en åpen høring sa at det vil kunne skape presedens. Det er sånn at det vil kunne bli dårlig saksbehandling hvis man i dette geografiske området ikke legger prinsippet her til grunn, det er da det kan bli problemer.

Jeg ser at Arbeiderpartiet også tydeligvis i egne øyne har gode evner som takstmenn. For et parti hvor fantasien aldri har vært liten hva angår å finne måter å finne skatteobjekter på, så er det selvfølgelig klart at man må kjenne sine skatteobjekter inngående nærmest til nærmeste knaus og myrlendt terreng når man skal vurdere takst.

Så til slutt når det gjelder dette med begrunnelsen for omgjøringsvedtaket. Det er ikke sånn at man bare kaster, for å si det forsiktig, papirene i søpla og ikke legger til grunn det som har kommet fram tidligere, f.eks. at det her er snakk om en fritidsbolig som har vært det siden 1955. Det ligger selvfølgelig til grunn. Det jeg vil anbefale både Arbeiderpartiet og Enoksen å gjøre, er å sammenlikne hvordan man f.eks. i en høyesterettsdom resonnerer. Begrunnelsen her kommer ikke alltid tydelig frem, alle momenter kommer ikke frem tydelig, men de ligger der. Jeg regner jo også med at representanten Enoksen som tidligere statsråd er godt kjent med at man ved forvaltningsavgjørelser ikke nødvendigvis får begrunnelsen frem til et skinn av tydelighet, i likhet med høyesterettsavgjørelser.

Statsråd Lars Sponheim: La meg iallfall fra min side gi uttrykk for at jeg ikke tror det har vært mindretallets hensikt gjennom dette forslaget, som etter hva jeg forstår, det ikke vil være flertall for i dag, å pålegge statsråden å gjøre noe som er et brudd med norsk lov, men innenfor det forhold at det pr. 1. mars var gjort et gyldig forvaltningsvedtak, vurdere om her fremdeles kunne være opplysninger som man burde ha kjent til før 1. mars, og som dermed hadde vært grunnlag for å gjøre andre vurderinger. Den vurdering har fortløpende vært gjort etter 1. mars, bl.a. basert på en anmodning fra kommunen om å vurdere dette på nytt igjen på bakgrunn av en opplysning kommunen mente å sitte inne med omkring at her var et høyere bud. Så her har det vært en løpende vurdering om det var grunnlag for å ta dette opp igjen basert på opplysninger som vi burde ha kjent til. Det har vært en korrespondanse mellom partene for å klargjøre dette, og jeg tror jeg må kunne si i denne sal i dag at det er, så langt vi har kunnet se, gjennom denne saksbehandling og den vurdering som fortløpende har vært gjort siden dette brevet kom fra kommunen, ikke funnet grunn til å kunne si at det er grunnlag etter loven for å gjøre om dette vedtaket, og det er situasjonen slik den er i dag.

Jeg hører representanten Enoksen er veldig tydelig på at han mener at han har kommet fram til svaret på om dette må få en presedensvirkning. Jeg kan slå fast at når det gjelder departementets vurdering, er de dyktige juristene der med erfaring i et stort antall av denne type saker veldig tydelige på at dette er en så spesiell sak at hvis myndighetene, de lokale myndigheter rundt omkring i kommunene, ønsker å individualisere denne saken, så er det fullt mulig, og det er departementets vurdering at det bør ligge til grunn.

Jeg må også få gi uttrykk for at det er min oppfatning og Regjeringens oppfatning at det bopliktinstituttet vi

har, bør vi også beholde, og vi har en konsesjonshøring ute nå som ser på ulike justeringer av dette, reiser en del problemstillinger som har vært vanskelig for kommunen å håndtere, for å se om det her er nødvendig å gjøre justeringer. Det vil være på generelt grunnlag en anledning for Stortinget senere til å diskutere hele bopliktinstituttet og innretningen av dette, og da eventuelt tilføre politikk til den jusen som vi har holdt oss til i denne saken.

Siri Hall Arnøy (SV): Det burde egentlig være grenser for hva man skulle la seg provosere av til å gå på tallerstolen. Men jeg må likevel få si til representanten Dahl, som i den ene setningen beskylder andre for å tolke som en viss person leser en viss bok, og som i neste setning tydeligvis har ustyrtelig mye større kunnskaper om Arbeiderpartiets og SVs intensjoner bak de forslagene vi legger inn enn det Arbeiderpartiet og SV har redegjort for: Det blir rett og slett litt merkelig.

Når det gjelder boplikten og eventuelle krokodilletårer fra SV fordi vi faktisk ønsker at kommunene skal få støtte til å ivareta denne ordningen på en god måte og få juridisk støtte som gjør det mulig for kommunene å bruke boplikten som instrument, så registrerer jeg at representanten Dahl går hardt ut mot denne reguleringsordningen. Men representanten Dahl er vel klar over at han også går hardt ut mot den regjeringen vi har, som faktisk ønsker å bevare boplikten som et virkemiddel?

Representanten Dahl må gjerne kalle det krokodilletårer. Men vi i SV ønsker i hvert fall at når vi først har reguleringer på dette området, må vi sørge for at kommunene får mulighet til å sørge for likhet for loven og får mulighet til faktisk å bruke dette instrumentet som Stortinget har ønsket å gi dem, og at det ikke bare blir en papirbestemmelse der de med muligheter til å kjøpe seg hjelp fra ressurssterke advokater, får det som de vil.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 31.

(Votering, se side 3412)

S a k n r . 3 2

Forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for forsøk med lokalt fastsatt dato for kommunevalget. Forsøkene må innebære at kommunestyret selv kan fastsette dato for lokalvalg innenfor en avgrenset tidsperiode.»

Odd Roger Enoksen (Sp): Under behandlingen i Odelstinget stilte statsråd Solberg seg særdeles positiv til dette forslaget og sa at hun ville ta sikte på å komme tilbake i budsjettproposisjonen til høsten med en presentasjon av hvordan dette kunne la seg gjøre.

På bakgrunn av den positive respons hun gav, vil jeg be om at forslaget blir omgjort til et oversendelsesforslag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 32.
(Votering, se side 3413)

S a k n r . 3 3

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen utrede hvilke bestemmelser eller ordninger som kan etableres for å sikre en nødvendig kjønnsfordeling i de politiske organene.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3413)

S a k n r . 3 4

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen om å vurdere nødvendige lovendringsforslag i kommunelovens bestemmelser om fritak, permisjoner mv. med sikte på å oppnå en klargjøring og ensartet håndhevelse av regelverket.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3413)

S a k n r . 3 5

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002 (jf. Innst. O. nr. 81):

«Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at partiets navn på lister også fremgår i form av blindeskrift.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3413)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi klare til å gå til votering i sakene 1–35 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram 30 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1 og 2, fra Per Ove Width på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslag nr. 3, fra Marit Nybakk på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 4, fra Per Ove Width på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5–7, fra Per Ove Width på vegne av Fremskrittspartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 8 og 18, fra Kjetil Bjørklund på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 9–17, fra Per Ove Width på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 19–25, fra Kjetil Bjørklund på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 26–30, fra Odd Roger Enoksen på vegne av Senterpartiet

Det voteres først over forslagene nr. 26–30, fra Senterpartiet.

Forslag nr. 26 lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
1731	1	Hæren Driftsutgifter forhøyes med fra kr 4 354 933 000 til kr 4 461 933 000»	107 000 000

Forslag nr. 27 lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter forhøyes med fra kr 2 656 079 000 til kr 2 742 079 000»	86 000 000

Forslag nr. 28 lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
1760	45	Nyanskaffelse av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i> Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, økes med fra kr 6 266 846 000 til kr 6 856 846 000»	590 000 000

Forslag nr. 29 lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 699 842 000 til kr 834 843 000»	135 000 000

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget forutsetter at gjenkjøpsavtaler fortsatt skal underlegges politisk behandling.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 19, 20, 23, 24 og 25, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 24 lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
U t g i f t e r :			
1731	1	Hæren Driftsutgifter økes med fra kr 4 354 933 000 til kr 4 404 933 000	50 000 000
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, økes med fra kr 2 656 079 000 til kr 2 707 003 000	50 000 000
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter, økes med fra kr 3 751 976 000 til kr 3 851 976 000	100 000 000
1760	45	Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i> Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med fra kr 6 266 846 000 til kr 6 381 846 000»	115 000 000

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å opprette et offentlig utvalg for å gjennomgå Forsvarets informasjonsrutiner og prinsipper for offentlighet. Utvalget skal fremme forslag til forbedringer som kan føre til en bedre ivaretagelse av offentlighetens behov for å kjenne til hvordan det norske Forsvaret arbeider.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.05.54)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 21 og 22, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å innføre som prinsipp at sivil kompetanse og ledelse skal ha flertall i prosjekt- og logistikkorganisasjoner i Forsvaret, dvs.

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede andre aktuelle alternativer for plassering av FIST-H, deriblant innordning av FIST-H under 6. divisjon. Brigade 12 nedlegges i sin helhet. Det forutsettes at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med saken på en egnet måte i løpet av 2002.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Investeringen i nye MTB-båter og NSM sjømålsmissil skrinlegges og kontraktene termineres.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å iverksette innføringen av kammerlåser på HV-våpen i private hjem.»

FLO (med underavdelinger), Forsvarsbygg og de særskilte prosjektorganisasjonene.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av samtlige prosjektorganisasjoner i Forsvaret for å vurdere hvilke som bør tilføres økt kompetanse og om flere slike organisasjoner bør legges direkte under FLO.»

Kystpartiet har varslet at de ønsker å støtte forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.06.20)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 9–17, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn for forsvarsstrukturen at:

1. Norge deltar videre i ubåtprosjektet Viking.
2. De tre landgangsfartøyene beholdes.
3. Kystradarkjeden i Sør-Norge opprettholdes.
4. Olavsvern består som Orlogsstasjon.
5. Den strategiske og operative nytteverdi av selvstendig reparasjons- og vedlikeholdskapasitet for store kystvaktskip og fregatter i nærrområder utredes før endelig beslutning om langsiktig løsning ferdigbehandles.
6. Det etableres en Maritim overvåkingssentral på Haakonvern.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme en egen proposisjon vedrørende deltagelse i og anskaffelse av nye kampfly for det norske Luftforsvaret.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Nye jagerfly til erstatning for dagens F-16 flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjettamme for Forsvaret.»

Forslag nr. 17 lyder:

«I statsbudsjettet for 2002 blir det gjort følgende endringer:

Forslag nr. 12 lyder:

«Nye transportfly til erstatning for dagens C-130-flåte anskaffes utenfor og som tillegg til den ordinære budsjettamme for Forsvaret.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Haslemoen leir opprettholdes inntil videre iht. Stortingets vedtak av 13. juni 2001.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Omfanget av gjenkjøp knyttet til anskaffelse av nye fly vurderes med grunnlaget i presset på norsk økonomi på det gjeldende tidspunkt.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og legge frem forslag om et 4-årig langstidsbudsjett for Forsvaret, gjerne basert på en tilpassing av et tilsvarende system i Danmark.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget legger til grunn en ramme på NOK 123,6 mrd. for forsvarsbudsjettet i perioden 2002-2005.»

Kap.	Post	Formål:	Kroner
U t g i f t e r :			
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter økes med	610 000 000
		fra kr 4 354 933 000 til kr 4 964 933 000	
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	360 000 000
		fra kr 2 647 003 000 til kr 3 007 003 000	
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	390 000 000
		fra kr 3 691 716 000 til kr 4 081 716 000	
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, økes med	366 415 000
		fra kr 699 342 000 til kr 1 065 757 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med	1 366 585 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 7 633 431 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter, økes med	50 000 000
		fra kr 191 896 000 til kr 241 896 000	
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter, reduseres med	99 918 000
		fra kr 1 242 385 000 til kr 1 142 467 000»	

Kystpartiet har varslet at de støtter disse forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.07.04)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å stanse arbeidet med Regionfelt Østlandet. Det anlegges ingen nye øvingsfelter for noen våpengrener. Det inngås i stedet avtaler med naturlige samarbeidsland om felles bruk av øvingsfelt hvor det er behov.»

Kystpartiet støtter dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 78 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.07.30)

Presidenten: Så voterer vi over forslag nr. 18, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag om opprettholdelse av Haslemoen, med sikte på en rasjonell utnyttelse og samordning av ressursene mellom Haslemoen og Terningmoen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 79 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.07.51)

Presidenten: Forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, er omgjort til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder da med endret ordlyd:

«Det henstilles til Regjeringen at det iverksette byggestart for MTB i løpet av 2003.»

Presidenten foreslår at dette forslag oversendes Regjeringen uten realitetsvotering – og anser det som bifalt.

Det voterer så over forslagene nr. 6 og 7, fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen beholde retningslinjene for gjenkjøp.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) legges til Reitan.»

Kystpartiet støtter disse forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ble med 78 mot 21 ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.08.41)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 4, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å gjennomføre en mer omfattende utredning av forslaget om å opprette en tredje kategori verneplikt.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 65 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.09.01)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Kap.	Post	Formål:	Kroner
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter forhøyes med fra kr 699 842 000 til kr 749 842 000»	50 000 000

Kystpartiet har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.09.22)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Samlokalisering av forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet lokaliseres i eksisterende bygninger på Huseby.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Planene for nye administrasjonsbygninger på Akershus festning for inntil 430 personer – skrinlegges.»

Kystpartiet vil støtte forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 62 mot 37 ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.09.53)

Komiteen hadde innstillet:

I

I statsbudsjettet for 2002 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
U t g i f t e r :			
1731	1	Hæren Driftsutgifter økes med fra kr 4 354 933 000 til kr 4 461 933 000	107 000 000
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, økes med fra kr 2 656 079 000 til kr 2 742 079 000	86 000 000

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter, økes med	195 000 000
		fra kr 3 751 976 000 til kr 3 946 976 000	
1760		Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold økes med	630 000 000
		fra kr 6 266 846 000 til kr 6 896 846 000	

Presidenten: Her har Sosialistisk Venstreparti varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 64 stemmer for og 36 stemmer mot komiteens innstilling.
(Voteringsutskrift kl. 00.10.59)

Marit Nybakk (A) (fra salen): Arbeiderpartiet stemmer også imot disse fire postene.

Presidenten: Da voterer det på nytt, siden presidenten har gitt feil opplysninger.

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes med 60 mot 36 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.11.23)

Videre var innstillet:

1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter, økes med	95 000 000
		fra kr 699 842 000 til kr 794 842 000	
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter, økes med	30 000 000
		fra kr 191 896 000 til kr 221 896 000	
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter, reduseres med	99 918 000
		fra kr 1 718 481 000 til kr 1 618 563 000	

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II

Stortinget legger til grunn en ramme på 118,039 mrd. kroner for forsvarsbudsjettet i perioden 2002-2005.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes med 83 mot 15 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.12.17)

Videre var innstillet:

III

Forsvarssjefen og de strategiske funksjonene i Forsvarets overkommando integreres i Forsvarsdepartementet. Samtidig opprettes det en Forsvarsstab av begrenset størrelse til støtte for forsvarssjefen i hans rolle som sjef for Forsvarets militære organisasjon.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Senterpartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes med 76 mot 23 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.12.43)

Videre var innstillet:

IV

Støtte til Det Frivillige Skyttervesen videreføres.

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

V

Det investeres i ny og utvidet fregattdokk ved Haakonsværn.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :
Komiteens innstilling bifaltes med 68 mot 31 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.13.16)

Videre var innstillet:

VI

Det foretas følgende justeringer i Forsvarets styrkestruktur:

1. Hærens del av Forsvarets innsatsstyrke (FISTH) inngår som en del av Brigade 12.
2. 20 selvstendige infanterikompanier tas ut av strukturen.
3. De resterende tre landgangsfartøyene tas ut av strukturen og avhendes.

Presidenten: Her vil det bli votert punktvis.

Først voterer det over punkt 1. Her har Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 64 stemmer for og 33 stemmer mot komiteens innstilling. (Voteringsutskrift kl. 00.13.54)

Per Ove Width (FrP) (fra salen): President! Vi skal stemme imot.

Presidenten: Beklager, det var presidenten ikke informert om. Da voterer det på nytt.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VI punkt 1 bifaltes med 63 mot 36 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.14.16)

Presidenten: Det voterer så over VI punkt 2.

Senterpartiet og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VI punkt 2 bifaltes med 77 mot 22 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.14.46)

Presidenten: Det voterer nå over punkt 3.

Fremskrittspartiet og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til VI punkt 3 bifaltes med 76 mot 23 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.15.08)

Videre var innstillet:

VII

Haslemoen leir legges ned senest 31. juli 2004.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 62 mot 37 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.15.33)

Videre var innstillet:

VIII

Olavsvern videreføres som base under Haakonsværn orlogsstasjon.

IX

Utfasingen av KNM Horten utsettes til senest 31. desember 2005.

X

Stortinget samtykker i at det etableres en investerings- og utviklingsorganisasjon innen Forsvarets logistikkorganisasjon slik Regjeringen anbefaler.

XI

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet kan:

1. Starte opp nytt investeringsprosjekt som presentert under nye eiendoms-, bygg- og anleggprosjekter i foreliggende proposisjon, innen de kostnadsrammer som er anført.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet under XI:

2. Endre tidligere godkjente prosjekter som anført i foreliggende proposisjon, herunder endrede kostnadsrammer.

Presidenten: Her har Fremskrittspartiet varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til XI punkt 2 bifaltes med 83 mot 16 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.16.11)

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

I statsbudsjettet for 2002 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
U t g i f t e r :			
1720	1	Felles ledelse og kommandoapparat Driftsutgifter, økes med	1 012 000
		fra kr 1 123 294 000 til kr 1 124 306 000	
1725	1	Fellesinstitusjoner og –utgifter under FO Driftsutgifter, økes med	248 000
		fra kr 2 294 356 000 til kr 2 294 604 000	
1731	1	Hæren Driftsutgifter, økes med	9 575 000
		fra kr 4 461 933 000 til kr 4 471 508 000	
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, økes med	4 034 000
		fra kr 2 742 079 000 til kr 2 746 113 000	
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter, økes med	2 297 000
		fra kr 3 946 976 000 til kr 3 949 273 000	
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter, økes med	2 533 000
		fra kr 794 842 000 til kr 797 375 000	
1790	1	Kystvakta Driftsutgifter, økes med	403 000
		fra kr 625 725 000 til kr 626 128 000	
1795	1	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål Driftsutgifter, økes med	18 000
		fra kr 127 239 000 til kr 127 257 000	

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:119 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen om at Evjemoen leir snarest mulig overføres til Evje og Hornnes kommune med et vedlikeholdsfond – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Bjørn Jacobsen satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å etablere et regelverk som kan forhindre at Norge kjøper forsvarsmateriell fra land som er i krig eller borgerkrig, eller hvor krig eller borgerkrig truer. Regelverket skal innebære de samme avgrensninger i forhold til land, som Utenriksdepartementets retningslinjer for søknader om eksport av våpen, materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål.»

Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:129 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen, Kjetil Bjørklund og Bjørn Jacobsen om innføring av restriksjoner for kjøp av forsvarsmateriell fra land som er i krig, eller hvor krig truer – avvises.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på en feil i innstillingen: Det står Dokument nr. 8:119, men det skal være Dokument nr. 8:129.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling – med den foretatte rettelse – og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet bifaltes innstillingen med 77 mot 22 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.18.11)

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstillet:

På statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
U t g i f t e r :			
336		Informasjonsberedskap – kringkasting	
	70	Informasjonsberedskap, forhøyes med fra kr 2 694 000 til kr 4 694 000	2 000 000
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441 post 1</i> , forhøyes med fra kr 5 306 104 000 til kr 5 334 604 000	28 500 000
441		Oslo Politidistrikt	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440 post 1</i> , forhøyes med fra kr 1 098 666 000 til kr 1 110 666 000	12 000 000
451		Samfunnssikkerhet og beredskap	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 278 443 000 til kr 283 943 000	5 500 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 49 461 000 til kr 73 711 000	24 250 000
707		Nasjonalt folkehelseinstitutt	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 250 200 000 til kr 256 200 000	6 000 000
715		Statens strålevern	
	45 (Ny)	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , bevilges med	10 500 000
797		Helse- og sosialberedskap	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 12 300 000 til kr 15 300 000	3 000 000
1112		Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling	
	50	Forvaltningsstøtte og utviklingsoppgaver, Veterinærinstituttet, forhøyes med fra kr 106 848 000 til kr 110 348 000	3 500 000
1360		Samferdselsberedskap	
	30	Transport- og sambandsanlegg, utstyr mv., <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 12 900 000 til kr 15 900 000	3 000 000
1522		Statens forvaltningstjeneste	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 227 314 000 til kr 228 564 000	1 250 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 10 771 000 til kr 16 771 000	6 000 000
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat	
	75	Tilskudd til sikringstiltak, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 2 600 000 til kr 3 600 000	1 000 000

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem forslag. Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, er det allerede votert over under debatten.

Da gjenstår

- forslag nr. 2, fra Carl I. Hagen på vegne av Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3-5, fra Carl I. Hagen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres først over forslagene nr. 3–5, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å trekke anken i sak om tilbakekall av sikkerhetsklarering omtalt i EOS-utvalgets innstilling for år 2000 og 2001.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gi sikkerhetsklareringen tilbake til den oppsagte.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innlede forhandlinger med den oppsagte om erstatning for den urett Forsvarsdepartementet har gitt ham.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 77 mot 22 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.19.37)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for de nødvendige undersøkelser for å forhindre at andre blir utsatt for det samme som den oppsagte.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 62 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.19.59)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 16 (2001-2002) – Årsmelding for 2001 fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstillet:

I

I statsbudsjettet for 2002 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
430		Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med	400 000
		fra kr 1 455 261 000 til kr 1 455 661 000	
432		Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 3432)	
	1	Driftsutgifter, forhøyes med	10 800 000
		fra kr 108 047 000 til kr 118 847 000	
477		Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig	
	70	Erkjentlighetsbeløp, <i>overslagsbevilgning, kan overføres</i> , reduseres med	6 200 000
		fra kr 45 000 000 til kr 38 800 000	
3430		Kriminalomsorg (jf. kap. 430)	
	3	Diverse inntekter, forhøyes med	10 000 000
		fra kr 8 362 000 til kr 18 362 000	

II

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet kan overta Vardåsen leir for en kjøpesum på 20 000 000 kroner, at beløpet kan betales over en treårsperiode og at 5 000 000 kroner kan utbetales i 2002.

III

Stortinget ber Regjeringen iverksette et desentralisert undervisningsopplegg for fengselsbetjenter i Kongsvinger fra høsten 2003.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige endringer i politiloven § 9 slik at bestemmelsen sikrer at nødvendig helsepersonell involveres ved innbringelse til politiarrest av personer som med rimelig grunn kan anses for å kunne få alvorlige helsemessig skader grunnet inntak av rusmidler. Forslag til tilsvarende bestemmelser må

fremmes for personer som innbringes til barnevernets institusjoner.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har André Kvakkestad satt fram to forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen stille tidligere Luftforsvarets skolesenter i Stavern til disposisjon for Justisdepartementet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen lokalisere Politihøgskolen, med unntak av avdelingen i Bodø, til Stavern, og at aktiviteten i Oslo, Kongsvinger og Nord-Odal nedlegges når samlokaliseringen er en realitet.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:111 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen, André Kvakkestad, Per Ove Width og Per Erik Monsen om flytting av Politihøgskolen i Oslo og dens aktiviteter i Kongsvinger og Nord-Odal til tidligere Luftforsvarets Skolesenter i Stavern – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 85 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.22.04)

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet satt fram følgende forslag:

«I

Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for at bruk av vannkanon blir hjemlet som et lovlig virkemiddel for politiet under bekjempelse av voldelige demonstrasjoner eller opptøyer.

II

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å anskaffe/fremskaffe vannkanoner til eventuell bruk i Oslo, i forbindelse med mulige demonstrasjoner i juni måned 2002.

III

Stortinget ber Regjeringen tildele operative polititjenestemenn og -kvinner teleskopisk batong og pepperspray som del av sin standard utrustning i bekjempelse av kriminelle.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet:

I

Dokument nr. 8:120 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn – I og II bifalles ikke.

II

Dokument nr. 8:120 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn – III vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 83 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.22.39)

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at vi nå skal votere over en rekke saker som er oversendt fra Odelstinget. Presidenten skal forsøke etter hvert som vi går fram, å redegjøre for hvem som er forslagsstillere, og det vil da framgå av det hvem som stemmer for, og hvem som normalt skal stemme mot.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjøl på vegne av Arbeiderpartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen endre forskriftene om fri rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i barnefordelingssak, skal også den annen part ha fri sakførsel såfremt dennes inntekt ikke overstiger inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.23.37)

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjøl på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensene for å motta fri rettshjelp til 250 000 kroner fra 1. januar 2003.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.24.07)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Det voteres over forslag fra André Kvakkestad på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen heve inntektsgrensene for å motta fri rettshjelp til 230 000 kroner fra 1. januar 2003.»

Det antas at forslaget får subsidier støtte fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti når det har gått slik med stemmegivningen som det har gått i de foregående sakene – det bekrefte.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes med 60 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.25.06)

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen iverksette lovendringen om å fjerne egenandeler for fri rettshjelp innen 1. januar 2003.»

Så vidt presidenten forstår, er det Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti som står bak forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes med 60 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.25.37)

Votering i sak nr. 15

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 10. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen utrede om inntektsgrensen for å motta fri rettshjelp i barnefordelingssaker bør være høyere enn den ordinære inntektsgrensen, samt hvilke konsekvenser en høyere inntektsgrense for denne sakstypen vil kunne innebære. Regjeringen bes også om å fremme konkrete løsninger til en bedre tvisteløsning for barnefordelingssaker med NOU 1998:17 Barnefordelingssaker som utgangspunkt.»

Det er Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti som står bak forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes med 60 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.26.02)

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Gunn Karin Gjøl på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en kvitteringsordning for politiet som sikrer at personer som visiteres får en kvittering på stedet, hvor type kontroll, dato for kontrollen, tid, sted og tjenestenummer til den som kontrollerer, framgår av kvitteringen.»

Fremskrittspartiet har under debatten varslet at det støtter forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes med 61 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.26.34)

Votering i sak nr. 17

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at strafferammen for de alvorligste forbrytelsene i straffeloven økes fra 21 års fengsel til 30 års fengsel.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.27.01)

Votering i sak nr. 18

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å begrense domstolenes adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 80 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.27.23)

Votering i sak nr. 19

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen foreslå endringer i våpenloven slik at erverstillatelse for våpen må fornyes hvert 5. år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.27.45)

Votering i sak nr. 20

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen endre våpenforskriften slik at det stilles krav om 6 måneders aktivt medlemskap i skytterlag før man får samtykke til erverv av gevær.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 15 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.28.08)

Votering i sak nr. 21

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at overlagt drap kan straffes med fengsel på livstid, og forsettelig drap kan straffes med fengsel i inntil 30 år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra representanten Jan Simonsen ble mot 1 stemme ikke bifalt.

Votering i sak nr. 22

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag slik at det ikke blir adgang til å idømme betinget straff i grove voldssaker.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra representanten Jan Simonsen ble mot 1 stemme ikke bifalt.

Votering i sak nr. 23

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Jan Arild Ellingsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen foreta nødvendige lovendringer slik at romavlytting kan benyttes i forbindelse med etterforskning av straffbare forhold relatert til straffeloven §§ 147 a og 147 b.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 17 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.29.19)

Votering i sak nr. 24

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 12. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringa arbeide for at CTC, FNs Counter Terrorism Committee, tilføres menneskerettighetskompetanse.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 20 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.29.44)

Votering i sak nr. 25

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 30 (2001-2002) om Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger for 2001 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 26

Presidenten: Under debatten er det satt fram 19 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Karita Bekkemellem Orheim på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 3–6, fra Rolf Reikvam på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 7–17, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen
- forslagene nr. 18 og 19, fra Rolf Reikvam på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Forslagene nr. 18 og 19, fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at lærerutdanningsinstitusjonene etablerer et fast samarbeid med de spesialpedagogiske kompetansesentrene, for å styrke kompetansen på grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring.»

Forslag nr. 19 lyder:

«De obligatoriske fagene i allmennlærerutdanningen skal være pedagogikk med 60 studiepoeng, matematikk med 30 studiepoeng og norsk med 30 studiepoeng.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 85 mot 14 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.31.10)

Presidenten: Forslagene nr. 7–17, fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen, tas opp til votering.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen tilrettelegge lærerutdanningen i tråd med det nye gradsystemet, slik at bachelorutdanning gir kompetanse til å undervise i 1.-4. klassetrinn og at mastergrad gir kompetanse til å undervise i alle klassetrinn.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at institusjoner som utdanner lærere gjennom avtaler etablerer samarbeid med et nødvendig antall barnehager og skoler for å sikre god praksis for studentene gjennom utdanningen i henhold til kriterier gitt av NO-KU.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for en ordning med sertifisering av lærere etter et års arbeid som lærer fra avsluttet lærerutdanning i henhold til kriterier gitt av NOKU.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget en forskningsbasert evaluering av omleggingen av lærerutdanningen.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen ved neste revisjon av opplæringsloven foreta nødvendige endringer i § 9 og § 10 for å fjerne den såkalte kompetanseforskriften.»

Forslag nr. 12 lyder:

- «1. Gjeldende forskrift om dimensjonering av lærerutdanningen oppheves.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at det innføres en innsatsstyrt finansiering også innen høyere utdanning.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag til endringer slik at også avdrag på studielån blir skattemessig fradragsberettiget på lik linje med renter.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innrette lærerutdanningen slik at det i undervisningens tre første år gjennomføres obligatorisk undervisning med 180 studiepoeng inndelt som følger: pedagogikk 30, ledelse 30, norsk 35, matematikk 35, grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring 20 og KRL 30 studiepoeng.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2003 legge frem egen sak om yrkesfaglærerutdanningen med vektlegging av realkompetanse.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem melding om IKT-bruk i utdanningssektoren.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide eget etterutdanningstilbud som kvalifiserer til veiledningsfunksjoner i skolen.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.31.33)

Presidenten: Forslag nr. 4, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen følge opp forsøkene med skolekontrakter i praksisopplæringen, med sikte på å gjøre dette til hovedmodellen for praksisopplæringen.»

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 62 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.31.55)

Presidenten: Forslagene nr. 3, 5 og 6, fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, tas opp til votering.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen samle og systematisere erfaringene fra ulike forsøksprosjekter for å øke rekrutteringen av studenter med minoritetsspråklig bakgrunn, slik at disse tiltakene kan bygges ut til å omfatte flere av lærerutdanningsinstitusjonene.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sette i gang prøveprosjekter der deler av praksisen i faglærerutdanningen kan tas i musikk- og kulturskolene.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen samle ansvaret for nasjonal planlegging og samordning av etterutdannings tilbud for lærere hos ett nasjonalt organ, for eksempel Læringscenteret.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 77 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.32.16)

Presidenten: Forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at barnehage- og skoleeiere får tilbud om samarbeid med lærerutdanningsinstitusjonene om veiledning av nyutdannede lærere, med sikte på at alle nyutdannede lærere kan tilbys et slikt opplegg innen 2004.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide en forpliktende opptrappingsplan for å styrke etterutdanningen av lærerne.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble med 55 mot 44 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.32.34)

Komiteen hadde innstillet:

I

De obligatoriske fagene i allmennlærerutdanningen skal være pedagogikk, norsk og matematikk med 30 studiepoeng hver, kristendoms-, religions- og livssynskunnskap med 20 studiepoeng, og emnet grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring med 10 studiepoeng.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de ønsker å stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 68 mot 31 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.33.08)

Videre var innstillet:

II

St.meld. nr. 16 (2001-2002) – om Kvalitetsreformen. Om ny lærerutdanning. Mangfoldig – krevende – relevant, – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 27

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem lovforslag innen utgangen av 1. halvår 2003 under henvisning til vedtak XIV i Innst. S. nr. 337 (2000-2001) om Kvalitetsreformen av høyere utdanning: «Stortinget ber Regjeringa utforme eit framlegg til ei felles lov for statlege og private institusjonar innafor høgare utdanning.»»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen ble med 79 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.33.47)

Votering i sak nr. 28

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet

og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget forutsetter at private høyskoler som i dag har rett til gradsutstedelse eller som gir yrkesutdanning etter § 9 i lov om private høyskoler, blir institusjonsakkrediterte høyskoler.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen ble med 82 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.34.10)

Votering i sak nr. 29

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem egen sak om økonomisk likebehandling av offentlige og private høyere utdanningstilbud. Det forutsettes at evt. offentlig bidrag til institusjonenes forskningsaktivitet finansieres etter eget opplegg og at finansieringsopplegget for øvrig i hovedsak baseres på stykkpris pr. student der vektall og studieprogresjon også inngår. Det forutsettes videre at slik sak fremlegges senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og representanten Jan Simonsen ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.34.35)

Votering i sak nr. 30

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 4 (2001-2002) – melding for året 2001 fra Sivilombudsmannen (Stortingets ombudsmann for forvaltningen) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 31

Komiteen hadde innstillet:

I

Det henstilles til Regjeringen å vurdere på nytt konsesjonssaken – eiendommen «Solvang» på Åkerøya i Lillestrand.

Presidenten: Komiteens innstilling I er i sin form et oversendelsesforslag og presidenten foreslår at det over-

sendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Videre var innstillet:

II

Innst. S. nr. 230 (2001-2002) – konsesjonssak – eiendommen "Solvang" på Åkerøya i Lillesand – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 32

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Odd Roger Enoksen på vegne av Senterpartiet oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002.

Forslaget er under debatten omgjort til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder da i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å legge til rette for forsøk med lokalt fastsatt dato for kommunevalget. Forsøkene må innebære at kommunestyret selv kan fastsette dato for lokalvalg innenfor en avgrenset tidsperiode.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 33

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen utrede hvilke bestemmelser eller ordninger som kan etableres for å sikre en nødvendig kjønnsfordeling i de politiske organene.»

Dette forslaget står Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bak.

V o t e r i n g :

Forslaget ble med 55 mot 44 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.36.10)

Votering i sak nr. 34

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen om å vurdere nødvendige lovendningsforslag i kommunelovens bestemmelser om fritak, permisjoner mv. med sikte på å oppnå en klargjøring og ensartet håndhevelse av regelverket.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 35

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 14. juni 2002:

«Stortinget ber Regjeringen om å sørge for at partiets navn på lister også fremgår i form av blindeskrift.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

S a k n r . 3 6

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 00.40.
